

Πανεπιστήμιο Πειραιώς – Τμήμα Πληροφορικής
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Πληροφορική»

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Τίτλος Διατριβής	Διαδίκτυο και Δίκαιο-Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου
Όνοματεπώνυμο Φοιτητή	Αλεξάνδρα Ευθυρίου
Πατρώνυμο	Παναγιώτης
Αριθμός Μητρώου	ΜΠΠΛ/ 08029
Επιβλέπουσα	Αριστέα Σινανιώτη καθηγήτρια

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

(υπογραφή)

**Αριστέα Σινανιώτη
Καθηγήτρια**

(υπογραφή)

**Χρήστος Δουληγέρης
Καθηγητής**

(υπογραφή)

**Νικόλαος Αλεξανδρής
Καθηγητής**

Ευχαριστίες – Αφιερώσεις

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου **κ. Αριστέα Σινανιώτη** για τη σημαντική καθοδήγηση και υποστήριξη που μου παρείχε τόσο κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας όσο και στην παρουσίασή της.

Επίσης ευχαριστώ θερμά, τους συμμετέχοντες στην τριμελή επιτροπή για την εξέταση της εργασίας αυτής, **κ. Χρήστο Δουληγέρη** και **κ. Νικόλαο Αλεξανδρή**, για τις συμβουλές, υποδείξεις και παρατηρήσεις τους.

Θα ήθελα να εκφράσω την εκτίμηση μου και τις ευχαριστίες μου, σε όλο το διδακτικό προσωπικό του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Πληροφορική», του τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Τέλος δεν μπορώ να μην εκφράσω τις ευχαριστίες μου, στην οικογένειά μου και τους φίλους μου, με την υποστήριξη και την αγάπη των οποίων, βαδίζω όλα αυτά τα χρόνια.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΑΛΙΑ

***Αφιερώνεται
με πολλή αγάπη στο σύζυγό μου και στα παιδιά μου.***

Περιεχόμενα

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	8
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	9
ABSTRACT	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	13
1.1 Ορισμοί	13
1.2 Στατιστικά στοιχεία της χρήσης Διαδικτύου	14
1.2.1 Χρήση Διαδικτύου στη Ελλάδα.....	15
1.2.2 Χρήση Διαδικτύου στην Ευρώπη.....	18
1.3 Τα θετικά στοιχεία του Διαδικτύου	19
1.4 Αρνητικές πτυχές της εκτεταμένης χρήσης του Διαδικτύου	20
1.5 Διαδικτυακή εξάρτηση.....	20
1.6 Επιδράσεις στους νέους, εγκληματικότητα	21
1.6.1 Επιδράσεις στους νέους.....	21
1.6.2 Εγκληματικότητα.....	21
1.7 Ελλιπής έλεγχος και λογοκρισία	22
1.7.1 Ελλιπής έλεγχος	22
1.7.2 Λογοκρισία στο Διαδίκτυο	25
1.8 Διάδοση απειλών στο Διαδίκτυο	25
1.8.1 Παράγοντες που βοηθούν τη διάδοση απειλών στο Διαδίκτυο.....	25
1.8.2 Είδη Απειλών	28
1.8.3 Τρόποι προστασίας.....	29
1.9 Το μέλλον του Διαδικτύου	30
1.10 Οφέλη από τη χρήση του Διαδικτύου.....	30
2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ	31
2.1 Η ανάγκη προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο	31
2.2 Νομικό Πλαίσιο Προστασίας Της Πνευματικής Ιδιοκτησίας Στο Διαδίκτυο (Διεθνές-Κοινωνικό-Ελληνικό)	33

2.3 Προστασία Της Πνευματικής Ιδιοκτησίας Και Δεδομένα Προσωπικού Χαρακτήρα Στο Διαδίκτυο.....	34
2.4 Συνθήκες WIPO (Συνθήκες Internet)	37
2.4.1 Σύγκριση των συνθηκών με άλλες διεθνείς συμβάσεις	38
2.4.2 Το αντικείμενο	39
2.4.3 Το υποκείμενο	40
2.5 Κυρώσεις και μέσα έννομης προστασίας.	41
3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ	45
3.1 Κρίσιμοι ορισμοί και έννοιες.	45
3.2 Διαδίκτυο Και Ηλεκτρονικές Συμβάσεις	49
3.2.1 Οι ηλεκτρονικές συμβάσεις.....	49
3.2.2 Είδη ηλεκτρονικών συμβάσεων	49
3.2.3 Η διαπραγμάτευση συμβάσεων και ο ρόλος της πληροφορικής	52
3.2.4 Μορφές ηλεκτρονικής διαπραγμάτευσης	53
3.2.5 Αυτοματοποιημένη ηλεκτρονική διαπραγμάτευση-προοπτικές.....	54
3.2.6 Υποχρεώσεις των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών κατά το προσυμβατικό στάδιο	55
3.2.7 Συναλλαγές μέσω κλειστών δικτύων - EDI.....	57
3.2.8 Κατηγορίες πιθανών συμβατικών σχέσεων.....	58
3.2.9 Ο τόπος ως σύνδεσμος του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στις συμβάσεις μέσω διαδικτύου.	59
3.3 Ζητήματα Διεθνούς Δικαιοδοσίας	60
3.3.1 Η αναζήτηση του forum στις Η.Π.Α.	61
3.4 Το Ελληνικό Δίκαιο-Ο Κανονισμός 44/2001/ΕΚ.....	62
3.4.1 Η κατοικία ως σύνδεσμος για την εύρεση της διεθνούς δικαιοδοσίας	63
3.4.2 Περιπτώσεις που δεν ρυθμίζονται από τον Κανονισμό.	63
3.4.3 Η σύμβαση ως σύνδεσμος για την εύρεση της διεθνούς δικαιοδοσίας	64
3.4.4 Καταναλωτικές συμβάσεις.....	65
3.4.5 Υποχρέωση ενημέρωσης του καταναλωτή	67
3.4.6 Εργατικές συμβάσεις μέσω του διαδικτύου	68
3.4.7 Ασφαλιστικά μέτρα	68
3.4.8 Συμπεράσματα.....	69
3.5 Ζητήματα Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου	69
3.5.1 Το ελληνικό δίκαιο.	69
3.5.2 Η Οδηγία 2000/31/Ε.Κ. για την κοινωνία της πληροφορίας και το ηλεκτρονικό εμπόριο. ...	70
3.6 Διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών (ν.3115/2003)	71
4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	75
4.1 Εισαγωγή.....	75
4.1.1 Η Έννοια Του «Παροχέα»	75
4.2 Η σύμβαση παροχής πρόσβασης στο Διαδίκτυο	78

4.3	Η σύμβαση φιλοξενίας ιστοσελίδων	80
4.3.1	Ειδικότερα για την σύμβαση φιλοξενίας στο Διαδίκτυο	81
4.3.2	Η ευθύνη των Internet Service Providers.....	83
4.3.3	Η ευθύνη των Παροχών Φιλοξενίας ως προς το περιεχόμενο της ιστοσελίδας (WEB HOSTS) 85	
4.3.4	Ευθύνη των Παροχών Σύνδεσης στο Διαδίκτυο (Internet Access Providers)	87
4.4	Απόκτηση ονόματος χώρου Διαδικτύου	91
4.4.1	Η υποσχετική σύμβαση Φορέα-Μητρώου	92
4.5	Η σύμβαση σχεδιασμού ιστοσελίδων	93
4.6	Συμβάσεις διαδικτυακής διαφήμισης.....	94
4.6.1	Χαρακτηριστικά	95
4.6.2	Διαφήμιση ως ελευθερία έκφρασης	95
4.6.3	Η ανεπιθύμητη ηλεκτρονική αλληλογραφία (spamming).....	98
4.6.4	Η ευθύνη του spammer και του φορέα παροχής υπηρεσιών (ISP)	103
4.6.5	Η ρύθμιση της νέας Οδηγίας 2009/136.....	106
4.7	Συμβάσεις αγοράς διαδικτυακού περιεχομένου	106
4.8	Όροι Χρήσης της ιστοσελίδας (Terms of use) και Γενικοί Όροι των Συναλλαγών (ΓΟΣ)	107
4.8.1	Γενικοί Όροι των Συναλλαγών	108
4.8.2	Προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται προκειμένου οι ΓΟΣ να μπορούν να ενταχθούν στην συναλλαγή	109
4.8.3	Προβλήματα στην εφαρμογή των γενικών διατάξεων των ΓΟΣ στο ηλεκτρονικό εμπόριο	109
4.8.4	Προϋποθέσεις για την αποφυγή κήρυξης καταχρηστικών των ΓΟΣ	110
4.8.5	Απαλλακτικές ρήτρες στους Γενικούς Όρους των Συναλλαγών	110
4.8.6	Οι απαλλακτικές ρήτρες ως μονομερείς δηλώσεις	112
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ	113
5.1	Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ηλεκτρονικών συμβάσεων	113
5.1.1	Ηλεκτρονική δήλωση βουλήσεως	113
5.1.2	Το ηλεκτρονικό έγγραφο και η ηλεκτρονική υπογραφή	115
5.1.3	Ηλεκτρονικά έγγραφα ως Συστατικός Τύπος της ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας.....	116
5.1.4	Ελαττωματικότητα της ηλεκτρονικής δήλωσης βούλησης.....	117
5.1.5	Δικαιοπρακτική ικανότητα των χρηστών	119
5.2	Πως συνάπτονται οι συμβάσεις με ηλεκτρονικά μέσα.....	120
5.2.1	Σύναψη συμβάσεων με Email	120
5.2.2	Σύναψη σύμβασης με μήνυμα μέσω ιστοσελίδας.....	122
5.3	Δικαίωμα υπαναχώρησης από την καταρτισθείσα σύμβαση	124
5.4	Τα ηλεκτρονικά έγγραφα ως Αποδεικτικός Τύπος της ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας.....	125
5.4.1	Ηλεκτρονικά έγγραφα με προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή	126
5.4.2	Ηλεκτρονικά έγγραφα με άλλες μορφές ηλεκτρονικής υπογραφής	126
5.5	Η ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ	130
6	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	133

6.1	Προβληματισμοί για τη δημιουργία ενός νέου συστήματος για την εύρεση του εφαρμοστέου δικαίου στις συναλλαγές μέσω του διαδικτύου.....	133
6.2	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	135
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ		137
A)	Κανονισμοί-Οδηγίες.....	137
B)	Παραδείγματα Συμβάσεων Υπηρεσιών Διαδικτύου	140
Γ)	ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ-ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ-ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ-ΕΙΔΗΣΕΙΣ-ΝΕΑ	157
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		170
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ-ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΧΡΗΣΗΣ		175

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΔΑΕ	Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών
ΑΠΠΧ	Αρχή Προστασίας Προσωπικού Χαρακτήρα
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι των Συναλλαγών
ΔΕΕ	Διοικητικό Επιμελητήριο - Όμιλος Διοικητικών Επιστημόνων
ΔΕΚ	Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔΕσΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (περιοδικό)
ΔιΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας
ΕΔΕΤ	Εθνικό Δίκτυο Έρευνας και Τεχνολογίας Α.Ε.
ΕΔΙ	Electronic Data Interchange
ΕΕΤΤ	Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων
ΕΕΧΙ	Ένωση Ελλήνων Χρηστών Internet
ΕΟΧ	Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο
ΕπισΚΕΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚτΠ	Κοινωνία της Πληροφορίας
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΣΔΕΛ	Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου
ΟΣΕΚΑ	οργανισμός συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες
ΠΥΠ	Πάροχος Υπηρεσιών Πιστοποίησης
ΣΕΠΕ	Σύνδεσμος Εταιρειών Πληροφορικής Ελλάδος
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνιών
DNS	Domain Name System
ISOC	Internet Society Club
WIPO	World Intellectual Property Organization(Παγκόσμιος Οργαν.Διαν. Ιδιοκτησίας)

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια το Διαδίκτυο αναπτύσσεται και επεκτείνεται με εκθετικούς ρυθμούς τόσο σε επίπεδο πλήθους χρηστών, όσο και σε επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών. Η συστηματική χρήση του στις συναλλαγές, έχει δημιουργήσει σειρά προβλημάτων, τα οποία χρήζουν νομικής αντιμετώπισης. Στο μεταξύ, καινοτόμες τεχνολογίες προσδίδουν νέες διαδικτυακές λειτουργίες, με νέους νομικούς προβληματισμούς για τον χρήστη τους. Η ιδιαιτερότητα του φαινομένου επιβάλλει προσήλωση στην εξεύρεση ολοκληρωμένων λύσεων, ώστε να επιτευχθεί η εξασφάλιση των δικαιωμάτων των ηλεκτρονικά συναλλασσομένων, να εδραιωθεί το απαιτούμενο αίσθημα ασφάλειας, αλλά και από την άλλη πλευρά να αξιοποιηθούν οι προσφερόμενες διαδικτυακές υπηρεσίες στον μέγιστο βαθμό. Οι πολυεπίπεδες δυσκολίες μπορούν να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά, ιδίως μέσα από διεθνείς συνεργασίες για μια ομοιογενή επίλυση των προβλημάτων που προκαλεί η ραγδαία εξάπλωση των ηλεκτρονικών και διαδικτυακών συναλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή επιχειρεί την ανάλυση των ποικίλων και ανεξάντλητων νομικών ζητημάτων που αναφύονται κατά τη σύναψη των ηλεκτρονικών συμβάσεων, διαδικτυακών και μη, οι οποίες συνθέτουν τον κορμό των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Στο πρώτο κεφάλαιο αυτής της εργασίας, γίνεται αναφορά σε θέματα του διαδικτύου όπως: τα θετικά, τα αρνητικά και στατιστικά στοιχεία χρήσης του, στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, η διαδικτυακή εξάρτηση, η εγκληματικότητα, είδη απειλών, τρόποι προστασίας κ.α. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναφέρονται, η αναγκαιότητα της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο διαδίκτυο, στα πλαίσια των συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί από την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μια εισαγωγή στις ηλεκτρονικές συναλλαγές και στις ιδιαιτερότητές τους γενικά, μια διερεύνηση σχετικά με τις κατηγορίες των πιθανών συμβατικών σχέσεων που μπορούν να εμφανιστούν με κριτήριο τη θέση και τις δυνατότητες κάθε υποκειμένου στο διαδίκτυο ενώ ασχολείται και με την προβληματική του τόπου ως συνδέσμου του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου σε σχέση με το διαδίκτυο. Στο τέταρτο κεφάλαιο, αφού αναλυθούν εκτεταμένα οι συμβάσεις υπηρεσιών διαδικτύου, επιχειρείται η αντιμετώπιση του ερωτήματος «ποιο το εφαρμοστέο δίκαιο στις ανωτέρω συμβάσεις». Το θέμα του πέμπτου κεφαλαίου είναι η κατάρτιση των συμβάσεων και η αποδεικτική δύναμη των ηλεκτρονικών εγγράφων. Στο παράρτημα παρατίθενται παραδείγματα συμβάσεων υπηρεσιών διαδικτύου, οδηγίες, κανονισμοί και νομολογία, αποφάσεις, γνωμοδοτήσεις, ειδήσεις και νέα που άπτονται των θεμάτων της παρούσας διατριβής. Τέλος, μαζί με τα συμπεράσματα, παρατίθενται μερικές δικαιολογίες περιεχομένου σκέψεως αναφορικά με τις αντικρουόμενες στον υπό εξέταση χώρο, νομικές αξίες.

Abstract

During the recent years the Internet has grown and expanded exponentially at both number of users and provided services levels. Its systematic use for transactions has created a series of problems which require legal treatment. Meanwhile, innovative technologies add new online features which need to be legally treated. The particularity of the phenomenon requires a commitment in finding comprehensive solutions to secure the rights of electronic transactions and to establish the necessary sense of security, but on the other hand to fully exploit the online services offered. The multi-level problems can be handled efficiently, particularly through international cooperation for solving the problems caused by the proliferation of electronic and online transactions worldwide.

This thesis attempts to analyze the various and inexhaustible legal issues arising during the forming of electronic and Internet (or not) contracts that compose the main part of electronic transactions. In the first chapter of this thesis, references are made on Internet including: positive and negative issues, usage statistics in Greece and Europe, internet addiction, crime, types of threats, ways to protect etc. The second chapter presents the necessity of protecting intellectual property and personal data on the Internet, within the framework of the conditions that have

been shaped by the application of new technologies in all aspects of social and economic life. The third chapter introduces the electronic transactions and their specific characteristics in general as well as an investigation concerning the categories of possible contractual relationships that can occur, based on the location and capabilities of each subject on the Internet, while dealing with the problems of the location as a link of the private international law in relation to the Internet. In the fourth chapter, after an extensive analysis of Internet services contracts, it is attempted to answer the question "which is the law applicable to these contracts?" The fifth chapter deals with the preparation of contracts and the evidential value of electronic documents. The appendix includes examples of Internet services contracts, directives, regulations and case law, decisions, opinions, news and issues related to this thesis. The last unit of this paper includes the conclusions as well as speculations on the conflicting legal values existing in the domain under consideration.

Εισαγωγή

Πολλοί υποστηρίζουν ότι το διαδίκτυο είναι η επανάσταση των τελευταίων δεκαετιών, είναι το εργαλείο στην επιστήμη, στην ενημέρωση, στη ψυχαγωγία, αποτελεί πηγή πληροφόρησης και αντικείμενο γνώσης, παρέχοντας πρόσβαση σε υπηρεσίες, αναιρώντας χρονικούς και γεωγραφικούς περιορισμούς.

Με την συνεχή εξέλιξη των νέων τεχνολογιών, οι χρήστες του διαδικτύου είναι πια σε θέση να επικοινωνούν με οποιοδήποτε μέρος του πλανήτη, να πραγματοποιούν ηλεκτρονικές αγορές, να το χρησιμοποιήσουν στην εκπαίδευση, να εργαστούν εξ αποστάσεως και να πραγματοποιούν συναλλαγές με διάφορες υπηρεσίες. Το διαδίκτυο μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο μάθησης, επικοινωνίας και συνεργασίας, είναι δηλ. το μέσο, όπου μικρής και μεγάλης ηλικίας χρήστες μπορούν να βρεθούν σε έναν απέραντο εικονικό χώρο γεμάτο εκατομμύρια πληροφορίες. Μπορούν να ασχοληθούν με παιχνίδια, να αναζητήσουν πληροφορίες, να αλληλογραφήσουν και να συνομιλήσουν, να βρουν αρχεία κάθε είδους. Επιπλέον, αποτελεί αμφίδρομο μέσο ιδιωτικής, μέσω μηνυμάτων e-mails, προγραμμάτων άμεσης ανταλλαγής μηνυμάτων (msn) κ.λπ. και μαζικής επικοινωνίας μέσω ηλεκτρονικών εφημερίδων και περιοδικών, αλλά και ραδιοφωνικών εκπομπών και τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Παράλληλα με τα παραπάνω οφέλη, υποβόσκουν και αρκετοί κίνδυνοι. Ανάλογα με το πώς θα χρησιμοποιηθεί, το διαδίκτυο δύναται να βλάψει την περιουσία (π.χ. τραπεζικές διαδικτυακές απάτες), την τιμή (π.χ. συκοφαντικά δημοσιεύματα), τη γενετήσια ελευθερία (π.χ. σελίδα με πορνογραφικό υλικό ανηλίκων) και την ιδιωτική ζωή. Η περιδιάβαση στο διαδίκτυο, εφόσον συντελείται με ψηφιακή τεχνολογία, αφήνει ίχνη και το περιεχόμενο των μεταβιβαζόμενων δεδομένων (αλλά και τα εξωτερικά δεδομένα της επικοινωνίας) καταγράφεται κάπου, κωδικοποιείται και αποκωδικοποιείται και με αυτόν τον τρόπο συντελείται μία «πρωτοκόλληση της καθημερινότητας» των χρηστών. Η εν λόγω «πρωτοκόλληση» δύναται να λάβει τρομακτικές διαστάσεις, αν λάβει κανείς υπόψη τις τεχνολογικές εξελίξεις που ήδη τίθενται σε εφαρμογή και καθιστούν την ψηφιακή τεχνολογία και το διαδίκτυο όλο και πιο απαραίτητα στην καθημερινότητά μας.

Όλα τα ανωτέρω, δύνανται να καλλιεργήσουν ένα κλίμα «τεχνοφοβίας» και να στερήσουν, ανάμεσα σε άλλα, από τα άτομα το συνταγματικώς αναγνωρισμένο (αρθ. 5α) δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας, εάν δεν ληφθούν από την σύγχρονη δυτική «κοινωνία της διακινδύνευσης» τα κατάλληλα μέτρα αυτοπροστασίας. Από την άλλη βεβαίως πλευρά, αυτοπροστασία σημαίνει συχνά ανελευθερία.

Η πληροφορική και οι τηλεπικοινωνίες αναπτύχθηκαν παράλληλα και συνιστούν σήμερα τον ψηφιακό κόσμο, καθιερώνοντας μια νέα κοινωνία, την «Κοινωνία της Πληροφορίας». Ένα νέο περιβάλλον αναπτύσσεται και έχει τρία βασικά συστατικά: το ψηφιακό περιεχόμενο (τα δεδομένα), τις επικοινωνίες και την πληροφορική. Αναπτύσσεται, λοιπόν, μια νέα τεχνολογική κοινωνία (Κοινωνία της Πληροφορίας) που χαρακτηρίζεται από την **ποιότητα των πληροφοριών** που παράγει, από την **ταχύτητα ροής τους** και από το **ρυθμό που μπορεί να τις επεξεργάζεται, να τις αφομοιώνει και να τις εκμεταλλεύεται**.

Η έλευση της πληροφορικής σηματοδότησε τη μετάβαση από τη βιομηχανική κοινωνία στην κοινωνία της πληροφορίας και είχε ως αποτέλεσμα το **βαθύτατο επηρεασμό του δικαίου**, είτε μέσω της δημιουργίας νέων τομέων είτε μέσω της αναθεώρησης άλλων, ήδη υπαρχόντων. Ο βαθμός διείσδυσης της πληροφορικής στην καθημερινότητα του ανθρώπου είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς καθένας μας αναλαμβάνει διάφορους ρόλους, όπως: **«υποκείμενο των δεδομένων»**, σε σχέση με την προστασία της ιδιωτικής του ζωής, **«νόμιμος χρήστης»**, αναφορικά με την καθημερινή χρήση λογισμικού (στον ηλεκτρονικό του υπολογιστή αλλά και στο κινητό του τηλέφωνο), **«καταναλωτής»**, σε θέματα ηλεκτρονικού εμπορίου.

Ήδη από την εποχή των βιομηχανικών επαναστάσεων του 19ου αιώνα κατέστη σαφές, ότι η **τεχνολογική εξέλιξη** τελεί σε άρρηκτο δεσμό με τα συμφέροντα και τις επιδιώξεις της **παγκόσμιας οικονομίας**, και κατευθύνεται σε μεγάλο βαθμό από τους κανόνες της. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών η επονομαζόμενη «επανάσταση της πληροφορίας», η προοδευτική μετάβαση από τη μεταβιομηχανική στη λεγόμενη «ψηφιακή εποχή», επιβεβαιώνει περίτρανα την εν λόγω διαπίστωση. Η ευρύτατα διαδεδομένη συστηματική χρήση της πληροφορικής, και ιδίως του Διαδικτύου, λειτούργησε καθοριστικά για την ανάπτυξη των **ηλεκτρονικών συναλλαγών**, της «νέας οικονομίας» («new economy»), όπως χαρακτηριστικά αποκαλείται η δημιουργία νέων αγορών μέσω της εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων της ψηφιακής τεχνολογίας. Η σημασία της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων στις συναλλαγές, η οποία εντοπίζεται, κυρίως, στην επικοινωνιακή διαδικασία για την **κατάρτιση ηλεκτρονικών συμβάσεων**, εξάιρεται και από τις σύγχρονες επιστημονικές θεωρίες ανάλυσης της ανθρώπινης συναλλακτικής συμπεριφοράς και της οικονομικής λειτουργίας των συμβάσεων.

Δεδομένης της καθοριστικής συμβολής του δικαίου στην εδραίωση των ψηφιακών αγορών, μέσω της μετατροπής των δημιουργουμένων ιδιόμορφων βιοτικών σχέσεων σε έννομες σχέσεις, παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον η **νομική ρύθμιση της κατάρτισης των συμβάσεων υπηρεσιών διαδικτύου**.

Τα νομικά προβλήματα που προκύπτουν από την πραγματοποίηση συναλλαγών μέσω του διαδικτύου -δεδομένου και του γεγονότος ότι πρόκειται, κατά κανόνα, για διασυνοριακές συναλλαγές- είναι ποικίλα, από τη στιγμή που το δίκαιο είναι αδύνατον να συμβαδίσει με τους ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης της τεχνολογίας. Τα προβλήματα επιτείνονται από το γεγονός ότι λόγω της φύσης του διαδικτύου, εμπλέκονται περισσότερες **εθνικές έννομες τάξεις και σχεδόν όλοι οι κλάδοι του δικαίου**. Πρέπει, λοιπόν, να ρυθμιστεί ο τρόπος με τον οποίο θα προστατευτεί ο χρήστης από τη διαρροή και την αθέμιτη χρήση των προσωπικών του δεδομένων, καθώς επίσης και ο τρόπος με τον οποίο θα αποφευχθεί η διατάραξη της ιδιωτικής του ζωής. Μέσα σε αυτό το κοινωνικό πλαίσιο, γεννήθηκε το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο που αφορά τον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και μέσα από αυτές τις αξιολογήσεις προσπαθεί να ισορροπήσει πολιτικές επιλογές ανάμεσα **στην ανάπτυξη, την ασφάλεια και την ελευθερία**. Έκφανση αυτής της προσπάθειας εξισορρόπησης επιλογών και συμφερόντων αποτελεί και η ρύθμιση για τον πάροχο δικτύου που με τον πολλαπλό του ρόλο υπάγεται σε υποχρεώσεις και φέρει ευθύνη ως φορέας παροχής ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ενίοτε ως **καθολικός πάροχος** αλλά και ως **μεσάζων παροχής υπηρεσιών** της κοινωνίας της πληροφορίας.

Επιπροσθέτως η δημιουργία αρχείων προσωπικών δεδομένων είναι εξαιρετικά εύκολη υπόθεση στο Διαδίκτυο, καθώς ακόμη και η απλή περιήγηση στο Διαδίκτυο μπορεί να γίνει αντικείμενο συλλογής και ανάλυσης προσωπικών δεδομένων και στοιχείων του ιδιωτικού βίου, τα οποία με την κατάλληλη επεξεργασία καθιστούν εφικτή την πρόσβαση ακόμη και στην σφαίρα του απορρήτου, ενώ οι χώροι συζητήσεων ή και οι ιστοσελίδες μέσω των οποίων γίνονται ηλεκτρονικές συναλλαγές, συχνά δεν παρέχουν επαρκή διασφάλιση του εμπιστευτικού χαρακτήρα των διακινούμενων πληροφοριών¹.

Εν όψει των παραπάνω, είναι δικαιολογημένη η επιφυλακτικότητα με την οποία αντιμετωπίζουν οι χρήστες του Διαδικτύου τις ηλεκτρονικές συναλλαγές, που προϋποθέτουν

¹ Βλ. I. Καράκωστα, *Προστασία της Ιδιωτικότητας στην Κοινωνία της Πληροφορίας*, ΔΙΜΕΕ 2004, 55.

αποκάλυψη των ατομικών στοιχείων τους, λαμβανομένων υπ' όψη και της ύπαρξης πληθώρας προγραμμάτων – τεχνικών δυνατοτήτων που επιτρέπουν την εύκολη και συχνά αδιαφανή συλλογή τους αλλά και της ασαφούς πολιτικής χρήσης τους εκ μέρους φορέων και εταιρειών².

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι η διασφάλιση της ιδιωτικής επικοινωνίας και η προστασία της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου – χρήστη του Διαδικτύου είναι ένα καίριο ζήτημα σε σχέση με το οποίο καλείται να επέμβει ρυθμιστικά το Δίκαιο, είτε με την εφαρμογή ρυθμίσεων που προϋπήρχαν της εμφάνισης του Διαδικτύου -αλλά το πεδίο εφαρμογής τους, χωρίς αμφιβολία, μπορεί να ερμηνευθεί ότι καταλαμβάνει και την ιδιωτικότητα και το απόρρητο των επικοινωνιών στο Διαδίκτυο- είτε με την εισαγωγή νέων ρυθμίσεων.

Η ενασχόληση με την ανωτέρω θεματική αποτελεί προϊόν προβληματισμών, οι οποίοι αναδείχθηκαν κατά τις παραδόσεις του μαθήματος «**Νομική πληροφορική**» του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Πληροφορική» του Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς. Στόχος της παρούσας διατριβής αποτελεί η μελέτη ορισμένων από τα πολλαπλά θέματα που έχουν ανακύψει με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών -και κυρίως του Διαδικτύου- και της διείσδυσής τους στην καθημερινότητα του ανθρώπου, έτσι όπως τα ζητήματα αυτά ρυθμίζονται από την ελληνική νομοθεσία, υπό το πρίσμα όμως των διεθνών και κοινοτικών διατάξεων. Τα θέματα που μελετήθηκαν σχετίζονται με την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων, κυρίως λόγω της εμπορευματοποίησης και της αθέμιτης επεξεργασίας που μπορούν να υποστούν στην περίπτωση της άμεσης διαφήμισης και του διαδικτυακού εμπορίου.

Στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη οικονομία, το Διαδίκτυο αποτελεί αναμφίβολα βασικό δίκτυο διανομής για τους παροχείς προϊόντων και κυρίως υπηρεσιών. Προς τούτο επιχειρείται η **ανάλυση** επιπλέον των θεμάτων που αφορούν στην **κατάρτιση εμπορικών και καταναλωτικών συμβάσεων και κυρίως συμβάσεων υπηρεσιών διαδικτύου (και γενικώς ηλεκτρονικών δικαιοπραξιών)**.

Για την επιστημονική τεκμηρίωση της έρευνας θεωρήθηκε επιβεβλημένη η παράθεση και ο συνδυασμός απόψεων προερχομένων από την Ελληνική και αλλοδαπή θεωρία και **νομολογία** λόγω της αυξημένης ενασχόλησής τους με ζητήματα «**ηλεκτρονικού δικαίου**», οικονομικής ανάλυσης και διαπραγματεύσεως των συμβάσεων.

² Βλ. Θ. Σιδηρόπουλο, *Το Δίκαιο του Διαδικτύου*, εκδ. Σάκκουλα, 2003, σελ. 203 επ.

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Το Διαδίκτυο

1.1 Ορισμοί

Διαδίκτυο (internet ή internetwork) είναι ένα σύνολο από δύο ή περισσότερα δίκτυα(LAN, MAN, WAN) που συνδέονται μεταξύ τους με διάφορες συσκευές (π.χ δρομολογητές-routers, πύλες-gateways)³.

Το Διαδίκτυο είναι το αποτέλεσμα της ταχείας ανάπτυξης των υπολογιστών και των τηλεπικοινωνιών. Αποτελείται από χιλιάδες διασυνδεδεμένα δίκτυα υπολογιστών τα οποία είναι εγκατεστημένα στις περισσότερες χώρες του κόσμου και επικοινωνούν μεταξύ τους χρησιμοποιώντας ένα κοινό πρωτόκολλο επικοινωνίας, το TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol). Στο Διαδίκτυο υπάρχουν εκατομμύρια ιστοσελίδες ανά το κόσμο.

Η μεταφορά της πληροφορίας, σε οποιαδήποτε μορφή (αρχείο, μήνυμα κ.λπ.), επιτυγχάνεται με τη χρήση ενός κατάλληλου πρωτοκόλλου μεταφοράς (transfer protocol). Το πρωτόκολλο μεταφοράς λέει στους δύο υπολογιστές που επικοινωνούν πώς να στείλουν και πώς να λάβουν την πληροφορία. Τα πρωτόκολλα που χρησιμοποιούνται περισσότερο είναι τα εξής:

- Hypertext Transfer Protocol (HTTP): Για την περιήγηση στον παγκόσμιο ιστό.
- Simple Mail Transfer Protocol (SMTP): Για την υπηρεσία του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- File Transfer Protocol (FTP): Για την υπηρεσία της μεταφοράς αρχείων.

Ο παγκόσμιος ιστός (World Wide Web ή www) είναι ένα μέρος του Διαδικτύου που παρουσιάστηκε το 1992 από το εργαστήριο CERN στην Ελβετία. Αποτελεί το μεγαλύτερο, το δημοφιλέστερο και το ταχύτερα αναπτυσσόμενο κομμάτι του. Πρόκειται για μία εφαρμογή hypertext μέσω της οποίας ανατρέπεται η «παραδοσιακή» γραμμική ροή πληροφορίας και ο χρήστης ασκεί ο ίδιος τον έλεγχο για τη δομή της παρουσίασης και της πρόσληψής της. Συγκεκριμένα, είναι ένα σύστημα διασύνδεσης πληροφοριών πολυμέσων που βρίσκονται αποθηκευμένες σε δικτυωμένους υπολογιστές και παρουσιάσής τους σε ηλεκτρονικές σελίδες, στις οποίες μπορεί κανείς να περιηγηθεί. Ο παγκόσμιος ιστός είναι το μέσο για την εύκολη ανάκτηση του τεράστιου όγκου πληροφοριών που διατίθενται μέσω του Διαδικτύου.

Ορισμός ιστοσελίδας

Ιστοσελίδα είναι ένα αρχείο που περιέχει πληροφορίες που είναι προορισμένες για δημοσίευση στον Παγκόσμιο Ιστό (www). Μια ιστοσελίδα είναι προσβάσιμη από ένα Φυλλομετρητή (web browser). Οι πληροφορίες της είναι συνήθως γραμμένες σε HTML ή XHTML. Μια ιστοσελίδα μπορεί να περιέχει ένα σύνολο πληροφοριών όπως κείμενα, γραφικά, φωτογραφίες, video, ήχους, χρώματα ή ακόμα και διάφορα αρχεία. Οι επισκέπτες της ιστοσελίδας ονομάζονται web clients.

Στατικές ιστοσελίδες

Στατικές ιστοσελίδες είναι οι ιστοσελίδες που δημιουργούνται τοπικά στον υπολογιστή μας συγγράφοντας κώδικα HTML ή χρησιμοποιώντας κάποιο πρόγραμμα WYSIWYG (what you see is what you get) όπως είναι το adobe dreamweaver. Οι στατικές ιστοσελίδες είναι πολύ εύκολες στην κατασκευή τους αλλά πολύ δύσκολες στην ανανέωσή τους. Αυτό συμβαίνει γιατί όταν θέλουμε να προσθέσουμε ή να αλλάξουμε το περιεχόμενό τους πρέπει να ανοίξουμε το κατάλληλο πρόγραμμα να κάνουμε τις αλλαγές που θέλουμε, να αποθηκεύσουμε και στη συνέχεια να «ανεβάσουμε» στον web server τις νέες σελίδες. Όλα αυτά προϋποθέτουν γνώσεις περισσότερες από το μέσο χρήστη και φυσικά περισσότερο χρόνο.

³ Δουληγέρης Χρήστος Σημειώσεις του μαθήματος «Τεχνολογίες Διαδικτύου» του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Πληροφορική» του Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς .

Δυναμικές ιστοσελίδες

Σε αντίθεση με τις στατικές σελίδες οι δυναμικές ιστοσελίδες δε δημιουργούνται στον υπολογιστή μας αλλά απ' ευθείας στον web server. Δίνοντας τις κατάλληλες εντολές, οι ιστοσελίδες μας μπορούν να αλλάξουν, να διαγραφούν ή να προστεθούν νέες. Και όλα αυτά χρησιμοποιώντας μια φιλική στο χρήστη περιοχή διαχείρισης τόσο απλή όσο μια εφαρμογή επεξεργασίας κειμένου όπως το Microsoft word. Το Joomla είναι μία εφαρμογή που κάνει ακριβώς αυτό. Χειρίζεται δυναμικά το περιεχόμενο των ιστοσελίδων.

Ορισμός ιστοτόπου

Ο ιστοτόπος είναι το σύνολο των ιστοσελίδων που είναι συνδεδεμένες μεταξύ τους με υπερσυνδέσεις (hyperlinks) και περιγράφουν μία δραστηριότητα. Ένας ιστοτόπος μπορεί να είναι επαγγελματικός, προσωπικός ή να ανήκει σε έναν οργανισμό ή μια ομάδα. Το σύνολο των ιστοτόπων που υπάρχουν απαρτίζουν στην ουσία τον Παγκόσμιο Ιστό (www).

Web browsers

Οι web browsers είναι τα προγράμματα τα οποία μας επιτρέπουν να βλέπουμε σελίδες στο Διαδίκτυο. Κάθε web browser έχει τις δικές του δυνατότητες, επεκτάσεις, εχθρούς και φίλους.

Οι πιο δημοφιλείς web browsers είναι: (Internet explorer, Mozilla firefox, Opera, Safari, Google chrome, Netscape navigator (σταμάτησε πλέον η στήριξη του)). Το κύριο χαρακτηριστικό όλων είναι ότι διανέμονται δωρεάν οπότε ο κάθε χρήστης, έπειτα από δοκιμή, μπορεί να βρει ποιος απ' όλους έχει τα στοιχεία που θέλει ώστε η πλοήγησή του στο Διαδίκτυο να γίνεται πιο αποτελεσματική. Κάποιος που ασχολείται με την κατασκευή ιστοσελίδων προτείνεται να τους έχει όλους ώστε να ελέγχει την εμφάνιση των ιστοσελίδων του από διαφορετικά προγράμματα.

Web server

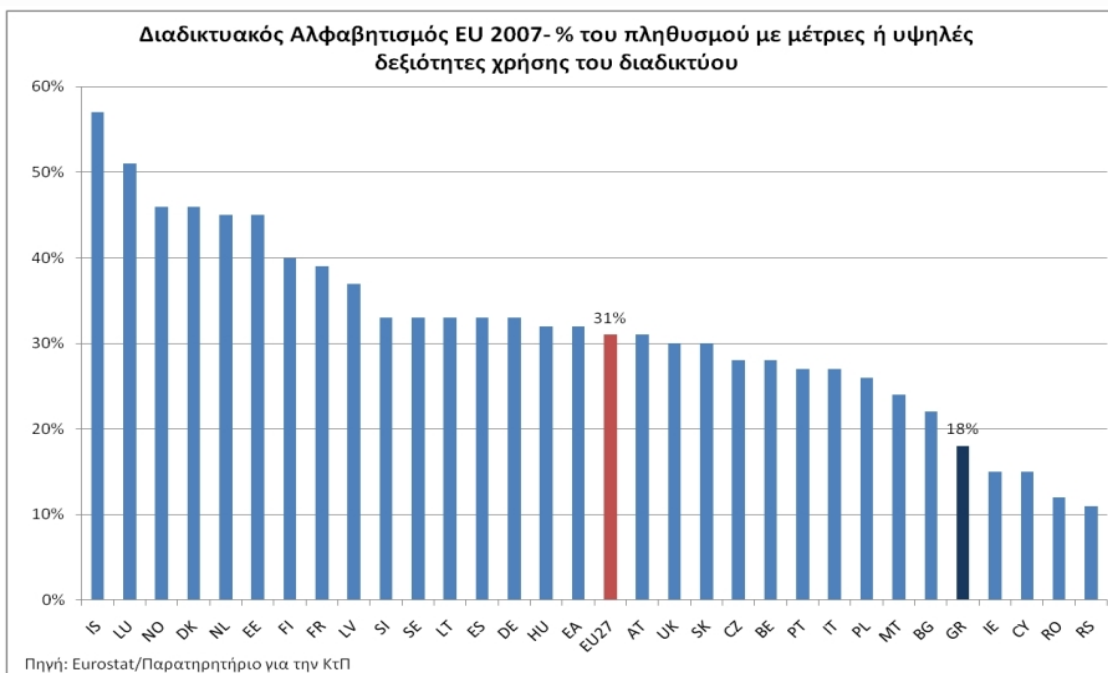
Ένας ιστοτόπος για να μπορέσει να λειτουργήσει θα πρέπει να είναι αποθηκευμένος σε κάποιο web server. Ο web server είναι στην ουσία ο υπολογιστής εκείνος ο οποίος αναλαμβάνει να δημοσιεύσει την ιστοσελίδα μας στο Διαδίκτυο. Υπάρχουν δύο κύριοι web server :

- ✓ Ο Apache που συνήθως χρησιμοποιεί λειτουργικό σύστημα windows.
- ✓ Το Joomla μπορεί να «τρέξει» σε οποιονδήποτε web server αρκεί να υποστηρίζει τη γλώσσα PHP.

1.2 Στατιστικά στοιχεία της χρήσης Διαδικτύου

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται στατιστικά στοιχεία για την χρήση του Διαδικτύου στην Ελλάδα και στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η αδυναμία πρόσβασης και χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών (ΤΠΕ) αποτελεί σήμερα μια από τις σημαντικότερες μορφές κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού⁴. Όπως αναφέρεται από το Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚΤΠ), το ψηφιακό χάσμα, ειδικά σε σχέση με τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, επηρεάζει τη συνοχή και την ευημερία στην Ευρώπη και την Ελλάδα. Για αυτό το λόγο, η ηλεκτρονική ενσωμάτωση εξακολουθεί να αποτελεί τον κεντρικό στόχο των πολιτικών επιλογών των επόμενων χρόνων στην Ευρώπη και παγκοσμίως. Η ηλεκτρονική ενσωμάτωση των πολιτών είναι αναγκαία για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης, διότι εξασφαλίζει την ισότητα στην κοινωνία της γνώσης. Επομένως, είναι σημαντικό κάθε πολίτης να έχει τη δυνατότητα πλήρους συμμετοχής στο ψηφιακό χώρο, ανεξάρτητα από τα ατομικά ή κοινωνικά μειονεκτήματά του. Η βελτίωση του διαδικτυακού αλφαριθμητισμού των πολιτών είναι κατά την άποψη του Παρατηρητηρίου για την ΚΤΠ η πλέον επιτακτική και απαραίτητη προϋπόθεση για την περιφερειακή ανάπτυξη και την αξιοποίηση των υπό υλοποίηση ή υπό σχεδιασμό ευζωνικών υποδομών. Παρακάτω παρουσιάζεται το στατιστικό διάγραμμα για τον διαδικτυακό αλφαριθμητισμό, μια έννοια που σχετίζεται με τις δεξιότητες της χρήσης Διαδικτύου των πολιτών.

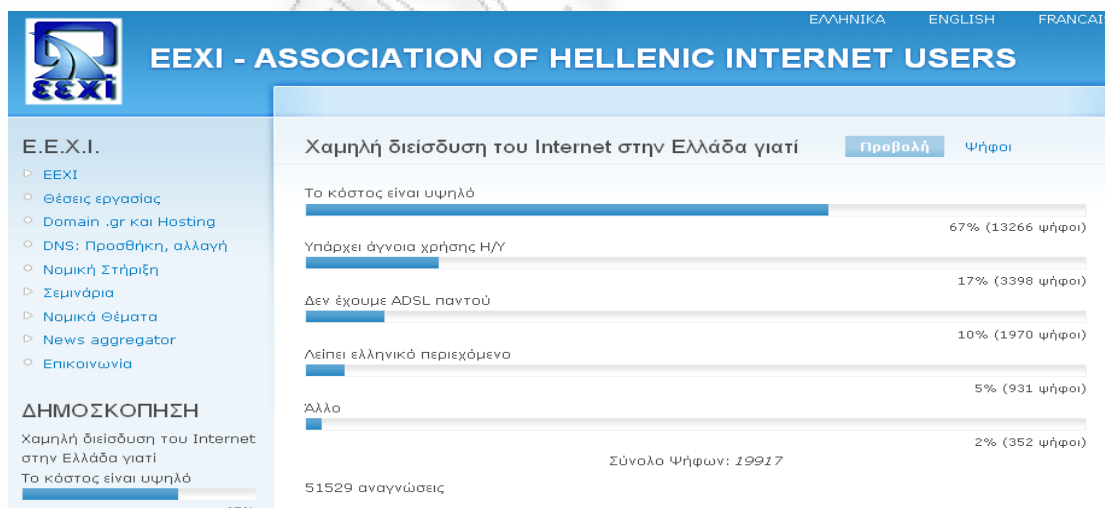
⁴ www.observatory.gr

Συγκριτική εικόνα για το διαδικτυακό αλφαριθμητισμό του γενικού πληθυσμού, στις 27 χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ27)⁵

Φαίνεται ότι το επίπεδο του διαδικτυακού αλφαριθμητισμού του γενικού πληθυσμού στην Ελλάδα είναι χαμηλότερο (κατά 13 ποσοστιαίες μονάδες) από το μέσο όρο της ΕΕ27. Μόνον το 18,2% των Ελλήνων πολιτών διαθέτουν ικανοποιητικές δεξιότητες στη χρήση του Διαδικτύου, σε σύγκριση με το 31% που αντιστοιχεί στο μέσο όρο των χωρών μελών. Από στοιχεία έρευνας το 2008 το 43,5% των Ελλήνων πολιτών είχαν πρόσβαση στο Διαδίκτυο και το 34% από αυτούς έκανε συχνή χρήση του Διαδικτύου.

1.2.1 Χρήση Διαδικτύου στη Ελλάδα

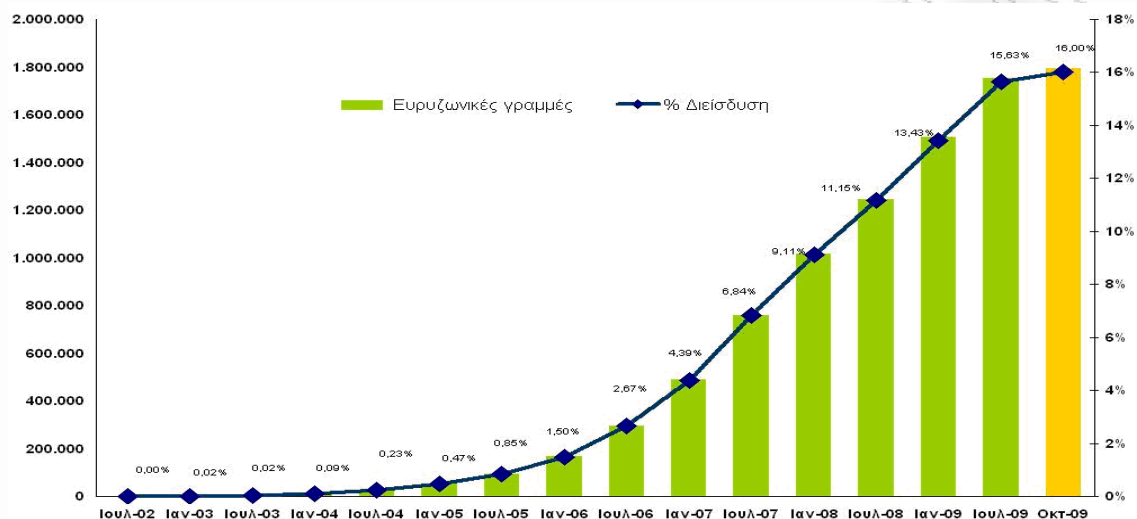

Χαμηλή διείσδυση του Διαδικτύου στην Ελλάδα⁶

⁵ www.observatory.gr

⁶ <http://www.eexi.gr/?q=node/17/results>

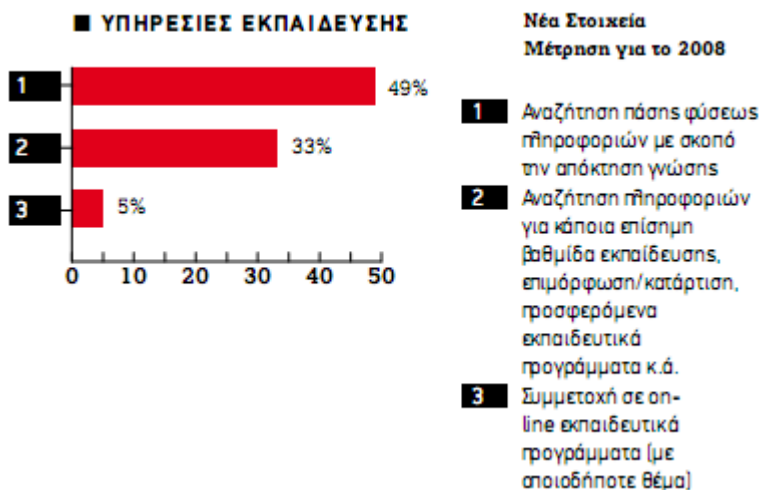
Οι περισσότεροι Έλληνες πιστεύουν ότι η χαμηλή διείσδυση του Διαδικτύου στην Ελλάδα οφείλεται στο ότι το κόστος για να αποκτήσουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο είναι υψηλό. Παρακάτω παρουσιάζεται το στατιστικό διάγραμμα για τον βαθμό Διείσδυσης και το Πλήθος Ευρυζωνικών Συνδέσεων κατά την περίοδο 1η Ιουλίου 2002 - 1η Οκτωβρίου 2009

Διάγραμμα για τον βαθμό Διείσδυσης και το Πλήθος Ευρυζωνικών Συνδέσεων κατά την περίοδο 1η Ιουλίου 2002 - 1η Οκτωβρίου 2009

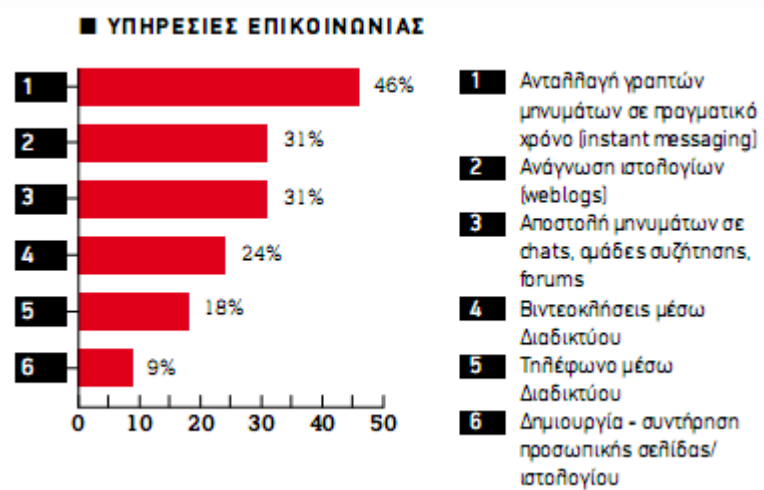
Το συνολικό μέγεθος των σταθερών ευρυζωνικών γραμμών ανέρχεται σε 1.794.295 παρουσιάζοντας αύξηση κατά 44% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και κατά 19% σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο.

Παρακάτω παρουσιάζονται στατιστικά διαγράμματα για διάφορους τομείς υπηρεσιών.

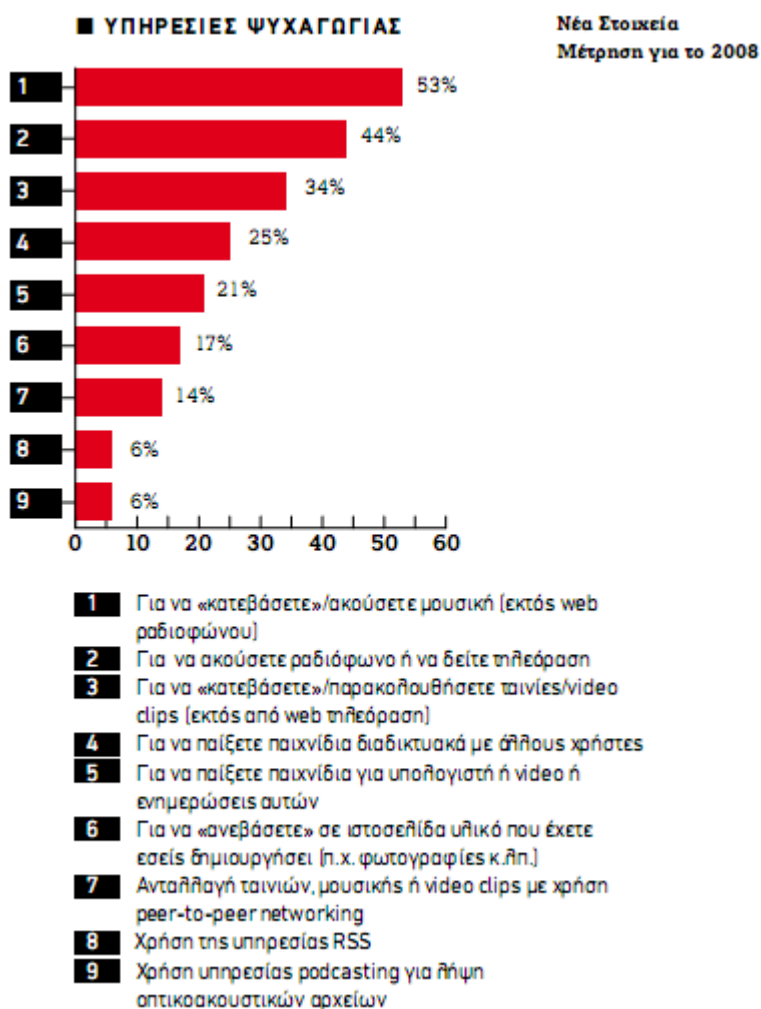

Υπηρεσίες Εκπαίδευσης στη Ελλάδα

⁷ www.observatory.gr

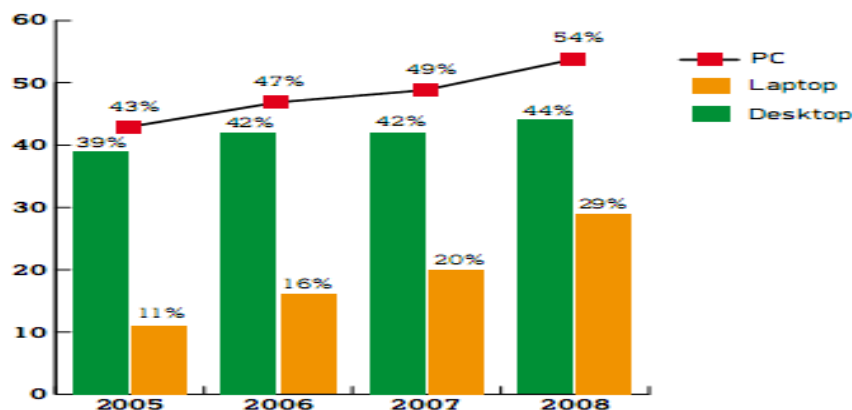

Υπηρεσίες Επικοινωνίας στη Ελλάδα

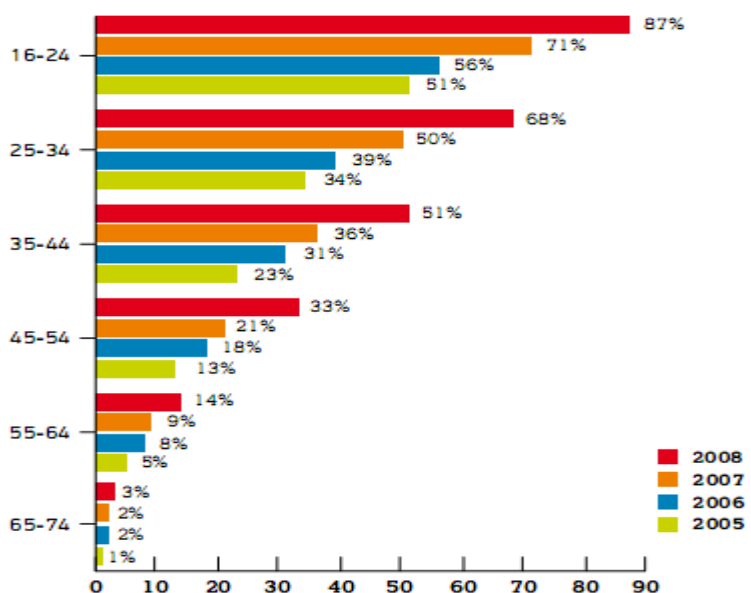

Υπηρεσίες Ψυχαγωγίας στη Ελλάδα

Παρακάτω παρουσιάζεται το στατιστικό διάγραμμα για την χρήση των υπολογιστών στην Ελλάδα, από το οποίο παρατηρείται ότι η χρήση των υπολογιστών στην Ελλάδα είναι ανοδική.

Στο παρακάτω σχήμα παρουσιάζεται η χρήση Διαδικτύου ανά ηλικία στη Ελλάδα και όπως φαίνεται οι μικρές ηλικίες ιδίως 16-24 χρησιμοποιούν σχεδόν όλοι το Διαδίκτυο και αυτή η ηλικία πρέπει να είναι στο επίκεντρο της προσοχής.

Δείγμα 2008 - Σύνολο Πληθυσμού n=5966

Χρήση Διαδικτύου ανά ηλικία στη Ελλάδα

1.2.2 Χρήση Διαδικτύου στην Ευρώπη

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ερευνήσε το πόσο και τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούν οι Ευρωπαίοι πολίτες το Διαδίκτυο.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι παρά τη διάδοση των νέων τεχνολογιών σε όλη την Ευρώπη, υπάρχουν μεγάλες ομάδες του πληθυσμού οι οποίες δεν γνωρίζουν και δεν έχουν πρόσβαση το Διαδίκτυο. Συνήθως πρόκειται για ηλικιωμένους και άνεργους, που δεν έχουν είτε τις γνώσεις είτε την οικονομική ευχέρεια να χρησιμοποιήσουν τις τεχνολογίες του Διαδικτύου.

Σύμφωνα με την έρευνα το 56% των Ευρωπαίων είναι συχνοί χρήστες του Διαδικτύου. Από αυτούς το 43% το χρησιμοποιεί καθημερινά και το 75% τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα. Το 50% των νοικοκυριών έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Επίσης το 80% των επιχειρήσεων είναι δικτυωμένες ηλεκτρονικά. Στατιστικά, στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν 114 εκατομμύρια συνδρομητές.

Ανά χώρα, μεγαλύτερη αύξηση στην χρήση του Διαδικτύου παρατηρείται στην Γαλλία, την Ιρλανδία, την Τσεχία, την Ουγγαρία, την Λετονία και την Λιθουανία. Μακριά από αυτή την εξέλιξη βρίσκονται η Ιταλία, η Κύπρος, η Ρουμανία και η Πορτογαλία.

Αυξημένη χρήση του Διαδικτύου εντοπίζεται στις ηλικίες 16-24, οι οποίες χαρακτηρίζονται και ως γενιά του Διαδικτύου. Η καθημερινή χρήση του Διαδικτύου σε αυτές τις ηλικίες φτάνει το 70%.

1.3 Τα θετικά στοιχεία του Διαδικτύου

Τα βασικά πλεονεκτήματα της χρήσης του Διαδικτύου μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στα εξής:

Επικοινωνία

Ένας σημαντικός στόχος του Διαδικτύου είναι η επικοινωνία. Οι μελέτες και οι έρευνες έχουν στόχο τις καινοτομίες που πρόκειται να το καταστήσουν γρηγορότερο και πιο αξιόπιστο. Σήμερα, η επικοινωνία με ένα πρόσωπο που βρίσκεται σε άλλο μέρος του κόσμου μπορεί να γίνει σε ελάχιστο χρόνο, μέσω των υπηρεσιών του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Υπάρχουν πάρα πολλές υπηρεσίες για επικοινωνία, με τις οποίες έχει γίνει πολύ εύκολη η καθιέρωση της παγκόσμιας φιλίας, η ανταλλαγή σκέψεων και η έρευνα πολιτισμών διαφορετικών εθνών.

Πληροφορίες

Οι πληροφορίες είναι πιθανώς το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του Διαδικτύου. Στο Διαδίκτυο διατίθενται πληροφορίες οποιουδήποτε είδους και για οποιοδήποτε θέμα. Οι πληροφορίες μπορεί να αφορούν οποιοδήποτε θέμα όπως νομοθεσία, εμπορικές εκθέσεις, διασκέψεις, πληροφορίες αγοράς, νέες ιδέες, τεχνική υποστήριξη και άλλα πολλά από ένα ατέλειωτο κατάλογο. Ένας εξαιρετικά σημαντικό πεδίο είναι ο χώρος της υγείας. Σχεδόν κάθε μέρα, έρευνες για ιατρικά ζητήματα δημοσιεύονται στο Διαδίκτυο και όλοι μπορούν να ενημερωθούν άμεσα. Πολυάριθμοι σχετικοί ιστοχώροι είναι διαθέσιμοι στο Διαδίκτυο και προσφέρουν πληροφορίες για διάφορες ασθένειες καθώς και on-line επικοινωνία με γιατρούς.

Ψυχαγωγία

Το Διαδίκτυο διαθέτει σήμερα αρκετά μέσα για ψυχαγωγία. Η ψυχαγωγία μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση παιχνιδιών, την πλοήγηση στο Διαδίκτυο, την ακρόαση μουσικής, την εικονική συνάντηση με άλλους ανθρώπους κ.λπ. Η βιομηχανία του on-line τυχερού παιχνιδιού (τζόγου) έχει εγκλωβίσει δραματικά τους εραστές αυτών των παιχνιδιών. Η πλοήγηση στον Διαδίκτυο μπορεί να προσφέρει πολυάριθμα πράγματα για λήψη στον προσωπικό υπολογιστή. Η μουσική, τα χόμπι, οι ειδήσεις και άλλα περισσότερα μπορούν να βρεθούν και να διαμοιραστούν στο Διαδίκτυο.

Υπηρεσίες

Στο Διαδίκτυο παρέχονται πολλές υπηρεσίες όπως τραπεζικές εργασίες σε απευθείας σύνδεση, αναζήτηση εργασίας, αγορά εισιτηρίων για θεάματα και μετακινήσεις, κρατήσεις ξενοδοχείων κ.α. Συχνά αυτές οι υπηρεσίες δεν είναι διαθέσιμες όταν ο χρήστης δεν είναι συνδεδεμένος και σε ειδικές περιπτώσεις μπορούν να κοστίζουν όταν χρησιμοποιούνται.

Ηλεκτρονικό Εμπόριο (E-Commerce)

Το ηλεκτρονικό εμπόριο ορίζεται το εμπόριο, η άσκηση του οποίου πραγματοποιείται με ηλεκτρονικά μέσα και αφορά στη δυνατότητα σύναψης εμπορικών συναλλαγών μέσω

ηλεκτρονικών δικτύων και ιδίως μέσω του διαδικτύου⁹. Είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται για οποιοδήποτε τύπο εμπορικής διαδικασίας. Έχει γίνει ένα φαινόμενο που συνδέεται με οποιοδήποτε είδος αγορών.

Μπορούμε να συνοψίσουμε τα θετικά στοιχεία του Διαδικτύου σε τρεις κατηγορίες: Αναζήτηση ανάκτηση πληροφοριών, επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων από όλο τον κόσμο και δημιουργία με επαγγελματικό ή καλλιτεχνικό χαρακτήρα.

Σύμφωνα με νέες μελέτες, η **πλοήγηση στο Διαδίκτυο βελτιώνει την εγκεφαλική δραστηριότητα**. Η περιήγηση στο Διαδίκτυο μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση των νοητικών ικανοτήτων ενός ανθρώπου, σύμφωνα με μια νέα μελέτη¹⁰, η οποία έδειξε ότι οι μεγαλύτερης ηλικίας ενήλικες που άρχισαν να ασχολούνται με το Διαδίκτυο παρουσίασαν βελτίωση στην εγκεφαλική τους λειτουργία μετά από λίγες ημέρες. Σύμφωνα με τους ερευνητές, άτομα που γνώριζαν ελάχιστα το Διαδίκτυο παρουσίασαν μετά από μία εβδομάδα εξάσκησης μεγάλη αύξηση της εγκεφαλικής δραστηριότητας, ιδιαίτερα στις περιοχές του εγκεφάλου που σχετίζονται με τη λήψη αποφάσεων.

1.4 Αρνητικές πτυχές της εκτεταμένης χρήσης του Διαδικτύου

Στα μειονεκτήματα της χρήσης του Διαδικτύου έχει προστεθεί μία νέα, αυξανόμενη απειλή, ο εθισμός στο Διαδίκτυο. Μερικά από τα κύρια μειονεκτήματα της χρήσης του Διαδικτύου είναι τα παρακάτω:

Κλοπή προσωπικών στοιχείων

Η χρήση του Διαδικτύου ενέχει σοβαρό κίνδυνο κλοπής προσωπικών δεδομένων και πληροφοριών όπως όνομα, διεύθυνση, αριθμοί πιστωτικών καρτών κ.λπ.

Spamming

Το Spamming αναφέρεται στην αποστολή ανεπιθύμητων μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε μεγάλη ποσότητα, τα οποία δεν έχουν κανένα σκοπό και εμποδίζουν την ορθή λειτουργία του συστήματος. Τέτοιες παράνομες δραστηριότητες δεν πρέπει να αγνοούνται από τον κάθε χρήστη αλλά πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια για να σταματήσουν, έτσι ώστε η χρήση του Διαδικτύου να γίνει ασφαλέστερη.

Απειλή ιών

Ιός είναι ένα πρόγραμμα που εμποδίζει την κανονική λειτουργία των συστημάτων των υπολογιστών. Οι υπολογιστές που συνδέονται με Διαδίκτυο είναι περισσότερο ευάλωτοι σε επιθέσεις ιών, από τους οποίους μπορεί να προκληθεί ανεπανόρθωτη βλάβη στο σύστημα του υπολογιστή.

Πορνογραφία

Αυτή είναι ίσως η μεγαλύτερη απειλή που μπορεί να επηρεάσει την υγιή διανοητική κατάσταση των παιδιών. Υπάρχουν πολλές πορνογραφικές περιοχές στο Διαδίκτυο, στις οποίες μπορούν να έχουν εύκολη πρόσβαση τα παιδιά που χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο χωρίς έλεγχο.

Εθισμός στο Διαδίκτυο

Το πρόβλημα του εθισμού είναι πολύ εκτεταμένο και είναι υπεύθυνο για σοβαρές περιπτώσεις στις οποίες έφηβοι δεν φεύγουν από το σπίτι, δεν έχουν διαπροσωπικές σχέσεις και απομονώνονται μπροστά στην οθόνη του υπολογιστή. Ο εθισμός θεωρείται σήμερα ως η κυριότερη αρνητική παράμετρος από τη χρήση του Διαδικτύου.

1.5 Διαδικτυακή εξάρτηση

⁹ Βλ. Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη, Ιωάννης Δ. Φαρσαρώτας «Ηλεκτρονική τραπεζική» σελ. 65, εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.

¹⁰ Πηγή: Health Day News

Η εξάρτηση από το Διαδίκτυο αναγνωρίζεται από την ψυχολογική και ψυχιατρική κοινότητα ως ξεχωριστή ψυχοσωματική διαταραχή. Ο εθισμός στο Διαδίκτυο απαιτεί έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση από ειδικούς, καθώς απειλεί κυρίως την νεολαία.

Η διαδικτυακή εξάρτηση, ή αλλιώς σύνδρομο διαδικτυακού εθισμού, εξελίχθηκε παράλληλα με τη διάδοση του Διαδικτύου. Τα πρώτα κρούσματα τέτοιας εξάρτησης παρατηρήθηκαν τα πρώτα χρόνια της 10ετίας του 90 στις Η.Π.Α. Πρώτος ο αμερικανός ψυχίατρος Ivan Goldberg χαρακτήρισε το φαινόμενο ως «διαδικτυακή εξάρτηση» (internet addiction) ενώ το 1995 λειτούργησε στις Η.Π.Α η πρώτη μονάδα απεξάρτησης. Αυτή η καταχρηστική διαδικτυακή ενασχόληση, που οδηγεί σε εξάρτηση, αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς και ενδέχεται να αποτελέσει μια από τις σοβαρότερες των επόμενων δεκαετιών.

1.6 Επιδράσεις στους νέους, εγκληματικότητα

Η εξάρτηση από το Διαδίκτυο αποτελεί την πιο σύγχρονη μορφή εξάρτησης και ταυτόχρονα την πιο ακραία μορφή αποξένωσης του ανθρώπου. Εκδηλώνει την εξάντληση του πολιτισμού ενός κόσμου που παρακμάζει, όπου η τεχνολογία από μέσον που χειραφετεί ο άνθρωπος μετατρέπεται σε μέσον καταναγκασμού και ολοκληρωτικής απώλειας της ελευθερίας του. Η διαδικασία αυτή έχει επιδράσεις σε όλους τους χρήστες του Διαδικτύου, ιδιαίτερα τους νέους.

1.6.1 Επιδράσεις στους νέους

- * Η εξάρτηση στο Διαδίκτυο επιδρά στους νέους αρνητικά (Κοινωνική Απομάκρυνση – Απομόνωση, Εγκληματικότητα, Σχολική αποτυχία κ.α.)
- * Εκτός από τις πνευματικές και ψυχολογικές επιπτώσεις, παρουσιάζονται και σωματικά συμπτώματα (Διατροφικές διαταραχές, Μειωμένη αθλητική δραστηριότητα, Παχυσαρκία από την καθιστική ζωή, Παραμέληση προσωπικής υγιεινής κ.α.)

1.6.2 Εγκληματικότητα

Στις νέες μορφές εγκληματικών πράξεων προστέθηκε η χρήση του Διαδικτύου με σκοπό το έγκλημα, που άρχισε να εμφανίζεται και να λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις. Οι ειδικοί το ονομάζουν διαδικτυακό έγκλημα (cybercrime - internet crime). Οι σημαντικότεροι λόγοι που οι εγκληματίες προτιμούν τη χρήση του Διαδικτύου είναι επειδή τους παρέχει πρόσβαση σε πολλά άτομα, έχει χαμηλό κόστος και κίνδυνο, εξασφαλίζει ανωνυμία και δεν υπάρχουν γεωγραφικοί περιορισμοί. Το ηλεκτρονικό έγκλημα έχει λάβει απειλητικές διαστάσεις ιδιαίτερα στα προηγμένα τεχνολογικά κράτη με τη μορφή ηλεκτρονικών επιθέσεων σε κρατικούς οργανισμούς, τράπεζες και μεγάλες εταιρίες, εκτεταμένες απάτες με πιστωτικές κάρτες, μαζικές αποστολές ιών με στόχο την κατάρρευση υπολογιστικών συστημάτων, ηλεκτρονικές εισβολές σε στρατιωτικούς στόχους, παραποιήσεις ηλεκτρονικών σελίδων, τηλεαπάτες, δυσφημίσεις προσώπων πειρατεία λογισμικού¹¹.

Ο όρος Ηλεκτρονικό έγκλημα ή Ηλεκτρονική εγκληματικότητα αποτελεί μια ευρεία έννοια στην οποία εμπίπτουν όλες εκείνες οι αξιόποινες πράξεις που τελούνται με τη χρήση ενός συστήματος ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων. Ο όρος αυτός διακρίνεται σε στενή και σε ευρεία έννοια. Η εν στενή έννοια ηλεκτρονική εγκληματικότητα αναφέρεται στις αξιόποινες πράξεις όπως είναι η ηλεκτρονική απάτη, η χωρίς άδεια απόκτηση δεδομένων, η παραποίηση δεδομένων και η δολιοφθορά, δηλαδή εγκλήματα όπου ο ηλεκτρονικός υπολογιστής αποτελεί κύριο μέσο τέλεσης των εγκλημάτων. Αντίθετα η εν ευρεία έννοια εγκληματικότητα μέσω Η/Υ περιλαμβάνει όλα εκείνα τα αδικήματα για την τέλεση των οποίων ο ηλεκτρονικός υπολογιστής χρησιμοποιείται ως βοηθητικό μέσο.

Μορφές Ηλεκτρονικού Εγκλήματος

¹¹ Βλ. Αριστεά Σινανιώτη-Μαρούδη, Ιωάννης Δ. Φαρσαρώτας «Ηλεκτρονική τραπεζική» σελ. 68, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

Στην ιστοσελίδα της Ελληνικής Αστυνομίας¹² αναφέρονται τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήγαγε η McConnell International σε 52 χώρες, με τίτλο «Cyber Crime and Punishment», όπου κατατάσσονται τα αδικήματα που διαπράττονται στον κυβερνοχώρο στις παρακάτω κατηγορίες: Παρεμπόδιση (κυβερνο)κυκλοφορίας, Τροποποίηση και Κλοπή δεδομένων, Εισβολή και Σαμποτάζ σε δίκτυο, Μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση, Διασπορά ιών, Υπόθαλη αδικημάτων, Πλαστογραφία και Απάτη

Οι κύριες μορφές Κυβερνοεγκλημάτων που εξιχνιάστηκαν στην Ελλάδα από το Τμήμα Ηλεκτρονικού Εγκλήματος είναι: Απάτες μέσω Διαδικτύου, Παιδική πορνογραφία, Cracking και hacking, Διακίνηση-πειρατεία λογισμικού, Πιστωτικές κάρτες, Διακίνηση ναρκωτικών, Έγκλημα στα chat rooms

Επειδή η διακίνηση πορνογραφίας, ιδίως παιδικής, και η αυτοκαταστροφική (όπως αυτοκτονική) τάση θεωρούνται σήμερα οι πιο επικίνδυνες παρεκτροπές των νεαρών ηλικιών παρακάτω θα αναλυθούν λίγο περισσότερο αυτές οι κατηγορίες.

Πορνογραφία στο Διαδίκτυο

Οι παθολογικές καταστάσεις στις οποίες μπορεί να εμπλακεί ένας χρήστης του Διαδικτύου είναι:

1. Cyberbullying (εκφοβισμός κάποιου χρηστή από άλλον μέσω του Διαδικτύου)
2. Cybersex (συμμετοχή σε πράξεις φανταστικού έρωτα με το ίδιο ή άλλο φύλο μέσω του Διαδικτύου)
3. Cyberporn (διακίνηση πορνογραφικών εικόνων ή βίντεο μέσω Διαδικτύου)
4. Cyber suicide (ανάπτυξη αυτοκτονικών τάσεων μετά από παρόρμηση άλλων χρηστών μέσω του Διαδικτύου.)
5. Cyberterror (συμβουλές μέσω Διαδικτύου στη πραγματοποίηση μη νομίμων ενεργειών)

1.7 Ελλιπής έλεγχος και λογοκρισία

1.7.1 Ελλιπής έλεγχος

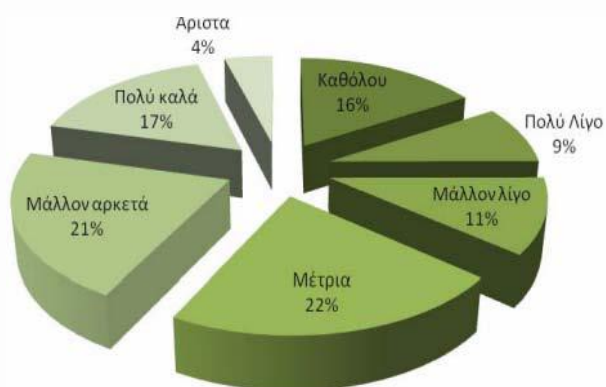
Όλες οι έρευνες δείχνουν ότι το Διαδίκτυο επιδρά κυρίως τις νεαρές ηλικίες. Οι νέοι γνωρίζουν περισσότερο για το διαδίκτυο και το προτιμούν έναντι όλων των άλλων ηλεκτρονικών μέσων. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι γονείς να βρίσκονται σε δύσκολη θέση έναντι των παιδιών τους που γνωρίζουν πολλά παραπάνω για το Διαδίκτυο, να ζητούν τη βοήθεια τους για κάποιες υπηρεσίες που χρειάζονται και γενικά να μη μπορούν να τους ελέγξουν.

Το Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων (Ι.Ο.Μ.) πραγματοποίησε το 2007 μια πολύ σημαντική έρευνα¹³ για την ασφαλή χρήση του Διαδικτύου από τους νέους στην Ελλάδα, με θέμα «Δημιουργική και ασφαλής χρήση του Διαδικτύου από νέους και νέες έως 18 ετών». Μερικά από τα αποτελέσματα της έρευνας παρατίθενται παρακάτω.

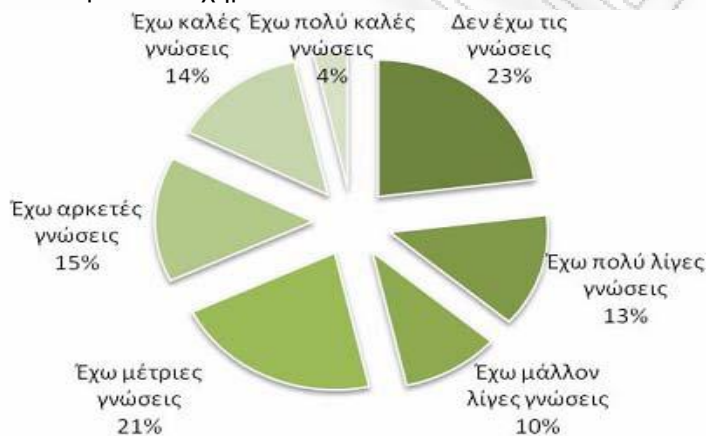
Στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι εσείς βοηθάτε τα παιδιά να κάνουν δημιουργική και ασφαλή χρήση του Ιντερνέτ;» οι απαντήσεις δείχνουν ότι το 42% των γονέων θεωρεί ότι προσφέρει επαρκή βοήθεια προς τα παιδιά, το 22% παρέχει «μέτρια» βοήθεια, ενώ το 36% δηλώνει ανεπαρκή βαθμό βοήθειας προς τα παιδιά, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

¹² Πηγή: <http://www.astynomia.gr/>

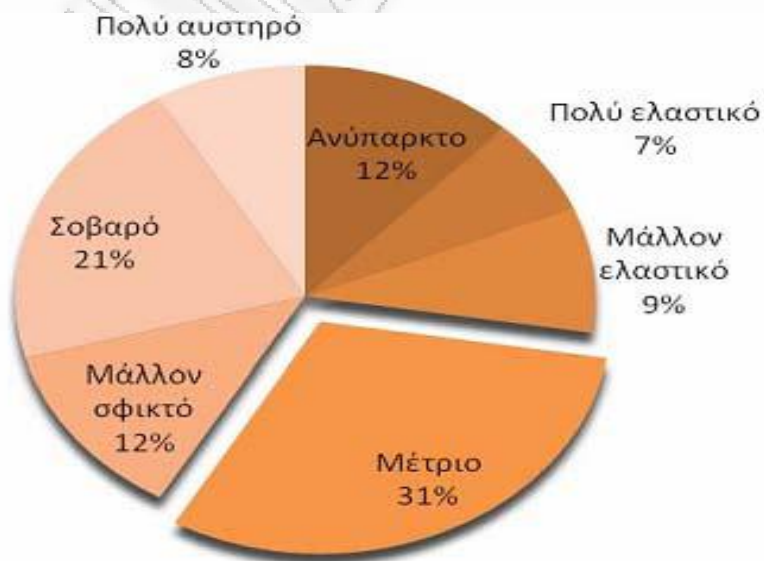
¹³ www.saferinternet.gr/Portals/0/docs/Erevnes/erevna_IOM.pdf

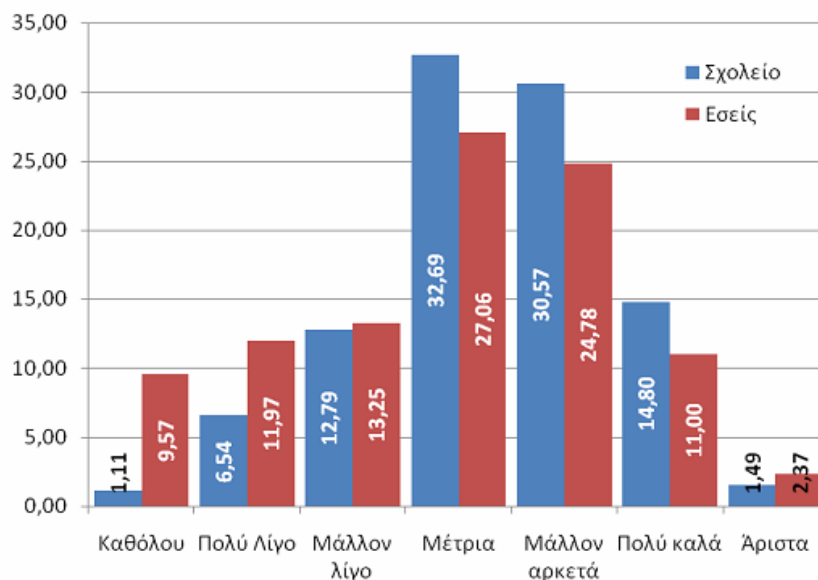
Στην ερώτηση «Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι έχετε τις γνώσεις για να ασκήσετε έλεγχο στα παιδιά σας ως προς την χρήση του Ιντερνέτ;» οι απαντήσεις δείχνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των γονέων πιστεύει ότι δεν έχει τις επαρκείς γνώσεις για να ασκήσει έλεγχο στα παιδιά, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

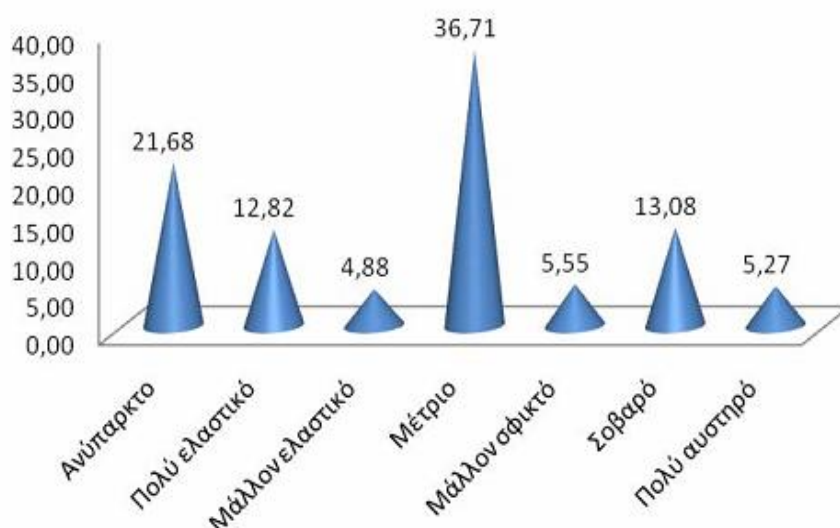
Από τις απαντήσεις στην ερώτηση «Πως θα χαρακτηρίζατε τον έλεγχο που ασκείτε στα παιδιά σε σχέση με το Ιντερνέτ;» προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό ασκεί μέτριο έλεγχο.

Στις δύο επόμενες ερωτήσεις, που απαντήθηκαν από εκπαιδευτικούς, «Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι το σχολείο βοηθά τους μαθητές να κάνουν δημιουργική και ασφαλή χρήση του Ιντερνέτ...» & «Σε ποιο βαθμό νομίζετε ότι εσείς βοηθάτε τα παιδιά να κάνουν δημιουργική και ασφαλή χρήση του Ιντερνέτ» φαίνεται ότι περίπου ο ένας στους τρεις (34,8%) θεωρεί ότι η συνεισφορά των εκπαιδευτικών είναι ανεπαρκής ενώ ο ένας στους πέντε (20,44%) θεωρεί την συνεισφορά του σχολείου ανεπαρκή. Πρέπει λοιπόν να τονιστεί ότι ο εκπαιδευτικός θεωρεί ότι η συνεισφορά του είναι ελαφρά κατώτερη από αυτή του θεσμού τον οποίο υπηρετεί.

Η ερώτηση «Πως θα χαρακτηρίζατε τον έλεγχο που ασκείτε στους μαθητές σε σχέση με το Ιντερνέτ;» έγινε στους εκπαιδευτικούς σχετικά με τον έλεγχο που ασκούν στους μαθητές σχετικά με τη πλοήγηση στο Διαδίκτυο. Φαίνεται ότι πάνω από ένας στους πέντε εκπαιδευτικούς ασκεί «ανύπαρκτο» έλεγχο στους μαθητές σχετικά με την χρήση του Ιντερνέτ (21,7%) ενώ το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών (76,1%) θεωρεί ότι ο έλεγχος που ασκείται από αυτούς είναι από «ανύπαρκτος» μέχρι το πολύ «μέτριος».

Στη Ελλάδα οι γονείς γνωρίζουν λιγότερα για το Διαδίκτυο από ότι στην Ευρώπη και ανησυχούν περισσότερο από τους Ευρωπαίους. Αντί να μάθουν να χρησιμοποιούν αυτήν την νέα τεχνολογία προτιμούν να κατασκοπεύουν τα παιδιά τους. Οι Έλληνες γονείς είναι αγχώδεις και φοβικοί σχετικά με τη χρήση του Διαδικτύου από τα παιδιά τους, ωστόσο τα μέτρα που λαμβάνουν για να τα προστατέψουν είναι ελλιπή.

1.7.2 Λογοκρισία στο Διαδίκτυο

Λογοκρισία στο Διαδίκτυο είναι ο έλεγχος ή η καταστολή της δημοσίευσης ή της πρόσβασης σε πληροφορίες στο Διαδίκτυο. Τα νομικά ζητήματα είναι παρόμοια με την κοινή λογοκρισία. Μια μεγάλη διαφορά είναι ότι τα εθνικά σύνορα είναι διαπερατά σε online κατάσταση. Όταν απαγορεύονται για τους κατοίκους μιας χώρας ορισμένες σημαντικές πληροφορίες μπορούν να τις εντοπίσουν στις ιστοσελίδες που φιλοξενούνται εκτός της χώρας. Μια κυβέρνηση μπορεί να προσπαθήσει να εμποδίσει την πρόσβαση των πολιτών της σε αυτές τις πληροφορίες ακόμη και αν δεν έχει κανένα έλεγχο επί των ιστοσελίδων τους. Το φιλτράρισμα μπορεί να βασίζεται σε μια μαύρη λίστα ή να είναι δυναμικό. Στην περίπτωση μιας μαύρης λίστας, ο κατάλογος αυτός συνήθως δεν δημοσιεύεται. Ο κατάλογος μπορεί να παραχθεί με το χέρι ή αυτόματα. Υπάρχουν παράδεισοι δεδομένων (όπως το Freenet) που επιτρέπουν την άνευ όρων ελευθερία του λόγου, αφού η τεχνολογία αυτή εγγυάται ότι το υλικό δεν μπορεί να αφαιρεθεί και ο δημιουργός κάθε πληροφορίας είναι αδύνατον να συνδεθεί με μια φυσική ταυτότητα ή οργάνωση.

Το θέμα της λογοκρισίας στο Διαδίκτυο έχει πάρει τρομακτικές διαστάσεις, και η Διεθνής Αμνηστία εκφράζει την ανησυχία της λέγοντας ότι πρόκειται για τον «*ιό της καταστολής του Διαδικτύου*» και ότι υπάρχει τεράστια ανάγκη ανάληψης δράσης ώστε να αντιμετωπιστούν οι απόπειρες καταπίεσης των ελευθεριών του Διαδικτύου. Το μεγαλύτερο ποσοστό των χρηστών παγκοσμίως πιστεύει ότι το Διαδίκτυο είναι ελεύθερο για όλους και δεν χρειάζεται καμιά άδεια πρόσβασης, όπως άδεια για να δημοσιευτεί ή για να πουληθεί κάτι, παρόλο που οι περισσότερες δραστηριότητες στο Διαδίκτυο οροθετούνται από σχετική νομοθεσία της κάθε χώρας.

1.8 Διάδοση απειλών στο Διαδίκτυο

1.8.1 Παράγοντες που βοηθούν τη διάδοση απειλών στο Διαδίκτυο

Οι λεγόμενες απειλές, δεν είναι τίποτα άλλο παρά κακόβουλο λογισμικό, το οποίο αποτελείται από διάφορα είδη ανάλογα με τον τρόπο που λειτουργεί και διαδίδεται το καθένα από αυτά. Το κακόβουλο λογισμικό, για να διαδοθεί, θα πρέπει να εκμεταλλευτεί αυτά που ονομάζουμε τρωτά σημεία. Με τον όρο τρωτό εννοούμε ένα αδύναμο σημείο που εκμεταλλεύεται κάποιος που θέλει να βρει ένα τρόπο να εισβάλει χωρίς εξουσιοδότηση σε ένα υπολογιστικό/δίκτυακό σύστημα. Όταν με χρήση του τρωτού σημείου γίνει εισβολή, τότε μιλάμε για περιστατικό παραβίασης της ασφάλειας. Τα τρωτά σημεία οφείλονται σε σχεδιαστικά και κατασκευαστικά λάθη, αλλά και άλλους παράγοντες που αναλύονται παρακάτω.

Ελαττώματα στο λογισμικό ή στο σχεδιασμό πρωτοκόλλων

Τα πρωτόκολλα είναι αυτά που ορίζουν τους κανόνες και τις μεθόδους για να μπορούν οι υπολογιστές να επικοινωνούν μεταξύ τους στο δίκτυο. Αν το πρωτόκολλο έχει σχεδιαστικό λάθος είναι επισφαλές σε εκμετάλλευση, ανεξάρτητα από το πόσο καλά υλοποιήθηκε.

Όταν σχεδιάζεται το λογισμικό χωρίς η ασφάλεια να συμπεριλαμβάνεται στις αρχικές προδιαγραφές, υπάρχει το ενδεχόμενο, το επιπλέον τμήμα που προστίθεται για την ενίσχυση της ασφάλειας, να μην αλληλεπιδρά όπως είχε αρχικά σχεδιαστεί και να προκύπτουν απρόσμενα τρωτά σημεία, τα οποία μπορούν να εκμεταλλευτούν κακόβουλοι χρήστες προκειμένου μέσω αυτών να διαδώσουν το κακόβουλο λογισμικό.

Αδυναμίες στην υλοποίηση του λογισμικού ή του πρωτοκόλλου

Ακόμα και αν ένα πρωτόκολλο έχει σχεδιαστεί σωστά και με μεγάλη προσοχή, μπορεί και πάλι να έχει τρωτά σημεία εξαιτίας του τρόπου υλοποίησής του.

Το λογισμικό μπορεί να έχει τρωτά σημεία επειδή δεν βρέθηκαν πριν την τελική έκδοση. Οι εισβολείς ψάχνουν και βρίσκουν αυτά τα ελαττώματα με δικά τους εργαλεία. Κάνοντας χρήση αδυναμιών λοιπόν στο λογισμικό οι εισβολείς μπορούν να αποκτήσουν πρόσβαση σε πόρους χωρίς να χρειάζονται την απαραίτητη εξουσιοδότηση από το σύστημα με χρήση κάποιων κακόβουλων λογισμικών.

Αδυναμίες στη διαμόρφωση των συστημάτων και δικτύων

Τα τρωτά σημεία στην κατηγορία αυτή δεν προέρχονται από προβλήματα στα πρωτόκολλα ή το λογισμικό. Τα προβλήματα αυτά προέρχονται από τον τρόπο που αυτά τα δομικά στοιχεία εγκαθίστανται και χρησιμοποιούνται. Τα προϊόντα παραδίδονται και συνήθως εγκαθίστανται με προκαθορισμένες παραμέτρους που οι εισβολείς μπορούν να εκμεταλλευτούν. Οι διαχειριστές συστημάτων και οι χρήστες μπορεί να μην αλλάξουν τις προκαθορισμένες παραμέτρους με αποτέλεσμα το σύστημα να εμφανίζει τρωτά σημεία.

Ένα παράδειγμα λανθασμένης διαμόρφωσης που συχνά εκμεταλλεύονται οι εισβολείς είναι η ανώνυμη χρήση της υπηρεσίας File Transfer Protocol (FTP). Οι οδηγίες για την ασφαλή διαμόρφωση αυτής της υπηρεσίας τονίζουν την ανάγκη τα βοηθητικά προγράμματα και τα αρχεία δεδομένων να βρίσκονται σε άλλη θέση στο σύστημα από το υπόλοιπο λειτουργικό σύστημα και αυτό να μην μπορεί να προσπελαστεί από το χώρο αποθήκευσης του FTP. Όταν τα sites δεν προσέξουν τη διαμόρφωση του ftp server, τότε μη εξουσιοδοτημένοι χρήστες μπορούν να βρουν πληροφορίες πιστοποίησης και να τις εφαρμόσουν για να αποκτήσουν πρόσβαση στο σύστημα, μέσω ειδικών κακόβουλων λογισμικών.

Συνδυασμός δεδομένων και εντολών

Ένας από τους κύριους λόγους όπου οι ιοί έχουν γνωρίσει τεράστια ανάπτυξη αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο οι υπολογιστές συνδυάζουν διάφορα είδη πληροφοριών. Στο υψηλότερο επίπεδο, όλες οι πληροφορίες που διαχειρίζονται από μοντέρνα υπολογιστικά συστήματα, μπορούν να διαχωριστούν σε δύο πολύ γενικές κατηγορίες περιεχομένων: στα δεδομένα και στις εκτελέσιμες εντολές. Τα δεδομένα είναι αναγνώσιμα αλλά όχι εκτελέσιμα. Ο υπολογιστής εκτελεί πράξεις πάνω σε αυτού του είδους τα περιεχόμενα.

Από την άλλη μεριά οι εκτελέσιμες εντολές 'λένε' στον υπολογιστή ενός χρήστη να προβεί σε κάποια ενέργεια. Αυτού του είδους τα περιεχόμενα λένε στον υπολογιστή τι να κάνει. Αν μπορούσαμε να κρατήσουμε αυτούς τους δύο τύπους πληροφοριών χωριστά τότε δεν θα είχαμε και τόσο μεγάλο πρόβλημα με τον εχθρικό κώδικα (malicious code).

Ομοιογένεια υπολογιστικών συστημάτων

Μία ακόμα τάση που συνεισφέρει και αυτή στην μεγιστοποίηση του προβλήματος της παραβίασης της ασφάλειας των υπολογιστικών συστημάτων και των δικτύων, είναι το γεγονός ότι όλοι σήμερα τρέχουμε τα ίδια λειτουργικά συστήματα και χρησιμοποιούμε τους ίδιους τύπους δικτύων.

Πριν δύο δεκαετίες υπήρχαν διαφορετικά είδη υπολογιστών, λειτουργικών και δικτύων. Είχαμε τα minis, τα mainframes και τα PC's όλα με μία μεγάλη ποικιλία διαφορετικών λειτουργικών συστημάτων και υποστηριζόμενων δικτυακών πρωτοκόλλων. Ένας τύπος για παράδειγμα ενός malicious code τότε θα μπορούσε να επιτεθεί και να επηρεάσει μόνο ένα περιορισμένο πληθυσμό υπολογιστικών συστημάτων και αυτό εξαιτίας της διαφορετικότητας που υπήρχε.

Αφαιρούμενα μέσα

Με τον όρο αυτό εννοούμε τα αφαιρούμενα μέσα μεταφοράς όπως είναι για παράδειγμα τα CD (οπτικοί δίσκοι), οι σκληροί δίσκοι, οι USB συσκευές μεταφοράς δεδομένων ή άλλα παρόμοια μέσα. Όλα τα παραπάνω λοιπόν μπορούν να θεωρηθούν σαν μία ακόμη πιθανή πηγή μόλυνσης και υποκλοπής σημαντικών δεδομένων.

Όπως είναι γνωστό τα διάφορα είδη κακόβουλου λογισμικού χρησιμοποιούν τέτοια μέσα προκειμένου να διαδίδονται, οπότε και γίνεται προφανής ο κίνδυνος που απορρέει από την εγκατάσταση ενός τέτοιου μέσου σε ένα σταθμό εργασίας. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο κάποιος χρήστης να εγκαθιστά ένα τέτοιο μέσο το οποίο έχει κάποια αρχεία μολυσμένα, με αποτέλεσμα να μολύνεται το σύστημα και να περνά αυτό και στο υπόλοιπο δίκτυο.

Web browsing

Το Διαδίκτυο και γενικότερα η περιήγηση σε αυτό, το γνωστό σε όλους Web browsing ή Web surfing, αποτελεί μία μόνιμη πηγή κινδύνου για την ασφάλεια των σταθμών εργασίας αλλά και γενικότερα του δικτύου σε ένα οργανισμό ή σε μία εταιρεία. Οι χρήστες επισκέπτονται

διαδικτυακές τοποθεσίες που περιέχουν επισφαλές περιεχόμενο και συχνά κατεβάζουν από αυτές αρχεία τα οποία το πιθανότερο είναι να είναι μολυσμένα με κακόβουλο λογισμικό. Αυτό το εκμεταλλεύονται μετά κάπιοι κακόβουλοι χρήστες προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στο σύστημα και να το κάνουν δικό τους.

Επίσης συχνό είναι και το φαινόμενο όπου χρήστες επισκέπτονται σελίδες με πορνογραφικό περιεχόμενο με αποτέλεσμα στις περισσότερες των περιπτώσεων να εγκαθίσταται εν αγνοία του χρήστη ένας dialer που κάνει κλήσεις σε απομακρυσμένες περιοχές. Ο λογαριασμός τηλεφώνου που θα πρέπει να πληρώσει μετά είναι αρκετά αυξημένος.

Εφαρμογές instant messaging

Πολλοί χρήστες χρησιμοποιούν αυτές τις εφαρμογές προκειμένου να επικοινωνήσουν με φίλους, να στείλουν ή να δεχθούν αρχεία, μηνύματα, καθώς αυτές οι εφαρμογές προσπαθούν να ξεγελάσουν τα προγράμματα που φιλτράρουν τις πληροφορίες που εισέρχονται και εξέρχονται από ένα δίκτυο, ώστε να περάσουν και δεδομένα που μπορεί να περιέχουν κακόβουλο λογισμικό.

Ωστόσο οι χρήστες δεν συνειδητοποιούν τους κινδύνους που κρύβουν αυτές οι εφαρμογές και την πιθανή καταστροφή που μπορεί να επιφέρουν. Ποτέ δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι για το ποιος είναι στο άλλο άκρο της γραμμής. Μπορεί πράγματι να είναι κάποιος φίλος μας ή ένας κακόβουλος χρήστης. Οι περισσότερες από αυτές τις εφαρμογές περιέχουν τρωτά σημεία, η εκμετάλλευση των οποίων από γνώστες του είδους θα μπορούσε να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα. Ένα αρχείο που θα πάρουμε μπορεί να είναι μολυσμένο και να οδηγήσει με η σειρά του στη μόλυνση του συστήματος και του δικτύου γενικότερα.

Downloading

Το κατέβασμα αρχείων από άγνωστες και επισφαλείς τοποθεσίες με ταυτόχρονη χρησιμοποίηση των συστημάτων και του δικτύου μιας εταιρείας ή ενός οργανισμού, μπορεί να οδηγήσει σε επιβλαβή αποτελέσματα όπως σε καταστάσεις στις οποίες αρχεία και δεδομένα χάνονται, καταστρέφονται ή ακόμα και σε μερικές περιπτώσεις παραποιούνται. Αυτό αποτελεί σήμερα ένα συχνό φαινόμενο, καθώς πολλές φορές οι χρήστες κατεβάζουν από το Διαδίκτυο αρχεία χωρίς να δίνουν τη δέουσα προσοχή.

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο αποτελεί μία από τις πιο διαδεδομένες και χρησιμοποιούμενες υπηρεσίες του Διαδικτύου. Είναι το κύριο μέσο επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών και αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία μιας εταιρείας ή ενός οργανισμού. Αποτελεί όμως και τον κύριο εκπρόσωπο μέσω του οποίου διαδίδεται κακόβουλο λογισμικό με τη μορφή επισυναπτόμενων αρχείων. Ο χρήστης ανοίγει τα αρχεία που δέχεται χωρίς να τα ελέγχει με αποτέλεσμα να μολύνεται το σύστημα.

Η μη σωστή χρήση του αποτελεί ένα τρωτό σημείο το οποίο μπορεί να οδηγήσει στη παραβίαση της ασφάλειας του δικτύου. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε σαν μη σωστή χρήση, όπως είπαμε και πιο πάνω, το άνοιγμα κάποιων αρχείων από άτομα που δεν ξέρουμε, τη μη χρήση πρωτοκόλλων ασφάλειας για κρυπτογράφηση και επιβεβαίωση της πηγής που έστειλε το μήνυμα. Συχνά οι χρήστες δίνουν το email που διατηρούν σε μια εταιρεία, σε ιστοσελίδες με αμφίβολο περιεχόμενο προκειμένου να καλύψουν κάποιες προσωπικές ανάγκες. Και αυτό αποτελεί ένα τρωτό σημείο διότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παραλαβή spam μηνυμάτων προς τον χρήστη.

Κωδικοί πρόσβασης

Οι χρήστες χρησιμοποιούν απλούς γενικά κωδικούς πρόσβασης για τα συστήματα, με αποτέλεσμα αυτό το γεγονός να το εκμεταλλεύονται κακόβουλοι χρήστες, ώστε να αποκτήσουν πρόσβαση και δικαιώματα στο σύστημα του χρήστη. Με τη χρήση κάποιων αυτοματοποιημένων προγραμμάτων καταφέρνουν και αποκτούν τον κωδικό πρόσβασης. Τα αυτοματοποιημένα αυτά προγράμματα είναι στην ουσία ένα είδος κακόβουλο λογισμικού. Πρόκειται για ένα φαινόμενο το οποίο παρατηρείται έντονα σήμερα, και αποτελεί από μόνο του ένα τρωτό σημείο για την ασφάλεια των συστημάτων και των δικτύων.

Έλλειψη χρήσης προγραμμάτων προστασίας

Νομίζοντας οι χρήστες ότι είναι προστατευμένοι στο εσωτερικό δίκτυο μιας εταιρείας, δεν εγκαθιστούν προγράμματα προστασίας από κακόβουλο λογισμικό ή κάποιο τείχος προστασίας, με αποτέλεσμα να μολύνονται από κάποιο ιό ή να παραβιάζεται η ασφάλεια του συστήματός τους από κάποιο επίδοξο hacker. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στη συνέχεια στη παραβίαση της ασφάλειας ολόκληρου του δικτύου που χρησιμοποιεί ο χρήστης.

1.8.2 Είδη Απειλών

Τα είδη απειλών που αντιμετωπίζει κάποιος που χρησιμοποιεί το Διαδίκτυο είναι αυτά που καλούμε σήμερα κακόβουλο λογισμικό. Με το όρο «κακόβουλο λογισμικό» εννοούμε τον εχθρικό κώδικα, ο οποίος όταν τοποθετείται στον υπολογιστή ενός χρήστη δίνει στον εισβολέα (ο οποίος μπορεί να είναι ο δημιουργός του εχθρικού κώδικα ή κάποιος που απλά τον χρησιμοποιεί) σημαντικά δικαιώματα όσον αφορά στον έλεγχο του συστήματος αυτού του χρήστη. Ο κώδικας αυτός μπορεί να δράσει σαν ένας κατάσκοπος που επιτρέπει στον εισβολέα να εγκαταστήσει εχθρικό κώδικα στον υπολογιστή μας ή να μας ξεγελάσει ώστε να κατεβάσουμε ένα πρόγραμμα που έχει μολυνθεί. Στη συνέχεια, το σύστημά μας παύει να εκτελεί τις δικές μας εντολές.

Μπορούμε να δώσουμε τον εξής ορισμό για τον εχθρικό κώδικα: «Εχθρικός κώδικας είναι ένα σύνολο από εντολές που τρέχουν σε ένα σύστημα/υπολογιστή και το/τον αναγκάζουν να εκτελεί αυτά που θέλει ο εισβολέας, που δεν είναι άλλος από αυτόν που τον δημιούργησε ή απλώς χρησιμοποιεί τον εχθρικό κώδικα». Ο εχθρικός κώδικας μπορεί να τοποθετηθεί/υλοποιηθεί σε οποιαδήποτε γλώσσα υπολογιστή με μόνο περιορισμό τη φαντασία του εισβολέα και η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις τείνει να είναι μεγάλη. Σήμερα συναντάμε μία μεγάλη ποικιλία από κακόβουλο λογισμικό, τα είδη του οποίου αναφέρονται παρακάτω.

Ιός (virus)

Η λέξη «ιός» μπορεί να έχει διάφορες σημασίες ανάλογα με το ποιον ρωτά κανείς κάθε φορά. Ένας ορισμός που μπορεί να δοθεί και είναι σχετικός με το αντικείμενό μας είναι ο ακόλουθος: «ιός είναι ένα αυτο-αντιγραφόμενο κομμάτι κώδικα που μπορεί και προσκολλάται σε άλλα προγράμματα και συνήθως απαιτεί την βοήθεια του χρήστη για να διαδοθεί/εξαπλωθεί».

Σκουλήκι (worm)

Θα ορίσουμε ως σκουλήκι υπολογιστών «Ένα πρόγραμμα το οποίο αντιγράφεται και μολύνει ανεξάρτητα και αυτόνομα και το οποίο δύναται να ανακαλύψει νέα συστήματα και να τα μολύνει χρησιμοποιώντας το δίκτυο». Τα σκουλήκια των δικτύων υπολογιστών πρέπει να θεωρηθούν ως οντότητες διαφορετικές από τους ιούς. Πιθανή αδυναμία, στο διαχωρισμό τους από τους ιούς, μπορεί να οδηγήσει σε αναποτελεσματικές μεθόδους ανίχνευσης και καταπολέμησής τους.

Όπως οι ιοί, έτσι και τα σκουλήκια, τροποποιούν τη φυσιολογική λειτουργία των μηχανημάτων που μολύνουν. Τα σκουλήκια, συνήθως, εγκαθιστούν τους εαυτούς τους στα μολυσμένα μηχανήματα και κατόπιν αρχίζουν την εκτέλεσή τους. Κατά την εκτέλεσή τους χρησιμοποιούν τους πόρους του μολυσμένου μηχανήματος, όπως άλλωστε και οποιοδήποτε φυσιολογικό πρόγραμμα.

Πίσω Πόρτες (backdoors)

«Backdoor είναι ένα πρόγραμμα το οποίο επιτρέπει σε ένα κακόβουλο χρήστη να προσπεράσει συνηθισμένα μέτρα ασφαλείας σε ένα σύστημα και να αποκτήσει πρόσβαση σε αυτό, με τους δικούς του όρους».

Ο βασικός στόχος ενός backdoor είναι να παρέχει πρόσβαση σε ένα σύστημα, παρακάμπτοντας κάποια συνηθισμένα μέτρα ασφαλείας. Θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι λεγόμενες αυτές πίσω πόρτες μπορούν να τοποθετηθούν είτε σε ένα κομμάτι νόμιμου κώδικα ή να σταθούν σαν αυτόνομα προγράμματα. Δεν μπορούν όμως να διαδοθούν όπως οι ιοί και τα σκουλήκια με αποτέλεσμα να μην αυξάνουν και τον πληθυσμό τους.

Δούρειος ίππος (Trojan horse)

«Ο δούρειος ίππος είναι ένα πρόγραμμα το οποίο φαίνεται να είναι χρήσιμο και αθώο, αλλά στη πραγματικότητα κρύβει κάποιες κακόβουλες και εχθρικές ενέργειες». Ο όρος που

χρησιμοποιείται για αυτά τα προγράμματα προέρχεται από την ελληνική ιστορία, όπου οι Έλληνες χρησιμοποιώντας το Δούρειο ίππο μπόρεσαν και κατακτήσανε την Τροία. Ανάλογη είναι και η λειτουργία αυτών των προγραμμάτων.

Στην ουσία τώρα, το Trojan horse είναι ένα πρόγραμμα το οποίο δηλώνει ότι κάνει μια νόμιμη ενέργεια/διεργασία, αλλά κρυφά επιτελεί κάποια κακόβουλη ενέργεια. Ένα κλασικό παράδειγμα είναι ένα πρόγραμμα που καταγράφει usernames και passwords, το οποίο αρχικά εμφανίζει ένα φαινομενικά νόμιμο παράθυρο για την εισαγωγή αυτών των στοιχείων και περιμένει μέχρι ο χρήστης να εισάγει κάποια στοιχεία. Όταν αυτό συμβαίνει, τα καταγράφει και τα στέλνει στο δημιουργό του και συγχρόνως παράγει ένα μήνυμα στο χρήστη ότι ο κωδικός είναι λάθος, πριν τρέξει το πραγματικό πρόγραμμα εισαγωγής στο σύστημα. Ο χρήστης τότε νομίζει ότι έκανε λάθος και επανεισάγει τα στοιχεία του, χωρίς να γνωρίζει τι έγινε.

Logic Bomb

Το χαρακτηριστικό τους είναι ότι μπορούν και κρύβονται καλά ανάμεσα σε εκατομμύρια γραμμές κώδικα ενός νόμιμου προγράμματος, γεγονός που κάνει πολύ δύσκολο τον εντοπισμό τους.

Spyware

Ένας τυπικός ορισμός είναι ο ακόλουθος: «Το spyware είναι λογισμικό το οποίο στέλνει προσωπικές πληροφορίες ενός χρήστη σε τρίτα άτομα, χωρίς την έγκριση του χρήστη αυτού και χωρίς ο χρήστης να γνωρίζει αυτό το γεγονός». Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να έχουν σχέση με τις σελίδες που επισκέφθηκε ο χρήστης στο Διαδίκτυο, ή ακόμη και με πιο ευαίσθητα δεδομένα όπως κάποιο username ή κάποιος κωδικός πρόσβασης. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να χρησιμοποιηθούν από εταιρείες, προκειμένου να στέλνουν στους χρήστες διαφημίσεις που μπορεί να τους ενδιαφέρουν.

Όταν εγκαθίσταται το spyware, παρακολουθεί και καταγράφει τη δραστηριότητα του χρήστη στο Διαδίκτυο και μεταδίδει αυτές τις πληροφορίες στο παρασκήνιο σε τρίτα άτομα. Επίσης μπορεί να καταγράψει email διευθύνσεις καθώς και κωδικούς πρόσβασης ή αριθμούς πιστωτικών καρτών. Επειδή υπάρχουν σαν ανεξάρτητα προγράμματα, τα spyware έχουν τη δυνατότητα να καταγράφουν τα πλήκτρα που πατιούνται από το χρήστη, να σαρώσουν αρχεία στο σκληρό δίσκο, να κατασκοπεύσουν άλλες εφαρμογές, να εγκαταστήσουν άλλο spyware, να αλλάξουν την αρχική σελίδα όταν ο χρήστης μπαίνει στο Διαδίκτυο. Το spyware δεν έχει δυνατότητα αναπαραγωγής και άρα αύξησης του πληθυσμού του.

1.8.3 Τρόποι προστασίας

Το πρόβλημα της ασφάλειας στα δίκτυα υπολογιστών γενικά και στο Διαδίκτυο συγκεκριμένα έχει απασχολήσει έντονα όλους όσων τα συμφέροντα διακυβεύονται σε μεγάλο βαθμό και έχει κινητοποιήσει τόσο την επιστημονική κοινότητα όσο και εταιρίες ανάπτυξης λογισμικού και δικτυακών υποδομών προς την κατεύθυνση της πληρέστερης κατανόησης και επίλυσής του.

Έχουν αναπτυχθεί κατηγορίες λογισμικού για την αντιμετώπιση των απειλών, όπως:

- Συστήματα ανίχνευσης εισβολών (IDS-Intrusion Detection Systems)
- Συστήματα πρόληψης εισβολών (IPS-Intrusion Prevention Systems)
- Τείχος προστασίας (Firewall)

Συστήματα Ανίχνευσης Εισβολών

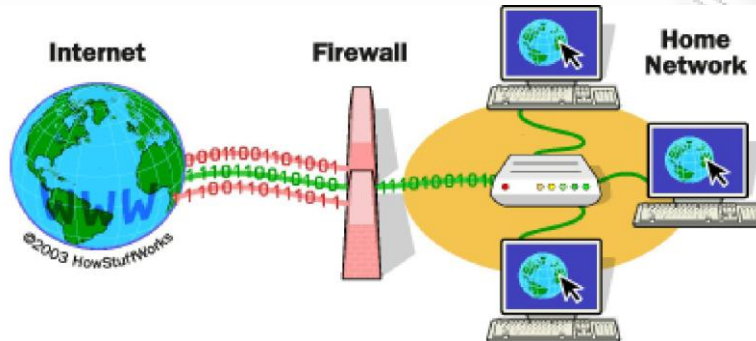
Σύστημα ανίχνευσης εισβολών ορίζουμε εκείνο το υπολογιστικό σύστημα ή σύνολο υπολογιστικών συστημάτων που προσπαθεί να εντοπίσει πράξεις που έχουν σαν σκοπό να διαβάλλουν την ακεραιότητα, την αξιοπιστία ή την διαθεσιμότητα ενός υπολογιστικού πόρου.

Συστήματα Πρόληψης Εισβολών

Ένα σύστημα πρόληψης επιθέσεων είναι οποιαδήποτε συσκευή (υλικό ή λογισμικό) όπου έχει τη δυνατότητα να ανιχνεύει επιθέσεις, γνωστές και άγνωστες, και να αποτρέπει την επιτυχή κατάληξη της επίθεσης αυτής.

Τείχος Προστασίας

Το τείχος προστασίας είναι ένας μηχανισμός ο οποίος ελέγχει την πρόσβαση προς και από το δίκτυο. Λειτουργεί ως το ενδιάμεσο στοιχείο από το οποίο περνάει όλη η δικτυακή κίνηση από και προς το εξωτερικό δίκτυο. Στο παρακάτω σχήμα φαίνεται η αναπαράσταση ενός κλασικού τείχους προστασίας

1.9 Το μέλλον του Διαδικτύου

Το Διαδίκτυο έχει αλλάξει πολύ στις δύο δεκαετίες που υφίσταται ως δίκτυο. Σχεδιάστηκε πριν την εμφάνιση των LANs, αλλά έχει προσαρμόσει αυτή την νέα τεχνολογία δικτύων, καθώς επίσης και το πιο πρόσφατο ATM. Δημιουργήθηκε με σκοπό να πραγματοποιεί μια σειρά λειτουργιών από τη διανομή αρχείων και την απομακρυσμένη άδεια εισόδου στη διανομή και τη συνεργασία διαφόρων στοιχείων, και έχει φθάσει να υποστηρίζει το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και το World Wide Web. Άρχισε ως δημιουργία μιας μικρής ζώνης ερευνητών, και έχει γίνει μια εμπορική επιτυχία με τα δισεκατομμύρια των δολαρίων της ετήσιας επένδυσης σε αυτό.

Το Διαδίκτυο θα συνεχίσει να αλλάζει και να εξελίσσεται με την ταχύτητα αλλαγής της βιομηχανίας υπολογιστών. Αλλάζει τώρα για να παρέχει τέτοιες νέες υπηρεσίες όπως τη μεταφορά πραγματικού χρόνου, προκειμένου να υποστηριχθούν, παραδείγματος χάριν, τα ηχητικά και τηλεοπτικά ρεύματα. Αυτή η εξέλιξη φέρνει νέες εφαρμογές – ιντερνετική τηλεφωνία και ιντερνετική τηλεόραση. Οι νέοι τρόποι πρόσβασης και οι νέες μορφές της υπηρεσίας θα γεννήσουν νέες εφαρμογές, οι οποίες στη συνέχεια θα οδηγήσουν την περαιτέρω εξέλιξη του ίδιου του Internet.

1.10 Οφέλη από τη χρήση του Διαδικτύου

Τα κυριότερα πλεονεκτήματα του Διαδικτύου, που οδηγούν στην επιλογή του ως μέσο ενημέρωσης και προώθησης, παρουσιάζονται παρακάτω:

Ευρεία κάλυψη. Το Διαδίκτυο είναι από τη φύση του ένα διεθνές δίκτυο και προσφέρει τη δυνατότητα παγκόσμιας παρουσίας.

Εύκολη χρήση. Η χρήση του δικτύου, παρά το γεγονός ότι αποτελεί νέα τεχνολογία, δεν κρίνεται ιδιαίτερα δύσκολη. Αυτό διευκολύνεται από τις γραφικές διεπαφές που προσφέρει, συνδυάζοντας έτσι την άριστη απεικόνιση της πληροφορίας με τις προηγμένες δυνατότητες φιλικής προς το χρήστη αλληλεπίδρασης.

Χαμηλό κόστος. Το κόστος χρήσης του Διαδικτύου είναι εξαιρετικά χαμηλό. Το ίδιο ισχύει και για το κόστος ανάπτυξης λειτουργίας και συντήρησης ενός κόμβου στο Διαδίκτυο (Web site). Η αύξηση του αριθμού χρηστών ωθεί νέες επιχειρήσεις να ασχοληθούν με τον τομέα της παροχής υπηρεσιών Διαδικτύου (Internet Service Providers), με συνέπεια ο αυξανόμενος ανταγωνισμός να αποβαίνει σε όφελος του τελικού χρήστη (με τη μορφή χαμηλότερων συνδρομών και προσφορών).

Τα παραπάνω πλεονεκτήματα, σε συνδυασμό με τον αυξανόμενο αριθμό των χρηστών αποτελούν κίνητρο για τις επιχειρήσεις να επενδύσουν στο Διαδίκτυο. Το Διαδίκτυο προσφέρει νέες επιχειρηματικές δυνατότητες, παρέχει εύκολη πρόσβαση σε νέες αγορές και μπορεί να εξασφαλίσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις εταιρίες που θα το χρησιμοποιήσουν.

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Διαδίκτυο και Δίκαιο

2.1 Η ανάγκη προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας στο διαδίκτυο

Είναι προφανές ότι το **Internet** προσφέρει πολύ χρήσιμες υπηρεσίες στο χώρο της πληροφόρησης σε κάθε τομέα του επιστητού της κοινωνικής δραστηριότητας (οικονομικό, εμπορικό, πνευματικό, καλλιτεχνικό κλπ.). Και μπορεί μεν το μεγαλύτερο τμήμα του περιεχομένου του Internet να ανταποκρίνεται στην ανάγκη πληροφόρησης για χρήση ιδιωτική ή εμπορική εξ ολοκλήρου νόμιμη και συχνά παραγωγική, ωστόσο το δίκτυο αυτό μεταφέρει και ορισμένες πληροφορίες δυναμικά ζημιόγόνες ή και παράνομες, που μπορούν να προσφερθούν για καταχρηστική χρησιμοποίηση διευκολύνοντας εγκληματικές δραστηριότητες, οι οποίες αναφέρονται σε μια ποικιλία διακεκριμένων τομέων, όπως είναι οι τομείς της εθνικής ασφάλειας (π.χ. οι δραστηριότητες της τρομοκρατίας), της προστασίας των ανηλίκων (π.χ. βία, πορνογραφία), της ασφάλειας της οικονομίας (π.χ. απάτες με πιστωτικές κάρτες), της προστασίας των πληροφοριών (π.χ. παράνομη πρόσβαση σε ηλεκτρονικά αρχεία), της προστασίας της ιδιωτικής ζωής αλλά και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η τέλεση, εξάλλου, εγκληματικών πράξεων με τη χρησιμοποίηση του Internet διευκολύνεται ιδιαίτερα και από το γεγονός ότι αυτό ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα δίκτυα, εφόσον δεν «ανήκει σε κανέναν», είναι δηλαδή ένα ανοιχτό δίκτυο (**Open Network**) και δεν διευθύνεται από καμία κεντρική αρχή. Κάθε χρήστης μπορεί μέσα σε ελάχιστα δευτερόλεπτα να αντιγράψει και να διαδώσει κάθε έργο λόγου και τέχνης στο οποίο έχει πρόσβαση.

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές που έχουν συνδεθεί με το δίκτυο αυτό, αυξάνουν συνεχώς σε πρωτοφανή ρυθμό, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός τεράστιου κυκλοφοριακού ρεύματος πληροφοριών όχι μόνον προς έναν, αλλά προς πολλούς συγχρόνως παραλήπτες και επί θεμάτων τα οποία εκτείνονται σ' ένα ευρύτατο φάσμα ειδών και κατηγοριών. Είναι αυτονόητο ότι ο έλεγχος αυτού του τεράστιου, πολύπλευρου και πολυποικίλου κυκλοφοριακού ρεύματος, και όταν ακόμα επιτρέπεται, δεν είναι τεχνικά δυνατός ή τουλάχιστον δεν είναι εύκολος, με περαιτέρω συνέπειες να διακινούνται, χωρίς κανέναν απολύτως έλεγχο λόγω της άναρχης φύσης του συστήματος πάνω στο οποίο βασίζεται η δομή του διαδικτύου, πληροφορίες επικίνδυνες για το κοινωνικό σύνολο, δηλαδή πληροφορίες που θίγουν το δημόσιο συμφέρον ή συγκεκριμένο άτομο. Σε περίπτωση που θελήσουμε να βρούμε εκείνους που ενεργούν πειρατικά μέσω του διαδικτύου, θα πρέπει να καταγράψουμε το σύνολο της κίνησης μέσω του κυβερνοχώρου, τις IP διευθύνσεις τους, τα μηνύματα που ανταλλάσσουν, τα προγράμματα που αντιγράφουν κλπ. Όμως εκτός του ότι αυτό δεν είναι τεχνικά εφικτό, είναι επιπλέον και οικονομικά καταστροφικό απειλώντας τα θεμέλια της «νέας οικονομίας» λόγω του κόστους που συνεπάγεται και της αναστάτωσης των καταναλωτών. Και, κυρίως, θίγει πολύ ευαίσθητα σημεία όπως το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, την προστασία των προσωπικών δεδομένων, της επικοινωνίας των προσωπικών προτιμήσεων του καθενός μας, κάθε φορά που έχουμε πρόσβαση στο διαδίκτυο κ.ο.κ.

Αυτή η ανεξέλεγκτη κυκλοφορία πληροφοριών μπορεί να προσβάλει, όπως προαναφέραμε, και δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας πάνω σε έργα που προστατεύονται στο Διαδίκτυο. Ποια είναι τα έργα αυτά; Καταρχήν προστατεύονται τα γραπτά έργα, όπως για παράδειγμα τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Απαγορεύεται, δηλαδή, η αποστολή **e-mail** που περιλαμβάνει κάποιο προστατευόμενο έργο χωρίς την άδεια του δημιουργού, καθώς η αποστολή συνιστά αναπαραγωγή του έργου¹⁴.

¹⁴ βλ. ά. 3 παρ.1α του ν. 2121/1993 (Φ.Ε.Κ. Α' 25/4.3.1993 όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 2173/1996, 2435/1996, 2557/1997 και 2819/2000) «Το περιουσιακό δικαίωμα δίνει στο δημιουργό ιδίως την εξουσία να επιτρέπει ή να απαγορεύει την εγγραφή και την αναπαραγωγή του έργου με κάθε μέσο, όπως μηχανικό, φωτοχημικό ή ηλεκτρονικό».

Έργα που περιλαμβάνονται σε ιστοσελίδες επίσης προστατεύονται, ακόμα και αν εισάγονται έτσι σε κάποια βάση δεδομένων. Αλλά και τα ηχητικά ή οπτικοακουστικά έργα προστατεύονται αυτοτελώς,¹⁵ έστω και αν αποτελούν περιεχόμενο κάποιας ιστοσελίδας. Η προσβολή των έργων μπορεί, επίσης, να γίνεται και έμμεσα, όχι δηλαδή μόνον με την απευθείας τοποθέτησή τους σε ιστοσελίδες του Διαδικτύου, αλλά και με τη χρήση των links και ιδίως των deep links, δηλαδή συνδέσμων που δεν αποτελούνται από κείμενο του δημιουργού του συνδέσμου, αλλά από απεικονίσεις, σήματα, λογότυπους του ιδιοκτήτη της σελίδας στην οποία γίνεται η παραπομπή. Η ενσωμάτωση μάλιστα των λογοτύπων, των εικόνων κλπ. στις ιστοσελίδες εκείνου που δημιουργεί το σύνδεσμο συνιστά δημόσια χρήση του έργου, διότι κάνει το έργο προσιτό σε κύκλο προσώπων ευρύτερο από το στενό κύκλο της οικογένειας και το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον ανεξάρτητα από το αν τα πρόσωπα αυτού του ευρύτερου κύκλου βρίσκονται στον ίδιο ή σε διαφορετικούς χώρους (άρθρο 3 παρ.2 ν.2121/93)¹⁶.

Όσον αφορά στις ψηφιακές εικόνες, ανεξαρτήτως αν παράγονται από ηλεκτρονικούς υπολογιστές ή είναι αποτέλεσμα ψηφιακής επεξεργασίας ήδη υπαρχόντων φωτογραφιών (scanner), εφόσον εμφανίζουν πρωτοτυπία, προστατεύονται σύμφωνα με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και η ηλεκτρονική αναμετάδοσή τους απαγορεύεται.¹⁷

Επίσης, προϊόντα λογισμικού (software) θεωρούνται ως έργα τέχνης σύμφωνα με την Οδηγία 91/250/ΕΚ (άρθρο 1) και εφόσον εμφανίζουν πρωτοτυπία προστατεύονται από το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας¹⁸. Αλλά και οι βάσεις δεδομένων, εάν περιέχουν στοιχεία πρωτοτυπίας λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του περιεχομένου τους, προστατεύονται ως πνευματικά δημιουργήματα σύμφωνα με την Οδηγία 96/9/ΕΚ (άρθρα 1 και 3)¹⁹.

Παρόμοια, τέλος, με τις βάσεις δεδομένων είναι και η προστασία των ιστοσελίδων. Η διευθέτηση του περιεχομένου της ιστοσελίδας, εφόσον συνιστά πρωτότυπη σύνθεση πληροφοριών και στοιχείων, μπορεί να τύχει της ίδιας προστασίας με μια βάση δεδομένων. Η ιστοσελίδα, δηλαδή, μπορεί να προστατευθεί με τις ίδιες προϋποθέσεις που προστατεύεται κάθε άλλο έργο, ανάλογα με το εκάστοτε περιεχόμενό της, αρκεί να συνιστά προσωπικό πνευματικό δημιούργημα, ενώ η προστασία της δεν πρέπει να συγχέεται με την τυχόν αυτοδύναμη προστασία των συστατικών της. Αντίθετα, δεν εμπίπτει στο πεδίο προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας το URL (Universal Resource Locator) της ιστοσελίδας, δηλαδή η ηλεκτρονική διεύθυνσή της.²⁰

¹⁵ βλ. ά. 2 παρ.1 του ν.2121/1993 όπου στην ενδεικτική απαρίθμηση των προστατευόμενων έργων αναφέρονται και τα οπτικοακουστικά έργα

¹⁶ βλ. Βλ. Ι. Καράκωστα « Δίκαιο και Internet -Νομικά Ζητήματα του Διαδικτύου», σελ. 122

¹⁷ Στην ενδεικτική απαρίθμηση του ν.2121/93 (άρθρα 2 και 3) δεν συμπεριλαμβάνονται και τα έργα που δημιουργούνται με Η/Υ, όπως για παράδειγμα είναι οι ψηφιακές εικόνες. Στις περιπτώσεις αυτές ο Η/Υ δεν είναι παρά το τεχνικό μέσο που βοηθάει τον άνθρωπο στη διαδικασία της δημιουργίας. Κατά συνέπεια θα πρέπει να προστατευτούν εφόσον σύμφωνα με το δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας εμφανίζουν πρωτίστως πρωτοτυπία.

¹⁸ άρ.1 παρ.1 της 91/250 «τα κράτη μέλη προστατεύουν τα προγράμματα Η/Υ με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σαν λογοτεχνικά έργα κατά την έννοια της Σύμβασης της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων» παρ.3 «Ένα πρόγραμμα Η/Υ προστατεύεται εφόσον είναι πρωτότυπο με την έννοια ότι είναι αποτέλεσμα προσωπικής πνευματικής εργασίας του δημιουργού του. Η παροχή της προστασίας δεν εξαρτάται από την εφαρμογή κανενός άλλου κριτηρίου»

¹⁹ Άρθρο 3 παρ.1 «Οι βάσεις δεδομένων οι οποίες λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του περιεχομένου τους αποτελούν πνευματικά δημιουργήματα προστατεύονται ως τέτοια βάσει του δικαιώματος του δημιουργού. Δεν εφαρμόζονται άλλα κριτήρια προκειμένου να προσδιοριστεί αν επιδέχονται προστασία».

²⁰ βλ. ό.π. Ι. Καράκωστα σελ. 101-102

2.2 Νομικό Πλαίσιο Προστασίας Της Πνευματικής Ιδιοκτησίας Στο Διαδίκτυο (Διεθνές-Κοινοτικό-Ελληνικό)

Η διεθνής προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων επιτυγχάνεται με τρεις μεγάλες πολυμερείς συμφωνίες:

α) τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης του 1886, για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, η οποία στηρίζεται στην **αρχή της εξομοίωσης (εθνικής μεταχείρισης)** των ξένων δημιουργών ή των έργων που προστατεύονται από τη Σύμβαση προς τους υπηκόους της χώρας όπου ζητείται η προστασία και που κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον **100/1975** (ΦΕΚΑ' 162),

β) τη Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης του 1961 που προστατεύει τις τρεις βασικές κατηγορίες δικαιούχων, δηλαδή τους ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες, τους παραγωγούς φωνογραφήματων και τους ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς και που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το **v. 2054/1992** (ΦΕΚ Α' 104) και

γ) τη Συμφωνία Trips, δηλαδή τη Συμφωνία για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας στον τομέα του Εμπορίου που περιελήφθη στην Τελική Πράξη του Γύρου της Ουρουγουάης στο Μαρακές το **1994** και που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το **v.2290/1995** (ΦΕΚΑ' 28).

Καμία, όμως, από τις παραπάνω συμβάσεις δεν δίνει λύσεις στα προβλήματα που δημιουργούνται από τη ψηφιακή τεχνολογία. Η συμφωνία TRIPS αναγνωρίζει, βέβαια, ως νέα αντικείμενα της πνευματικής ιδιοκτησίας τα προγράμματα των Η/Υ και τις βάσεις δεδομένων (άρθρο 10)²¹ και καθιερώνει μία νέα εξουσία του περιουσιακού δικαιώματος που περιορίζεται στα προγράμματα Η/Υ, το **δικαίωμα εκμίσθωσης** σύμφωνα με το άρθρο 11²², ωστόσο οι ρυθμίσεις αυτές δεν είναι επαρκείς.

Γι' αυτό και η διπλωματική διάσκεψη της Γενεύης που πραγματοποιήθηκε από τις **2-20 Δεκεμβρίου το 1996** στο πλαίσιο του **Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO = World Intellectual Property Organization)** κατέληξε στην υιοθέτηση δύο νέων Συνθηκών, γνωστές και ως **Συνθήκες Internet, τη Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία και τη Συνθήκη WIPO για τις ερμηνείες-εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα**. Και οι δύο Συνθήκες, που θα εξεταστούν αναλυτικά κατωτέρω, έχουν υπογραφεί από την Ελλάδα²³ και βελτιώνουν τις ήδη υπάρχουσες ρυθμίσεις της **Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης** και της **Διεθνούς Σύμβασης της Ρώμης** αντίστοιχα, δίνοντας λύσεις σε πολλά από τα προβλήματα που δημιουργούνται από την ψηφιακή τεχνολογία.

Από απόψεως κοινοτικού δικαίου, η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων επιτυγχάνεται με πέντε κοινοτικές Οδηγίες, οι οποίες έχουν υπογραφεί και από την Ελλάδα. Αυτές είναι :

α) η Οδηγία 91/250/ΕΟΚ «για τη νομική προστασία των προγραμμάτων Η/Υ», που επιτρέπουν τη ψηφιακή μετατροπή και αποθήκευση πληροφοριών και που προστατεύονται με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας σαν λογοτεχνικά έργα κατά την έννοια της Σύμβασης της Βέρνης.

²¹ Άρθρο 10 παρ.1 της Συμφωνίας Trips «Τα προγράμματα ηλεκτρονικού υπολογιστή, είτε σε πρωτογενή, είτε σε καταληκτικό κώδικα, χαίρουν της ίδιας προστασίας όπως και τα λογοτεχνικά έργα βάσει της Σύμβασης της Βέρνης (1971)»

²² ά. 11 της Συμφωνίας Trips «Σε σχέση τουλάχιστον με τα προγράμματα Η/Υ και τα κινηματογραφικά έργα, τα μέλη παρέχουν το δικαίωμα στους δημιουργούς και στα πρόσωπα που τους έχουν διαδεχθεί στο εκάστοτε δικαίωμα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την εμπορική μίσθωση στο κοινό των πρωτότυπων έργων που καλύπτονται από δικαίωμα δημιουργού ή αντιγράφου τους».

²³ η Ελλάδα έχει υπογράψει τις δύο Συνθήκες το Δεκέμβριο του 2009 η **Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη επικύρωσαν τη συνθήκη WIPO**.(βλ. <http://www.elliniko-phenomeno.gr/?p=5930>)

β) η **Οδηγία 92/100/ΕΟΚ** «για το δικαίωμα εκμίσθωσης και δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στην περιοχή της διανοητικής ιδιοκτησίας», που θεσπίζει το αποκλειστικό δικαίωμα εκμίσθωσης και δανεισμού για όλα τα έργα και τις εισφορές ορισμένων δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων (ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, παραγωγών και ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών), εναρμονίζοντας τα συγγενικά δικαιώματα σε ομοιόμορφη βάση που υπερβαίνει σε πολλά σημεία το πλαίσιο της Διεθνούς Σύμβασης της Ρώμης,

γ) η **Οδηγία 93/83/ΕΟΚ** «περί συντονισμού ορισμένων κανόνων όσον αφορά στο δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις δορυφορικές ραδιοτηλεοπτικές μεταδόσεις και την καλωδιακή αναμετάδοση στην Ευρώπη»,

δ) η **Οδηγία 93/98/ΕΟΚ** περί εναρμονίσεως της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας στα 70 έτη μετά το θάνατο του δημιουργού και ορισμένων συγγενικών δικαιωμάτων στα 50 έτη και

ε) η **Οδηγία 96/9/ΕΟΚ** «για τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων», οι οποίες λόγω της επιλογής ή της διευθέτησης του περιεχομένου τους εμφανίζουν πρωτοτυπία και έτσι αποτελούν πνευματικά δημιουργήματα, δημιουργώντας παράλληλα ένα νέο *sui generis* οικονομικό δικαίωμα. Η τελευταία μάλιστα Οδηγία έχει εξαιρετική σπουδαιότητα για την κοινωνία των πληροφοριών²⁴ δεδομένου ότι το διαδίκτυο είναι ένας χώρος διασύνδεσης διαφόρων βάσεων δεδομένων²⁵.

Ήδη η Ελλάδα με το άρθρο 81 του ν. 3057/2002 εναρμονίστηκε με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/29 (ΦΕΚ 239 Α' /10 Οκτωβρίου 2002).

Αξιοσημείωτο είναι ακόμα, ότι σε εναρμόνιση και με την κοινοτική **Οδηγία 91/250/ΕΚ**, μεταξύ των προστατευόμενων έργων συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων και τα **προγράμματα Η/Υ, τα οποία εφόσον είναι προσωπικά πνευματικά δημιουργήματα**, θεωρούνται πρωτότυπα και προστατεύονται ως έργα λόγου κατά τις διατάξεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας (άρθρο 2 παρ.3)²⁶. Και η προστασία αυτή των προγραμμάτων Η/Υ μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα στον ψηφιακό χώρο, μιας και αποτελούν βασικό στοιχείο διακίνησης του περιεχομένου των έργων. Αντίθετα τα στοιχεία εκείνα που δεν μπορούν να προστατευτούν είναι **τα συστήματα διασύνδεσης**, που εξασφαλίζουν τη διασύνδεση και την επικοινωνία του προγράμματος με άλλο πρόγραμμα ή την επικοινωνία των χρηστών μεταξύ τους. Συνεπώς, στην εθνική μας νομοθεσία δεν προστατεύεται η ίδια η σύνδεση με το Διαδίκτυο, αλλά τα δεδομένα που διακινούνται μέσω του Διαδικτύου, εφόσον αποτελούν προσωπικά πνευματικά δημιουργήματα.

2.3 Προστασία Της Πνευματικής Ιδιοκτησίας Και Δεδομένα Προσωπικού Χαρακτήρα Στο Διαδίκτυο

Η ψηφιακή διακίνηση και αποθήκευση δεδομένων κάθε μορφής μέσω της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών έδωσε τη δυνατότητα στους απλούς χρήστες να συγκεντρώνουν και να αποθηκεύουν με εύκολο και ανέξοδο τρόπο πληθώρα έργων, τα οποία προστατεύονται με

²⁴ Ο όρος «κοινωνία των πληροφοριών» χρησιμοποιήθηκε στη Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση. Οι προκλήσεις και η αντιμετώπισή τους για τη μετάβαση στον 21^ο αιώνα». Κύριος σκοπός της κίνησης αυτής ήταν η συνένωση των ευρωπαϊκών δυνάμεων με σκοπό την οικοδόμηση της ευρωπαϊκής υποδομής πληροφοριών.

²⁵ Βάση δεδομένων κατά το άρθρο 1 παρ.2 της Οδηγίας 96/9/ΕΚ είναι «η συλλογή έργων, δεδομένων ή άλλων ανεξάρτητων στοιχείων, διευθετημένων κατά συστηματικό ή μεθοδικό τρόπο και ατομικώς προσιτών με ηλεκτρονικά μέσα ή κατ' άλλον τρόπο».

²⁶ Εφαρμογή στο νέο ψηφιακό περιβάλλον έχουν και τα άρθρα 40-43 του ν.2121/93 που αποτελούν ειδικές διατάξεις για τα προγράμματα Η/Υ και το δικαίωμα ειδικής φύσης του κατασκευαστή βάσης δεδομένων.

πνευματικά δικαιώματα, όπως φωτογραφίες, μουσική, ταινίες ή κείμενα²⁷. Η κατάσταση αυτή καθίσταται εντελώς ανεξέλεγκτη όταν ο Η/Υ συνδεθεί στο Διαδίκτυο και ο χρήστης έχει την πλήρη ευχέρεια να ανταλλάσσει τα έργα αυτά σε μορφή ψηφιακών αρχείων με απροσδιόριστο αριθμό άλλων προσώπων μέσα από τον ιδιωτικό του χώρο.

Στην προσπάθεια αναζήτησης αποτελεσματικής λύσης στο πρόβλημα αυτής της ανεξέλεγκτης «διάχυσης» αναπτύχθηκαν τεχνολογίες προστασίας των ψηφιακών έργων από παράνομη αναπαραγωγή, οι οποίες περιγράφονται με το γενικότερο όρο τεχνολογικά μέτρα, μία έννοια η οποία έχει ενσωματωθεί στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Με τον όρο **τεχνολογικά μέτρα** αναφερόμαστε συνήθως σε μηχανισμούς ή εξαρτήματα, τα οποία τοποθετούνται σε συσκευές αναπαραγωγής περιορίζοντας τη δυνατότητα πρόσβασης ή για προγράμματα λογισμικού τα οποία εξαρτούν την πρόσβαση από ένα κωδικό ή αριθμό πιστοποίησης χρήστη²⁸. Άλλες κατηγορίες τεχνολογικών μέτρων «σφραγίζουν» τα διακινούμενα ψηφιακά έργα, με την έννοια ότι ομάδες δεδομένων ενσωματώνονται στα προστατευόμενα έργα και τα συνοδεύουν ως αναπόσπαστο τμήμα τους, παρέχοντας πληροφορίες για την ταυτότητα των έργων, το χρόνο δημιουργίας τους κ.λπ.

Η αποτελεσματική λειτουργία των τεχνολογικών μέτρων περιλαμβάνει δύο στάδια: **Το στάδιο του ελέγχου της πρόσβασης στο έργο σε ψηφιακή μορφή και το στάδιο χορήγησης άδειας χρήσης μέσα από προδιαμορφωμένες ως προς τους όρους χρήσης ηλεκτρονικές συμβάσεις, οπότε ο τελικός χρήστης αποκτά νόμιμη χρήση στο ψηφιακό υλικό με τη μορφή που επιτρέπει ο πάροχος του ψηφιακού υλικού.**

Με την ανάπτυξη τεχνολογιών ψηφιακής διαχείρισης προστατευόμενου περιεχομένου γίνεται πλέον λόγος για το πέρασμα από το δίκαιο των απολύτων και αποκλειστικών δικαιωμάτων σε άυλα αγαθά σε ένα δικαίωμα προστασίας με τεχνικά μέσα και διαχείρισης με συμβάσεις αδειοδότησης της ψηφιακής κίνησης των έργων από την πλευρά του δημιουργού και σε ένα τεχνικά ελεγχόμενο δικαίωμα πρόσβασης από την πλευρά του χρήστη αντίστοιχα.

Αναγνωρίζοντας τη σημασία των τεχνολογικών μέτρων, αναπτύχθηκε μέσα στο δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας ένα αυτοτελές, ιδιαίτερο πλέγμα κανόνων προστασίας των ίδιων των τεχνολογικών μέτρων ενάντια σε πράξεις παράκαμψης ή εξουδετέρωσής τους, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό και συνακόλουθα σε εθνικό επίπεδο. Έτσι λοιπόν, τέτοιοι κανόνες προστασίας περιελήφθησαν αρχικά στις δύο Διεθνείς Συνθήκες του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας, τη **Συνθήκη για τη Διανοητική Ιδιοκτησία WIPO** (αρ. 11 και 12)²⁹, και τη **Συνθήκη για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα WIPO** (αρ. 18 και 19)³⁰. Σε συμμόρφωση προς τις συμβατικές υποχρεώσεις που θέτουν οι δύο αυτές συνθήκες, υιοθετήθηκε από την Κοινότητα η Οδηγία 2001/29 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, στην οποία περιέλαβε ρυθμίσεις για την προστασία των τεχνολογικών μέτρων διαχείρισης και προστασίας (ΚΕΦ. III, αρ. 6 και 7), δίνοντας ένα σαφέστερο και αναλυτικότερο ορισμό των προστατευόμενων τεχνολογικών μέτρων και ρυθμίζοντας όχι μόνον την πράξη εξουδετέρωσης καθ' εαυτή αλλά και όλες τις προπαρασκευαστικές ή βοηθητικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένου και του *suī generis* δικαιώματος του παραγωγού βάσης δεδομένων. Η εν λόγω κοινοτική Οδηγία ενσωματώθηκε στο Ελληνικό δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας με το Ν. 3057/2002, ο οποίος πρόσθεσε στον υπάρχοντα νόμο περί πνευματικής δημιουργίας τα άρθρα 66Α (Τεχνολογικά μέτρα) και 66Β (Πληροφορίες για το καθεστώς των δικαιωμάτων).

Ωστόσο, πέρα από την σημαντική συμβολή στην αντιμετώπιση προσβολών πνευματικής ιδιοκτησίας, συμφυής με τα τεχνολογικά μέτρα είναι η δυνατότητα ελέγχου και

²⁷ Γ. Κουμάντος, *Πνευματική Ιδιοκτησία*, 2002, σελ. 41 επ. 38

²⁸ Μ-Θ. Μαρίνος, *Πνευματική Ιδιοκτησία*, 2^η εκδ. αρ 701, Σ. Σταυρίδου, *Τα τεχνολογικά μέτρα στην Υπηρεσία της Διαχείρισης και Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας*, σε Μ-Θ Μαρίνος (επιμ.) *Κοινωνία των Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία*, 2001, σελ. 91, 95.

²⁹ Στην Ελλάδα κυρώθηκε με τον Ν. 3184/2003(ΦΕΚ Α' 228/2003)

³⁰ Στην Ελλάδα κυρώθηκε με το Ν. 3183/2003(ΦΕΚ Α' 227/2003)

διαχείρισης προσωπικών στοιχείων που αφορούν στο πρόσωπο του χρήστη, όπως η ταυτότητα, ο τόπος πρόσβασης, οι προσωπικές προτιμήσεις του χρήστη³¹. **Το ειδικότερο ζήτημα το οποίο τίθεται εν προκειμένω και άπτεται της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, είναι εκείνο της ανίχνευσης, συλλογής και χρήσης πληροφοριών σχετικών με τα πρόσωπα που τελούν πράξεις προσβολής πνευματικής ιδιοκτησίας, με σκοπό την έγερση αξιώσεων εναντίον τους.**

Στην περίπτωση αυτή γίνεται λόγος για μία **σύγκρουση** ανάμεσα στα πνευματικά δικαιώματα, η προστασία των οποίων στο Διαδίκτυο είναι συνώνυμη με τα τεχνολογικά μέτρα, και στο δικαίωμα της ιδιωτικότητας και του **απορρήτου** των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, το οποίο διακυβεύεται σε κάθε περίπτωση, δεδομένου ότι εκτός από τις πληροφορίες που αφορούν στο ίδιο το διακινούμενο έργο και στο καθεστώς των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας που το αφορούν, είναι δυνατή η ανίχνευση και συγκέντρωση στοιχείων που αφορούν στην επικοινωνία καθ' εαυτή και μπορούν να οδηγήσουν σε συγκεκριμένα πρόσωπα, δηλαδή τους χρήστες τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

Τέτοια ανιχνεύσιμα στοιχεία είναι το σύνολο των δεδομένων επικοινωνίας, δηλαδή τόσο τα δεδομένα κίνησης όσο και τα δεδομένα θέσης. Σύμφωνα με το Ν. 3471/2006, ο οποίος ενσωμάτωσε την Οδηγία 2002/58 στο ελληνικό δίκαιο και τροποποίησε το Ν. 2472/1997, ως **δεδομένα κίνησης νοούνται τα δεδομένα που υποβάλλονται προς επεξεργασία για σκοπούς διαβίβασης μίας επικοινωνίας σε δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή της χρέωσης της**, όπως για παράδειγμα ο αριθμός η διεύθυνση, η ταυτότητα της σύνδεσης ή του τερματικού εξοπλισμού του συνδρομητή ή και χρήστη, οι κωδικοί πρόσβασης, η ημερομηνία και ώρα έναρξης και λήξης και η διάρκεια της επικοινωνίας, ο όγκος των διαβιβασθέντων δεδομένων, πληροφορίες σχετικά με το πρωτόκολλο, την μορφοποίηση, τη δρομολόγηση της επικοινωνίας καθώς και το δίκτυο από το οποίο προέρχεται ή στο οποίο καταλήγει η επικοινωνία. Τα **δεδομένα θέσης** αφορούν δεδομένα που υποβάλλονται σε επεξεργασία σε δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών και που υποδεικνύουν **την γεωγραφική θέση** του τερματικού εξοπλισμού του χρήστη μιας διαθέσιμης στο κοινό υπηρεσίας ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Τα **δεδομένα κίνησης και θέσης**, εφόσον προωθηθούν σε ένα πάροχο υπηρεσιών ηλεκτρονικού δικτύου, μπορούν να ταυτοποιηθούν με το πρόσωπο του συνδρομητή που συμβλήθηκε μαζί του για υπηρεσίες πρόσβασης στο Διαδίκτυο.

Κάνοντας χρήση της ανωτέρω δυνατότητας που προσφέρουν τα ηλεκτρονικά μέτρα, σε πολλές χώρες οι **οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης** ή ενώσεις που εκπροσωπούν τους δημιουργούς και δικαιούχους, ασχολούνται με **την ανίχνευση και συλλογή στοιχείων** σχετικά με πράξεις παράνομης διακίνησης πνευματικών έργων στο Διαδίκτυο, και με βάση αυτά προχωρούν σε μηνύσεις ή προειδοποιητικές επιστολές προς του παρόχους υπηρεσιών ηλεκτρονικής επικοινωνίας, καλώντας τους πολλές φορές να τους παράσχουν τα αναγκαία δεδομένα προκειμένου για τον εντοπισμό του συνδρομητή που προέβη στην προσβολή.

Στις περιπτώσεις αυτές, πράγματι θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι, για την αποτελεσματική προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στο Διαδίκτυο, αναγκαία είναι η αναγνώριση ενός έστω παρεπόμενου δικαιώματος ενημέρωσης υπέρ του δικαιούχου, με αντίστοιχη υποχρέωση του παρόχου να συνεργάζεται και να αποκαλύπτει τα αναγκαία δεδομένα που θα οδηγήσουν στον εντοπισμό του δράστη. Εντούτοις, μια τέτοια άποψη, πέραν του γεγονότος ότι προσκρούει στους κανόνες προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και απορρήτου της επικοινωνίας, παραγνωρίζει την εξής σημαντική, αλήθεια: **Το πρόσωπο το οποίο συμβάλλεται με τον πάροχο υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών δεν ταυτίζεται καθ' ανάγκη με τον πιθανό χρήστη που διαπράττει την προσβολή.** Και είναι μεν αληθές ότι θα μπορούσε να εναποτεθεί η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στον ίδιο τον συνδρομητή³² μέσω της θέσπισης ενός συστήματος αντικειμενικής ευθύνης του για

³¹ I. Καράκωστας, *Προστασία της ιδιωτικότητας στην Κοινωνία της Πληροφορίας*, ΔΙΜΜΕ 2004, 54, 55 40

³² Βλ. σχετικά την *Συμφωνία Olivennes*, μία συμφωνία μεταξύ των φορέων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και παρόχων υπηρεσιών πρόσβασης το διαδίκτυο, τεθείσα υπό ψήφιση Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

παράνομες προσβολές, οι οποίες πραγματοποιούνται από το δικό του IP, πλην όμως είναι αμφίβολο κατά πόσο μία τέτοια ρύθμιση συνάδει με την ίδια τη φύση του Διαδικτύου ως ενός δημιουργήματος του ανθρώπινου πολιτισμού, το οποίο επιτρέπει την ελεύθερη πρόσβαση στην γνώση και στην επικοινωνία σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ειδικότερα, στην ελληνική έννομη τάξη το άρθρο 63Α, το οποίο προστέθηκε στο Ν 2121/1993 με το αρ. 2 του Ν 3524/2007 για την προσαρμογή του ελληνικού δικαίου στην Οδηγία 2004/48, σύμφωνα και με το πνεύμα των άρθρων 43 και 47 της Συμφωνίας TRIPS, διακρίνει τις ακόλουθες δύο περιπτώσεις:

α) Όταν ένας διάδικος έχει προσκομίσει ευλόγως διαθέσιμα αποδεικτικά στοιχεία προς υποστήριξη των ισχυρισμών του περί προσβολής ή επικείμενης προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, και παράλληλα επικαλείται αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονται στον έλεγχο του αντίδικου, το Δικαστήριο μπορεί να διατάξει την προσκομιδή των αποδεικτικών αυτών στοιχείων από τον αντίδικο. Σε κάθε περίπτωση το Δικαστήριο φροντίζει για τη διασφάλιση της προστασίας των εμπιστευτικών πληροφοριών.

β) Όταν μετά από αιτιολογημένο αίτημα του διαδίκου, ελεγχόμενο από Δικαστήριο ως προς την αναλογικότητά του, που υποβάλλεται με την αγωγή ή και αυτοτελώς στο πλαίσιο δίκης για προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, το Δικαστήριο μπορεί και πριν από την ορισμένη δικάσιμο να διατάσσει την παροχή στον αντίδικο πληροφοριών για την προέλευση και για τα δίκτυα διανομής των εμπορευμάτων ή παροχής των υπηρεσιών που προσβάλλουν τα πνευματικά δικαιώματα. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν, εφόσον ενδείκνυται, τα ονοματεπώνυμα και διευθύνσεις των παραγωγών και κατασκευαστών, διανομέων, προμηθευτών και λοιπών προηγούμενων κατόχων του προϊόντος ή της υπηρεσίας. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, ωστόσο, οι ανωτέρω δικονομικές δυνατότητες εφαρμόζονται υπό την επιφύλαξη - μεταξύ άλλων - των διατάξεων που διέπουν την προστασία της εμπιστευτικότητας των πηγών πληροφόρησης ή την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, στο άρθρο 64 του ίδιου Νόμου³³ προβλέπεται η δυνατότητα **λήψεως ασφαλιστικών μέτρων** κατά των διαμεσολαβητών, οι υπηρεσίες των οποίων χρησιμοποιούνται από τρίτο για την προσβολή δικαιώματος του δημιουργού ή άλλου συγγενικού δικαιώματος.

Είναι προφανές ότι με τις ανωτέρω γενικότερες διατάξεις του αρ. 63Α, αναγνωρίζεται μία δυνατότητα στους δικαιούχους πνευματικών δικαιωμάτων να εντοπίζουν, μέσω της χρήσης των τεχνολογικών μέτρων, **τους προσβολείς των δικαιωμάτων τους στο Διαδίκτυο**. Ωστόσο οι εγγυήσεις της μεσολάβησης της δικαστικής εξουσίας, της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας και της πρόταξης των κανόνων που προστατεύουν τα προσωπικά δεδομένα και το απόρρητο των επικοινωνιών, αναδεικνύει ότι ο Έλληνας Νομοθέτης **προέκρινε ως σημαντικότερη της διασφάλιση της ιδιωτικότητας των χρηστών έναντι της προστασίας των δικαιούχων**, συμπλέοντας έτσι και με άλλες έννομες τάξεις, αλλά και με τις αντιλήψεις του κοινοτικού δικαστή³⁴, σύμφωνα με τις οποίες η ευρωπαϊκή νομοθεσία αναφορικά με την υποχρέωση γνωστοποίησης προσωπικών στοιχείων εφαρμόζεται μόνο στο ποινικό δίκαιο και οι υποθέσεις αστικού δικαίου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της.

2.4 Συνθήκες WIPO (Συνθήκες Internet)

στη γαλλική εθνοσυνέλευση, σύμφωνα με την οποία σε περίπτωση ανίχνευσης προσβολής θα αποστέλλονται έγγραφες προειδοποιήσεις στο συνδρομητή, χωρίς να ασκεί καμία επιρροή αν αυτές προήλθαν από τον ίδιο ως χρήστη ή κάποιο τρίτο, ενώ σε επανειλημμένη προσβολή θα διακόπτεται προσωρινά η σύνδεση του χρήστη και κατόπιν θα καταγγέλλεται η σύμβαση από τον πάροχο υπηρεσιών.

³³ Προστέθηκε στον Ν. 2121/1993 με το άρθρο 81 παρ. 8 του Ν. 3057/2002, σε εναρμόνιση με το άρθρο 8 παρ. 3 της Οδηγίας 2001/29. 42

³⁴ C-275/2006 *Promusicae v. Telefonica de Espana SAU*.

2.4.1 Σύγκριση των συνθηκών με άλλες διεθνείς συμβάσεις

i) **Η σχέση της συνθήκης WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία με τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης:** Η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη Συνθήκη WIPO και στη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης αναφέρεται ήδη στο πρώτο άρθρο της πρώτης. Σύμφωνα μ' αυτό «η παρούσα συνθήκη αποτελεί ειδική ρύθμιση συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 20 της Σύμβασης της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων»³⁵. Συνδέεται μόνον με τη Σύμβαση της Βέρνης και όχι με άλλες συμβάσεις και η σύνδεση αυτή είναι άμεση όχι μόνον γιατί «τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να συμμορφώνονται με τα άρθρα 1-21 της Βέρνης και το παράρτημά της» (**άρθρο 1 παρ.4 της WIPO**), αλλά και γιατί «προβλέπεται ρητά η αναλογική εφαρμογή των άρθρων 2-6 αυτής της διεθνούς σύμβασης σε σχέση με την προστασία που παρέχεται από την παρούσα συνθήκη» (**άρθρο 3 της WIPO**). Είναι γνωστό ότι τα άρθρα 3-6 της Βέρνης περιέχουν τους βασικούς κανόνες και τις μεθόδους προστασίας όπως είναι ο κανόνας της εθνικής μεταχείρισης, η αρχή της προστασίας χωρίς διατυπώσεις, ο προσδιορισμός των κριτηρίων προστασίας όπως είναι π.χ. η ιθαγένεια του δημιουργού, ο τόπος της πρώτης δημοσίευσης, ο τόπος της συνήθους διαμονής, η σύγχρονη δημοσίευση, η έδρα ή συνήθη διαμονή του παραγωγού κινηματογραφικού έργου κλπ. Τέλος, «καμία από τις διατάξεις της WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία δεν έρχεται σε αντίθεση με τις υφιστάμενες υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει τα συμβαλλόμενα μέρη μεταξύ τους δυνάμει της Σύμβασης της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων», όπως ρητά αναφέρεται στο **άρθρο 1 παρ.2** της πρώτης.

ii) **Η σχέση της Συνθήκης WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία με άλλες διεθνείς συμβάσεις:** Στο **άρθρο 1 παρ.1** τελευταίο εδάφιο της συνθήκης WIPO αναφέρεται η γενική ρήτρα ότι «η παρούσα συνθήκη δεν θίγει κανένα από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπουν άλλες συνθήκες». Είναι σημαντικό πως στο **άρθρο 2** της παρούσας αναφέρεται η **κλασσική στο δίκαιο της Πνευματικής Ιδιοκτησίας αρχή**, η οποία εκφράζεται και στη συμφωνία TRIPS στο άρθρο 9 παρ.2 αλλά και στην εθνική μας νομοθεσία στο άρθρο 2 παρ.3 όσον αφορά στα προγράμματα Η/Υ, σύμφωνα με την οποία «η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας καλύπτει τις δημιουργίες και όχι τις ιδέες, τις διαδικασίες, τις μεθόδους λειτουργίας ή τις μαθηματικές έννοιες καθαυτές. Οι ιδέες είναι ελεύθερες και προσίτες στον καθένα, αποτελούν κοινό κτήμα και δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο πνευματικής ιδιοκτησίας, παρά μόνον αν πάρουν κάποια μορφή»³⁶. Ακόμα, στο **άρθρο 4** της Συνθήκης «προστατεύονται ρητά τα προγράμματα ΗΥ ως έργα λογοτεχνικά, με την έννοια που προστατεύονται τα λογοτεχνικά έργα κατά το άρθρο 2 της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης, ανεξάρτητα από τον τρόπο ή τη μορφή έκφρασής τους». Και εδώ η προστασία δεν εκτείνεται στις ιδέες και στις αρχές στις οποίες βασίζονται τα στοιχεία του προγράμματος, αλλά καλύπτει μόνον τη μορφή ή τον τρόπο έκφρασης των προγραμμάτων. Η ίδια, επίσης, ρύθμιση περιέχεται και στο άρθρο 10 παρ.1 της συμφωνίας TRIPS σύμφωνα με το οποίο «τα προγράμματα των ΗΥ ... χαίρουν της ίδιας προστασίας, όπως και τα λογοτεχνικά έργα βάσει της Σύμβασης της Βέρνης».

Τέλος, στο **άρθρο 5** της Συνθήκης «προστατεύονται οι συλλογές βάσεων δεδομένων, οι οποίες με την επιλογή και τη διεύθυνση του περιεχομένου τους αποτελούν πνευματικά δημιουργήματα. Η προστασία αυτή δεν εκτείνεται στα ίδια τα δεδομένα ή το ίδιο το υλικό και δεν θίγει το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας που υφίσταται ως προς τα δεδομένα ή το υλικό που αποτελούν περιεχόμενο της βάσης δεδομένων». Η ρύθμιση αυτή είναι σύμφωνη με την αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 10 παρ.2 της Συμφωνίας Trips σύμφωνα με το οποίο «οι μεταγλωττίσεις δεδομένων και κάθε άλλο υλικό ... που εξαιτίας της επιλογής ή της διάταξης των

³⁵ *ά. της Σύμβασης της Βέρνης: «Οι Κυβερνήσεις των χωρών της Ενώσεως επιφυλάσσουν στους εαυτούς τους το δικαίωμα να προβούν, μεταξύ άλλων, σε ειδικές ρυθμίσεις, εφόσον οι ρυθμίσεις αυτές θα παρέχουν στους δημιουργούς δικαιώματα ευρύτερα εκείνων, τα οποία παρέχονται από την (παρούσα) σύμβαση ή θα περιέχουν άλλες διατάξεις μη αντιπθέμενες στην παρούσα σύμβαση. Οι διατάξεις των υφιστάμενων ρυθμίσεων, οι οποίες ανταποκρίνονται στους προαναφερθέντες όρους εξακολουθούν να εφαρμόζονται».*

³⁶ βλ. *ό.π. Γ. Κουμάντο σελ.105-106*

περιεχομένων τους αποτελούν πνευματικές δημιουργίες χείρων προστασίας ως τέτοιες. Η εν λόγω προστασία η οποία δεν εκτείνεται και στα ίδια τα δεδομένα ή στο ίδιο το υλικό, δεν θίγει τυχόν δικαιώματα δημιουργού που υφίστανται ως προς τα δεδομένα ή το υλικό».

2.4.2 Το αντικείμενο

Στη Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία: Παρότι η έννοια του έργου δεν προσδιορίζεται στη Συνθήκη WIPO, εφαρμόζεται αναλογικά το άρθρο 2 της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης, μετά από παραπομπή που γίνεται σ' αυτό μέσα από τα **άρθρα 1 παρ.4 και 2** της πρώτης. Το άρθρο 2 της Σύμβασης της Βέρνης απαριθμεί τις κατηγορίες εκείνων των έργων που προστατεύονται από τη συγκεκριμένη σύμβαση όπως είναι τα βιβλία, τα φυλλάδια, οι διαλέξεις, τα δραματικά έργα, οι παντομίμες, οι μουσικές συνθέσεις, τα κινηματογραφικά και φωτογραφικά έργα, τα έργα ζωγραφικής, αρχιτεκτονικής, γλυπτικής, τα σχέδια, τα σκίτσα κλπ. Ωστόσο η απαρίθμηση αυτή είναι ενδεικτική. Άρα, τίποτα δεν εμποδίζει να θεωρήσουμε ερμηνευτικά ότι από τη συγκεκριμένη σύμβαση προστατεύονται και άλλες κατηγορίες έργων, που δεν περιέχονται σ' αυτήν την απαρίθμηση. Έτσι, δικαιολογείται και η παραπομπή που γίνεται στο άρθρο 2 της Βέρνης, **εφόσον και τα ψηφιακά έργα μπορούν να συμπεριληφθούν στα προστατευόμενα έργα**. Εάν πάντως επιχειρήσουμε να κάνουμε μια γενικότερη παρατήρηση, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι γνωστοί κανόνες και αρχές που διέπουν το αντικείμενο αλλά και το υποκείμενο, εξακολουθούν να ισχύουν και στον ψηφιακό χώρο. Το έργο, είτε **αναπαραχθεί σε ψηφιακή μορφή, είτε διατεθεί στο διαδίκτυο, συνεχίζει να αποτελεί αντικείμενο προστασίας**, εκτός αν έχει παρέλθει η διάρκεια ή υπάρχει περίπτωση εφαρμογής των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία περιορισμών.

Ειδικότερα θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε τα ακόλουθα χρήσιμα συμπεράσματα, που αποτελούν μεν θεμελιώδεις κανόνες στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά και που μπορούν να λειτουργήσουν στο νέο περιβάλλον της κοινωνίας των πληροφοριών³⁷:

α) Σύμφωνα με θεμελιώδη αρχή αντικείμενο της πνευματικής ιδιοκτησίας είναι το έργο ως άυλο αγαθό. Δηλαδή δεν προστατεύεται ο υλικός φορέας πάνω στον οποίο είναι ενσωματωμένο το έργο, π.χ. δεν προστατεύεται το CD ως υλικός φορέας, αλλά η μουσική σύνθεση και οι στίχοι που έχουν εγγραφεί πάνω σ' αυτό³⁸. Έκφραση αυτής της αρχής συναντούμε στο **άρθρο 5** της Συνθήκης WIPO όπου «προστατεύονται οι συλλογές δεδομένων, οποιαδήποτε μορφή και αν έχουν, οι οποίες λόγω της επιλογής ή της διαρρύθμισης του περιεχομένου τους αποτελούν πνευματικές δημιουργίες. Η προστασία αυτή δεν καλύπτει τα δεδομένα ή το υλικό αυτά καθαυτά και σε καμία περίπτωση η προστασία δεν θίγει τυχόν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του δημιουργού που υφίστανται ως προς τα δεδομένα ή το υλικό που περιέχονται στη συλλογή».

β) Το αξιολογικό κριτήριο της πρωτοτυπίας ενός δημιουργήματος, που ισχύει στο ελληνικό δίκαιο, αποτελεί βασική προϋπόθεση προστασίας του (άρθρο 2 παρ.1 του ν.2121/93), παρόλο που η έννοιά της αποτελεί μια ανοιχτή έννοια που μεταβάλλεται ανάλογα με τα κοινωνικά, πολιτιστικά και τεχνολογικά δεδομένα κάθε εποχής και την οποία εν τέλει κρίνουν τα δικαστήρια. Το ελληνικό δίκαιο εντάσσεται στο ευρωπαϊκό (ηπειρωτικό) σύστημα προστασίας. Κατά συνέπεια, η πρωτοτυπία προσδιορίζεται με βάση το υποκειμενικό κριτήριο, που αποσκοπεί στη διατήρηση του προσωπικού δεσμού μεταξύ δημιουργού και έργου. **Το δίκαιό μας στηρίζεται στην παραδοσιακή αρχή ότι αρχικός δικαιούχος του έργου είναι φυσικό πρόσωπο**, με συνέπεια η πρωτοτυπία να είναι αποτέλεσμα της προσωπικής

³⁷ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και στην αιτιολογική σκέψη 5 του προοιμίου της Οδηγίας 2001/29/EK (που αποτελεί ένα ενιαίο κείμενο στο οποίο ενσωματώνονται οι δύο Συνθήκες Internet) "δεν χρειάζονται νέες έννοιες και νέοι κανόνες για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας. Απλά οι ισχύουσες ρυθμίσεις και αρχές θα πρέπει να προσαρμοστούν και να συμπληρωθούν, ώστε να ανταποκριθούν στις νέες μορφές εκμετάλλευσης και γενικότερα στη σημερινή οικονομική πραγματικότητα".

³⁸ βλ. Δ. Καλλινίκου «Πνευματική Ιδιοκτησία» σελ. 19

συμβολής του δημιουργού χάρη στην οποία το έργο παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερη ατομικότητα, έτσι ώστε να διακρίνεται από τα διανοητικά προϊόντα της ανθρώπινης καθημερινότητας³⁹. Καθίσταται, επομένως, σαφές ότι η προστασία δεν εξαρτάται από την εφαρμογή κανενός άλλου κριτηρίου, αλλά ούτε και θα πρέπει να εφαρμόζεται κανένας έλεγχος ποιοτικής ή αισθητικής αξίας του έργου. Το έργο προστατεύεται ανεξάρτητα από την αισθητική ή καλλιτεχνική του αξία και ανεξάρτητα από τον παράνομο ή ανήθικο χαρακτήρα του, όπως επίσης και ανεξάρτητα από τον προορισμό του που μπορεί να εξυπηρετεί καθαρά πρακτικές ανάγκες (π.χ. ένα χρηστικό αντικείμενο που μπορεί να αποτελεί και έργο τέχνης, δηλαδή ένα βάζο)⁴⁰. Η αρχή αυτή, θεμελιώδης στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, διατυπώνεται στο άρθρο 2 παρ.4 του ν. 2121/93 και έκφρασή της συναντάμε στα **άρθρα 4 και 5** της Συνθήκης WIPO. Στο μεν άρθρο 4 «όπου **προστατεύονται τα προγράμματα ΗΥ** ανεξάρτητα από τον τρόπο ή τη μορφή έκφρασής τους», στο δε άρθρο 5 «όπου **προστατεύονται ως πνευματικές δημιουργίες οι βάσεις δεδομένων** λόγω της επιλογής ή της διεύθυνσης του περιεχομένου τους».

γ) Η ενδεικτική απαρίθμηση των προστατευόμενων ως έργων στο άρθρο 2 παρ.1 της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης, δίνει τη δυνατότητα σε οποιοδήποτε πνευματικό δημιούργημα, ακόμα και αν δεν καλύπτεται από τη νομοθετική ρύθμιση, εφόσον εμφανίζει πρωτοτυπία και έχει μορφή, να εντάσσεται στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον και να προστατεύεται με βάση τα κριτήρια που ισχύουν σε κάθε έννομη τάξη. Επομένως, οι **καλλιτεχνικές παραγωγές που δημιουργούνται με τη βοήθεια Η/Υ**, όπως είναι οι φωτογραφίες, τα κινούμενα σχέδια ή τα έργα εικονικής πραγματικότητας (virtual reality), εφόσον πληρούν τα παραπάνω κριτήρια, δηλαδή εμφανίζουν πρωτοτυπία και έχουν μορφή, θα πρέπει να προστατεύονται. Εκείνο, πάντως, που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι δεν θα πρέπει να συγχέεται το έργο με την πληροφορία. Η πνευματική ιδιοκτησία δεν προστατεύει τα απλά γεγονότα ή στοιχεία (άρθρο 2 παρ.5 ν.2121/93) και κατά συνέπεια δεν προστατεύει την πληροφορία αυτή καθαυτή. Ούτε επίσης και το μουσικό έργο, που έχει εγγραφεί ψηφιακά και διακινείται **online** αποτελεί πληροφορία. Παραμένει μουσικό έργο. Αντίθετα, η ιστοσελίδα του διαδικτύου μπορεί να υπαχθεί στην έννοια του έργου, χωρίς όμως να συμβαίνει το ίδιο και με τα **domain names**, τα οποία ταυτίζονται περισσότερο με τα διακριτικά γνωρίσματα και είναι δύσκολο να υπαχθούν στην έννοια του έργου, αφού πρόκειται για ηλεκτρονικές διευθύνσεις στο διαδίκτυο που δεν καλύπτουν το κριτήριο της πρωτοτυπίας.⁴¹

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε πως η έννοια του έργου δεν αλλάζει στην κοινωνία των πληροφοριών, από την άποψη ότι οι ρυθμίσεις και τα κριτήρια που προαναφέρθηκαν μπορούν να λειτουργήσουν και να προσαρμοσθούν στο νέο τεχνολογικό περιβάλλον.

2.4.3 Το υποκείμενο

Στη Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία: Στη Συνθήκη WIPO για την πνευματική ιδιοκτησία δεν προσδιορίζεται ρητά το Υποκείμενο του δικαιώματος. Παρ' όλα αυτά στο προοίμιο της Συνθήκης τονίζεται «η επιθυμία για ανάπτυξη και διατήρηση της προστασίας των δικαιωμάτων των δημιουργών λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων κατά τρόπο όσο το δυνατόν αποτελεσματικό και ομοιόμορφο». Η ίδια ρύθμιση περιέχεται και στο προοίμιο της Διεθνούς Σύμβασης της Βέρνης. Σε πολλές, άλλωστε, διατάξεις της Βέρνης πχ. Ηθικό δικαίωμα του δημιουργού, υπολογισμός της διάρκειας προστασίας με βάση τη ζωή του δημιουργού και

³⁹ *ό.π. Γ. Κουμάντο σελ.99, ό.π. Δ. Καλλινίκου σελ.23. Η άποψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με το αγγλοσαξωνικό και αμερικάνικο δίκαιο που δεν δίνουν έμφαση στο προσωπικό στοιχείο και την ατομικότητα του έργου. Εκεί η πρωτοτυπία βασίζεται στο γεγονός ότι το έργο δεν είναι αντιγραφή ενός άλλου. Το «copyright» θέλει να ανταμείψει τον ιδρώτα του προσώπου και ανάγει την εργασία και τη διανοητική προσπάθεια σε βασικό στοιχείο προστασίας.*

⁴⁰ *ό.π. Γ. Κουμάντο σελ.110 και 114, ό.π. Δ. Καλλινίκου σελ. 33, 34, 35.*

⁴¹ *ό.π. Δ. Καλλινίκου σελ.26, ό.π. Γ. Κουμάντο σελ. 119, βλ. επίσης και Δ. Καλλινίκου «Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet» σελ. 40*

50 χρόνια μετά το θάνατό του κλπ) χρησιμοποιείται ο όρος δημιουργός με την έννοια του φυσικού προσώπου (όπως ισχύει στο ηπειρωτικό σύστημα), ο οποίος είναι κατά την εθνική μας νομοθεσία και ο αρχικός δικαιούχος του περιουσιακού και του ηθικού δικαιώματος επί του έργου (άρθρο 6 παρ.1 του ν.2121/93)⁴². Ελλείπει, όμως, ειδικότερου προσδιορισμού του υποκειμένου κάθε νομοθεσία ακολούθησε τους δικούς της κανόνες. Έτσι το ηπειρωτικό σύστημα προστασίας δέχεται την κλασσική αρχή ότι υποκείμενο του δικαιώματος είναι ο δημιουργός-φυσικό πρόσωπο, ενώ το αμερικανικό και αγγλοσαξωνικό δίκαιο μπορεί να αποδεχθεί και το νομικό πρόσωπο ως αρχικό δικαιούχο.

2.5 Κυρώσεις και μέσα έννομης προστασίας.

Η νομοθετική προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ιδίως ο Ν. 3471/2006

Ο Έλληνας νομοθέτης εισήγαγε ένα πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής των χρηστών στον τηλεπικοινωνιακό τομέα, με τον Ν. 2774/1999⁴³ περί «προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα». Εντούτοις, οι νέες και διαρκώς εξελισσόμενες τεχνολογίες στα δημόσια δίκτυα επικοινωνίας επέβαλαν την αναπροσαρμογή των νομοθετικών ρυθμίσεων στα νέα δεδομένα προκειμένου να διασφαλιστεί η πληρέστερη και αποτελεσματικότερη προστασία των προσωπικών δεδομένων των πολιτών που χρησιμοποιούν τις προσφερόμενες υπηρεσίες επικοινωνίας σε ένα μεταβαλλόμενο τεχνολογικό και οικονομικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 3471/2006, σκοπός του νόμου είναι «η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ατόμων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής και η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 3, με το οποίο οριοθετείται το πεδίο εφαρμογής του νόμου, οι διατάξεις των άρθρων 1 έως 17 «έχουν εφαρμογή κατά την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών, στο πλαίσιο της παροχής διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών». Το πεδίο εφαρμογής του Ν. 3471/2006 είναι ευρύτερο από εκείνο του μέχρι τότε ισχύοντος Ν. 2774/1999, ώστε η παρεχόμενη με το νέο νόμο προστασία να καταλαμβάνει κάθε μορφής ηλεκτρονική επικοινωνία, περιλαμβανομένης εκείνης που πραγματοποιείται μέσω του Διαδικτύου, και να μην περιορίζεται στον τηλεπικοινωνιακό τομέα, όπως ίσχυε υπό το καθεστώς του Ν. 2774/1999.

Περαιτέρω, με το άρθρο 3 οριοθετείται με απόλυτη σαφήνεια η σχέση του Ν. 3471/2006 με τον Ν. 2472/1997, ο οποίος, ως *lex generalis*, εξακολουθεί να ισχύει και να εφαρμόζεται για κάθε ζήτημα σχετικό με την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών που δεν ρυθμίζεται ειδικότερα από τον Ν. 3471/2006, ενώ ρητά διευκρινίζεται ότι «για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται στο πλαίσιο μη διαθέσιμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών υπηρεσιών, εφαρμόζεται ο Ν. 2472/1997 (ΦΕΚ 50Α), όπως ισχύει» (άρθρο 3 παρ. 1 εδ. β').

Απαγορεύεται ρητά η χωρίς άδεια πρόσβαση στις επικοινωνίες από πρόσωπα άλλα πλην των χρηστών ή χωρίς την συγκατάθεσή τους, εκτός εάν υπάρχει σχετική ρύθμιση στον νόμο (άρθρο 4 παρ. 2). Είναι αυτονόητο ότι η ρύθμιση αυτή τελεί υπό τις προϋποθέσεις και

⁴² Στην εθνική μας νομοθεσία το νομικό πρόσωπο μπορεί να γίνει δικαιούχος του περιουσιακού δικαιώματος μόνον δευτερογενώς (εξ αντιθέτου ερμηνεία του άρθρου 6 παρ.1 του ν.2121/1993, που αποτελεί κανόνα δημόσιας τάξης). Απόκλιση πάντως από τον κανόνα ότι αρχικός δικαιούχος είναι φυσικό πρόσωπο, ισχύει για τα ανώνυμα και ψευδώνυμα έργα για τα οποία καθιερώνεται νομικό πλάσμα και λογίζεται έναντι των τρίτων ως αρχικός δικαιούχος όποιος καθιστά νομίμως προσιτό το έργο στο κοινό (άρθρο 11 του ν.2121/93 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 8 παρ.3 του ν. 2557/10997) βλ. ό.π. Γ. Κουμάντο σελ. 174 και 152.

⁴³ ΦΕΚ 287 Α'22-12-1999.

εγγυήσεις που προβλέπει το άρθρο 19 του Συντάγματος⁴⁴ και οι εκτελεστικοί αυτού νόμοι (ουσιαστικές εγγυήσεις, άδεια δικαστικής αρχής, έλεγχος από ανεξάρτητη αρχή)⁴⁵. Ακολούθως, προβλέπεται ότι το απόρρητο των επικοινωνιών πρέπει να εξασφαλίζεται και κατά την σύνομη επαγγελματική πρακτική. Έτσι, επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση της γνώσης και της συναίνεσης των επικοινωνούντων μερών η κατ' εξαίρεση καταγραφή στοιχείων εμπορικής επικοινωνίας με σκοπό την απόδειξη εμπορικών συναλλαγών (άρθρο 4 παρ. 3). Δεν αποκλείεται, επίσης, η τεχνική αποθήκευση (αυτόματη, ενδιάμεση και παροδική), εφόσον γίνεται με μοναδικό σκοπό την πραγματοποίηση της μετάδοσης στο ηλεκτρονικό δίκτυο επικοινωνιών και υπό την προϋπόθεση ότι οι πληροφορίες δεν φυλάσσονται για διάστημα μεγαλύτερο από όσο απαιτείται για την μετάδοση και για σκοπούς διαχείρισης της κίνησης (άρθρο 4 παρ. 4).

Στο άρθρο 4 περιλαμβάνονται ρυθμίσεις για την **χρησιμοποίηση των δικτύων για την αποθήκευση πληροφοριών ή την απόκτηση πρόσβασης σε πληροφορίες**, ιδίως με την εγκατάσταση διατάξεων, όπως είναι τα λεγόμενα κατασκοπευτικά λογισμικά, οι δικτυακοί «κοριοί» (web bugs), τα κρυφά αναγνωριστικά στοιχεία. Η εγκατάσταση τέτοιων διατάξεων εν αγνοία του χρήστη συνιστά σοβαρή παραβίαση της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων του χρήστη και για τον λόγο αυτόν κατ' αρχήν απαγορεύεται. Η χρήση τέτοιων διατάξεων, όπως των λεγόμενων «cookies», επιτρέπεται μόνον για συγκεκριμένους σκοπούς και εφόσον είναι αναγκαία για την διενέργεια ή διευκόλυνση μιας επικοινωνίας ή για την παροχή υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας, την οποία έχει ζητήσει ο χρήστης. Απαραίτητη προϋπόθεση επίσης για το νόμιμο μιας τέτοιας χρήσης είναι η παροχή σαφών και εμπειριστατωμένων πληροφοριών στον συγκεκριμένο συνδρομητή ή χρήστη, ώστε να εξασφαλίζεται ότι είναι σε γνώση του η αποθήκευση των πληροφοριών στον τερματικό εξοπλισμό που χρησιμοποιεί. Ο συνδρομητής ή χρήστης έχει το δικαίωμα να αρνείται την επεξεργασία αυτή για την διάρκεια της ίδιας σύνδεσης ή και για μεταγενέστερες συνδέσεις, ενώ προκειμένου να διασφαλισθεί ότι θα παρέχονται στον συνδρομητή ή χρήστη πράγματι αυτές οι πληροφορίες και δυνατότητες, η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων δύναται να εκδίδει οδηγίες για την ρύθμιση των ανωτέρω (άρθρο 4 παρ. 5).

Όπως και από τις παρατεθείσες ρυθμίσεις του άρθρου 4 του Ν. 3471/2006 προκύπτει, η εκούσια και συνειδητή «συμμετοχή» του χρήστη στην διαδικασία συλλογής και επεξεργασίας των προσωπικών πληροφοριών που διακινούνται στον χώρο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών αποτελεί σημαντική παράμετρο για την αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού προστασίας των προσωπικών δεδομένων του στον χώρο αυτό. Η «συμμετοχή» αυτή εκφράζεται με την παροχή της συγκατάθεσης του συνδρομητή ή του χρήστη, η οποία νομιμοποιεί την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του, υπό την προϋπόθεση η ζητούμενη επεξεργασία να ανταποκρίνεται στις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας⁴⁶.

Αναφορικά με τα **χαρακτηριστικά** που πρέπει να έχει η **συγκατάθεση** του χρήστη, την νομιμοποιητική λειτουργία της σε περιπτώσεις κατ' αρχήν απαγορευμένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων του χρήστη και τις περιπτώσεις στις οποίες, κατ' εξαίρεση, δεν είναι αναγκαία η προηγούμενη λήψη της, υπό το πρίσμα των ρυθμίσεων του Ν. 3471/2006, έχουμε τα ακόλουθα:

⁴⁴ Πρβλ. και άρθρο 4 παρ. 1 εδ. β' του ίδιου του Ν. 3471/2006, σύμφωνα με το οποίο «η άρση του απορρήτου είναι επιτρεπτή μόνο υπό τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες που προβλέπονται από το άρθρο 19 του Συντάγματος».

⁴⁵ Σχετικά βρίσκονται σε ισχύ ο Ν. 2225/1994, ο οποίος εξειδικεύει τους λόγους άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών, δηλαδή την προαγωγή της εθνικής ασφάλειας και την διακρίβωση σοβαρών εγκλημάτων κατά το άρθρο 19 παρ. 1 εδ. β' του Συντάγματος, ο Ν. 3115/2003, ο οποίος συνέστησε την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.) και το Π.Δ. 47/2005 το οποίο συνιστά προϊόν της νομοθετικής εξουσιοδότησης που παρέσχε το άρθρο 9 του Ν. 3115/2003 και ρυθμίζει τις διαδικασίες καθώς και τις τεχνικές και οργανωτικές εγγυήσεις για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών.

⁴⁶ Βλ. άρθρο 5 παρ. 1 Ν. 3471/2006, σύμφωνα με το οποίο «η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, περιλαμβανομένων και των δεδομένων κίνησης και θέσης, πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο για την εξυπηρέτηση των σκοπών της».

(α) Χαρακτηριστικά της απαιτούμενης συγκατάθεσης του χρήστη: Σύμφωνα με την ρύθμιση του άρθρου 5 παρ. 2 περ. α', η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνον «**εφόσον ο συνδρομητής ή ο χρήστης μετά από ενημέρωση για το είδος των δεδομένων, τον σκοπό και την έκταση της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών έχει συγκατατεθεί**». Η συγκατάθεση κατά τον Ν. 3471/2006 έχει την έννοια που έχει κατά τον Ν. 2472/1997 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Πρόκειται δηλαδή για κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως, η οποία γίνεται από τον συνδρομητή ή χρήστη με πλήρη επίγνωση των συνεπειών που έχει η αυτή η δήλωσή του και κατατείνει στην αποδοχή από τον συνδρομητή ή χρήστη της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων του για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και για συγκεκριμένο σκοπό. Μάλιστα, η έννοια της «ελεύθερης δήλωσης βούλησης» πρέπει να ερμηνεύεται με ευρύτητα, ώστε να αποφεύγονται π.χ. περιπτώσεις κατάχρησης της ισχυρότερης διαπραγματευτικά θέσης που συνήθως έχουν οι αντισυμβαλλόμενοι των συνδρομητών ή χρηστών⁴⁷.

Κατά ρητή νομοθετική πρόβλεψη, της συγκατάθεσης του συνδρομητή ή χρήστη πρέπει να προηγείται ενημέρωσή του για το είδος των δεδομένων, τον σκοπό και την έκταση της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών (άρθρο 5 παρ. 2 περ. α'). Περαιτέρω, η σχετική δήλωση συγκατάθεσης του συνδρομητή ή χρήστη πρέπει να γίνεται εγγράφως ή με ηλεκτρονικά μέσα (άρθρο 5 παρ. 3 εδ. α'), στην περίπτωση δε κατά την οποία η δήλωση γίνεται με ηλεκτρονικά μέσα, πρέπει να καταγράφεται με ασφαλή τρόπο, να είναι ανά πάσα στιγμή προσβάσιμη στον συνδρομητή ή χρήστη και να μπορεί οποτεδήποτε να ανακληθεί (άρθρο 5 παρ. 3 εδ. β').

(β) Η νομιμοποιητική λειτουργία της συγκατάθεσης: Ο Ν. 3471/2006 προβλέπει μια σειρά από περιπτώσεις κατά τις οποίες η χορήγηση της συγκατάθεσης του συνδρομητή ή χρήστη καθιστά επιτρεπτές τις απαριθμούμενες στον νόμο επιμέρους μορφές επεμβάσεων στην ιδιωτική σφαίρα του. Έτσι, όπως ήδη εκτέθηκε, η συγκατάθεση κρίνεται αναγκαία για την καταγραφή συνδιαλέξεων και των συναφών δεδομένων κίνησης, όταν πραγματοποιούνται κατά την διάρκεια νόμιμης επαγγελματικής πρακτικής με σκοπό την παροχή αποδεικτικών στοιχείων εμπορικής συναλλαγής ή άλλης επικοινωνίας επαγγελματικού χαρακτήρα (άρθρο 4 παρ. 3 εδ. α'), καθώς και για την δημιουργία και χρήση των λεγόμενων «cookies» στον χώρο του Διαδικτύου (άρθρο 4 παρ. 5 εδ. γ').

(γ) Εξαιρέσεις από την αναγκαιότητα της προηγούμενης λήψης της συγκατάθεσης: Σε ορισμένες περιπτώσεις, υπό το καθεστώς του Ν. 3471/2006, η επέμβαση στην ιδιωτική σφαίρα του συνδρομητή ή του χρήστη με την μορφή της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν, είναι δυνατόν να γίνει και χωρίς την συγκατάθεσή του. Τούτο συμβαίνει προεχόντως είτε για την διευκόλυνση της αρτιότερης τεχνικής εξυπηρέτησης των ίδιων των συνδρομητών ή χρηστών, είτε σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η παράκαμψη της συγκατάθεσής τους δεν αντιστρατεύεται την αρχή της αναλογικότητας⁴⁸.

Οι προβλέψεις του άρθρου 13 του Ν. 3471/2006, όπου διατυπώνονται οι αρμοδιότητες της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Έτσι, οι αρμοδιότητες της Αρχής αυτής παραμένουν, και ως προς την τήρηση του Ν. 3471/2006, αυτές που προβλέπονται από τον Ν. 2472/1997 (άρθρο 13 παρ. 1). Προβλέπεται επίσης ότι η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.) έχει τις αρμοδιότητες και τις εξουσίες που κατοχυρώνονται στον Ν. 3115/2003 και ως προς την άσκηση των συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων που προβλέπονται στα Ν. 3471/2006 (άρθρο 13 παρ. 2)⁴⁹.

⁴⁷ βλ. και Τουντόπουλο, *Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών*, ΔΕΕ 2000, 479, 480.

⁴⁸ άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, αλλά και άρθρο 5 παρ. 1 του Ν. 3471/2006, σύμφωνα με το οποίο «η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, περιλαμβανομένων και των δεδομένων κίνησης και θέσης, πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο για την εξυπηρέτηση των σκοπών της»

⁴⁹ Πρόκειται για τις αρμοδιότητες της Α.Δ.Α.Ε. που προβλέπονται στα άρθρα 4 παρ. 1, 6 παρ. 4 και 8 παρ. 7 του Ν. 3471/2006. 31

Περαιτέρω, σύμφωνα με την ρύθμιση του νόμου, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα δύναται να επιβάλλει, για την παράβαση των διατάξεων του, τις διοικητικές κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 21 Ν. 2472/1997 (άρθρο 13 παρ. 3). Σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων που αφορούν στην προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών, καθώς και των πράξεων που εκδίδει η Α.Δ.Α.Ε. κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων 6 παρ. 4 και 8 παρ. 7, η Αρχή έχει την δυνατότητα να επιβάλει τις προβλεπόμενες στο άρθρο 11 του Ν. 3115/2003 κυρώσεις (άρθρο 13 παρ. 4).

Μεγάλης σημασίας για την υλοποίηση της προστασίας που επιφυλάσσεται στην ιδιωτική ζωή των συνδρομητών ή χρηστών των ηλεκτρονικών επικοινωνιών στις οποίες αφορά ο Ν. 3471/2006, είναι οι αστικές και ποινικές κυρώσεις που καταστρώνονται στα άρθρα 14 και 15 για τους παραβάτες των προστατευτικών ρυθμίσεων του νόμου. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 1, *«φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, κατά παράβαση του νόμου αυτού, προκαλεί περιουσιακή βλάβη υποχρεούται σε πλήρη αποζημίωση»⁵⁰*. Με την συγκεκριμένη ρύθμιση καθιερώνεται ειδικός νόμιμος λόγος ευθύνης, ο οποίος προϋποθέτει: α) ως δράστη φυσικό ή νομικό πρόσωπο, β) παρανομία, δηλαδή πράξη ή παράλειψη που παραβιάζει κάποια ή κάποιες από τις προστατευτικές διατάξεις του Ν. 3471/2006 για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον χώρο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, γ) πρόκληση περιουσιακής βλάβης στον συνδρομητή ή χρήστη υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και δ) αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ της παρανομίας και της πρόκλησης της περιουσιακής ή ηθικής βλάβης.

Η γραμματική διατύπωση της διάταξης, στην οποία δεν γίνεται η παραμικρή αναφορά σε υπαιτιότητα του παραβάτη των προστατευτικών διατάξεων του Ν. 3471/2006, οδηγεί εκ πρώτης όψεως στο συμπέρασμα ότι πρόκειται γνήσια αντικειμενική ευθύνη. Αμφιβολία, ωστόσο, για την αληθή βούληση του νομοθέτη προκαλεί ο τρόπος με τον οποίο ρυθμίζεται εν συνεχεία η ευθύνη του παραβάτη σε περίπτωση πρόκλησης ηθικής βλάβης. Σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 14, *«η κατ' άρθρον 932 Α.Κ. χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης για παράβαση του παρόντος νόμου ορίζεται, κατ' ελάχιστον, στο ποσό των δέκα χιλιάδων ευρώ (10.000), εκτός αν ζητηθεί από τον ενάγοντα μικρότερο ποσό»*. Η αναφορά που γίνεται, στην προκειμένη διάταξη, στην εφαρμογή του άρθρου 932 Α.Κ. δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, τουλάχιστον στην περίπτωση της πρόκλησης ηθικής βλάβης λόγω παράβασης του Ν. 3471/2006, η ευθύνη του δράστη διαγράφεται ως υποκειμενική.

⁵⁰ Ας σημειωθεί ότι αναπαράγεται εδώ η προϊσχύσασα ρύθμιση του Ν. 2774/1999, με εξαίρεση την απάλειψη της εκεί προβλεπόμενης απαλλαγής από την ευθύνη εκείνου που αποδεικνύει ότι δεν γνώριζε ούτε όφειλε να γνωρίζει την πιθανότητα πρόκλησης βλάβης σε άλλον. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 3471/2006, τούτο συνέβη «επειδή κρίθηκε ότι το ζήτημα αυτό ρυθμίζεται από τις οικείες διατάξεις του Αστικού Κώδικα».

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Διαδίκτυο Και Εμπορικό Δίκαιο

Ένας χώρος όπως είναι ο διαδικτυακός δεν μπορεί να αποτελέσει πεδίο εφαρμογής, ούτε αυτούσιων των παραδοσιακών ρυθμίσεων δικαίου, ούτε όμως και να αποσχιστεί από τα δεδομένα της νομικής επιστήμης και κουλτούρας.

Γενικά, θα πρέπει να επισημανθεί η τάση που δημιουργείται από την ώθηση του διαδικτύου και η ανάγκη για νέους ορίζοντες και στο χώρο του δικαίου. Έτσι, συχνά γίνεται λόγος για το δίκαιο του διαδικτύου.

Ένας από τους σημαντικότερους **ανασταλτικούς παράγοντες** που συντέλεσε στην συρρίκνωση της ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας ήταν αναμφισβήτητη η έλλειψη **ξεκάθαρων νομοθετικών ρυθμίσεων** αναφορικά σε ζωτικά θέματα του Διαδικτύου. Το γεγονός αυτό προκάλεσε ανασφάλεια δικαίου, πράγμα που, όχι μόνον φόβισε το, ούτως ή άλλως διστακτικό, καταναλωτικό κοινό, αλλά οδήγησε και στην αναδίπλωση των εταιριών που επιχειρήσαν να πρωτοπορήσουν στον συγκεκριμένο χώρο.

Η ίδια η φύση του Διαδικτύου είναι η αιτία που προκάλεσε το μεγάλο αυτό νομικό κενό. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του όπως (ενδεικτικά)

- **η καθολικότητα του** που απεμπλοεί κάθε έννοια εδαφικότητας και δημιουργεί μια νέα παγκόσμια αγορά,
- **η απούλοποίηση** όλων των εμπράγματων στοιχείων, η παρεμβολή της τεχνολογίας σε όλο το φάσμα των συναλλαγών (εμπορικών και μη), εμποδίζουν την ολοκληρωτική εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας και την επίκληση της νομολογίας στις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Άρα χωρίς να καθίστανται πλήρως ανενεργείς οι ισχύουσες νομικές διατάξεις, οι περισσότερες από αυτές δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις ανάγκες και στις τεχνικές προδιαγραφές του κυβερνοχώρου με αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγχυση στις ψηφιακές συναλλαγές.

3.1 Κρίσιμοι ορισμοί και έννοιες.

Το Ηλεκτρονικό Εμπόριο (e-commerce)

Η απόδοση της έννοιας του ηλεκτρονικού εμπορίου (εφ' εξής ΗΕ) έχει επιχειρηθεί υπό το πρίσμα ξεχωριστών επιστημών μέσω διαφόρων ορισμών, οι οποίοι συγκλίνουν στο εξής σημείο: **ως ΗΕ νοείται η αυτοματοποίηση των επιχειρηματικών διαδικασιών, μέσω της χρήσης συγχρόνων τεχνολογικών μέσων επικοινωνίας και πληροφόρησης.** Στη σύγχρονη επιχειρησιακή πρακτική διενεργούνται ηλεκτρονικά πράξεις με αντικείμενο την εμπορική επικοινωνία, την προώθηση προϊόντων, τη διαπραγμάτευση και αγοραπωλησία αγαθών ή άυλων τίτλων, την παροχή υπηρεσιών, την παρακολούθηση και διεκπεραίωση υποθέσεων, τραπεζικών ή χρηματιστηριακών συναλλαγών, τη διενέργεια πλειστηριασμών, την παροχή πληροφοριών, κ.λπ. Επιπροσθέτως, μέσω της πληροφορικής τεχνολογίας εξυπηρετείται, όχι μόνον ο συναλλακτικός, αλλά και ο οργανωτικός τομέας των επιχειρήσεων.

Από τη σκοπιά της νομικής επιστήμης, η οποία καλείται να εντοπίσει και να επιλύσει τα αναφερόμενα νομικά ζητήματα στη λειτουργία του ΗΕ, κρίνεται ως ασφαλέστερη η εμπειρική οριοθέτηση του περιεχομένου της εν λόγω έννοιας.⁵¹ Προς το σκοπό αυτό, θα ήταν προτιμότερο να περιγραφεί **το ΗΕ ως ηλεκτρονική κατάρτιση συμβάσεων, μέσω της χρήσης του παγκοσμίου κυβερνοχώρου από τους συμβαλλομένους, με στόχο την ενέργεια εμπορικών πράξεων.**^{52 53} Από την ανωτέρω εννοιολογική προσέγγιση απορρέει η βασική

⁵¹ Τζίβα, *Το ηλεκτρονικό εμπόριο και η προστασία των καταναλωτών απέναντι σε γενικούς όρους συναλλαγών, σε ΔΕΕ 2003, σελ. 1041.*

⁵² Σιδηρόπουλος, *Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ηλεκτρονικού Εμπορίου, 2000, σελ. 11.*

κατηγοριοποίηση των ηλεκτρονικών εμπορικών συμβάσεων, οι οποίες διακρίνονται σε συμβάσεις σε μη απευθείας σύνδεση (off-line) και σε απευθείας σύνδεση (on-line).

Το ηλεκτρονικό εμπόριο καλύπτει κυρίως δύο είδη δραστηριοτήτων και αναλόγως διακρίνεται σε **έμμεσο(off line)** και **άμεσο(on line)**. Έμμεσο είναι όταν πρόκειται για ηλεκτρονική παραγγελία ενσώματων-υλικών αγαθών που μπορούν να παραδοθούν με παραδοσιακούς τρόπους π.χ το ταχυδρομείο. Άμεσο είναι το ηλεκτρονικό εμπόριο που περιλαμβάνει παραγγελία, πληρωμή και παράδοση άυλου αγαθού ή/και υπηρεσίας όπως π.χ λογισμικό ή MP3files.

Οι συμβάσεις σε μη απευθείας σύνδεση από νομικής άποψης δε διαφέρουν από τις υπόλοιπες συμβάσεις εξ αποστάσεως, στις οποίες η σύναψη της σύμβασης διενεργείται χωρίς την ταυτόχρονη φυσική παρουσία αμοτέρων των συμβαλλομένων, μέσω τηλεφώνου, τηλεομοιοτυπίας, ή ταχυδρομικής επιστολής. Ενώ, δηλαδή, οι δηλώσεις βούλησης των συμβαλλομένων περιέρχονται στο αντισυμβαλλόμενο μέρος από απόσταση, η εκτέλεση της σύμβασης, και, κυρίως, η εκπλήρωση της χαρακτηριστικής παροχής⁵⁴ διενεργούνται με μεθόδους του παραδοσιακού εμπορίου.

Αντίθετα, στις **συμβάσεις σε απ' ευθείας σύνδεση**, τόσο η σύναψή τους, όσο και η εκπλήρωση της χαρακτηριστικής παροχής διενεργούνται ηλεκτρονικά, και, συνήθως, ολοκληρη η συναλλακτική σχέση εκδηλώνεται και ολοκληρώνεται με ηλεκτρονικά μέσα. Αυτονόητο είναι, ότι η **on-line σύμβαση** προϋποθέτει ως αντικείμενο της χαρακτηριστικής παροχής αγαθό ή υπηρεσία, τα οποία δύνανται να λάβουν τη μορφή ηλεκτρονικά διαβιβάσιμων πληροφοριών, να αποκτήσουν, δηλαδή, ψηφιακή μορφή.⁵⁵

Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί, ότι η καταβολή της χρηματικής αντιπαροχής καθίσταται εφικτή με ηλεκτρονικά μέσα, τόσο στις off-line, όσο και στις on-line συμβάσεις. Πέραν της δυνατότητας πληρωμής μέσω πιστωτικής κάρτας, η οποία διενεργείται με κοινοποίηση των στοιχείων της στον αντισυμβαλλόμενο, έχουν αναπτυχθεί νέες μέθοδοι ηλεκτρονικής πληρωμής μέσω εντολής μεταφοράς κεφαλαίων μεταξύ τραπεζικών λογαριασμών, ή μέσω του αποκαλούμενου ηλεκτρονικού χρήματος (e-money).⁵⁶

⁵³ Η έννοια των εμπορικών πράξεων δεν είναι ταυτόσημη σε κάθε νομικό σύστημα, με αποτέλεσμα ορισμένη πράξη να θεωρείται εμπορική, υπό στενή ή ευρεία έννοια, σε ένα κράτος, ενώ σε άλλο όχι. Δεδομένης της διεθνικότητας, ή υπερεθνικότητας, του ΗΕ, για να αποφευχθεί ένας αδικαιολόγητος περιορισμός του εύρους της έννοιάς του, θεωρείται σκόπιμο, ως εμπορικές πράξεις να εννοούνται εν γένει οι συναλλαγές.

⁵⁴ Ως χαρακτηριστική παροχή νοείται η παροχή που προσδιορίζει το είδος τη σύμβασης, η οποία, κατά κανόνα, συνιστά την αντιπαροχή της χρηματικής παροχής, δηλαδή τη μη χρηματική παροχή, π.χ. η παροχή του προμηθευτή αγαθού ή του παρόχου υπηρεσιών.

⁵⁵ Η εννοιολογική διάκριση μεταξύ συμβάσεων off-line και on-line αποτυπώνεται ευκρινώς στην ιταλική νομική ορολογία, στην οποία οι πρώτες αποκαλούνται «ηλεκτρονικές» ή «τηλεματικές», και οι δεύτερες «πληροφορικές» ή «ψηφιακές» συμβάσεις, βλ. ειδικ. Di Salvatore, *I contratti informatici*, 2000, σελ. 67 επ.

⁵⁶ Το ηλεκτρονικό χρήμα, γνωστό στη διαδικτυακή ορολογία και ως e-money, cybercoins, cybermoney, ή digital cash, συνιστά ηλεκτρονικές μονάδες υπό μορφή λογισμικού, οι οποίες βρίσκονται στη μνήμη του η/υ και αποκτώνται έναντι χρηματικού ανταλλάγματος, κατόπιν σχετικής σύμβασης με την τράπεζα που χρεώνει το λογαριασμό του διαδικτυακού χρήστη. Στην πράξη ο χρήστης προπληρώνει με ηλεκτρονικά μέσα ορισμένη αξία ηλεκτρονικού χρήματος (π.χ. μέσω μηνύματος e-mail, ή γραπτού τηλεφωνικού μηνύματος), ή παρέχει εντολή στην τράπεζα να χρεώσει το λογαριασμό του, αποκτώντας αντίστοιχη πίστωση του ηλεκτρονικού λογαριασμού του. Ειδικ. για το e-money βλ. Βασιλόπουλο σε Δούβλη/Μπώλο, *Δίκαιο προστασίας καταναλωτών*, τ. Ι, 2008, σελ. 688.

Σύμφωνα με τους ορισμούς, οι οποίοι διατυπώθηκαν από τον κοινοτικό⁵⁷ και, ακολούθως, από τον εθνικό νομοθέτη,⁵⁸ η «υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας», είδος της οποίας αποτελεί το ΗΕ, συνίσταται στην εξ αποστάσεως παροχή υπηρεσιών, με ηλεκτρονικά μέσα, κατόπιν σχετικού αιτήματος του αποδέκτη της υπηρεσίας, και, κατά κανόνα, έναντι αμοιβής. Αποκλείονται, κατ' αυτόν τον τρόπο, από την εν λόγω έννοια, και κατ' επέκταση από το πεδίο εφαρμογής των κυριότερων σχετικών νομοθετημάτων, αρκετές μορφές του ΗΕ, μεταξύ των οποίων και οι συναλλαγές σε μη απ' ευθείας σύνδεση (off-line).⁵⁹ Εντούτοις, φαίνεται ορθότερη η άποψη, κατά την οποία οι ανωτέρω περιοριστικά διατυπωμένοι ορισμοί, θα υποστούν μελλοντική διεύρυνση στην πράξη βάσει τεχνολογικών κριτηρίων.⁶⁰ Εξάλλου, ο αποκλεισμός ορισμένων ειδών ΗΕ από το πεδίο εφαρμογής των προαναφερομένων διατάξεων καταδεικνύει απλώς τη σχετική απροθυμία, ενδεχομένως και αδυναμία, για ομοιομορφη και συνολική ρύθμιση του ΗΕ, ενώ ως νομοθετική επιλογή, δε δύναται να περιορίσει ουσιαστικά το περιεχόμενο της ευρύτατης και συνεχώς διαμορφούμενης έννοιάς του.

Με βάση την Οδηγία 2000/31/ΕΚ για το ηλεκτρονικό εμπόριο (η οποία παραπέμπει στις Οδηγίες 98/34/ΕΚ και 98/84/ΕΚ), αλλά και το ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο που την ενσωματώνει στην ελληνική έννομη τάξη, ο ορισμός των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας καλύπτει κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται εξ αποστάσεως έναντι αμοιβής, μέσω εξοπλισμών ηλεκτρονικής επεξεργασίας και αποθήκευσης δεδομένων και κατόπιν ατομικού αιτήματος του αποδέκτη της υπηρεσίας. Πάντως στον ορισμό εμπίπτουν και υπηρεσίες που δεν αμείβονται από τον αποδέκτη τους όπως η παροχή πληροφοριών on line, οι εμπορικές επικοινωνίες, οι υπηρεσίες αναζήτησης, οι υπηρεσίες πρόσβασης και ανάκτησης δεδομένων, εφόσον αυτές συνιστούν οικονομικές δραστηριότητες.

Δεν εμπίπτουν στον ανωτέρω ορισμό η χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή αντίστοιχων ατομικών επικοινωνιών όταν βρίσκονται εκτός πλαισίου επαγγελματικής δραστηριότητας συμπεριλαμβανομένου της σύναψης συμβάσεων μεταξύ των προσώπων αυτών όπως π.χ όταν δύο φυσικά πρόσωπα τα οποία ενεργούν εκτός της επαγγελματικής τους ιδιότητας επιθυμούν να καταρτίσουν μια συμβατική σχέση.

Επίσης η ραδιοφωνική και τηλεοπτική μετάδοση δεν αποτελούν υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας γιατί δεν παρέχονται κατόπιν ατομικού αιτήματος του χρήστη. Η μαγνητοσκόπηση και μετάδοση όμως κατόπιν σχετικής αίτησης περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας.

Ως καταναλωτής ορίζεται σύμφωνα με το α.1 παρ.4 περ.α του Ν.2251/1994 «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο για το οποίο προορίζονται τα προϊόντα και οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή το πρόσωπο που κάνει χρήση τέτοιων προϊόντων ή υπηρεσιών ως τελικός αποδέκτης τους.»

Καταναλωτής επομένως κατά τα ανωτέρω είναι ο τελικός αποδέκτης του αγαθού είτε ως υποθετικός λήπτης είτε ως πραγματικός χρήστης του πράγματος. Επομένως δεν εμπίπτει στον ορισμό του καταναλωτή οι έμποροι που συναλλάσσονται μεταξύ τους στο πλαίσιο της

⁵⁷ . Βλ. άρθρο 2 στοιχ. β' Οδηγίας 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8.6.2000 (ΕΕ L 178, 17.7.2000), αποκαλούμενης «Οδηγίας για το Ηλεκτρονικό Εμπόριο», το οποίο αναφέρεται σε «φορέα παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας». Για τον ορισμό της «υπηρεσίας της πληροφορίας» η συγκεκριμένη Οδηγία παραπέμπει στη διάταξη του άρθρ. 1 § 2 Οδηγ. 1998/34/ΕΚ (ΕΕ L 204/37, 21.7.1998).

⁵⁸ Το άρθρο 1 στοιχ. α' π.δ. 131/2003 (ΦΕΚ/Α'/116/16.5.2003) παραπέμπει περαιτέρω στο άρθρο 2 του π.δ. 39/2001 (ΦΕΚ/Α'/28/20.2.2001), το οποίο ως επιλογή θεωρεί τη συγκεκριμένη παραγγελία εκ μέρους του αποδέκτη. Η Οδηγία 2000/31/ΕΚ μεταφέρθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το π.δ. 131/2003 με σχετική καθυστέρηση, και για το λόγο αυτό με αναδρομική ισχύ.

⁵⁹ Υπ' αριθμ. 18 αιτιολ. σκέψη Οδηγίας 2000/31/ΕΚ.

⁶⁰ Γ. Γεωργιάδης, «Η σύναψη συμβάσεως μέσω του διαδικτύου» (2003), σελ. 219, υπ' αριθμ. 11 υποσημ.

επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Δηλαδή δεν θεωρείται καταναλωτής ένας έμπορος που αγοράζει ένα αγαθό από έναν άλλο έμπορο με σκοπό να το μεταπωλήσει είτε αυτούσιο, είτε μετά από επεξεργασία, είτε για να παραχωρήσει την χρήση του σε τρίτους.

Επομένως οι νόμοι που αφορούν στην προστασία του καταναλωτή δεν αφορούν στις B2B συναλλακτικές σχέσεις, οι οποίες μπορούν στις μεταξύ τους συμφωνίες να προβλέπουν διαφορετικές ρυθμίσεις και να καθιερώνουν άλλες πρακτικές από αυτές που οφείλουν κατά τον νόμο να εφαρμόζουν όταν συμβάλλονται με καταναλωτές. Εξάλλου και η ίδια η Οδηγία 2000/31/EK σε αρκετά σημεία της αναφέρει ότι οι διατάξεις που περιλαμβάνει ισχύουν «..εκτός και αν έχει συμφωνηθεί άλλως από τα μέρη που δεν είναι καταναλωτές.».

Ένας έμπορος, όμως, μπορεί να είναι και ο ίδιος καταναλωτής, όταν συνάπτει μια σύμβαση εκτός του πλαισίου της επαγγελματικής του φύσης, όπως λόγω χάρη όταν συνάπτει μια σύμβαση δανεισμού με μια Τράπεζα. Άρα η εμπορική ιδιότητα από μόνη της δεν αρκεί για να αφαιρέσει την ασπίδα του «καταναλωτή» από κάποιον. **Το κρίσιμο στοιχείο του διαχωρισμού είναι το κατά πόσο το πρόσωπο αυτό ενεργεί ως επαγγελματίας ή όχι.**

Πάντως για τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο θεωρεί καταναλωτές στα πλαίσια των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας μόνον **φυσικά πρόσωπα** (α.1 παρ.ε').

Ως προμηθευτής ορίζεται σύμφωνα με το α. 1 παρ.4 περ.β του Ν.2251/1994 «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, κατά την άσκηση της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής του δραστηριότητας προμηθεύει προϊόντα ή παρέχει υπηρεσίες στον καταναλωτή.». Παράλληλα αναφέρεται ρητά ότι οι διατάξεις που προστατεύουν τον καταναλωτή ισχύουν όχι μόνον στον ιδιωτικό τομέα, αλλά και στο δημόσιο-σε οποιαδήποτε μάλιστα μορφή αυτού- και στους ΟΤΑ. Επίσης περιλαμβάνεται και ο παραγωγός ως προς την ευθύνη του για τα ελαττωματικά προϊόντα.

Στην ουσία εννοιολογικό στοιχείο του προμηθευτή είναι η συναλλαγή να γίνεται κατά την άσκηση της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής του δραστηριότητας, ενώ θα πρέπει να ερμηνεύεται με την ευρεία του έννοια του όρου και να περιλαμβάνονται στον όρο αυτό και επαγγελματίες όπως οι μεσίτες, πράκτορες, γιατροί κλπ. Το ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο δέχεται ως προμηθευτές (φορέα υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας για την ακρίβεια) και φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Η εξ αποστάσεως σύμβαση είναι αυτή που συνάπτεται μεταξύ ενός προμηθευτή και ενός καταναλωτή και για την κατάρτιση της οποίας ο προμηθευτής χρησιμοποιεί αποκλειστικά ένα ή περισσότερα μέσα επικοινωνίας εξ αποστάσεως, μέχρι και τη στιγμή σύναψης της σύμβασης. Ο καταναλωτής πρέπει να έχει απαραίτητα στη διάθεσή του στοιχεία που αφορούν τον προμηθευτή ή τον αντιπρόσωπο του προμηθευτή, όπως την ταυτότητα, την κύρια δραστηριότητά του, τη γεωγραφική διεύθυνση στην οποία είναι εγκατεστημένος, το εμπορικό μητρώο στο οποίο είναι εγγεγραμμένος ο προμηθευτής, τον αριθμό καταχώρησής του αν είναι καταχωρημένος σε μητρώο καθώς και τα στοιχεία της αρμόδιας εποπτεύουσας αρχής αν η δραστηριότητα του προμηθευτή υπόκειται σε καθεστώς έγκρισης. Ο καταναλωτής πρέπει να έχει απαραίτητα στη διάθεσή του την περιγραφή των κυριότερων χαρακτηριστικών στοιχείων της υπηρεσίας/προϊόντος, το συνολικό τίμημα που πρέπει να πληρώσει συμπεριλαμβανομένων όλων των συναφών τελών, επιβαρύνσεων και δαπανών και όλων των φόρων, τις ρυθμίσεις σχετικά με την πληρωμή και την εκτέλεση της σύμβασης, το τυχόν ειδικό επιπλέον κόστος που συνέπεται για τον καταναλωτή η χρήση των μέσων επικοινωνίας εξ αποστάσεως και εάν αυτό το επιπλέον κόστος χρεώνεται. Επίσης πρέπει να έχει στη διάθεσή του την προθεσμία και τους όρους υπαναχώρησής του.

e-marketing. Το διαδικτυακό μάρκετινγκ, όπως θα μπορούσε να είναι η ελληνική μεταφορά του Internet marketing, είναι ένας νέος χώρος επικοινωνίας, με ιδιαίτερα ευρηματικές μεθόδους προσέλκυσης καταναλωτών, οι οποίες στην πλειοψηφία τους είναι πρωτότυπες και απόλυτα προσαρμοσμένες στη φιλοσοφία της σύγχρονης ηλεκτρονικής εποχής.

Για να δραστηριοποιηθεί μία εταιρεία στον τομέα του διαδικτυακού μάρκετινγκ θα πρέπει να διαθέτει ευελιξία και να προσαρμόζεται στις απαιτήσεις τόσο του προωθούμενου προϊόντος / υπηρεσίας, όσο και του χρήστη, ενώ θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ελίσσεται και να αναπτύσσει πολλαπλές ενέργειες, όχι μια και μονοδιάστατη αντίληψη της προώθησης.

3.2 Διαδίκτυο Και Ηλεκτρονικές Συμβάσεις

Λόγω της τεράστιας σημασίας του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής Ε.Ε.) οι προβληματισμοί μας περιστρέφονται κυρίως γύρω από τις ηλεκτρονικές συναλλαγές ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος και ως εκ τούτου εξετάζουμε κυρίως τι ισχύει στο δίκαιο της Ε.Ε. και λιγότερο τα κρατούντα στις ηλεκτρονικές συναλλαγές, όπου εμπλέκεται το δίκαιο τρίτων, μη κοινοτικών κρατών. Μέχρι πρότινος σημαντική θέση στην ανάπτυξη του θέματος αυτού κατείχαν οι ευρωπαϊκές συμβάσεις των Βρυξελλών και της Ρώμης που συνάφθηκαν για τη ρύθμιση της διεθνούς δικαιοδοσίας και την εύρεση του εφαρμοστέου δικαίου. Βεβαίως το αντικείμενο ρυθμίσεως των συμβάσεων αυτών δεν είναι οι ηλεκτρονικές συναλλαγές, οι συναλλαγές όμως αυτές λόγω του διεθνούς και εμπορικού τις περισσότερες φορές χαρακτήρα τους συχνά εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ανωτέρω συμβάσεων. Πλέον, μετά τη θέση σε ισχύ του Κανονισμού 44/2001/ΕΚ πολλά από τα αναφερόμενα προβλήματα επιλύονται με ρητή αναφορά σε αυτά από τον ανωτέρω Κανονισμό. Υπ' όψιν πάντως πρέπει να ληφθεί και η Οδηγία 31/2000/Ε.Κ, η οποία αν και διακηρύσσει ότι δεν καθιερώνει κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, εισάγει την αρχή της εφαρμογής της χώρας προέλευσης του προμηθευτή.

3.2.1 Οι ηλεκτρονικές συμβάσεις

Τα τελευταία χρόνια έχουν πολλαπλασιαστεί οι μέσω του διαδικτύου καταρτιζόμενες συμβάσεις. Και στη χώρα μας πλέον ένα μεγάλο σε σχέση με το παρελθόν τμήμα του πληθυσμού χρησιμοποιεί το διαδίκτυο όχι μόνο για επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αλλά και για τη διενέργεια συναλλαγών.

Μια από τις ιδιαιτερότητες των συναπτομένων μέσω του διαδικτύου συμβάσεων που απορρέει ακριβώς από την περιβόητη “εικονικότητά” τους είναι και η αδυναμία εύκολης επιλογής προς εφαρμογή ενός από τα περισσότερα δίκαια των διαφορετικών εννόμων τάξεων που εμπλέκονται σε μια διεθνή, ηλεκτρονική συναλλαγή. Η απουσία “σταθερής” εγκατάστασης των αντισυμβαλλομένων, συνδεδεμένης με κάποιο τόπο, συνεπώς με μια έννομη τάξη καθιστά δυσχερή τον εντοπισμό του εφαρμοστέου δικαίου διότι αφενός διεκδικούν εφαρμογή κανόνες προερχόμενοι από διαφορετικές έννομες τάξεις και αφετέρου σχετικοποιείται η έννοια του συνδέσμου με μια έννομη τάξη και συνεπώς της υπαγωγής της έννομης σχέσης σε αυτήν⁶¹.

Βεβαίως η διενέργεια συναλλαγών μέσω του διαδικτύου έχει εξαπλωθεί σε όλους σχεδόν τους τομείς του εμπορίου. Το ηλεκτρονικό εμπόριο όμως δεν μπορεί να διεξαχθεί εξ ολοκλήρου στον κόσμο της εικονικής πραγματικότητας και της ψηφιακής τεχνολογίας. Υπάρχουν συναλλαγές, όπως η πώληση και η εκμίσθωση κινητών και ακινήτων, δηλαδή υλικών, ενσώματων αγαθών, οι οποίες μόνο με έναν τρόπο είναι δυνατόν να εκτελεστούν, δηλαδή στον “πραγματικό” κόσμο με παράδοση του οφειλομένου αντικειμένου. Στις περιπτώσεις αυτές η ηλεκτρονική συναλλαγή περιορίζεται στις διαπραγματεύσεις, στη σύναψη της σύμβασης και μερικές φορές και στην καταβολή του τιμήματος. Πιθανό είναι να επεκταθεί μια τέτοια συναλλαγή και στην μέσω του διαδικτύου καταγγελία ή υπαναχώρηση. Δεν μπορεί όμως εκ των πραγμάτων να αφορά και την εκτέλεση της σύμβασης, δηλαδή την προσφορά της οφειλομένης παροχής.

Από την άλλη πλευρά υπάρχουν ολόκληροι τομείς του εμπορίου που προσφέρονται για εξ ολοκλήρου τέλεση της συναλλαγής μέσω του διαδικτύου. Τέτοιες περιπτώσεις συναλλαγών είναι η διακίνηση του ηλεκτρονικού χρήματος, η παροχή υπηρεσιών, όπως αυτών της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, της πρόσβασης σε βάσεις δεδομένων, η παροχή πληροφοριών με τη στενή αλλά και την ευρεία έννοια τους που περιλαμβάνει την εικόνα και τον ήχο κλπ. Στις περιπτώσεις αυτές τόσο η σύμβαση όσο και η εκτέλεσή της γίνονται μέσω του διαδικτύου.

3.2.2 Είδη ηλεκτρονικών συμβάσεων

⁶¹ Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου, *Internet και Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο, Συμβατικές και αδιοπρακτικές ενοχές στον Κυβερνοχώρο*, Αρμενόπουλος 1998.409.

Βασικό χαρακτηριστικό της «ψηφιακής εποχής» δεν αποτελεί μόνον η ευρύτατα διαδεδομένη χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας στις συναλλαγές, αλλά και η συνεπακόλουθη τάση «απο-υλοποίησης» των αγαθών μέσω της ψηφιοποίησής τους.⁶² Η ραγδαία ανάπτυξη της πληροφορικής και επικοινωνιακής τεχνολογίας επηρέασε το σύνολο της ανθρώπινης δραστηριότητας, με αποτέλεσμα τη δημιουργία των αποκαλούμενων ηλεκτρονικών υπηρεσιών (e-services), εμπορικού ή μη χαρακτήρα, η παροχή των οποίων συνιστά, συνήθως, αντικείμενο ηλεκτρονικών συμβάσεων. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται οι υπηρεσίες ηλεκτρονικής εκμάθησης (e-learning),⁶³ ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (e-government),⁶⁴ ηλεκτρονικής υγείας (e-health),⁶⁵ ηλεκτρονικής τέχνης και ηλεκτρονικού πολιτισμού (e-art/ e-culture), ηλεκτρονικού επιχειρείν (e-business), ηλεκτρονικής τραπεζικής (e-banking),⁶⁶ ηλεκτρονικού εμπορίου (e-commerce) κ.λπ.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, στις παραδοσιακές συμβατικές μορφές, στις οποίες η λειτουργία των ηλεκτρονικών μέσων περιορίζεται αποκλειστικά στη διαδικασία διαπραγμάτευσης και σύναψής τους, προστίθενται νέα ιδιόμορφα είδη συμβάσεων με σημαντικές ιδιαιτερότητες ως προς το αντικείμενο, και, κατ' επέκταση, το νομικό χαρακτηρισμό τους.

Οι ηλεκτρονικές συμβάσεις δε θα πρέπει να συγχέονται με τις συμβάσεις που αφορούν τη χρήση διαδικτυακών υπηρεσιών και τη λειτουργία του Διαδικτύου, τις οποίες θα αναλύσουμε εκτενώς στο επόμενο κεφάλαιο.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα ηλεκτρονικών συμβάσεων της πρώτης κατηγορίας αποτελούν **οι off-line συμβάσεις** πώλησης αγαθών, όπως λ.χ. βιβλίων, ταξιδιωτικών εισιτηρίων, κ.λπ., ή παροχής υπηρεσιών. Θα πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί, ότι η ενδεχόμενη ψηφιοποίηση και διάθεση των εν λόγω αγαθών μέσω Διαδικτύου εντάσσει τις σχετικές συμβάσεις στην από νομικής άποψης διάφορη κατηγορία των συμβάσεων σε απ' ευθείας σύνδεση, οι οποίες συνάπτονται και εκτελούνται διαδικτυακά.^{67 68}

Η δεύτερη κατηγορία των ιδιόμορφων ηλεκτρονικών συμβάσεων περιλαμβάνει, κατ' αρχάς, τις επονομαζόμενες **συμβάσεις πληροφορικής**, οι οποίες αφορούν αγαθά και

⁶² Δούβλης, *Οι τάσεις ενοποίησης του περιουσιακού δικαίου και ο ρόλος του εμπορικού δικαίου*, σε Χρ.ΙΔ 2005, σελ. 964 επ.

⁶³ Το e-learning συνίσταται στην ηλεκτρονική μετάδοση πληροφοριών στα πλαίσια εκπαιδευτικής διαδικασίας. Βλ. σχετ. Απόφαση 2318/2003/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Κοινοβουλίου, της 5.12.2003, στα πλαίσια του προγράμματος e-europe.

⁶⁴ Βλ. σχετ. Ανακοίνωση Επιτροπής της 25.4.2006, COM/2006/173 (αδημ. σε ΕπΕφ), στα πλαίσια του σχεδίου δράσης «i2010» για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, σε ιστ. ec.europa.eu

⁶⁵ Βλ. σχετ. Ανακοίνωση Επιτροπής της 30.4.2004, COM/2004/356 (αδημ. σε ΕπΕφ), σε ιστ. ec.europa.eu.

⁶⁶ Βλ. Αναλυτικά για το internet-banking Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη, Ιωάννης Δ. Φαρσαρώτας «Ηλεκτρονική τραπεζική» σελ.135, εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.

⁶⁷ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ιστοσελίδες ασφαλιστικών εταιριών, στις οποίες ο χρήστης δύναται να συμφωνήσει την off-line παροχή υπηρεσιών, και, παράλληλα, να λάβει on-line συμβουλές για την αντιμετώπιση υποθέσεών του, να προσδιορίσει ενδεχόμενες ζημίες και να υπολογίσει την ανάλογη αποζημίωση, κ.λπ. Βλ. λ.χ. ιστ. www.lloyds.com, και www.royal.it.

⁶⁸ Η ηλεκτρονική έκδοση και διάθεση εντύπων διαφέρει ουσιωδώς από την περίπτωση ηλεκτρονικής κατάρτισης της σύμβασης πώλησής τους και την ακόλουθη εκτέλεση της σύμβασης με παραδοσιακά μέσα. Αντίστοιχα, η ηλεκτρονικά διενεργούμενη κράτηση εισιτηρίου, ταξιδιωτικού, ή μη, συνιστά αντικείμενο σύμβασης παροχής υπηρεσιών. Ωστόσο, η ηλεκτρονική έκδοση και πώληση του αποκαλούμενου «ηλεκτρονικού εισιτηρίου» (e-ticket), συνδυάζει αφ' ενός την παροχή υπηρεσίας ηλεκτρονικής κράτησης (e-booking), όσο και τη σύμβαση πώλησης του ίδιου του εισιτηρίου

υπηρεσίες που σχετίζονται με την κοινωνία της πληροφορίας. Πέραν των συμβάσεων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών που συνάπτονται κατά κανόνα ηλεκτρονικά,⁶⁹ εντάσσονται στην εν λόγω κατηγορία οι συμβάσεις παροχής πληροφοριών σε απ' ευθείας σύνδεση με αντικείμενο την ανακοίνωση πληροφοριών στο διαδικτυακό χρήστη μέσω του παγκόσμιου ιστού, ή ηλεκτρονικής αλληλογραφίας⁷⁰ Σύνηθες αντικείμενο συμβάσεων πληροφορικής αποτελεί, επίσης, η έναντι αντιτίμου παραχώρηση χρήσης λογισμικού (software), για ορισμένο χρόνο, ή εφ' άπαξ⁷¹ καθώς και η on-line ενημέρωση και τεχνολογική αναβάθμιση προγραμμάτων η/υ.⁷²

Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει, τέλος, στους αποκαλούμενους «**ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς**». Πρόκειται για ιδιαίτερο είδος ηλεκτρονικών συμβάσεων, και εν προκειμένω ως προς το στάδιο που προηγείται της σύμπτωσης των εκατέρωθεν δηλώσεων βούλησης, οι οποίες καταρτίζονται με πλειοδοτικό, ή μειοδοτικό διαγωνισμό.⁷³ Οι ηλεκτρονικοί πλειστηριασμοί διενεργούνται σε ιστοσελίδες,⁷⁴ που λειτουργούν με ειδικά λογισμικά προγράμματα αντιστοίχισης προσφοράς και ζήτησης, μέσω των οποίων οι διαδικτυακοί χρήστες, καταναλωτές,⁷⁵ ή προμηθευτές, προβαίνουν στη σύναψη off-line συμβάσεων αγοραπωλησίας αγαθών.

Η ιδιομορφία των προαναφερομένων ηλεκτρονικών συμβάσεων οφείλεται, αφ' ενός στη φύση του αντικειμένου τους, και, αφ' ετέρου, στο μικτό χαρακτήρα που συνήθως εμφανίζουν, συνδυάζοντας στοιχεία περισσότερων συμβατικών μορφών, όπως π.χ. της σύμβασης έργου, της πώλησης, της παροχής υπηρεσιών, της μίσθωσης πράγματος, ή προσοδοφόρου αντικειμένου, κ.ο.κ. Κατά συνέπεια, η συστηματοποίηση και η ακόλουθη νομική ρύθμισή τους

⁶⁹ Η σύμβαση παροχής πρόσβασης στο Διαδίκτυο συνάπτεται κατά κανόνα με παραδοσιακά μέσα, ιδιαίτερα όταν η διαδικτυακή σύνδεση πραγματοποιείται έναντι αμοιβής. Αντίθετα, οι λοιπές διαδικτυακές υπηρεσίες, όπως π.χ. η λειτουργία προσωπικού λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, παρέχονται κατά κανόνα δυνάμει ηλεκτρονικών συμβάσεων.

⁷⁰ Οι εν λόγω πληροφορίες παρέχονται, κατά κανόνα, επ' αμοιβή. Στις on-line συμβάσεις παροχής πληροφοριών περιλαμβάνονται οι συμβάσεις πρόσβασης σε ιστοσελίδες, π.χ. ιστοχώρους ηλεκτρονικών εκδόσεων, ή σε βάσεις δεδομένων, στις οποίες προβλέπεται συχνά το δικαίωμα του επισκέπτη να αντλήσει και να αποθηκεύσει πληροφορίες στον η/υ του (συμβάσεις downloading/ uploading).

⁷¹ Η εν λόγω υπηρεσία διαφέρει ουσιωδώς από την παραδοσιακή πώληση προγραμμάτων η/υ, διότι στην προκειμένη περίπτωση το λογισμικό παραμένει στην κυριότητα και κατοχή του παρόχου.

⁷² Πρόκειται για τις αποκαλούμενες υπηρεσίες «updating» και «upgrading». Η παροχή των εν λόγω υπηρεσιών ενημέρωσης και αναβάθμισης συμφωνείται συνήθως ενδοσυμβατικά κατά την πώληση, ή την παραχώρηση χρήσης του λογισμικού, ενώ δεν αποκλείεται να συνιστά και εκ του νόμου υποχρέωση, όταν η ενημέρωση, ή η αναβάθμιση θεωρούνται απαραίτητες για την προσήκουσα επίτευξη της λειτουργίας του λογισμικού και, συνεπώς, του σκοπού της αρχικής σύμβασης πώλησης, ή παραχώρησης χρήσης. Κάτι τέτοιο συμβαίνει λ.χ. σε προγράμματα πρόληψης και καταπολέμησης πληροφοριακών ιών («antivirus»), τα οποία οφείλουν να ενημερώνονται, ή να αναβαθμίζονται καθημερινά.

⁷³ Για το νομικό χαρακτηρισμό των δηλώσεων βούλησης στους πλειοδοτικούς ή μειοδοτικούς διαγωνισμούς, άρθρ. 199 ΑΚ, αριθμ. 2 επ.

⁷⁴ Η πλέον διαδεδομένη ιστοσελίδα διενέργειας διαδικτυακών πλειστηριασμών βρίσκεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.ebay.com.

⁷⁵ Σχετικά με τους ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς έχει υποστηριχθεί, ότι συνιστούν μέσα διαπραγμάτευσης που επιτρέπουν το δυναμικό καθορισμό της αξίας υπηρεσιών, ή αγαθών, και συμβάλλουν στη δημιουργία συνθηκών διαπραγματευτικής ισότητας μεταξύ των συναλλασσομένων.

αποδεικνύονται συχνά δυσχερείς, απαιτώντας την αναλογική εφαρμογή κανόνων που συνάδουν με τις εξεταζόμενες ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης.⁷⁶

Το άρθρο 9 της οδηγίας 2000/31/ΕΚ καθορίζει ως βασική υποχρέωση των κρατών μελών την εναρμόνιση του νομικού τους συστήματος, προκειμένου να είναι εφικτή η σύναψη συμβάσεων με ηλεκτρονικά μέσα⁷⁷. Εξαιρέση από τους όρους της προηγούμενης παραγράφου θεσπίζει η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου σύμφωνα με αυτήν, τα κράτη –μέλη δικαιούνται να διατηρούν περιορισμούς ως προς τη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων κατά τη σύναψη συμβάσεων που απαιτούν για την έγκυρη κατάρτιση τους την τήρηση ορισμένων τύπων. Τέτοιες είναι οι συμβάσεις μεταβίβασης επί ακινήτων, εκτός από τα δικαιώματα μίσθωσης, αυτές που απαιτούν εκ του νόμου, την προσφυγή σε δικαστήρια, δημόσιες αρχές ή επαγγέλματα που ασκούν δημόσια εξουσία κλπ.

3.2.3 Η διαπραγμάτευση συμβάσεων και ο ρόλος της πληροφορικής

Η διαπραγμάτευση, ως επικοινωνιακή διαδικασία, συνιστά βασική πτυχή κάθε δραστηριότητας μεταξύ των μελών ενός κοινωνικού συνόλου, τόσο σε επίπεδο ατομικό, όσο και σε ευρύτερα πλαίσια, π.χ. μεταξύ νομικών προσώπων, κρατών, διεθνών οργανισμών, κ.λπ.,⁷⁸ **εκφράζοντας την προσπάθεια εξισορρόπησης αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων, με σκοπό την επίτευξη κοινώς αποδεκτής συμφωνίας.**

Υπό το πρίσμα της νομικής επιστήμης οι διαπραγματεύσεις κατά το προσυμβατικό στάδιο αποτελούν εξειδίκευση της συμβατικής ελευθερίας,⁷⁹ και, ειδικότερα, εκδήλωση της δυνατότητας του ατόμου να διαπλάθει το περιεχόμενο της σύμβασης, διαμορφώνοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, τις έννομες σχέσεις του κατά τη βούλησή του.⁸⁰ **Σύμφωνα με τις σύγχρονες δικαιοκτικές αντιλήψεις, η σύμβαση λειτουργεί ως μέσο ατομικής και κοινωνικής αποτελεσματικότητας, και αποκτά νομική δεσμευτικότητα, μόνον όταν το περιεχόμενό της έχει συγκαθορισθεί ελεύθερα από τα συμβαλλόμενα μέρη.** Κατά συνέπεια, το προσυμβατικό στάδιο αποκτά ιδιαίτερη σημασία για την προοικονόμηση της συμβατικής σχέσης, και σε αυτό θα ανατρέξει ο εφαρμοστής του δικαίου, με σκοπό να συναγάγει τα απαραίτητα για την εξέλιξή της συμπεράσματα. Καθοριστική αποδεικνύεται, επίσης, η οικονομική λειτουργία των διαπραγματεύσεων. Η μεγιστοποίηση της ατομικής, και κατ' επέκταση της κοινωνικής, ωφέλειας, στην οποία αποσκοπεί η επιδιωκόμενη συμφωνία των διαπραγματευομένων, εκδηλώνεται, ως τάση, για πρώτη φορά κατά το προσυμβατικό στάδιο.

⁷⁶ Στην αλλοδαπή θεωρία γίνεται λόγος για την αποκαλούμενη «*lex informatica*», ως τη νομική μέθοδο επίλυσης των νομικών ζητημάτων που γεννώνται από την επενέργεια της πληροφορικής στις έννομες σχέσεις, Reidenberg, *Lex informatica: The Formulation of information Policy Rules Through Technology*, σε *TexLawRev* 1998, σελ. 553 επ.

⁷⁷ Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη, Ιωάννης Δ. Φαρσαρώτας «*Ηλεκτρονική τραπεζική*» σελ. 87, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

⁷⁸ Σύμφωνα με τον ορισμό του G. Richard Shell, «η διαπραγμάτευση είναι μια επικοινωνιακή διαδικασία, η οποία λαμβάνει χώρα όποτε θέλουμε κάτι από κάποιον ή κάποιον άλλο άτομο θέλει κάτι από εμάς», Shell, *Bargaining for advantage- Negotiation Strategies for Reasonable People*, 1999, σελ. 6. Σχετικά με τη σημασία των διαπραγματεύσεων στη σύγχρονη εποχή βλ. Fisher/Ury - *Getting to yes- Negotiating and agreement without giving in*, 1991 σελ. 14.

⁷⁹ Η ελευθερία των συμβάσεων, η οποία θεμελιώνεται νομοθετικά στο άρθρ. 361 ΑΚ, αποτελεί τη σημαντικότερη εκδήλωση της αρχής του αυτοπροσδιορισμού του ατόμου και, ειδικότερα, της ιδιωτικής αυτονομίας. Κατοχυρώνεται συνταγματικά στο άρθρο 5 § 1 Συντ. 75/86/01, όπου προβλέπεται και ο τριπλός περιορισμός της άσκησής της, η οποία δεν πρέπει να προσβάλλει δικαιώματα τρίτων, το Σύνταγμα και τα χρηστά ήθη.

⁸⁰ Η συμβατική ελευθερία διακρίνεται, κατ' αρχήν, από πλευράς περιεχομένου σε ελευθερία σύναψης και ελευθερία διάπλασης του περιεχομένου της σύμβασης, Παπανικολάου, *Περί των ορίων της προστατευτικής παρεμβάσεως του δικαστή στη σύμβαση*, 1991, σελ. 81 επ.

Επομένως, οι διαπραγματεύσεις αποτελούν κατά κυριολεξία προστάδιο, όχι μόνον από χρονικής, αλλά και από ουσιαστικής άποψης, συνθέτοντας το πλαίσιο, εντός του οποίου θα αναπτυχθεί το περιεχόμενο της σύμβασης.

Ειδικότερα, αναφορικά με τη σύναψη διαδικτυακών συμβάσεων, η χρήση ηλεκτρονικών μέσων κατά τη δημιουργία της συναλλακτικής σχέσης και τη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων, έως και την ολοκλήρωσή τους, αποτελεί κοινό παρανομαστή για κάθε είδος σύμβασης, ανεξαρτήτως του τρόπου εκτέλεσής της.

3.2.4 Μορφές ηλεκτρονικής διαπραγμάτευσης

Στη διαδικτυακή πρακτική η διαπραγματευτική διαδικασία δύναται να λάβει ποικίλες μορφές, ανάλογα με τον τρόπο και τα μέσα εκδήλωσης και εξέλιξής της. Η «παραδοσιακή» χρονοβόρα διαπραγμάτευση, μέσω της ανταλλαγής των εκατέρωθεν δηλώσεων βουλήσεως, με σκοπό την επίτευξη συμφωνίας και τον αμοιβαίο καθορισμό του περιεχομένου της ηλεκτρονικής σύμβασης, αν και αποτελεί εξαίρεση στη διαδικτυακή πρακτική, δε δύναται να αποκλεισθεί ως ενδεχόμενο. Η διενέργειά της, ωστόσο, περιορίζεται, κατά κανόνα, στη σύναψη εξατομικευμένων συμβάσεων σε μη απευθείας σύνδεση (off-line) μεταξύ καταναλωτών, η οποία παρέχει στα μέρη την αντικειμενική δυνατότητα διαπραγμάτευσης, ιδιαίτερα όταν πραγματοποιείται μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. **Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μέσω e-mail διαπραγμάτευση σύμβασης πώλησης αγαθών μεταξύ καταναλωτών**, κατά την οποία η εξισορρόπηση της πληροφοριακής ασυμμετρίας αποτελεί την κυριότερη, ίσως, επιδίωξη των συναλλασσομένων, και βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα της ηλεκτρονικής σύμβασης.⁸¹

Αντίθετα, όταν η υπό διαπραγμάτευση σύμβαση παρουσιάζει το στοιχείο της μονομερούς, ή αμφιμερούς εμπορικότητας, η χρονοβόρα ανταλλαγή μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και η μέσω ιστοσελίδων εκτενής διαπραγμάτευση με κάθε μεμονωμένο συναλλασσόμενο αποφεύγονται, διότι αποβαίνουν ιδιαίτερα ζημιογόνες για το οικονομικό συμφέρον του διαδικτυακού προμηθευτή, ενώ, σε κάθε περίπτωση, δε συνάδουν με τα κύρια χαρακτηριστικά της ταχύτητας και αμεσότητας του Η Ε. Ο περιορισμός του αντικειμένου, και κατά συνέπεια της χρονικής διάρκειας των διαπραγματεύσεων, εντείνεται στο μέγιστο βαθμό **στην περίπτωση των B2C και B2B διαδικτυακών συναλλαγών, ιδίως όσον αφορά τις συμβάσεις σε απ' ευθείας σύνδεση, στις οποίες η διαπραγματευτική διαδικασία συχνά διενεργείται υποτυπωδώς, ή παραλείπεται εντελώς, με αποτέλεσμα να ελλείπουν από το προσυμβατικό στάδιο τα ουσιαστικά επικοινωνιακά χαρακτηριστικά της.**

Οι συμβάσεις σε απευθείας σύνδεση συνεπάγονται αυξημένη ταχύτητα και αμεσότητα της εν γένει συναλλακτικής διαδικασίας, σε σχέση προς τις συμβάσεις, οι οποίες εκτελούνται με παραδοσιακά μέσα, με αποτέλεσμα να περιορίζεται στην πράξη το ενδεχόμενο ενδελεχούς και ουσιαστικής διαπραγμάτευσής τους.⁸² Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι ηλεκτρονικές συμβάσεις με αντικείμενο την τεχνολογική αναβάθμιση προγραμμάτων η/υ, ή την απόκτηση πρόσβασης σε ιστοσελίδες και βάσεις ψηφιακών δεδομένων. Παρότι ο ιδιαίτερος τρόπος εκτέλεσης των εν λόγω συμβάσεων

⁸¹ Το χρησιμοποιούμενο μέσο για τη διενέργεια διαπραγματεύσεων δεν ταυτίζεται κατ' ανάγκη με το μέσο σύναψης της σύμβασης. Έτσι, μία ηλεκτρονική σύμβαση δύναται να καταρτισθεί μέσω της υπηρεσίας του παγκοσμίου ιστού, η διαπραγμάτευσή της, όμως, να έχει λάβει χώρα, εν συνόλω ή εν μέρει, μέσω ανταλλαγής μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, π.χ. αναφορικά με την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συμβαλλομένων.

⁸² Τα οικονομικά οφέλη που συνεπάγονται για τους συναλλασσομένους οι on-line συναλλαγές, θα μπορούσαν να ευνοήσουν, θεωρητικά, τη δυνατότητα διαπραγμάτευσης, αντισταθμιζόμενα με το ενδεχόμενο οικονομικό της κόστος. Ωστόσο, τα οικονομικά κριτήρια λειτουργίας της διαδικτυακής αγοράς προκρίνουν τη λύση του περιορισμού της διαπραγματευτικής διαδικασίας, και την αξιοποίηση των εν λόγω ωφελειών μέσω του συμψηφισμού τους με τη ζημία που υφίσταται ο πωλητής από τη μείωση της τελικής τιμής των προϊόντων

καθορίζεται από τη φύση του αντικειμένου τους, και δεν υποδηλώνει, κατ' αρχάς, αδυναμία συνδιαμόρφωσης του περιεχομένου τους εκ μέρους των συμβαλλομένων, το προσυμβατικό και το μετασυμβατικό τους στάδιο παρουσιάζουν, κατά κανόνα, κοινά χαρακτηριστικά ως προς τη χρονική τους διάρκεια. Κατά συνέπεια, η διαπραγμάτευση μίας διαρκούς on-line σύμβασης, π.χ. με αντικείμενο την ετήσια πρόσβαση σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων, αναμένεται λογικά να λάβει σύνθετο περιεχόμενο και εκτεταμένη διάρκεια, σε αντίθεση με το παράδειγμα του διαδικτυακού χρήστη, ο οποίος επιθυμεί να αποκτήσει άμεση πρόσβαση σε ορισμένη ιστοσελίδα με σκοπό να διερευνήσει το περιεχόμενό της, και να αναζητήσει συγκεκριμένες πληροφορίες.

3.2.5 Αυτοματοποιημένη ηλεκτρονική διαπραγμάτευση-προοπτικές

Η εξέταση της πρακτικής των διαδικτυακών συμβάσεων υπό το πρίσμα των διαπραγματευτικών θεωριών, ιδιαίτερα μέσω της προηγηθείσας περιπτώσιολογικής ανάλυσης των ηλεκτρονικών διαπραγματεύσεων, οδηγεί στο εξής συμπέρασμα: **η ανεπιφύλακτη προσχώρηση του διαδικτυακού χρήστη σε προσυντεταγμένες συμβάσεις και προδιατυπωμένους συμβατικούς όρους, η οποία αποτελεί κανόνα στις διαδικτυακές συναλλαγές, δεν αποστερεί πλήρως από τον ίδιο τη δυνατότητα ορθολογικής επιλογής και αυτόβουλης δικαιοπρακτικής αυτοδέσμευσης.** Ο ουσιώδης περιορισμός της ενάσκησης της διαπραγματευτικής ελευθερίας στα πλαίσια των κατ' ιδίαν συναλλαγών, ιδιαίτερα όσων χαρακτηρίζονται από έντονη διαπραγματευτική ανισότητα μεταξύ των συμβαλλομένων, δύναται να αντισταθμιστεί, σε ορισμένο βαθμό, από την ίδια τη λειτουργία της διαδικτυακής αγοράς. Το Διαδίκτυο λειτουργεί ως ευρύτατο εικονικό πεδίο συναλλαγών, χωρίς συγκεκριμένους τοπικούς και χρονικούς περιορισμούς. Τα εν λόγω χαρακτηριστικά, συνδυαζόμενα με την ταχύτητα και η ευκολία, με τις οποίες ο χρήστης δύναται να περιηγηθεί στον παγκόσμιο ιστό, αναζητώντας και ανευρίσκοντας πιθανές εναλλακτικές λύσεις, ελαττώνουν σημαντικά τις αρνητικές συνέπειες του περιορισμού της ελευθερίας συνδιαμόρφωσης του συμβατικού περιεχομένου. Κατά συνέπεια, οι διάφορες διαδικτυακές υπηρεσίες, που εξυπηρετούν την εν λόγω διαδικασία αναζήτησης, ανεύρεσης, και ενδεχομένως σύγκρισης επιλογών, διευκολύνουν αδιαμφισβήτητα την ενάσκηση της διαπραγματευτικής ελευθερίας εκ μέρους των χρηστών, και ιδιαίτερα των καταναλωτών, και δύναται να θεωρηθούν ως «ιδιόμορφοι ηλεκτρονικοί διαμεσολαβητές»⁸³.

Η εν λόγω διαμεσολάβηση στα πλαίσια του ΗΕ διευκολύνει τη συμμετρική αντιστοίχιση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, την εξοικονόμηση χρόνου και κόστους αναζήτησης, καθώς και τη δυνατότητα επιλογής και την ολοκληρωμένη πληροφόρηση του διαδικτυακού χρήστη.⁸⁴ Η τεχνολογική εξέλιξη των σχετικών υπηρεσιών έχει οδηγήσει στη δημιουργία των επονομαζομένων «μεσαζόντων πρακτόρων λογισμικού», **(e-intermediaries) ως μηχανισμών «αυτοματοποιημένης ηλεκτρονικής διαπραγμάτευσης»**, στους οποίους

⁸³ Οι μηχανές αναζήτησης, π.χ. google, yahoo, κ.λπ., συνιστούν ηλεκτρονικούς διαμεσολαβητές στην απλούστερη μορφή τους. Ειδικότερα για την έννοια και λειτουργία των ηλεκτρονικών διαμεσολαβητών βλ. Wiederhold, *Mediators in the Architecture of future Information Systems*, σε *IEEE Computer* 1992, σελ. 38 επ, Bailey/Bakos, *An exploratory Study of the Emerging Role of Electronic Intermediaries*, σε *IJEC* 1997, σελ. 7επ.

⁸⁴ Lee, *Intelligent electronic trading for commodity exchanges*, σε *EMElectronic Markets* 1993, σελ. 5-6.

⁸⁵ Ως πράκτορες λογισμικού ορίζονται «οι αυτόνομες οντότητες λογισμικού, οι οποίες, λειτουργώντας αδιάλειπτα, διεκπεραιώνουν ένα σύνολο από διεργασίες, προσανατολισμένες στην ικανοποίηση συγκεκριμένων στόχων, εκ μέρους μίας άλλης οντότητας, ανθρώπου, ή συστήματος λογισμικού. Η εν λόγω οντότητα λογισμικού φέρει την ικανότητα να αντιλαμβάνεται το περιβάλλον της μέσω αισθητήρων, και να ενεργεί επάνω του μέσω οργάνων επίδρασης, και κατ' αυτόν τον τρόπο, να καλλιεργεί εσωτερική γνώση, ή αναπαράσταση των προτιμήσεων του χρήστη», Wooldridge, *Intelligent Agents* σε G. Weiss, *Multiagent Systems: A modern Approach to Distributed Artificial Intelligence* 2000, σελ. 27 επ.

οι χρήστες παραχωρούν ελεγχόμενη, ή ενδεχομένως και πλήρη αυτονομία λειτουργίας, με σκοπό τη διεκπεραίωση συναλλαγών. Ειδικότερα, **οι υπηρεσίες των εν λόγω προγραμμάτων συνίστανται στην αναζήτηση των ειδικών αναγκών του διαδικτυακά συναλλασσομένου⁸⁶ και την ανεύρεση του καταλλήλου προϊόντος, ή της κατάλληλης υπηρεσίας,⁸⁷ στην ενδεχόμενη σύναψη συμφωνίας μεταξύ υποψηφίων αγοραστών σχετικά με την από κοινού διενέργεια ορισμένης συναλλαγής,⁸⁸ στην ακόλουθη αναζήτηση του κατάλληλου πωλητή⁸⁹ και τη διεξαγωγή της διαπραγματευτικής διαδικασίας.**

Κατ' αυτόν τον τρόπο, επιδιώκεται η ποιοτική επαύξηση των θετικών αποτελεσμάτων της ηλεκτρονικής διαπραγμάτευσης, και, παράλληλα, η αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της, ιδίως αναφορικά με τη συμπεριφορά του διαδικτυακού χρήστη. Δεδομένης της αυταπόδεικτης σημασίας των συγκεκριμένων λογισμικών για την οικονομία και την εξομάλυνση της συναλλακτικής διαδικασίας, ενδεχομένως η ευρεία χρήση τους να αποδειχθεί καθοριστική για την περαιτέρω ανάπτυξη του Η Ε και της εν γένει ψηφιακής αγοράς.

3.2.6 Υποχρεώσεις των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών κατά το προσυμβατικό στάδιο

Οι φορείς παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών αποτελούν αδιαμφισβήτητα το βασικότερο κρίκο της διαδικτυακής επικοινωνιακής αλυσίδας διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία και την εξέλιξη της επαφής μεταξύ των χρηστών. Ιδιαίτερα στην περίπτωση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, η διαβίβαση, και, ενδεχομένως, η διαμόρφωση των εκατέρωθεν ανταλλασσόμενων πληροφοριών συντελούνται μέσω των εν λόγω υπηρεσιών, με αποτέλεσμα, να εμφανίζουν οι ενέργειες των παρόχων τους ανάλογο νομικό ενδιαφέρον προς τη συμπεριφορά του κάθε διαπραγματευόμενου μέρους, στο βαθμό που δύνανται να καθορίσουν την πορεία των διενεργουμένων συναλλαγών.

Θα πρέπει, κατ' αρχάς, να σημειωθεί, ότι η εθνική και η κοινοτική νομοθεσία για το Η Ε, πέραν των υποχρεώσεων που επιβάλλουν σε κάθε φορέα παροχής υπηρεσιών μέσω Διαδικτύου, ρυθμίζουν ζητήματα ευθύνης των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών, οι οποίοι ενεργούν ως μεσάζοντες κατά την αποθήκευση και μετάδοση πληροφοριών.^{90,91} Ειδικότερα, ορίζεται, **ότι ο πάροχος δεν υπέχει, κατά κανόνα, υποχρέωση ελέγχου των**

⁸⁶ Η εν λόγω υπηρεσία δύναται να παρασχεθεί από ειδικά λογισμικά, αποκαλούμενα «notification agents».

⁸⁷ Η εν λόγω λειτουργία του *product brokering* αφορά την αυτοματοποιημένη αναζήτηση και ανεύρεση των επιλογών, που ικανοποιούν τις ανάγκες του χρήστη, μέσω πρακτόρων διήθησης πληροφοριών (*information filtering agents*). Επιλύεται, έτσι, το πρόβλημα της υπερπληροφόρησης του διαδικτυακού καταναλωτή, το οποίο δυσχεραίνει σημαντικά τη διενέργεια ηλεκτρονικών συναλλαγών.

⁸⁸ Παρέχεται, κατ' αυτόν τον τρόπο, η δυνατότητα στους διαδικτυακούς αγοραστές του ίδιου προϊόντος να συμφωνούν μεταξύ τους τη διαμόρφωση κοινής ομάδας αγοραστών, η οποία θα επιδιώξει μεγαλύτερη παραγγελία προς το ηλεκτρονικό κατάστημα, και, κατ' επέκταση, θα επιτύχει μειωμένη τιμή ανά μονάδα.

⁸⁹ Πρόκειται για τη διαδικασία του «*merchant brokering*», μέσω της οποίας αναζητείται ο κατάλληλος πωλητής για τις εξειδικευμένες ανάγκες κάθε συναλλαγής, π.χ. ανάλογα με την τοποθεσία του καταστήματός του, όσον αφορά τις *off-line* συμβάσεις, την ενδεχόμενη πιστοποίηση των υπηρεσιών του από αρμοδίους φορείς, τις προτεινόμενες προσφορές, κ.λπ.

⁹⁰ Άρθρ. 11, 12, 13π.δ. 131/2003 και 12, 13,14 Οδ. 2000/31/ΕΚ.

⁹¹ Βλ. Κουτσούμπα, σε Δούβλη/Μπώλο (2008), σελ. 787, ο οποίος υπογραμμίζει τη σημαντική παράλειψη του Έλληνα νομοθέτη να προβλέψει συγκεκριμένα μέτρα προστασίας από την παράνομη ανακοίνωση πληροφοριών, όπως π.χ. αγωγές άρσης της προσβολής και παράλειψής της στο μέλλον, αγωγές αποζημίωσης, κ.λπ

πληροφοριών που αποθηκεύει και μεταδίδει,⁹² για τις οποίες ευθύνεται υπό ειδικά προβλεπόμενες προϋποθέσεις, όπως π.χ. όταν ο ίδιος αποτελεί την αφετηρία των πληροφοριών, όταν γνώριζε εκ των προτέρων τον παράνομο χαρακτήρα της αποθήκευσης, ή προβολής τους, ή εάν, όταν τον γνώρισε, δεν απέσυρε αμέσως τις πληροφορίες, ή δεν κατέστησε αδύνατη την πρόσβαση τρίτων σε αυτές.

Η RATIO των εν λόγω διατάξεων δεν αφορά, όμως, τη θεμελίωση γενικής ευθύνης του παρόχου για την ορθότητα των ανακοινωθείσων πληροφοριών, αλλά, αντίθετα, περιορίζεται στην πρόληψη και καταστολή των παρανόμων διαδικτυακών δραστηριοτήτων.⁹³ Πρόκειται, κατ' ουσία, για ρυθμίσεις, που επεκτείνουν την ισχύ των απαγορεύσεων εις βάρος των διαδικτυακών χρηστών, σχετικά με τη νομιμότητα του περιεχόμενου των προβαλλόμενων πληροφοριών, και στους φορείς παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών, για τους οποίους δύναται, υπό προϋποθέσεις, να προκύψει ανάλογη ευθύνη.

Ειδικότερα στην περίπτωση των ηλεκτρονικών διαπραγματεύσεων, απαραίτητη προϋπόθεση για τη διενέργειά τους θεωρείται, κατ' αρχάς, η **παροχή σύνδεσης του η/υ του χρήστη με το Διαδίκτυο. Ακολούθως, απαιτείται η παροχή της διαδικτυακής υπηρεσίας, μέσω της οποίας ο χρήστης επιθυμεί να συναλλάγεί, και, ειδικότερα, η χορήγηση και λειτουργία λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, και η παροχή φυλλομετρητή ιστού (web browser), ή η δημιουργία και διατήρηση ιστοσελίδας, στην περίπτωση, κατά την οποία επιλέγεται ο παγκόσμιος ιστός ως μέσο συναλλαγών. Η παροχή, με ή χωρίς αντάλλαγμα, των εν λόγω υπηρεσιών αποτελεί, κατά κανόνα, αντικείμενο σύμβασης μεταξύ του παρόχου και του αποδέκτη διαδικτυακού χρήστη,⁹⁴ με αποτέλεσμα να επιβάλλονται στο φορέα παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών συμβατικές και εκ του νόμου υποχρεώσεις,⁹⁵ ανάλογα με τη συστηματοποίηση των εν λόγω ιδιόμορφων συμβάσεων.⁹⁶**

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν για τη λειτουργία των ηλεκτρονικών μέσων κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης της δικαιοπρακτικής βούλησης, και, κυρίως, σχηματισμού και διαβίβασης της σχετικής δήλωσης, καθίσταται σαφές, ότι η παράβαση των νομικών, ή συμβατικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορέα παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών δύναται να αλλοιώσει τη νομική σημασία των ενεργειών των διαδικτυακά διαπραγματευομένων, αποδίδοντάς σε αυτές διαφορετικό περιεχόμενο του αρχικά επιθυμητού από τους ίδιους.

Όσον αφορά τις υπηρεσίες πρόσβασης στο Διαδίκτυο, χαρακτηριστικό παράδειγμα συνιστά η λόγω ππαίσματος του παρόχου διακοπή της διαδικτυακής σύνδεσης, με αποτέλεσμα, στα πλαίσια ορισμένης συναλλαγής, να ερμηνευθεί η σιωπή του χρήστη και να καταλογισθεί δικαιολογημένα στον ίδιο ως αποδοχή, ή απόρριψη μίας υποβληθείσας πρότασης. Ανάλογο ζήτημα γεννάται, όταν η δήλωση βούλησης του διαδικτυακού χρήστη ανακοινώνεται εσφαλμένα

⁹² Άρθρ. 14 π.δ. 131/2003 και 15 Οδ. 2000/31/ΕΚ.

⁹³ Βλ. υπ' αριθμ. 40 έως 48 αιτιολ. σκέψη Οδ. 2000/31/ΕΚ.

⁹⁴ Ακόμη και η δωρεάν παροχή πρόσβασης στο Διαδίκτυο, συνηθέστερα μέσω φορητών η/υ και συσκευών κινητής τηλεφωνίας, συμφωνείται μέσω σχετικής σύμβασης, στους όρους της οποίας ο διαδικτυακός χρήστης προσχωρεί κατά την επιλογή του συγκεκριμένου παρόχου πρόσβασης και την ενεργοποίηση της σύνδεσής του.

⁹⁵ Βλ. π.χ. την απόφαση 2-8 S 83/2003 (30.4.2004) του LG Frankfurt/M., σύμφωνα με την οποία ο φορέας παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών υπέχει καθήκον προστασίας του domain name του χρήστη, και ευθύνεται ενδοσυμβατικά έναντι αυτού, σε περίπτωση απώλειάς του.

⁹⁶ Ως συστηματοποίηση μίας σύμβασης νοείται η προσπάθεια ένταξής της σε μία από τις ειδικά προβλεπόμενες συμβάσεις του ΑΚ, με σκοπό τη ρύθμισή της μέσω των σχετικών διατάξεων. Βλ. ειδικ. Ιγγλεζάκη, Η σύμβαση φιλοξενίας ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο (webhosting). Έννοια, λειτουργία και νομική φύση, σε *ΕπισκΕΔ 2002*, σελ. 995 επ, σχετικά με τη νομική φύση της σύμβασης φιλοξενίας ιστοσελίδων, και Καράκωστα, Το δίκαιο των ΜΜΕ, 2003, σελ. 317, για το νομικό χαρακτηρισμό της σύμβασης παροχής πρόσβασης στο Διαδίκτυο.

στους αποδέκτες της, λόγω πταίσματος του παρόχου διαδικτυακών υπηρεσιών,⁹⁷ και ειδικότερα, υπηρεσιών παροχής και λειτουργίας λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, καθώς και δημιουργίας, συντήρησης, ενημέρωσης, ή φιλοξενίας ιστοσελίδων. Η προβολή διαφορετικών στοιχείων εκ μέρους του παρόχου, λόγω σφάλματός του κατά την ανακοίνωσή τους προς τον αποδέκτη, ή λόγω τεχνικής δυσλειτουργίας των ηλεκτρονικών προγραμμάτων, προκαλεί την αλλοίωση της δήλωσης βούλησης του χρήστη, η οποία, όμως, δύναται να θεωρηθεί δεσμευτική για τον ίδιο στα πλαίσια της διενεργούμενης συναλλαγής.

3.2.7 Συναλλαγές μέσω κλειστών δικτύων - EDI

Η ηλεκτρονική και η διαδικτυακή σύμβαση⁹⁸ δεν ταυτίζονται κατ' ανάγκη ως έννοιες. Το Διαδίκτυο, ως δημόσιο και ελευθέρως προσβάσιμο δίκτυο η/υ, θεωρείται απρόσφορο μέσο για ορισμένα είδη συναλλαγών και εν γένει επικοινωνίας, οι οποίες παρουσιάζουν την ανάγκη προστασίας από μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση. Η άμεση και ταχεία ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ προκαθορισμένων η/υ κατά τρόπο ασφαλή και εμπιστευτικό, η οποία απαιτείται στην επιχειρηματική πρακτική, δεν εξυπηρετείται αποκλειστικά και μόνο μέσω διαδικτυακών συνδέσεων. Ήδη από τη δεκαετία του 1980 έχει καθιερωθεί η ηλεκτρονική ανταλλαγή δεδομένων μέσω ιδιωτικών δικτύων σύνδεσης η/υ, με σκοπό τη διενέργεια συναλλαγών και εν γένει επικοινωνίας μεταξύ κλειστού κύκλου προσώπων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα κλειστού δικτύου σύνδεσης και ηλεκτρονικής διαβίβασης πληροφοριών αποτελεί το σύστημα EDI (Electronic Data Interchange), μέσω του οποίου «διαβιβάζονται δεδομένα δομημένα με προσυμφωνημένο τρόπο μηνύματος μεταξύ συστημάτων πληροφόρησης δια ηλεκτρονικών μέσων».⁹⁹ Το εν λόγω σύστημα λειτουργεί ως εξής: οι συναλλασσόμενοι αρχικά συνάπτουν μεταξύ τους μία σύμβαση πλαίσιο (interchange agreement), δυνάμει της οποίας υπάγονται στο EDI, καθορίζοντας τους όρους της μεταξύ τους ηλεκτρονικής επικοινωνίας.¹⁰⁰ Εν συνεχεία, ανταλλάσσουν μέσω δικτυακά συνδεδεμένων Η/Υ τυποποιημένα μηνύματα, τα οποία περιέχουν τις σχετικές δηλώσεις βούλησης, π.χ. πρόταση, αποδοχή κ.ο.κ., και τα οποία αποκωδικοποιούνται σύμφωνα με την αρχική συμφωνία.¹⁰¹

Με τη χρήση της τεχνολογίας EDI επιτυγχάνεται η αυτόματη μετάδοση τυποποιημένων μηνυμάτων, καθιστώντας εφικτή την ταχύτερη και ασφαλέστερη μεταβίβαση των πληροφοριών.

⁹⁷ Π.χ. λόγω τεχνικής δυσλειτουργίας του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ή λόγω ανακοίνωσης εσφαλμένων στοιχείων σε ιστοσελίδα, αναγράφεται λανθασμένα η τιμή προϊόντος, με αποτέλεσμα να προκληθεί πλάνη μεταξύ βούλησης και δήλωσης του διαδικτυακού προμηθευτή.

⁹⁸ Η διάκριση μεταξύ εν γένει ηλεκτρονικών και διαδικτυακών συμβάσεων έχει οδηγήσει στη δημιουργία αντίστοιχης διάκρισης στη διαδικτυακή ορολογία μεταξύ ηλεκτρονικού και διαδικτυακού εμπορίου (electronic commerce, ή e-commerce, και internet commerce, ή i-commerce).

⁹⁹ Βλ. επίσημους ορισμούς του Άρθρου 1 του Ευρωπαϊκού προτύπου σύμβασης EDI-European Model EDI Agreement (ΕΠΕφ ΕΕ L 338/98, 28.12.1994) και της οικονομικής επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη.

¹⁰⁰ Η αρχική σύμβαση πλαίσιο κατά κανόνα αφορά, αφ' ενός τους όρους επικοινωνίας, π.χ. τη σημασία κάθε συμβόλου, το οποίο θα περιέχεται στα ηλεκτρονικά μηνύματα, και αφ' ετέρου τη συνολική διαδικασία σύναψης της ηλεκτρονικής σύμβασης, όπως π.χ. το χρόνο σύναψής της, το χρόνο περιέλευσης ενός μηνύματος στον αποδέκτη του, ζητήματα απόδειξης, κ.λπ. Πρόκειται κατ' ουσία για σύμβαση «ηλεκτρονικής επικοινωνίας».

¹⁰¹ Αποσκοπώντας στη δημιουργία ενός ενιαίου παγκόσμιου κώδικα επιχειρηματικής ηλεκτρονικής επικοινωνίας, ο ΟΗΕ δημιούργησε το UN/EDIFACT, το οποίο αποτελεί μία τυποποιημένη διαδικασία ηλεκτρονικής ανταλλαγής δηλώσεων βουλήσεως, και καθιερώνει συγκεκριμένους όρους επικοινωνίας με προκαθορισμένη σημασία. Προς τον ίδιο σκοπό και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημιούργησε το European Model EDI Agreement.

Η πληροφορία διακινείται από τον ένα Η/Υ στον άλλο χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, επιτρέποντας κατ'αυτόν τον τρόπο την εξοικονόμηση πολύτιμου χρόνου και κόστους. ταυτόχρονα μειώνονται οι πιθανότητες σφαλμάτων οφειλομένων σε ενδεχόμενη η ανθρώπινη παρέμβαση και ελαχιστοποιείται ο χρόνος που παρεμβάλλεται από την ανάληψη μιας παραγγελίας ως την εκτέλεσή της¹⁰².

Αυτονόητο είναι, ότι η εν λόγω μέθοδος ηλεκτρονικής επικοινωνίας και συναλλαγής διαφέρει ουσιωδώς από το διαδικτυακό ηλεκτρονικό εμπόριο. Η διαδικασία σύναψης συμβάσεων μέσω του συστήματος EDI, ή παρεμφερούς δομής και λειτουργίας δικτύων, εκδηλώνεται εντός των πλαισίων μίας ήδη υπάρχουσας συναλλακτικής σχέσης, μεταξύ ορισμένων συμβαλλομένων, και βασιζόμενη σε προσυμφωνηθέντες κανόνες.¹⁰³ Αντίθετα, στην περίπτωση της σύναψης συμβάσεων μέσω Διαδικτύου, η συναλλακτική σχέση, από την έναρξή της έως και την ενδεχόμενη σύναψη ηλεκτρονικής σύμβασης, δύναται να εκδηλωθεί κατά τρόπο αυθόρμητο, εκτός προδιαγεγραμμένων από τα συμβαλλόμενα μέρη πλαισίων, και ως εκ τούτου, χρίζει ιδιαίτερης νομικής ρύθμισης.¹⁰⁴

Σημειώνεται ότι τέτοιου είδους συμβάσεις δεν έχουν εδραιωθεί,¹⁰⁵ όπως οι ηλεκτρονικές συμβάσεις των ανοικτών δικτύων. Ζητήματα όπως το υψηλό κόστος, η πολυπλοκότητα χρήσης, η συνήθης πρακτική επαλήθευσης μηνυμάτων, ο μικρός όγκος διακινούμενων δεδομένων και η εν γένει πολυπλοκότητα της επικοινωνίας αποτέλεσαν τροχοπέδη στην ευρεία αποδοχή του εξειδικευμένου αυτού τρόπου επικοινωνίας.

3.2.8 Κατηγορίες πιθανών συμβατικών σχέσεων

Υπό το πρίσμα των παραπάνω θα προσπαθήσουμε να ανιχνεύσουμε τις πιθανές συμβατικές σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των διαφόρων υποκειμένων που δραστηριοποιούνται στις μέσω διαδικτύου συναλλαγές.

Πρώτη περίπτωση είναι η συναλλαγή και η **σύναψη σύμβασης μεταξύ δύο χρηστών**. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή με την επίσκεψη της ιστοσελίδας του αντισυμβαλλομένου. Η σύμβαση μπορεί να είναι αστική ή εμπορική και να αφορά την παροχή προϊόντων, π.χ. αγορά βιβλίων από ένα ηλεκτρονικό βιβλιοπωλείο ή υπηρεσιών π.χ. πρόσβαση έναντι τιμήματος στη βάση νομικών δεδομένων που έχει δημιουργήσει και διαχειρίζεται μια εταιρία.

Δεύτερη περίπτωση είναι η συναλλαγή ενός οποιουδήποτε **χρήστη** ανεξαρτήτως μεγέθους, εμπόρου ή μη με έναν **παροχέα** (provider), η οποία το μόνο αντικείμενο που μπορεί να έχει είναι η παροχή εκ μέρους του provider στο χρήστη πρόσβασης στους servers. Σε συμβατική επαφή με τον παροχέα έρχεται τόσο ο απλός χρήστης που δεν έχει δική του ιστοσελίδα αλλά περιηγείται απλώς στο διαδίκτυο όσο και αυτός που έχει τη δική του ιστοσελίδα προκειμένου να έρθει σε επαφή με άλλους χρήστες μέσω ενός server. Αναφέρθηκε όμως ανωτέρω ότι συχνά οι χρήστες-κάτοχοι οργανωμένων ιστοσελίδων αποκτούν οι ίδιοι δικό τους

¹⁰² Βλ. Αριστέα Σινανιώτη-Μαρούδη, Ιωάννης Δ. Φαρσαρώτας «Ηλεκτρονική τραπεζική» σελ.115, εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.

¹⁰³ Χαρακτηριστικό παράδειγμα συστήματος EDI αποτελεί το δίκτυο δεδομένων «Hellaspac» του ΟΤΕ, μέσω του οποίου διενεργούνται συναλλαγές με επαγγελματίες.

¹⁰⁴ Με σκοπό να μειωθεί το κόστος συντήρησης και λειτουργίας του συστήματος EDI, καθιερώθηκε πρόσφατα ένα πρότυπο επικοινωνίας, το αποκαλούμενο Web-EDI. Στο εν λόγω σύστημα ανταλλάσσονται τυποποιημένες ηλεκτρονικές δηλώσεις βουλήσεως, όπως ακριβώς στην περίπτωση του EDI, η επικοινωνία των μερών, όμως, διενεργείται μέσω του οικονομικότερου στη χρήση Διαδικτύου.

¹⁰⁵ Βλ. όμως και τη θέση του Ιγγλεζάκη, 20-21, ότι οι EDI προηγήθηκε των ηλεκτρονικών συμβάσεων ανοικτών δικτύων και αναπτύχθηκε για τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επιχειρήσεων.

server, οπότε δεν απαιτείται να προσφύγουν στις υπηρεσίες του παροχέα. Δηλαδή δεν είναι απαραίτητη σε κάθε περίπτωση η σύναψη σύμβασης μεταξύ χρήστη και παροχέα.

Τρίτη κατηγορία συμβάσεων στο διαδίκτυο είναι η συναπτόμενη μεταξύ του χρήστη που επιθυμεί να αποκτήσει τη δική του ιστοσελίδα και του κυρίου του server. Ο τελευταίος διαθέτει την τεχνολογία για τη δημιουργία, την "εγκατάσταση", της σελίδας στο χώρο του και τη διαχείριση της λειτουργίας της, δηλαδή τη διαχείριση των πληροφοριών που τηρούνται και εισάγονται στη σελίδα αυτή και τη σύνδεση των άλλων χρηστών με αυτήν. Η κατηγορία αυτή των συμβάσεων έχει καθιερωθεί υπό την ονομασία "σύμβαση hosting". (θα αναφερθούμε εκτενέστερα παρακάτω).

3.2.9 Ο τόπος ως σύνδεσμος του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στις συμβάσεις μέσω διαδικτύου.

Ο προσδιορισμός του τόπου, δηλαδή της μόνιμης κατοικίας ή επαγγελματικής εγκατάστασης του χρήστη προξενεί δυσκολίες διότι είναι δύσκολο τουλάχιστον προς το παρόν και για τον μέσο, μη εξειδικευμένο χρήστη, να προσδιοριστεί η μόνιμη εγκατάσταση ενός φυσικού ή νομικού προσώπου, το οποίο χρησιμοποιεί το διαδίκτυο και συναλλάσσεται, δεδομένου ότι οι ενδείξεις στις ηλεκτρονικές συναλλαγές δεν είναι πάντοτε δηλωτικές γεωγραφικής προέλευσης. Στις περιπτώσεις βέβαια που ο αντισυμβαλλόμενος δηλώνει, όπως υποχρεούται κατά το στάδιο των διαπραγματεύσεων την κατοικία ή την εγκατάστασή του, δεν τίθεται ζήτημα.

Για τις περιπτώσεις όμως που η κατοικία ή η επαγγελματική εγκατάσταση του χρήστη είναι άγνωστη, έχουν διατυπωθεί δύο κυρίως απόψεις. Σύμφωνα με μια άποψη πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ο τόπος εγκατάστασης του server, διότι από τον τόπο αυτόν καθίσταται δυνατή η πρόσβαση στο διαδίκτυο¹⁰⁶. Ο server δηλαδή στο χώρο της "εικονικής" πραγματικότητας είναι ό,τι ο γεωγραφικός τόπος, η πολιτεία στην "αληθινή" πραγματικότητα. Με αφετηρία λοιπόν την παραδοχή ότι πρόκειται για έναν άλλο, μη προσδιορισμένο γεωγραφικά χώρο, ως εγκατάσταση θεωρείται ο γεωγραφικός τόπος, στον οποίο βρίσκεται ο server που υποστηρίζει τη διεύθυνση ή εκπέμπει την ιστοσελίδα που υπάρχει σε έναν διαδικτυακό τόπο.

Δεδομένου ότι ο server μπορεί να είναι ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής ή και μόνον το λογισμικό που μπορεί να εγκατασταθεί σε έναν (provider) παροχέα¹⁰⁷, καθίσταται φανερό ότι ο χρήστης που διαθέτει την ανάλογη κατάρτιση, οργάνωση και οικονομική δυνατότητα, μπορεί να εισέρχεται στο διαδίκτυο μέσω μηχανημάτων ή και προγραμμάτων εγκατεστημένων σε τόπο διαφορετικό από αυτόν της φυσικής του παρουσίας, ο οποίος συχνά δεν είναι δυνατό να εντοπισθεί από τον αντισυμβαλλόμενο χρήστη. Με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται η καταστρατήγηση του δικαίου τόσο στο δικονομικό όσο και στο ουσιαστικό πεδίο αφού η αποδοχή της άποψης ότι ο τόπος εγκατάστασης του server είναι και τόπος κατοικίας και επαγγελματικής εγκατάστασης του χρήστη επιφέρει δυσχέρεια, αν όχι αδυναμία εντοπισμού του αρμόδιου forum και συνακόλουθη αβεβαιότητα για το ποιο είναι τελικά το εφαρμοστέο δίκαιο.

Περαιτέρω είναι ανακόλουθο να διασπάζεται η έννοια της μόνιμης εγκατάστασης για τις προσωπικές, επαγγελματικές και εμπορικές δραστηριότητες του ίδιου προσώπου, ανάλογα με το εάν ενεργεί εντός ή εκτός διαδικτύου. Το μέσο που χρησιμοποιείται για τις συναλλαγές και συγκεκριμένα για τη σύναψη συμβάσεων δεν είναι δυνατό να διαφοροποιεί την εγκατάσταση του ίδιου προσώπου, δηλαδή της ίδιας νομικής και οικονομικής οντότητας.

¹⁰⁶ Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου, ο.π., Β. Καραγιάννη, ο.π. και Φ. Μάλαμα, Η έννοια της «μόνιμης εγκατάστασης» αλλοδαπών επιχειρήσεων, ΔΕΕ 1999.1256. Οι δύο πρώτοι συγγραφείς δεν ασπάζονται την άποψη αυτή. Ο τρίτος θεωρεί ότι ο σκοπός και οι προθέσεις της επιχείρησης για άσκηση εμπορικής δραστηριότητας από τον τόπο εγκατάστασης του server είναι στοιχεία ικανά να χαρακτηρίσουν τον τόπο αυτόν ως τόπο επαγγελματικής εγκατάστασης της επιχείρησης.

¹⁰⁷ Φ. Μάλαμα, ο.π

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα παραπάνω είναι ορθότερο να στραφούμε στη δεύτερη άποψη, η οποία υιοθετείται τελικά και από την Οδηγία 31/2000. Κατά την άποψη αυτή δεν αρκεί η ύπαρξη ενός server σε μια χώρα για να θεμελιωθεί η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων της χώρας αυτής και η επιλογή του δικαίου της ως εφαρμοστέου¹⁰⁸. Απαιτείται **πραγματική εγκατάσταση, δηλαδή άσκηση οικονομικής δραστηριότητας επί μακρό χρόνο**. Προκρίνεται η πρόθεση και το γεγονός της προηγούμενης από την εγκατάσταση του server άσκησης οικονομικής δραστηριότητας. Επάνω στη δραστηριότητα αυτή θεμελιώνεται η διεθνής δικαιοδοσία και η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου.

Η άποψη αυτή πρέπει να γίνει δεκτή διότι αφενός δεν παρεμβάλλει προσκόμματα στις συναλλαγές μέσω του διαδικτύου ενώ αφετέρου προστατεύει την ασφάλεια των συναλλαγών και αποτρέπει τις καταστρατηγήσεις δικαίου.

Βεβαίως υπάρχουν και οι περιπτώσεις που η υπό εξέταση επιχείρηση επιτελεί καθ' ολοκληρίαν μέσω του διαδικτύου τις συναλλαγές της, δηλαδή το σύνολο των δραστηριοτήτων της ασκείται στον κυβερνοχώρο και δεν ασκεί καθόλου κοινή εμπορική δραστηριότητα μέσω εγκαταστάσεων, υποκαταστημάτων ή αντιπροσωπειών. Ακόμη και στην περίπτωση αυτή οφείλουμε να αναζητήσουμε τον τόπο εργασίας των εργαζομένων, έστω κι αν αυτοί είναι μόνον οι χειριστές των υπολογιστών, έτσι ώστε να οδηγηθούμε στην επιλογή ενός τόπου ως τόπου εγκατάστασης.

Γενικά για την επίλυση του ζητήματος της μόνιμης εγκατάστασης της επιχείρησης χρήσιμη είναι η εξέταση του φορολογικού μοντέλου που επεξεργάστηκε ο Ο.Ο.Σ.Α. για την αποφυγή της διπλής φορολογίας. Το άρθρο 5 του Μοντέλου Σύμβασης του Ο.Ο.Σ.Α. ορίζει ότι για τους σκοπούς της Σύμβασης ο όρος "μόνιμη εγκατάσταση" σημαίνει έναν καθορισμένο τόπο επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, στον οποίο διεξάγονται όλες ή μερικές από τις εργασίες της επιχείρησης. Ο όρος "μόνιμη εγκατάσταση" περιλαμβάνει (ενδεικτικά) την (πραγματική) έδρα διοικήσεως, το υποκατάστημα, το γραφείο, το εργοστάσιο και την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών¹⁰⁹. Η ύπαρξη των ανωτέρω περιπτώσεων πρέπει να οδηγεί τον εφαρμοστή του δικαίου σε θετική απάντηση για το εάν υπάρχει μόνιμη εγκατάσταση στις περιπτώσεις που ανακύπτουν διαφορές από συμβάσεις στο διαδίκτυο, ακόμη κι όταν το υπό εξέταση πρόσωπο δραστηριοποιείται αποκλειστικά μέσω διαδικτύου. Τότε μάλιστα αναφαίνεται περισσότερο από κάθε άλλη περίπτωση η ανάγκη προσδιορισμού ενός τόπου ως τόπου εγκατάστασης και τα κριτήρια του φορολογικού δικαίου προσφέρουν μια πρόσφορη λύση.

3.3 Ζητήματα Διεθνούς Δικαιοδοσίας

Το πρώτο πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο της αναζήτησης του εφαρμοστέου δικαίου στις μέσω διαδικτύου τελούμενες συναλλαγές είναι αυτό της διεθνούς δικαιοδοσίας, δηλαδή **ποιας χώρας τα δικαστήρια είναι αρμόδια να εκδικάσουν την εκάστοτε υπό κρίση υπόθεση, ποίο forum θα απονεμίσει το δίκαιο**. Το ζήτημα αυτό επιλύεται σήμερα από την ισχύουσα ελληνική και κοινοτική νομοθεσία, συνεπώς ο όποιος θεωρητικός προβληματισμός φαίνεται εκ πρώτης όψεως περιττός. Εν τούτοις η θεωρητική προσέγγιση του ζητήματος δεν είναι τελείως αδιάφορη δεδομένου του ότι μεγάλο τμήμα των μέσω του διαδικτύου συμβάσεων δεν άπτεται της δικαιοδοσίας των δικαστηρίων των κρατών-μελών της Ε.Ε. και συνεπώς εκφεύγει των ρυθμίσεων του κοινοτικού δικαίου. Για τον λόγο αυτό πριν εκτεθούν οι ρυθμίσεις του ελληνικού δικαίου και του Κανονισμού 44/2001/ΕΚ παρατίθενται οι θεωρίες που αναπτύχθηκαν σχετικά νωρίς στις Η.Π.Α. για την εύρεση του forum στις υπό εξέταση συμβάσεις.

¹⁰⁸ Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου, ο.π., Β.Καραγιάννη, ο.π. Και στους δύο συγγραφείς γίνεται η διάκριση ανάμεσα στις δύο απόψεις και σημειώνεται η δυνατότητα καταστρατηγήσης του δικαίου που καθιστά δυνατή η αποδοχή της πρώτης άποψης. Αντίθετος σε ορισμένες περιπτώσεις ο Φ. Μάλαμας που απαιτεί ευρύτητα στην ερμηνεία της έννοιας του καθορισμένου τόπου, ο.π.

¹⁰⁹ Φ. Μάλαμα, ο.π.

3.3.1 Η αναζήτηση του forum στις Η.Π.Α.

Στις Η.Π.Α. το ζήτημα της αναζήτησης του forum έχει τεθεί διαφορετικά από ότι σε εμάς. Εκεί η συζήτηση επικεντρώθηκε στο ποιας ομόσπονδης πολιτείας και όχι ποίου κράτους τα δικαστήρια είναι αρμόδια για την εκδίκαση των αναφευομένων στο χώρο του διαδικτύου διαφορών, ο μηχανισμός σκέψης όμως είναι ο ίδιος και τα συμπεράσματα ενδιαφέροντα. Αναπτύχθηκαν δύο θεωρίες ή μάλλον δύο κατευθύνσεις σκέψης, η καθεμιά από τις οποίες στρέφεται στην αναζήτηση διαφορετικών κριτηρίων.

Η θεωρία της αναπτύξεως (evolving test)

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή οι ιστοσελίδες του οφειλέτη της χαρακτηριστικής παροχής διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες. Στις **ενεργητικές (active)**, στις **παθητικές (passive)** και στις **αμφίδρομες σελίδες (interactive)**. Όταν η **σελίδα** έχει δημιουργηθεί για τη **διενέργεια συναλλαγών** στο διαδίκτυο και μέσω αυτής καταβάλλεται προσπάθεια να πειστούν οι χρήστες της πολιτείας του forum να τη χρησιμοποιήσουν, τότε η σελίδα αυτή χαρακτηρίζεται ως **ενεργητική**. Όταν η σελίδα παρέχει **απλώς πληροφορίες** για τα προσφερόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες αλλά **δεν δίνει στους χρήστες** τη δυνατότητα να τη χρησιμοποιήσουν για **παραγγελίες**, αναζήτηση περαιτέρω πληροφοριών κλπ, δηλαδή όταν δεν προσφέρεται για τη διενέργεια συναλλαγών χαρακτηρίζεται ως **παθητική**. Στη μέση βρίσκονται οι αμφίδρομες σελίδες, μέσω των οποίων ο χρήστης μπορεί απλώς να ανταλλάξει πληροφορίες με τον "υποψήφιο" αντισυμβαλλόμενο του¹¹⁰.

Κατά τη νομολογία των πολιτειακών δικαστηρίων των Η.Π.Α. οι φορείς των **ενεργητικών ιστοσελίδων μπορούν να εναχθούν σε κάθε πολιτεία**, στην οποία είναι προσίτες από τους χρήστες, **οι φορείς των παθητικών σελίδων μπορούν να εναχθούν μόνο στην πολιτεία της κατοικίας** ή της έδρας του κατόχου τους ενώ για τις αμφίδρομες σελίδες λαμβάνεται υπ' όψιν το επίπεδο της αναπτυσσόμενης επικοινωνίας και ο εμπορικός χαρακτήρας των συναλλαγών¹¹¹. Η ύπαρξη αυτών των δύο κριτηρίων συνηγορεί υπέρ της δυνατότητας άσκησης αγωγής στο forum της κατοικίας του ενάγοντος.

Επειδή όμως σταδιακά οι αμφίδρομες ιστοσελίδες κάλυψαν τις λειτουργίες των ενεργητικών σελίδων, με την έννοια ότι είναι δυνατή η καταβολή προσπάθειας πειθούς του εν δυνάμει καταναλωτικού κοινού, παροχής πληροφοριών κατόπιν αιτήσεως και διενέργειας συναλλαγών από μια και μόνο σελίδα, η διάκριση περιορίστηκε μεταξύ των παθητικών και των αμφίδρομων σελίδων¹¹². Κριτήριο για το χαρακτηρισμό μιας σελίδας ως παθητικής ή αμφίδρομης σελίδας είναι η εμπορική της φύση και ο βαθμός επικοινωνίας που μπορεί να αναπτυχθεί μεταξύ των μερών μέσω αυτής. Η ύπαρξη των κριτηρίων αυτών οδηγεί στο χαρακτηρισμό μιας ιστοσελίδας ως αμφίδρομης σελίδας ενώ η απουσία τους στο χαρακτηρισμό της ως παθητικής σελίδας¹¹³.

Οι κάτοχοι των παθητικών σελίδων συνεχίζουν να ενάγονται μόνο στην πολιτεία της κατοικίας τους ενώ οι κάτοχοι των αμφίδρομων σελίδων μπορούν να εναχθούν και στην πολιτεία που βρίσκεται η κατοικία του ενάγοντος.

Τελευταία αδυνατίζει και η προαναφερθείσα διάκριση, διότι η ύπαρξη ιστοσελίδων που απλώς προβάλλουν τα εμπορεύματα ή τις υπηρεσίες χωρίς να καθιστούν δυνατή τη μέσω αυτών παραγγελία τους, ταυτόχρονα όμως γνωστοποιούν μια ηλεκτρονική διεύθυνση ή τον αριθμό του τηλεφώνου εξυπηρέτησης καταναλωτών, καθιστά δυσδιάκριτα τα όρια μεταξύ παθητικών και αμφίδρομων σελίδων και δυσχερή την υπαγωγή σε μια από τις δύο κατηγορίες¹¹⁴.

¹¹⁰ Tommy Wagstaff, *Personal Jurisdiction in Cyberspace and the stream of commerce*, CLJ 1997 (δεν υπάρχει αριθμός σελίδας γιατί το άρθρο βρέθηκε σε ηλεκτρονική μορφή).

¹¹¹ Christopher Wolf, *Internet Jurisdiction*, σε FindLaw.com, επιλογή Legal Professionals (δεν υπάρχει σελίδα γιατί το άρθρο βρέθηκε σε ηλεκτρονική μορφή).

¹¹² Christopher Wolf, ο.π.

¹¹³ Tommy Wagstaff, ο.π.

¹¹⁴ Christopher Wolf, ο.π.

Η θεωρία της πρόσθετης δραστηριότητας (additional activity test)

Οι υποστηρικτές της θεωρίας αυτής δίνουν έμφαση στο εάν **το προβαλλόμενο μέσω της ιστοσελίδας πρόσωπο προέβη σε πράξεις ή ανέπτυξε γενικά κι άλλες δραστηριότητες στην πολιτεία του αντιδίκου του ή απλώς και μόνον είναι δυνατή η πρόσβαση στη σελίδα του από την πολιτεία αυτή**¹¹⁵. Από τη στιγμή που θα τεθεί σε λειτουργία μια ιστοσελίδα, είναι δυνατή η πρόσβαση σε αυτήν από όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου. Συνεπώς πρέπει να ερευνηθεί, εάν ο εναγόμενος επιδιώκεται και σε άλλες δραστηριότητες πλην της εμφάνισης της σελίδας του. Ως τέτοιες δραστηριότητες νοούνται τόσο οι μέσω διαδικτύου τελούμενες, π.χ. η σύναψη ικανού αριθμού συμβάσεων με ικανό αριθμό προσώπων από την πολιτεία αυτή όσο και οι δραστηριότητες στον πραγματικό, μη "εικονικό" κόσμο, π.χ. η λειτουργία ενός υποκαταστήματος ή η πώληση των προϊόντων από εμπορικό αντιπρόσωπο.

Αν και μάλλον δεν έχει διευκρινισθεί ακόμη, η πρόσθετη δραστηριότητα θα πρέπει να έχει κάποια συνάφεια με το αντικείμενο της υπό κρίση ιστοσελίδας, αλλιώς θα θεμελιωθεί ένας πολύ ευρύς σύνδεσμος που θα πλησιάζει ίσως σε εκείνον που καθιερώνει το άρθρο 40 του δικού μας ΚΠολΔ, πράγμα που ούτε την ασφάλεια του δικαίου ούτε την ασφάλεια των συναλλαγών εξυπηρετεί, αφού σε αντίθετη περίπτωση η ύπαρξη ενός τραπεζικού λογαριασμού ή μιας εξοχικής κατοικίας θα θεμελιώνει πιθανόν διεθνή δικαιοδοσία για εμπορικές συναλλαγές μέσω ιστοσελίδας, εντελώς διαφορετικές και άσχετες προς την παρουσία του εναγομένου στην πολιτεία του forum.

Συμπεράσματα

Τόσο η πρώτη (evolving test) όσο και η δεύτερη (additional activity test) θεωρία αρμόζουν μάλλον στην αναζήτηση του forum στις διαφορές από αδικοπρακτικές και προσυμβατικές ενοχές και όχι στις ενοχές από συμβατική ευθύνη. Κι αυτό διότι στο πλαίσιο της πρώτης θεωρίας, οι παθητικές σελίδες δεν προσφέρονται για τη σύναψη συμβάσεων ενώ όταν συναφθεί σύμβαση μέσω αμφίδρομης σελίδας, επιστρέφουμε στον αρχικό ερώτημα της αναζήτησης forum, το οποίο όπως συμπεραίνουμε από τον τρόπο ανάπτυξης των σκέψεων και των διακρίσεων των ιστοσελίδων σε κατηγορίες, οι οποίες στηρίζουν την εν λόγω θεωρία, απαντάται έτσι, ώστε το forum του ενάγοντα-δανειστή της χαρακτηριστικής παροχής να είναι αρμόδιο για την εκδίκαση της διαφοράς.

Όσον αφορά τη θεωρία της αναζήτησης της πρόσθετης δραστηριότητας, οι πρόσθετες δραστηριότητες επινοήθηκαν ως κριτήριο για τη θεμελίωση δικαιοδοσίας όταν δεν υπάρχει συμβατική ενοχή, διότι εάν υπάρχει συμβατική ενοχή, η ίδια η σύμβαση αποτελεί στοιχείο που στρέφει αλλού την αναζήτηση συνδέσμου και μας απαλλάσσει από την αναζήτηση πρόσθετης δραστηριότητας στην πολιτεία του ενάγοντος.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι τα πολιτειακά δικαστήρια των Η.Π.Α. για τη θεμελίωση της δικαιοδοσίας τους απέναντι σε δικαστήρια άλλων πολιτειών λαμβάνουν υπόψη τους πολύ πρακτικά δεδομένα που αφορούν τους κατόχους της ιστοσελίδας, δηλαδή **τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα των οποίων οι συναλλαγές προωθούνται μέσω αυτής και ερευνούν τις δραστηριότητές τους** (κατοικία, λειτουργία υποκαταστημάτων, εμπορικές συναλλαγές από τους ίδιους ή μέσω τρίτων) **στις διάφορες πολιτείες**. Δηλαδή προσπαθούν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα όσο το δυνατόν πιο πρακτικά, χωρίς να υπεισέρχονται σε θεωρητικούς προβληματισμούς σχετικά με τη φύση της ιστοσελίδας, τη σχέση της με τους γεωγραφικούς τόπους κλπ.

3.4 Το Ελληνικό Δίκαιο-Ο Κανονισμός 44/2001/ΕΚ

Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 ΚΠολΔ στη δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων υπάγονται ημεδαποί και αλλοδαποί εφόσον υπάρχει αρμοδιότητα ελληνικού δικαστηρίου. Ως αρμοδιότητα νοείται εδώ η κατά τόπον αρμοδιότητα, συνεπώς οφείλουμε κάθε φορά να ερευνούμε πότε τα ελληνικά δικαστήρια στις περιπτώσεις των διεθνών συμβάσεων που συνάπτονται μέσω του διαδικτύου είναι κατά τόπον αρμόδια για την εκδίκαση μιας υποθέσεως. Η έρευνα αυτή για τις

¹¹⁵ Tommy Wagstaff, ο.π.

ανάγκες του θέματός μας θα γίνει μέσα από την επισκόπηση των κρίσιμων διατάξεων του Κανονισμού 44/2001/ΕΚ.

Θα ασχοληθούμε με τις διατάξεις αυτές που ρυθμίζουν, έστω και παρεμπιπτόντως το εφαρμοστέο δίκαιο στις μέσω του διαδικτύου συναπτόμενες συμβάσεις.

Ο Κανονισμός ρυθμίζει μόνον τις δικαστικές διαφορές που παρουσιάζουν εδαφικό σύνδεσμο με τα κράτη που δεσμεύονται από αυτόν. Αυτό σημαίνει ότι οι καθιερωμένοι κοινοί κανόνες δικαιοδοσίας εφαρμόζονται κατά κανόνα όταν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε ένα από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Ο Κανονισμός δεν ασχολείται ειδικά με την εύρεση της κατοικίας στις μέσω του διαδικτύου συμβάσεις αλλά περιέχει μια γενική διάταξη για τον προσδιορισμό της κατοικίας γενικώς.

Περαιτέρω, ο Κανονισμός διακρίνει τις ασφαλιστικές, τις εργατικές και τις καταναλωτικές συμβάσεις από τις υπόλοιπες αστικές συμβάσεις. Οι καταναλωτικές και οι εργατικές συμβάσεις θα μας απασχολήσουν γιατί είναι συνήθως η σύναψη (για τις πρώτες) και η εκτέλεση (για τις δεύτερες) μέσω του διαδικτύου. Οι διακρίσεις αυτές είναι σημαντικές διότι επιδρούν άμεσα στην εύρεση της διεθνούς δικαιοδοσίας. Σημαντικό εφόδιο για την εύρεση του αρμόδιου forum στις πολύπλοκες λόγω των τεχνολογικών δυνατοτήτων που παρέχει η πληροφορική περιπτώσεις είναι η υπόδειξη της σκέψης ότι στις συμβάσεις ασφάλισης, καταναλωτών και εργασίας είναι σκόπιμο να προστατεύεται ο αδύναμος διάδικος με ευνοϊκότερους για τα συμφέροντά του κανόνες δικαιοδοσίας. Αυτή η σκέψη μπορεί να μας χρησιμεύσει ως ερμηνευτικός κανόνας στις περιπτώσεις που η κατοικία του εναγομένου προμηθευτή δεν μπορεί να εντοπιστεί με ασφάλεια λόγω της παρεμβολής της ιστοσελίδας του.

Επίσης σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι καθιερώνεται η αυτονομία των μερών για καθορισμό του αρμοδίου δικαστηρίου, αναγνωρίζεται η δυνατότητα παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας (άρθρο 23) και ορίζεται ότι η συμφωνία ή η γραπτή επιβεβαίωση της παρέκτασής μπορεί να γίνει με ηλεκτρονικά μέσα, συνεπώς και μέσω του διαδικτύου. Η αυτονομία αυτή όμως περιστέλλεται στις τρεις προαναφερόμενες κατηγορίες συμβάσεων. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι στις καταναλωτικές συμβάσεις που συνάπτονται μέσω του διαδικτύου και που αποτελούν το μεγαλύτερο ίσως μέρος των υπό εξέταση συμβάσεων καθώς και στις συμβάσεις τηλεργασίας, τα μέρη δεν έχουν τη δυνατότητα να αγνοήσουν πλήρως τις ρυθμίσεις του Κανονισμού και να επιλέξουν ηλεκτρονικά κατά τη σύναψη της σύμβασης ως αρμόδιο το δικαστήριο που αυτά επιθυμούν, αν η βούλησή τους αντίκειται στους ορισμούς του Κανονισμού.

3.4.1 Η κατοικία ως σύνδεσμος για την εύρεση της διεθνούς δικαιοδοσίας

Ο Κανονισμός ορίζει στο άρθρο 2 ότι **τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος συμβαλλομένου κράτους ενάγονται ανεξαρτήτως ιθαγενείας στα δικαστήρια του κράτους αυτού**. Η κατοικία του εναγομένου προκρίνεται ως σύνδεσμος που θεμελιώνει τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων των συμβαλλομένων κρατών. Για τους εκτός του εδάφους των συμβαλλομένων κρατών κατοικούντες εναγομένους η διεθνής δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 4 ρυθμίζεται κάθε φορά από το δίκαιο του κράτους, στο δικαστήριο του οποίου ήχθη η επίδικη διαφορά. Τους κανόνες του δικαίου αυτού μπορούν να επικαλούνται τόσο οι ημεδαποί όσο και οι αλλοδαποί ανεξαρτήτως ιθαγενείας, αρκεί να έχουν την κατοικία τους σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος. Αυτό ισχύει για να μην είναι δυνατή η καταστρατήγηση δικαίου και συγκεκριμένα η άγρα δικαστηρίου από πρόσωπα που δραστηριοποιούνται εντός του εδάφους κάποιου από τα συμβαλλόμενα κράτη αλλά έχουν σε τρίτο κράτος την κατοικία ή την έδρα τους.

Με την κατοικία των φυσικών προσώπων εξομοιώνεται και η έδρα των νομικών προσώπων κατά το άρθρο 60 του Κανονισμού, κατά το οποίο η κατοικία της εταιρίας βρίσκεται στον τόπο που αυτή έχει την καταστατική έδρα, την κεντρική διοίκηση ή την κύρια εγκατάστασή της.

3.4.2 Περιπτώσεις που δεν ρυθμίζονται από τον Κανονισμό.

Όπως προαναφέρθηκε, **άλυτο παραμένει το πρόβλημα του γεωγραφικού εντοπισμού στην πράξη της κατοικίας, όταν από την ιστοσελίδα ή από την ηλεκτρονική παρουσίαση της**

πρότασης για σύναψη συμβάσεως δεν προκύπτει που έχει την κατοικία ή την έδρα του ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή. Το ζήτημα αυτό τίθεται με όμοιους όρους και όταν ο κάτοχος της ιστοσελίδας δεν έχει την κατοικία του σε κράτος που δεσμεύεται από τον Κανονισμό αλλά σε τρίτο κράτος, π.χ. στην Αυστραλία.

Τότε ελλείπει θετού δικαίου αναγκαία καθίσταται η προσφυγή στο θεωρητικό προβληματισμό. Για την εύρεση της διεθνούς δικαιοδοσίας στις ανωτέρω περιπτώσεις θα μπορούσαμε κατ' αρχήν να προσφύγουμε στις λύσεις που δόθηκαν στις Η.Π.Α. με τις δύο προαναφερόμενες θεωρίες. Η εφαρμογή της θεωρίας της αναπτύξεως των ιστοσελίδων δεν είναι όμως πρόσφορη διότι ταιριάζει περισσότερο στις αδικοπρακτικές εν τη ευρεία έννοια ενοχές και όχι στις ενοχές από συμβατική ευθύνη.

Η θεωρία της πρόσθετης δραστηριότητας προσφέρεται κατ' αρχήν για τη θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων της κατοικίας του δανειστή της παροχής, αφού κατά τη θεωρία αυτή εξετάζεται αν υπάρχει οικονομική δραστηριότητα του εναγομένου σε μια πολιτεία και η καταφατική απάντηση οδηγεί και σε θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων αυτής. Κάθε οικονομική δραστηριότητα όμως δεν συνιστά κατά τον Κανονισμό ύπαρξη κατοικίας, η οποία απαιτείται να έχει έναν πιο σταθερό χαρακτήρα. Συγκεκριμένα γίνεται λόγος για υποκατάστημα, πρακτορείο ή εγκατάσταση. Οι υπόλοιπες οικονομικές δραστηριότητες, π.χ. η σύναψη ορισμένου αριθμού συμβάσεων δεν αποτελούν κατοικία κατά τον κανονισμό. Για το λόγο αυτό ούτε η θεωρία της πρόσθετης δραστηριότητας είναι πλήρως συμβατή προς το σύνδεσμο της κατοικίας, όπως αυτός καθιερώνεται με τον Κανονισμό 44/2001.

Μία λύση θα ήταν να θεωρηθεί ότι η δυνατότητα πρόσβασης από έναν γεωγραφικό τόπο σε μια ιστοσελίδα αποτελεί το λειτουργικό ισοδύναμο της κύριας εγκατάστασης του νομικού προσώπου, όπως απαιτεί το άρθρο 60 του Κανονισμού. Η λύση αυτή προτείνει βεβαίως μια προωθημένη έννοια της εγκαταστάσεως και μη απαιτώντας φυσική παρουσία προσώπων και εξοπλισμού αλλά αρκούμενη μόνον στη δυνατότητα πρόσβασης στην ιστοσελίδα. Η έννοια αυτή της εγκαταστάσεως είναι αντίθετη με την καθιερωμένη αντίληψη περί εγκαταστάσεως. Δεν πρέπει όμως να μας διαφεύγει ότι το περιεχόμενο των νομικών εννοιών σχηματίζεται βάσει των βιοτικών συνθηκών και ότι οι μεταβολές των συνθηκών αυτών απαιτούν προσαρμογή του περιεχομένου των εννοιών, προκειμένου να μην καταστούν οι τελευταίες κενό γράμμα. Υπό τις ανωτέρω σκέψεις και δεδομένου ότι οι συναλλαγές μέσω των ιστοσελίδων κερδίζουν ολοένα και περισσότερο έδαφος, είναι σκόπιμο να θεωρήσουμε ότι η πρόσβαση στην ιστοσελίδα μιας επιχείρησης εξομοιώνεται με τη λειτουργία εγκαταστάσεως από αυτήν. Σημειωτέον ότι αυτό ισχύει όπως προαναφέρθηκε μόνον στις περιπτώσεις που για οποιοδήποτε λόγο δεν ρυθμίζονται από τον Κανονισμό 44/2001.

3.4.3 Η σύμβαση ως σύνδεσμος για την εύρεση της διεθνούς δικαιοδοσίας

Ο Κανονισμός καθιερώνει επίσης την ειδική δωσδικία του τόπου εκπλήρωσης της παροχής. Στο άρθρο 5 παρ.1 ορίζεται ότι αν ο εναγόμενος έχει την κατοικία του σε άλλο κράτος-μέλος, η αγωγή μπορεί να ασκηθεί και ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου, όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή. Ως παροχή νοείται η χαρακτηριστική παροχή της αμφοτεροβαρούς συμβάσεως, δηλαδή η παροχή εκείνη που δίνει στη συγκεκριμένη σύμβαση το ειδικό εκείνο γνώρισμα που την διαφοροποιεί από τις άλλες συμβάσεις¹¹⁶. Δηλαδή στη σύμβαση πωλήσεως χαρακτηριστική είναι η παροχή του πωλητή και όχι αυτή του αγοραστή, στη σύμβαση μισθώσεως χαρακτηριστική είναι η παροχή του εκμισθωτή και όχι του μισθωτή κλπ. Εάν δηλαδή συναφθεί μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μια σύμβαση πωλήσεως ενός αυτοκινήτου, **αρμόδιο για την εκδίκαση των διαφορών από τη σύμβαση αυτή θα είναι το δικαστήριο του τόπου, όπου πρέπει να παραδοθεί το αυτοκίνητο και όχι αυτό του τόπου καταβολής του τιμήματος.**

¹¹⁶ Α.Γραμματικάκη-Αλεξίου, Ζ.Παπασιώπη-Πασιά, Β.Βασιλακάκης, *Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, σελ. 272.

Στο έμμεσο ηλεκτρονικό εμπόριο δεν τίθεται κανένα πρόβλημα διότι η ίδια η εκπλήρωση της παροχής απαιτεί ενέργειες στον πραγματικό και όχι τον "εικονικό" κόσμο, οπότε ο τόπος εκπλήρωσης είναι αυτός που θα ήταν και στις κοινές συμβάσεις. Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα με την εύρεση της διεθνούς δικαιοδοσίας βάσει του συνδέσμου αυτού. Στο άμεσο ηλεκτρονικό εμπόριο όμως τα πράγματα δεν είναι σαφή. Η εύρεση του τόπου εκπλήρωσης της παροχής είναι δυσχερές έργο διότι η εκπλήρωση γίνεται μέσα στο διαδίκτυο και όχι σε κάποιο γεωγραφικά προσδιορισμένο χώρο. Δεν υπάρχει τόπος εκπλήρωσης της παροχής με την έννοια του γεωγραφικού προσδιορισμού, ώστε ο τόπος αυτός να ανήκει σε κάποια πολιτεία και να επιτυγχάνεται η σύνδεση με μια έννομη τάξη. Στην πραγματικότητα το πρόβλημα είναι πολύ μικρότερο από ότι φαίνεται, διότι οι περισσότερες συμβάσεις του άμεσου ηλεκτρονικού εμπορίου είναι καταναλωτικές, για τις οποίες με το άρθρο 16 επαναφέρεται ο σύνδεσμος της κατοικίας.

Μπορεί εν τούτοις να υποστηριχθεί ότι τόπος εκπλήρωσης είναι ο τόπος που βρίσκεται ο δανειστής της παροχής όταν λαμβάνει την παροχή αυτή, δηλαδή ο τόπος που βρίσκεται τη στιγμή που χρησιμοποιεί τον υπολογιστή του για να λάβει την οφειλόμενη σε αυτόν παροχή. Ο τόπος αυτός μπορεί να προσδιοριστεί γεωγραφικά διότι στην περίπτωση αυτή η ηλεκτρονικά αποσταλλόμενη πληροφορία δεν διασκορπίζεται στο διαδίκτυο, όπως γίνεται π.χ. με τις διαφημίσεις αλλά αποστέλλεται σε εξατομικευμένο παραλήπτη, ο οποίος έχει μια μόνιμη κατοικία που μπορεί να είναι σε τόπο σαφή και μη αμφισβητούμενο ή να προσδιοριστεί με τη βοήθεια διάφορων κριτηρίων που προαναφέρθηκαν.

Το πρόβλημα όμως παραμένει στις αστικές συμβάσεις του άμεσου ηλεκτρονικού εμπορίου. Εδώ, όπου πρέπει να ασκηθεί η αγωγή ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου που εκπληρώθηκε ή όφειλε να εκπληρωθεί η παροχή υπάρχει πρόβλημα. **Ο γεωγραφικός εντοπισμός του τόπου αυτού δεν είναι εύκολος, ιδίως αν ο δανειστής της παροχής μεταβάλει τον τόπο κατοικίας ή διαμονής του, οπότε μεταβάλλεται αυτομάτως και ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής.** Κι αυτό διότι στο άμεσο ηλεκτρονικό εμπόριο η εκπλήρωση της οφειλομένης παροχής είναι δυνατή, όπου κάθε φορά ο δανειστής θέτει σε λειτουργία τον ηλεκτρονικό υπολογιστή του.

Έχει εκτεθεί ήδη ο γενικότερος προβληματισμός για τη θέση του χρήστη στο διαδίκτυο, το αν η τοποθέτηση του server σε διαφορετικό τόπο μεταβάλλει τον τόπο κατοικίας του χρήστη και του κατόχου της ιστοσελίδας κλπ. και η επανάληψή του εδώ περιπεύει. Προσπαθώντας να επιλύσουμε το πρόβλημα της εύρεσης του τόπου εκπλήρωσης της οφειλομένης παροχής στις αστικές συμβάσεις του άμεσου ηλεκτρονικού εμπορίου, μάλλον οφείλουμε να εγκαταλείψουμε τη δικαιοδοσία αυτήν ως ασύμβατη με τις ιδιαίτερες απαιτήσεις του άμεσου ηλεκτρονικού εμπορίου και να στραφούμε στην εύρεση ενός άλλου συνδέσμου, επάνω στον οποίο θα θεμελιώνεται η διεθνής δικαιοδοσία στις ανωτέρω περιπτώσεις. Ο ίδιος ο Κανονισμός κάνει λόγο για υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και επίδικο αντικείμενο που δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα και για εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης. Αν και *de lege ferenda* θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί το ειδικό αυτό ζήτημα από τον κοινοτικό νομοθέτη, υπό το καθεστώς του κανονισμού η μάλλον ενδεδειγμένη λύση είναι η επιστροφή στη γενική δικαιοδοσία της κατοικίας ως της μόνιμης δυνατής από αυτές που υπάρχουν στο κείμενο του Κανονισμού να προσφέρει λύση στο πρόβλημα.

3.4.4 Καταναλωτικές συμβάσεις

Όσον αφορά τις καταναλωτικές συμβάσεις, πρέπει να αναφέρουμε ότι ως τέτοιες θεωρούνται κατά το άρθρο 15 αυτές που ο σκοπός τους μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική δραστηριότητα αυτού που τις καταρτίζει¹¹⁷. Καταναλωτική σύμβαση συναπτόμενη μέσω

¹¹⁷ Ο ελληνικός νόμος 2251/1994 απαιτεί να είναι ο ενάγων τελικός αποδέκτης για να θεωρηθεί καταναλωτής κατά την έννοια του νόμου, είναι δηλαδή ευνοϊκότερος ο ελληνικός νόμος από την κοινοτική νομοθεσία. Γίνεται δεκτό ότι δεν ανακύπτει πρόβλημα διότι σκοπός του κοινοτικού νομοθέτη είναι η καθιέρωση ενός ελαχίστου επιπέδου προστασίας για τον Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

διαδικτύου υπάρχει όταν **ο καταναλωτής δέχεται μήνυμα στο ηλεκτρονικό του ταχυδρομείο ή επισκέπτεται την ιστοσελίδα του αντισυμβαλλομένου του και καθοδηγούμενος από τις εκεί ενδείξεις συνάπτει σύμβαση με αυτόν**. Στο άρθρο 15 γίνεται λόγος για πρόσωπο που “κατευθύνει με οποιοδήποτε μέσον τέτοιου είδους δραστηριότητες” σε άλλα κράτη. Η οργάνωση μιας ιστοσελίδας και η εκπομπή των διαφημιστικών μηνυμάτων της και των προτάσεων προς σύναψη συμβάσεως ασφαλώς εμπίπτει στο πεδίο ρύθμισης του Κανονισμού.

Σύμφωνα με το άρθρο 16 η αγωγή του καταναλωτή κατά του αντισυμβαλλομένου του μπορεί να ασκηθεί **όχι μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του συμβαλλομένου κράτους**, όπου έχει την κατοικία του ο αντισυμβαλλόμενος του-εναγόμενος αλλά και ενώπιον των δικαστηρίων του **τόπου κατοικίας του ίδιου του καταναλωτή-ενάγοντος**. Για την έννοια της κατοικίας ισχύουν όσα προαναφέρθηκαν ενώ πρέπει να επαναληφθεί ότι στις συμβάσεις αυτές περιορίζεται η αυτονομία των μερών για τον ορισμό οποιουδήποτε δικαστηρίου ως αρμοδίου για την επίλυση της διαφοράς.

Έννοια διάκρισης μεταξύ καταναλωτικών και μη καταναλωτικών ηλεκτρονικών συμβάσεων

Πέραν της θεμελιώδους διάκρισης των ειδών του ΗΕ σε **on-line και off-line**, βάσει του τρόπου εκτέλεσης των ηλεκτρονικών συμβάσεων, εξέχουσα σημασία από νομικής άποψης παρουσιάζει και η κατηγοριοποίησή τους σύμφωνα με το υποκειμενικό κριτήριο της ιδιότητας των συναλλασσομένων. Λαμβανομένης υπ’ όψη της σύγχρονης λειτουργίας του ΗΕ και των προσώπων που εξυπηρετούνται από τις υπηρεσίες του, δύναται να γίνει λόγος για τις εξής κατηγορίες: α) **ΗΕ μεταξύ επιχειρήσεων (business to business, ή B2B)**, β) **ΗΕ μεταξύ επιχειρήσεων και καταναλωτών (business to consumer, ή B2C)**, γ) **ΗΕ μεταξύ καταναλωτών (consumer to consumer, ή C2C)**, δ) **ΗΕ μεταξύ δημόσιας διοίκησης και επιχειρήσεων (public administration to business, ή PA2B, αποκαλούμενο και e-procurement)**, και ε) **ΗΕ μεταξύ δημόσιας διοίκησης και πολιτών (PA2C)**.¹¹⁸

Στην ελληνική θεωρία, ωστόσο, έχει διατυπωθεί η άποψη,¹¹⁹ κατά την οποία η έννοια του ΗΕ περιλαμβάνει αποκλειστικά την κατάρτιση εμπορικών συμβάσεων, και όχι τις συμβάσεις αστικού χαρακτήρα, στις οποίες απουσιάζει η παράμετρος της εμπορικότητας.¹²⁰ Κατά συνέπεια, η εν λόγω φορμαλιστική θεώρηση των ειδών του ΗΕ επιτρέπει τη διάκρισή τους, βάσει του ανωτέρω υποκειμενικού κριτηρίου, στις δύο πρώτες¹²¹ κατηγορίες, στις οποίες εντάσσονται οι μονομερώς, ή αμφιμερώς εμπορικές συμβάσεις.

Σε κάθε περίπτωση, αμφότερες οι απόψεις συγκλίνουν στην πρόδηλη σημασία της ιδιότητας του καταναλωτή¹²² κατά τη διενέργεια ηλεκτρονικών συναλλαγών, και τη δικαιοίκτη

καταναλωτή και επιτρέπεται στον εθνικό νομοθέτη η αύξηση του επιπέδου αυτού ή η παροχή της ίδιας προστασίας και σε άλλες κατηγορίες συμβαλλομένων.

¹¹⁸ Tosi (2005), σελ. 28. Αξίζει να σημειωθεί η θέση της ιταλικής νομολογίας, κατά την οποία στα πλαίσια των PA2C και PA2B συναλλαγών, η τηρητέα συμπεριφορά των δημοσίων φορέων καθορίζεται βάσει της αρχής της καλής πίστης του ιδιωτικού δικαίου, αλλά και της αρχής της προστασίας του δημοσίου συμφέροντος, Cass.Civ.sez. I, 4856/2007, σε ιστ. www.infoleges.it (ημ/νία τελευτ. επίσκ. 12.9.2008).

¹¹⁹ Τζίβα, ΔΕΕ 2003, σελ. 1042 επ.

¹²⁰ Σχετικά με τον ορισμό της εμπορικότητας βλ. Περάκη, Γενικό μέρος Εμπορικού Δικαίου, 1999, σελ. 24.

¹²¹ Βλ. Τζίβα, όπ.π., σχετικά με τις επιφυλάξεις, που διατυπώνονται αναφορικά με τη διάκριση μεταξύ αστικών και εμπορικών ηλεκτρονικών συμβάσεων, οι οποίες βασίζονται στη σύγχρονη σχετικοποίηση των εννοιών της εμπορικής ιδιότητας και της εμπορικής πράξης, και την αδυναμία ενιαίας αντιμετώπισης των όρων του επιχειρηματία και του εμπόρου, λόγω της διαφορετικής δογματικής προσέγγισής τους από διάφορα Νομικά συστήματα.

¹²² Με την τροποποίηση του ν.2251/1994 από το ν. 3587/2007 διευρύνθηκε η έννοια του καταναλωτή, η οποία περιλαμβάνει πλέον, «κάθε φυσικό, ή νομικό πρόσωπο, ή ενώσεις προσώπων χωρίς νομική προσωπικότητα, για τα οποία προορίζονται τα Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

επιλογή για ιδιαίτερη αντιμετώπισή της.¹²³ Η ανάγκη θέσπισης ειδικών ρυθμίσεων για τις καταναλωτικές συμβάσεις, ως απόρροια των συνθηκών λειτουργίας της σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας, εντείνεται στην περίπτωση των **διαδικτυακών συναλλαγών, οι οποίες ορθά θεωρούνται ως ο κατ' εξοχήν τομέας εφαρμογής του δικαίου προστασίας του καταναλωτή.**¹²⁴ Ειδικότερα, ζητήματα σχετικά με τη διαδικασία διαπραγμάτευσης, σύναψης και εκτέλεσης των ηλεκτρονικών καταναλωτικών συμβάσεων, όπως η διενέργεια εμπορικής επικοινωνίας, η απόσταση μεταξύ των συμβαλλομένων, η χρήση προδιατυπωμένων Γενικών Όρων Συναλλαγών και η προσχώρηση των καταναλωτών σε προσυντεταγμένες ηλεκτρονικές συμβάσεις, καθώς και η ανασφάλεια δικαίου και η ανισορροπία ισχύος που παρατηρούνται σε περίπτωση ένδικης προσφυγής του διαδικτυακού καταναλωτή, αντιμετωπίζονται κατάλληλα μέσω του υφισταμένου νομικού πλαισίου για τις από απόσταση συναπτόμενες καταναλωτικές συμβάσεις.¹²⁵

3.4.5 Υποχρέωση ενημέρωσης του καταναλωτή

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν για τη γενική υποχρέωση παροχής πληροφοριών κατά το προσυμβατικό στάδιο της ηλεκτρονικής σύμβασης, ο φορέας παροχής υπηρεσιών μέσω διαδικτύου οφείλει να γνωστοποιήσει στο χρήστη ορισμένες πληροφορίες σχετικά με την ταυτότητα, τη δραστηριότητά του, και τα στοιχεία της διενεργουμένης συναλλαγής. Στην περίπτωση των καταναλωτικών ηλεκτρονικών συμβάσεων η εν λόγω υποχρέωση ενημέρωσης διευρύνεται, περιλαμβάνοντας πρόσθετες πληροφορίες που οφείλουν να ανακοινωθούν πριν από τη σύναψη της σύμβασης στον καταναλωτή, ο οποίος, σε αντίθετη περίπτωση, δύναται να ζητήσει την ακύρωσή της.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρ. 4 § 2 ν.2251/1994, ο προμηθευτής υποχρεούται να ενημερώσει τον καταναλωτή ιδίως¹²⁶ για τα εξής στοιχεία: α) **την ταυτότητα και τη διεύθυνσή του,** β) **τα ουσιώδη χαρακτηριστικά του αγαθού, ή της υπηρεσίας,** γ) **την τιμή, την ποσότητα και τις δαπάνες για τη μεταφορά του αγαθού,** ή τη μετάβαση του παρέχοντος την υπηρεσία, και την ενδεχόμενη **επιβάρυνση του Φ.Π.Α,** εφόσον δεν περιλαμβάνεται στη

προϊόντα, ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά και τα οποία κάνουν χρήση αυτών, ως τελικοί αποδέκτες τους, κάθε αποδέκτης διαφημιστικού μηνύματος, και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που εγγυάται υπέρ καταναλωτή, εφόσον δεν ενεργεί στο πλαίσιο της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητάς του».

¹²³ Η επιδίωξη του κοινοτικού νομοθέτη για την παροχή αποτελεσματικής προστασίας προς τους καταναλωτές καταδεικνύεται από την προσπάθεια συνεχούς διαμόρφωσης του σχετικού νομοθετικού πλαισίου, βλ. ειδικ. Πρ. Οδ. του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (COM 2007/698) για τροποποίηση της Οδ. 2002/22/EK για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών, όσον αφορά τα δίκτυα και τις υπηρεσίες των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της Οδ. 2002/58/EK σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και του Καν. ΕΚ /2006/2004 για τη συνεργασία αναφορικά με την προστασία των καταναλωτών, και Πρ. Οδ. του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (COM 2008/614) της 8.10.2008, για τα δικαιώματα των καταναλωτών, σε ιστ. eur-lex.europa.eu

¹²⁴ Καράκωστας, Βασικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στο διαδίκτυο, σε ΔΕΕ 2004, σελ. 499. Στην εμπορία από απόσταση αγαθών και υπηρεσιών αναφέρεται το άρθρ. 4 ν. 2251/1994, από το πεδίο εφαρμογής του οποίου εξαιρούνται οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, που ρυθμίζονται από το άρθρ. 4α ν.2251/1994.

¹²⁵ Καράκωστας, ΔΕΕ 2004, σελ. 502.

¹²⁶ Η απαρίθμηση των εν λόγω στοιχείων γίνεται ενδεικτικά. Ο προμηθευτής οφείλει να γνωστοποιήσει στον καταναλωτή όλα τα ουσιαστικά στοιχεία (*essentialia negotii*) της σύμβασης, και να τον ενημερώσει για το δικαίωμα υπαναχώρησης από τη σύμβαση, Καράκωστας, Δίκαιο προστασίας καταναλωτή, σελ. 141, Γ. Γεωργιάδης (2003), σελ. 309

συνολική τιμή, δ) τον τρόπο πληρωμής, παράδοσης και εκτέλεσης της σύμβασης, ε) τη διάρκεια ισχύος της προσφοράς, ή της τιμής, στ) το δικαίωμα υπαναχώρησης του καταναλωτή από τη σύμβαση, ζ) το κόστος χρησιμοποίησης του μέσου επικοινωνίας από απόσταση, όταν υπολογίζεται με βάση διαφορετική των βασικών τιμολογίων, και η) την ελάχιστη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, στην περίπτωση συμβάσεων για την προμήθεια αγαθών, ή υπηρεσιών που εκπληρώνονται διαρκώς, ή περιοδικώς.^{127,128} Κατά ρητή πρόβλεψη του άρθρ. 4 § 2 ν. 2251/1994, η παράβαση της εν λόγω υποχρέωσης επιφέρει την ακυρότητα της συναφθείσας σύμβασης υπέρ του καταναλωτή.

Η ενημέρωση του καταναλωτή οφείλει να διενεργείται με τα μέσα της χρησιμοποιούμενης μεθόδου επικοινωνίας, κατά τρόπο ευκρινή, σαφή και κατανοητό, σύμφωνα με τις αρχές της καλής πίστης και των συναλλακτικών ηθών. Επομένως, όταν η διαπραγμάτευση διενεργείται μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, ή μέσω της ιστοσελίδας του προμηθευτή, οι απαραίτητες πληροφορίες θα ανακοινώνονται με ευκρίνεια σε εμφανές σημείο στο κείμενο ηλεκτρονικού μηνύματος, ή της ιστοσελίδας, αντίστοιχα, ώστε να καθίσταται εφικτή και να μην απαιτεί πρόσθετες δαπάνες η ανάγνωσή τους.¹²⁹

3.4.6 Εργατικές συμβάσεις μέσω του διαδικτύου

Η ανάπτυξη του φαινομένου της τηλεργασίας, δηλαδή της παροχής εργασίας μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή από τον εργαζόμενο από τόπο διαφορετικό από αυτόν της εκμετάλλευσης, συνήθως από την κατοικία του εργαζομένου, καθιστά αναγκαία την ένταξη των περιπτώσεων αυτών στην προβληματική μας. Οι συμβάσεις αυτές βεβαίως δεν συνάπτονται μέσω του διαδικτύου αλλά εκτελούνται μέσω αυτού.

Ο εργοδότης που δέχεται προσφορά εργασίας μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή και έχει την κατοικία του σε κράτος-μέλος μπορεί να εναχθεί κατά το άρθρο 19 του Κανονισμού είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους, όπου κατοικεί είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους, όπου ο εργαζόμενος συνήθως εκτελεί ή εκτελούσε την εργασία του. Αν ο εργαζόμενος δεν εκτελούσε την εργασία του πάντοτε στην ίδια χώρα, τότε ασκεί την αγωγή του ενώπιον των δικαστηρίων της περιφέρειας, όπου είναι ή ήταν εγκατεστημένη η επιχείρηση που τον προσέλαβε. Από την άλλη πλευρά, ο εργοδότης μπορεί να ασκήσει αγωγή κατά εργαζομένου που του παρείχε τηλεργασία μόνο στα δικαστήρια του κράτους-μέλους, όπου ο εργαζόμενος έχει την κατοικία του.

3.4.7 Ασφαλιστικά μέτρα

Τέλος κατά το άρθρο 31, ασφαλιστικά μέτρα που προβλέπονται από το δίκαιο συμβαλλομένου κράτους μπορούν να ζητηθούν από τα δικαστήρια του κράτους αυτού, έστω κι αν κατά τον Κανονισμό διεθνής δικαιοδοσία για την ουσία της υπόθεσης έχουν τα δικαστήρια άλλου συμβαλλομένου κράτους. Με τη ρύθμιση αυτή που καθιερώνει ουσιαστικά καθολική διεθνή δικαιοδοσία για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων επιχειρείται να διευκολυνθεί ο αιτών έννομη προστασία στις επείγουσες για την επίτευξη της προστασίας αυτής πράξεις χωρίς όμως να καταλύεται η προβλεπόμενη από τον ίδιο τον Κανονισμό διεθνής δικαιοδοσία.

¹²⁷ Πρόκειται κατ' ουσία για παρεμφερούς περιεχομένου υποχρεώσεις με αυτές που επιβάλλουν τα άρθρ. 4 π.δ. 131/2003 και 5 Οδ. 2000/31/EK αναφορικά με κάθε είδους ηλεκτρονική σύμβαση.

¹²⁸ Βλ. OLG Hamburg 5U 128/2004 (3.2.2005) σε www.lexact.de, σύμφωνα με την οποία για την ενημέρωση δεν αρκεί η χρήση σημείων, π.χ αστερίσκων, κ.λπ.

¹²⁹ Για την αναγραφή π.χ. των εν λόγω πληροφοριών το χρησιμοποιούμενο μέγεθος γραμματοσειράς δε θα πρέπει να είναι δυσανάλογα μικρό σε σχέση με το υπόλοιπο κείμενο του ηλεκτρονικού εγγράφου, Γ. Γεωργιάδης (2003), σελ. 310

3.4.8 Συμπεράσματα

Από όσα προαναφέρθηκαν φαίνεται αβίαστα ότι σκοπός του Κανονισμού 44/2001 δεν είναι η ρύθμιση ειδικά των θεμάτων που άπτονται των μέσω διαδικτύου συναλλαγών. Λόγω του διεθνούς και συχνότατα εμπορικού τους χαρακτήρα όμως οι συναλλαγές αυτές εμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό στο πεδίο ρύθμισης του εν λόγω Κανονισμού. Το πρόβλημα όμως είναι ότι ο Κανονισμός αυτός χρησιμοποιεί στα ζητήματα που μας ενδιαφέρουν **ως συνδέσμους για τη θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας την κατοικία και τον τόπο εκπλήρωσης της παροχής**. Αφήνει αναγκαστικά αναπάντητο το πώς θα εξειδικευθεί σε ορισμένες αμφισβητούμενες περιπτώσεις των μέσω διαδικτύου συναλλαγών η έννοια της κατοικίας, δεδομένων των δυσκολιών σύνδεσης των ιστοσελίδων με μια έννομη τάξη.

3.5 Ζητήματα Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου

Μετά την εύρεση του αρμόδιου forum πρέπει να αντιμετωπιστεί το ζήτημα του ουσιαστικού δικαίου που πρέπει να εφαρμοστεί σε μια διαφορά από διεθνή συναλλαγή μέσω διαδικτύου. Εξυπακούεται βεβαίως ότι τέτοιο ζήτημα δεν τίθεται αν δεν υπάρχουν στοιχεία αλλοδαπότητας στην υπό κρίση συναλλαγή.

3.5.1 Το ελληνικό δίκαιο.

Κατά το άρθρο 25 ΑΚ οι ενοχές από σύμβαση ρυθμίζονται από το δίκαιο στο οποίο έχουν υποβληθεί τα μέρη. Θεσπίζεται δηλαδή ως κύριος σύνδεσμος για να διέπει το εφαρμοστέο δίκαιο επί των συμβατικών ενοχών η αρχή της αυτονομίας των συμβαλλομένων. Αυτό ισχύει ασφαλώς και για τις συναλλαγές που συνάπτονται μέσω του διαδικτύου. Επομένως το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο **επιτρέπει στους συμβαλλομένους μέσω του διαδικτύου να επιλέξουν με ηλεκτρονικό ή παραδοσιακό τρόπο το δίκαιο που αυτοί επιθυμούν να ρυθμίζει την έννομη σχέση τους**. Στην ελληνική θεωρία γίνεται λόγος περί σχετικής και όχι απόλυτης αυτονομίας. Δηλαδή τα συμβαλλόμενα μέρη μπορούν να επιλέξουν ως εφαρμοστέο ένα δίκαιο που σχετίζεται με κάποιο τρόπο με τη σύμβασή τους και όχι ένα εντελώς άσχετο με αυτήν δίκαιο¹³⁰.

Ελλείψει της περιγραφόμενης συμφωνίας εφαρμόζεται το δίκαιο που αρμόζει στη σύμβαση από το σύνολο των ειδικών συνθηκών. Πρόκειται για έναν ευέλικτο κανόνα συνδέσεως που δίνει στο δικαστή τη δυνατότητα να εκτιμήσει συνολικά την υπό κρίση σύμβαση και να σταθμίσει ποιοτικά όλα τα νομοθετημένα και μη στοιχεία που συνδέονται με αυτήν προκειμένου να αποφασίσει ποιο από τα περισσότερα εμπλεκόμενα δίκαια πρέπει να εφαρμοστεί στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Το πεδίο εφαρμογής του παραπάνω άρθρου περιορίστηκε σημαντικά από την εφαρμογή της Σύμβασης της Ρώμης, η οποία καλύπτει πλέον μόνον τις συμβατικές ενοχές που εκφεύγουν από τις ρυθμίσεις που καθιερώνει η κοινοτική Σύμβαση.

Σε κάθε περίπτωση πάντως τα αποτελέσματα, στα οποία οδηγεί η εφαρμογή του αλλοδαπού δικαίου δεν θα πρέπει να είναι αντίθετα με διατάξεις ή κανόνες αναγκαστικού δικαίου της ημεδαπής έννομης τάξης διότι στην περίπτωση αυτή τα αποτελέσματα αυτά παραμερίζονται και εφαρμόζεται ο αναγκαστικού δικαίου κανόνας της ημεδαπής νομοθεσίας. Αυτή η ρύθμιση περιέχεται στο άρθρο 33 ΑΚ.

Αναφορικά με τον τύπο της δικαιοπραξίας, το άρθρο 11 ΑΚ προβλέπει ότι αυτή είναι έγκυρη ως προς τον τύπο, αν ο τύπος είναι αυτός που απαιτείται από το δίκαιο που διέπει το περιεχόμενο της δικαιοπραξίας είτε αυτός που απαιτείται από το δίκαιο του τόπου όπου επιχειρείται η δικαιοπραξία είτε τέλος αυτός που απαιτεί το δίκαιο της ιθαγένειας όλων των αντισυμβαλλομένων. Για τις συμβάσεις μεταξύ απόντων -και τέτοιες είναι και οι μέσω διαδικτύου συναπτόμενες- γεννάται το πρόβλημα ποιας πολιτείας το δίκαιο θα ρυθμίζει -ως *lex loci actus-* τον τύπο της δικαιοπραξίας, όταν οι αντισυμβαλλόμενοι εκδηλώνουν τη βούλησή τους σε

¹³⁰ Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου, Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, Β. Βασιλακάκης, ο.π., σελ.260

διαφορετική ο καθένας χώρα. Κατά την κρατούσα στη διεθνή θεωρία του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου άποψη κάθε τμήμα της σύμβασης και συνεπώς του τύπου της διέπεται από το δίκαιο του τόπου όπου βρισκόταν ο κάθε αντισυμβαλλόμενος όταν εξέφραζε τη δική του δήλωση βουλήσεως¹³¹.

Οι μέσω του διαδικτύου συμβάσεις είναι συμβάσεις μεταξύ απόντων. Το ζήτημα της εγκυρότητάς τους έχει επιλυθεί στην Ε.Ε. Σε ό,τι αφορά τα άλλα κράτη, **για να θεωρείται έγκυρη μια σύμβαση που έχει συναφθεί μέσω του διαδικτύου πρέπει κατά το ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο κάθε τμήμα του τύπου της να θεωρείται έγκυρο από τη νομοθεσία του κράτους, στο οποίο βρισκόταν ο κάθε αντισυμβαλλόμενος όταν εξέφραζε ηλεκτρονικά τη δήλωση βουλήσεώς του.**

3.5.2 Η Οδηγία 2000/31/Ε.Κ. για την κοινωνία της πληροφορίας και το ηλεκτρονικό εμπόριο.

α. Πεδίο ρύθμισης

Η Οδηγία 2000/31/Ε.Κ. σκοπό έχει τη ρύθμιση του ηλεκτρονικού εμπορίου στην Ε.Ε. Στο πεδίο ρύθμισης της Οδηγίας δεν εμπίπτουν όλες οι μορφές των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Η ίδια ρητά εξαιρεί ορισμένες μορφές ηλεκτρονικής επικοινωνίας και συναλλαγών μέσω του διαδικτύου από το πεδίο εφαρμογής της. Συγκεκριμένα εξαιρείται η **χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου** ή αντίστοιχων ατομικών επικοινωνιών όταν ο χρήστης δεν ενεργεί στο πλαίσιο της επαγγελματικής ή εμπορικής του ιδιότητας, ακόμη κι όταν πρόκειται να συναφθεί σύμβαση. Δηλαδή οι μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή αντίστοιχων μέσων συμβάσεις μεταξύ προσώπων που δεν ενεργούν ως επαγγελματίες ή έμποροι δεν εμπίπτει στην εφαρμογή της οδηγίας.

Στο ίδιο σημείο ρητά εξαιρείται η συμβατική σχέση μεταξύ εργοδότη και εργαζομένου, προφανώς για την εξ αποστάσεως παροχή εργασίας. Έτσι και **η τηλεργασία εξαιρείται από τις ρυθμίσεις του κοινοτικού δικαίου.** Αναφορικά με την παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μέσω του διαδικτύου, σύμφωνα με το σημείο 27 της Οδηγίας, η εφαρμογή της είναι αμφίβολη στις περιπτώσεις αυτές διότι εξαγγέλλεται η δημιουργία ειδικότερου και πληρέστερου νομικού πλαισίου για τη μέσω διαδικτύου παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Επίσης η Οδηγία δεν εφαρμόζεται στα θέματα που καλύπτονται ήδη από τις Οδηγίες 95/46/ΕΚ και 97/66/ΕΚ¹³² (άρθρο 1 παρ.5 περίπτωση β) καθώς και στις **περιπτώσεις συμμετοχής σε τυχερά παιχνίδια** με στοίχημα σε νομισματική αξία, συμπεριλαμβανομένων των λαχείων και των στοιχημάτων (άρθρο 1 παρ.5 περίπτωση δ υποπερίπτωση 3).

Καθίσταται φανερό ότι το πεδίο ρύθμισης της Οδηγίας περιορίζεται στις επαγγελματικές και εμπορικές συναλλαγές που διενεργούνται μέσω του διαδικτύου και κυρίως στις καταναλωτικές συμβάσεις. Για τις ανωτέρω συμβάσεις που ρητώς εξαιρούνται από το πεδίο ρύθμισης της Οδηγίας καθώς και για οποιαδήποτε άλλη σύμβαση που δεν εμπίπτει σε αυτό πρέπει να ανατρέξουμε στην κοινοτική Σύμβαση της Ρώμης για τις συμβατικές ενοχές.

Προκαταβολικά πρέπει να τονισθεί ότι η εν λόγω Οδηγία δεν εφαρμόζεται σε υπηρεσίες που παρέχονται από φορείς εγκατεστημένους σε τρίτη χώρα (σημείο 58).

Αυτό δεν είναι αυτονόητο διότι η Οδηγία θα ήταν κάλλιστα δυνατό να εφαρμοστεί και στις περιπτώσεις αυτές από τα δικαστήρια των κρατών-μελών και να οδηγηθούμε στην εφαρμογή δικαίου μη κοινοτικού κράτους, ακριβώς όπως συμβαίνει με την εφαρμογή της σύμβασης της Ρώμης.

β. Εφαρμογή του δικαίου της χώρας προέλευσης του φορέα παροχής υπηρεσιών

¹³¹ Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου, Ζ. Παπασιώπη-Πασιά, Β. Βασιλακάκης, ο.π., σελ.144

¹³² Η πρώτη οδηγία αφορά την προστασία των φυσικών προσώπων από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την κυκλοφορία αυτών ενώ η δεύτερη την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών.

Διακηρυγμένος στόχος του κοινοτικού νομοθέτη είναι ότι δεν επιδιώκει να θεσπίσει πρόσθετους κανόνες περί συγκρούσεως δικαίων ούτε να θίξει τη (διεθνή) δικαιοδοσία των δικαστηρίων. Το άρθρο 4 επαναλαμβάνει σχεδόν αυτούσια ως ρύθμιση πλέον τη διακήρυξη αυτή.

Εντούτοις η Οδηγία εισάγει την αρχή της εφαρμογής του δικαίου του κράτους-μέλους, στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο φορέας παροχής των υπηρεσιών, δηλαδή ο αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή (σκέψη 22). Η αρχή αυτή επαναλαμβάνεται ως ρύθμιση στο άρθρο 3 παρ.1., είναι γνωστή ως αρχή εφαρμογής του δικαίου της χώρας προέλευσης¹³³ και η επιλογή της βασίζεται στην ανάγκη για ασφάλεια δικαίου. Σύμφωνα με την αρχή αυτή οι διαφορές που προκύπτουν από τις επαγγελματικές, εμπορικές ή καταναλωτικές συμβάσεις μέσω του διαδικτύου ρυθμίζονται από το δίκαιο της πολιτείας, στην οποία είναι εγκατεστημένος ο παροχέας των υπηρεσιών και συνεπώς αντισυμβαλλόμενος του καταναλωτή όταν πρόκειται για καταναλωτική σύμβαση.

Η Οδηγία προχωρά και επιλύει σε ικανοποιητικό βαθμό το κυριότερο ίσως πρόβλημα των μέσω διαδικτύου συναλλαγών που είναι ο εντοπισμός της εγκατάστασης του φορέα της παροχής των υπηρεσιών, δηλαδή η εύρεση συνδέσμου των συναλλαγών που διενεργούνται στον “εικονικό” χώρο με μια έννομη τάξη. Παρακάμπτει με έναν γενικό τρόπο την προβληματική του “εικονικού” χαρακτήρα των συναλλαγών αυτών και της αδυναμίας τοπικού εντοπισμού τους και στο άρθρο 2 ορίζει ότι η έννοια της εγκατάστασης συνεπάγεται την επ’ αόριστον άσκηση οικονομικής δραστηριότητας μέσω μιας μόνιμης εγκατάστασης. Περαιτέρω διευκρινίζεται στο ίδιο άρθρο ότι ο τόπος εγκατάστασης της εταιρίας δεν βρίσκεται εκεί όπου είναι η τεχνολογία που υποστηρίζει την ιστοσελίδα ούτε εκεί όπου παρέχεται πρόσβαση στην εν λόγω ιστοσελίδα ή διεύθυνση αλλά εκεί που ασκεί την οικονομική της δραστηριότητα. Όταν υπάρχουν πολλοί τόποι εγκατάστασης του ίδιου φορέα εξετάζεται από ποιόν τόπο παρέχεται η εν λόγω υπηρεσία. Στην περίπτωση τέλος που είναι δύσκολο να προσδιοριστεί από ποιόν τόπο παρέχεται η συγκεκριμένη υπηρεσία, ως τόπος εγκατάστασης θεωρείται ο τόπος όπου ο φορέας παροχής των υπηρεσιών έχει το κέντρο των δραστηριοτήτων του που σχετίζονται με την εν λόγω υπηρεσία.

Κατευθυντήρια γραμμή για τον εντοπισμό του τόπου εγκατάστασης είναι η νομολογία του Δικαστηρίου του Λουξεμβούργου σύμφωνα άλλωστε και με το πρώτο εδάφιο της προαναφερθείσας σκέψης 19 της Οδηγίας. Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι εισάγεται στο χώρο των μέσω του διαδικτύου συμβάσεων ένα κριτήριο ουσιαστικού ελέγχου, κάτι αντίστοιχο με τη θεωρία του ελέγχου της πραγματικής έδρας που ισχύει στο ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Σκοπός του ελέγχου αυτού που καθιερώνει η Οδηγία είναι ο εντοπισμός του αληθινού τόπου εγκατάστασης του φορέα παροχής των υπηρεσιών, ώστε να καταστούν απρόσφορες οι προσπάθειες καταστρατήγησης των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και της αρχής της εφαρμογής του δικαίου της χώρας προέλευσης και οι προσπάθειες άγρας δικαστηρίου, οι οποίες επιτυγχάνονται μέσω της εμφάνισης διαφορετικού τόπου εγκατάστασης με τη βοήθεια της ιστοσελίδας.

Τα κριτήρια εντοπισμού της εγκατάστασης θα είναι πλέον αυτά που εφαρμόζονται και στις κοινές συναλλαγές, όπως η ύπαρξη εκμετάλλευσης, υποκαταστημάτων, αντιπροσωπειών, η φορολόγηση σε συγκεκριμένο τόπο και όχι κριτήρια που σχετίζονται με την τεχνολογική εξέλιξη και την ιδιαίτερη φύση του διαδικτύου, όπως ο τόπος εγκατάστασης του server, ο οποίος οργάνωσε και υποστηρίζει την ιστοσελίδα, ο τόπος εγκατάστασης του υπολογιστή στον οποίο βρίσκεται το λογισμικό της ιστοσελίδας κλπ. Με τον τρόπο αυτόν γίνεται δυνατή η ευχερής και χωρίς δυνατότητες καταστρατήγησης σύνδεση των συμβάσεων μέσω διαδικτύου με μια συγκεκριμένη έννομη τάξη.

3.6 Διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών (ν.3115/2003)

Για την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών, υιοθετήθηκε ο ν. 3115/2003, ο οποίος θεσμοθετεί και οργανώνει συνταγματικά κατοχυρωμένη Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή με τη

¹³³ Ε. Αλεξανδρίδου, *Η πρόταση οδηγίας της Ε.Ε. για το ηλεκτρονικό εμπόριο και η προστασία του καταναλωτή*, ΔΕΕ 2000.113.

επωνυμία "**Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών**" (ΑΔΑΕ). Η ΑΔΑΕ (www.adae.gr) είναι ένας φορέας που λειτουργεί με βάση το Ν. 3115/2003 με σκοπό την προστασία του απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιοδήποτε άλλο τρόπο, καθώς και την ασφάλεια των δικτύων και των πληροφοριών. Η ΑΔΑΕ είναι Ανεξάρτητη Αρχή που απολαμβάνει διοικητικής αυτοτέλειας, υπόκειται όμως σε κοινοβουλευτικό έλεγχο κατά τον τρόπο και τη διαδικασία που κάθε φορά προβλέπεται από τον κανονισμό της Βουλής.

Η **Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ)**, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της και του ελεγκτικού της ρόλου, απέστειλε το 2007, επιστολή στην εταιρία κινητής τηλεφωνίας, που εμπλέκεται σε υπόθεση για υποκλοπές, καλώντας την να υποβάλει εγγράφως τις απόψεις της. Η εν λόγω ενέργεια της ΕΕΤΤ είναι απόρροια της Απόφασης της ΑΔΑΕ, η οποία αφορά στην επιβολή κύρωσης σε βάρος της ίδιας εταιρίας κινητής τηλεφωνίας για παραβάσεις της κείμενης νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών (ΑΠ 67/12.01.07). Με την τελευταία αυτή απόφαση, επιβάλλεται πρόστιμο ύψους 76 εκατομμυρίων ευρώ στην εταιρία, καθώς διαπιστώνεται η τέλεση οκτώ συνολικά παραπτωμάτων. Ειδικότερα, οι πράξεις αυτές αφορούν την παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών μέσω της παράνομης εισαγωγής παράνομου λογισμικού, την παράβαση της νομοθεσίας περί απορρήτου των επικοινωνιών και των διαδικασιών περί άρσης του, την παράνομη υποκλοπή τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, την παράβαση του νομοθετικού πλαισίου για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, καθώς και τη μη ενημέρωση των συνδρομητών σχετικά με τον υφιστάμενο κίνδυνο ασφάλειας των επικοινωνιών τους¹³⁴

Το άρθρο 10 παρ. 1 του ν. 3115/2003 καθιερώνει ως πλημμέλημα την παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών ή των όρων και των διαδικασιών άρσης αυτού και την τιμωρεί με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους (ενίστε 2 ετών) και χρηματική ποινή μέχρι και 60.000 ευρώ.

Η επικοινωνία που προκύπτει σε μια συναλλαγή μεταξύ επιχειρηματία και πελάτη πρέπει να είναι απόρρητη, αφού σε καμιά περίπτωση τα προσωπικά στοιχεία του πελάτη και ιδιαίτερα οι αριθμοί των πιστωτικών του καρτών δεν πρέπει να γνωστοποιούνται σε τρίτους. Η ΑΔΑΕ έχει εκδώσει κάποιους κανονισμούς για τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών και ελέγχει τους οργανισμούς ηλεκτρονικού εμπορίου για την τήρηση των κανόνων (η ίδια ελέγχεται από το κράτος).

Η ΑΔΑΕ έχει εκδώσει και δημοσιεύσει στην εφημερίδα της κυβερνήσεως κανονισμούς ασφαλείας για το διαδίκτυο, τη διασφάλιση απορρήτου τηλεπικοινωνιακής υποδομής, την κινητή και σταθερή τηλεφωνία, το θεσμικό πλαίσιο για την ασφάλεια, καθώς και την ασφάλεια για αυτόματες τραπεζικές συναλλαγές.

Η διασφάλιση του απορρήτου των κινητών επικοινωνιών επιχειρείται στο πλαίσιο της νομοθεσίας για την προστασία κάθε μορφής επικοινωνιών και ενισχύεται με τον **Ν.3674/2008 «Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου διασφάλισης του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας και άλλες διατάξεις»**¹³⁵. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η επικοινωνία δεν περιλαμβάνει προσωπικά δεδομένα, όταν δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστούν τα πρόσωπα των επικοινωνούντων¹³⁶. Σε περίπτωση παράβασης της κείμενης νομοθεσίας, σε σχέση με το απόρρητο των επικοινωνιών, προβλέπονται αστικές, διοικητικές και ποινικές κυρώσεις. Να σημειώσουμε, εδώ, ότι η ρύθμιση για τις αστικές κυρώσεις, τις οποίες επισύρει η παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών, είναι αντίστοιχη προς εκείνη του άρθρου 14 του Ν **3471/2006 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των**

¹³⁴ Βαρελά, *Ηλεκτρονικές επικοινωνίες : Αποφάσεις ανεξαρτήτων αρχών για τις υποκλοπές ΙΜΕΕ 1 2007 σ.2.*

¹³⁵ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου, *Νομική διασφάλιση του απορρήτου των κινητών επικοινωνιών ΙΜΕΕ 4 2008 σ.447*

¹³⁶ Σωτηρόπουλος, *Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων 2006 σ.50*

τηλεπικοινωνιών. Η εναρμονισμένη ρύθμιση δικαιολογείται από το γεγονός ότι συνήθως τα παραπάνω δύο έννομα αγαθά (ελευθερία της επικοινωνίας και προσωπικά δεδομένα) προσβάλλονται από μία και μόνη συμπεριφορά του δράστη¹³⁷.

Ο έλεγχος της τήρησης των κανόνων επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής ασκείται από την ΑΠΠΧ. Ο τομέας όμως των τηλεπικοινωνιών και ειδικότερα η προστασία των χρηστών των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει και της σημασίας της για την οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας υπόκειται στην εποπτεία της ΕΕΤΤ (Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων). Οι αρμοδιότητες της ΕΕΤΤ αποσκοπούν στην απρόσκοπτη λειτουργία της τηλεπικοινωνιακής αγοράς, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία των δικαιωμάτων του καταναλωτή.

Η ΑΔΑΕ έχει την αρμοδιότητα επιβολής διοικητικών κυρώσεων, ύστερα από ακρόαση των ενδιαφερομένων, με τη μορφή συστάσεων ή/ και χρηματικών προστίμων από 15.000 έως 1.500.000 ευρώ. Οι αποφάσεις της ΑΔΑΕ οφείλουν να είναι αιτιολογημένες και υπόκεινται στον ακυρωτικό έλεγχο του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Κυρώσεις από ΑΔΑΕ:

Απόφαση 74/2006) (www.dpa.gr)¹³⁸

Η ΑΔΑΕ με απόφασή της επέβαλε πρόστιμο 100.000 ευρώ σε τηλεπικοινωνιακό πάροχο για έλλειψη επαρκών μέτρων ασφάλειας, φυσικής και τεχνικής, αναφορικά με τη πρόσβαση στο Σύστημα Απεικόνισης Αναλυτικών Στοιχείων Κλήσεων Συνδρομητών (πρόσβαση από μη εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους, έλλειψη διαδικασιών ελέγχου τήρησης των εγκυκλίων – οδηγιών από τους υπαλλήλους κλπ.)

(Απόφαση 83/2009) (www.dpa.gr)

Στην προκειμένη περίπτωση, η εταιρία συνέλεξε προσωπικά δεδομένα από δημόσια προσβάσιμη πηγή, δηλαδή τον κατάλογο συνδρομητών του ΟΤΕ. Τα δεδομένα αυτά υπόκεινται σε επιπλέον επεξεργασία, καθώς συνδυάζονται με γεωγραφική πληροφορία, και δημοσιεύονται με τη μορφή του λογισμικού Hellas Navigator, δηλαδή με τη μορφή προηγμένου ηλεκτρονικού καταλόγου με χάρτη. Με τον τρόπο αυτό βελτιώνεται η ποιότητα των δεδομένων, καθώς είναι δυνατή η παροχή προηγμένων υπηρεσιών αναζήτησης προσωπικών δεδομένων.

Η προηγμένη λειτουργία αναζήτησης συνίσταται στο γεγονός ότι ο χρήστης του εν λόγω λογισμικού δύναται να αναζητήσει τα στοιχεία συνδρομητών του ΟΤΕ και με βάση γεωγραφικά δεδομένα. Σε έναν απλό τηλεφωνικό κατάλογο, θα μπορούσε να αναζητήσει τα στοιχεία του εκάστοτε συνδρομητή μόνο με βάση συγκεκριμένα στοιχεία (όνομα συνδρομητή, τηλέφωνο, διεύθυνση) και σε πιο περιορισμένη κλίμακα.

Ο σκοπός που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας, με την παροχή δυνατότητας γεωγραφικής αναζήτησης των προσωπικών δεδομένων όσων περιλαμβάνονται στους καταλόγους συνδρομητών, είναι η πώληση του ηλεκτρονικού καταλόγου για την πραγματοποίηση γεωγραφικά στοχευόμενων διαφημιστικών ενεργειών από τον εκάστοτε αγοραστή.

Ο εκάστοτε αγοραστής δύναται να δημιουργήσει στοχευόμενες ομάδες διαφήμισης (π.χ. όλοι οι ηλεκτρολόγοι μιας γεωγραφικής περιοχής) και να διαφημίσει τα προϊόντα του με βάση το είδος του αγοραστικού κοινού, το οποίο έχει επιλέξει. Συνεπώς, ο σκοπός της επεξεργασίας διαφοροποιείται από αυτόν ενός καταλόγου συνδρομητών και ως εκ τούτου, κατά παράβαση του άρθρου 10 παρ. 4 του ν. 3471/2006 η εταιρεία δημιούργησε αρχείο από τους συνδρομητές του ΟΤΕ. Η ΑΠΠΧ προχώρησε σε προειδοποίηση προς την εταιρία για τη παράβαση του άρθρου 10, παρ. 4 του Ν. 3471/2006.

¹³⁷ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου, Νομική διασφάλιση του απορρήτου των κινητών επικοινωνιών IMME 4 2008 σ.451

¹³⁸ Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου, Νομική διασφάλιση του απορρήτου των κινητών επικοινωνιών IMME 4 2008 σ.453.

Η εταιρεία οφείλει να τροποποιήσει τον ηλεκτρονικό οδηγό που εκδίδει και να επιτρέψει τη γεωγραφική αναζήτηση μόνο σε όσους συνδρομητές τηλεφωνίας έχουν δώσει εκ νέου τη συγκατάθεσή τους για χρήση των δεδομένων τους στο πλαίσιο της δυνατότητας γεωγραφικής αναζήτησης.

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

4.1 Εισαγωγή

Στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, όπως και ευρύτερα, του Διαδικτύου, διαμορφώνονται νέες συναλλακτικές πρακτικές και νέα μορφώματα συμβάσεων που αφορούν την παροχή σχετικών υπηρεσιών¹³⁹. **Ως συμβάσεις Διαδικτύου μπορεί να θεωρηθούν οι συμβάσεις με αντικείμενο υπηρεσίες που συνδέονται με την εμπορική εκμετάλλευση και χρήση του Διαδικτύου**, αλλά και οι συμβάσεις που καταρτίζονται ηλεκτρονικά στο πλαίσιο των ηλεκτρονικών συναλλαγών.

Οι συμβάσεις που αφορούν υπηρεσίες Διαδικτύου προσομοιάζουν σε μικρό ή μεγάλο βαθμό με τις συμβάσεις που ρυθμίζονται στον Αστικό Κώδικα. Παρόλο που οι συμβατικές μορφές που αναπτύχθηκαν στα πλαίσια των συναλλαγών του ηλεκτρονικού εμπορίου δεν ομοιάζουν παρά ελάχιστα με άλλες συμβάσεις πληροφορικής, είναι καινοφανείς, οι συμβατικοί τύποι που διαμορφώνονται στην πράξη, λόγω της χρήσης τους σε μεγάλο αριθμό συναλλαγών, έχουν κοινά χαρακτηριστικά και περιλαμβάνουν ρυθμίσεις, τις οποίες μπορούμε να εντάξουμε σε κάποια από τις συμβάσεις του ΑΚ.

Μέσα στο πλήθος των συμβάσεων που καταρτίζονται αναφορικά με την παροχή υπηρεσιών στο Διαδίκτυο ξεχωρίζουν **οι συμβάσεις παροχής πρόσβασης στο Internet, οι συμβάσεις με αντικείμενο την παροχή πληροφοριών σε απευθείας σύνδεση (παροχή πληροφόρησης, πρόσβασης σε βάσεις δεδομένων κοκ.), οι συμβάσεις φιλοξενίας ιστοσελίδων, οι συμβάσεις απόκτησης ονόματος χώρου Διαδικτύου (domain name) και τέλος, οι συμβάσεις με παροχές Διαδικτύου**, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο τον σχεδιασμό ενός διαδικτυακού τόπου, τη διαφήμιση σε σελίδες Διαδικτύου και την αγορά διαδικτυακού περιεχομένου (έργων υπό την έννοια της πνευματικής ιδιοκτησίας, ειδήσεων, οικονομικών πληροφοριών κοκ.).

Τις συμβάσεις αυτές και ειδικότερα, τα χαρακτηριστικό τους και την ένταξη τους στο σύστημα του ΑΚ θα αναλύσουμε στη συνέχεια.

4.1.1 Η Έννοια Του «Παροχέα».

Λόγω του πολυδιάστατου των δραστηριοτήτων που ασκούνται μέσω Internet, αλλά και της πολυνομίας είναι εύλογο δύσκολο να κατατάξουμε συστηματικά τα πρόσωπα που δραστηριοποιούνται στο χώρο του Διαδικτύου.

Στην 2000/31/ ΕΚ και, συγκεκριμένα, στο αρθ. 2 στ. β' (Αρθ. 1 στ. β' π.δ. 131/2003) ορίζεται ως «φορέας παροχής υπηρεσιών της ΚτΠ» «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παρέχει μία υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας». Ως «υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας» ορίζεται, κατά νομοθετική παραπομπή στην οδηγία 98/ 34/ΕΚ, «κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται εξ αποστάσεως έναντι αμοιβής, μέσω εξοπλισμών ηλεκτρονικής επεξεργασίας και αποθήκευσης δεδομένων και κατόπιν προσωπικής επιλογής του αποδέκτη της υπηρεσίας» (Αρθ. 2 στ. α' 2000/31/ΕΚ, Αρθ. 1.στ. α' π.δ. 131/2003). Στις υπηρεσίες αυτές εντάσσονται και υπηρεσίες που συνιστούν οικονομικές δραστηριότητες, έστω και εάν δεν αμείβονται από τον αποδέκτη τους, όπως είναι η παροχή πληροφοριών σε απευθείας σύνδεση, εμπορικές επικοινωνίες ή υπηρεσίες αναζήτησης, πρόσβασης και ανάκτησης δεδομένων. Επίσης, στην έννοια αυτή εμπίπτει και η διαβίβαση πληροφοριών μέσω ενός δικτύου επικοινωνίας, με την παροχή πρόσβασης σε δίκτυο επικοινωνίας ή με την καταχώριση πληροφοριών τις οποίες παρέχει ο αποδέκτης της υπηρεσίας.¹⁴⁰

¹³⁹ Βλ. Ιγγλεζάκης Ι., «Εισαγωγή στο Δίκαιο της Πληροφορικής», σελ. 105.

¹⁴⁰ Οδηγία 2000/31/ ΕΚ, αιτιολογική σκέψη αριθ. 18.

Όλοι οι φορείς που παρέχουν υπηρεσίες που έχουν τα ανωτέρω εκ του νόμου απαιτούμενα χαρακτηριστικά αποτελούν «**φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας**», όπως άλλωστε προκύπτει και από το αρθ. 2 στ. β 2000/ 31/ ΕΚ. Σε αυτούς ανήκουν *οι φορείς παροχής υπηρεσιών διαδικτύου εν ευρεία έννοια*, οι οποίοι για λόγους που δε στερούνται εννόμων συνεπειών τριχοτομούνται και διακρίνονται σε:

α) Content Providers, δηλαδή παροχείς ιδίων πληροφοριών ή πληροφοριών των οποίων την ακρίβεια εγγυούνται κατά πρόδηλο τρόπο ή εμφανώς συντάσσονται με το περιεχόμενο των πληροφοριών που μεταδίδουν¹⁴¹. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και οι υπηρεσίες άμεσου ηλεκτρονικού εμπορίου (on-line), όπου η ολοκλήρωση της συναλλαγής με την εκπλήρωση την χαρακτηριστικής παροχής γίνεται μέσω διαδικτύου με την παράδοση αγαθών που μπορούν να αποκτήσουν ψηφιακή μορφή ή υπηρεσιών που προσφέρονται μέσω διαδικτύου¹⁴², λχ. παροχή λογισμικού, περιεχόμενο συνδρομητικών ηλεκτρονικών περιοδικών και βάσεων δεδομένων όπως η «νομος» κλπ. Βεβαίως στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και δραστηριότητες χωρίς οικονομικό χαρακτήρα, όπως η ανάρτηση ανακοινώσεως σε ένα blog.

β) Host Service Providers (παροχείς φιλοξενίας), «οι οποίοι προσφέρουν υπηρεσίες αποθήκευσης ξένων πληροφοριών και, συνεπώς, της διάθεσής τους στους χρήστες, οι οποίοι μπορούν εξαιτίας της αποθήκευσης να τις κατεβάσουν (download) από τους διακομιστές τους»¹⁴³. Host Service Provider (παροχέας φιλοξενίας) είναι λόγω χάρη η γνωστή σε όλους «Youtube».

γ) Access Providers, «οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες απλής μετάδοσης ξένων πληροφοριών ή υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο», συμπεριλαμβανομένης και της τεχνικής υποστήριξης περιήγησης στο Ιντερνετ¹⁴⁴ (λ.χ. forthe.net, hol, κλπ) Στο πλαίσιο, μάλιστα, αυτής της τεχνικής υποστήριξης, προβαίνουν σε προσωρινή αποθήκευση δεδομένων είτε προκειμένου να επιτυγχάνεται καλύτερη και πιο απλοποιημένη μετάδοση των δεδομένων έναντι του ίδιου του χρήστη, καθώς πρόκειται για ενέργεια που διευκολύνει τεχνικά τη μετάδοση είτε προκειμένου να είναι ταχύτερη και αποτελεσματικότερη η μετάδοση πληροφοριών προς άλλους αποδέκτες μετά από αίτημά τους. Στην τελευταία περίπτωση πρόκειται, συνήθως, για αποθήκευση ιστοσελίδων μεγάλης επισκεψιμότητας σε ενδιάμεσους διακομιστές Proxy-Cache-Servers¹⁴⁵.

Συχνά επισημαίνεται ότι οι πάροχοι πρόσβασης κατά την ανωτέρω έννοια είναι πρόσωπα διακριτά από τον λεγόμενο «δικτυούχο ή Network Provider». Ο «δικτυούχος ή Network Provider» παρέχει την υποδομή τηλεφωνικού ή άλλου δημοσίου δικτύου (λχ. οπτικών ινών ή ραδιοσυχνότητων) για την μετάδοση των δεδομένων, τη λεγόμενη «γραμμή πρόσβασης», ενώ ο Access Provider παρέχει πρωτίστως υπηρεσίες πρόσβασης, δρομολόγησης, επεξεργασίας και μετάδοσης σημάτων με τη χρήση υπολογιστών μεγάλης ισχύος (servers) μέσω του εκάστοτε δικτύου. **Κατ' ουσίαν, και ο Network Provider είτε διαθέτει ιδιόκτητο δίκτυο είτε απλά μισθώνει γραμμές είναι πάροχος πρόσβασης στο διαδίκτυο με την ευρεία έννοια του όρου, διότι μόνο διαμέσου του εκάστοτε δικτύου δύναται κάποιος να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο.** Επομένως, ορθότερο είναι να δεχθούμε τη συστηματική υπαγωγή του στην έννοια του Access Provider και να παραμερίνει μόνο η λειτουργική διάκριση των υπηρεσιών που οι δύο φορείς προσφέρουν. Βεβαίως, και αυτή την λειτουργική διάκριση τείνουν να καταργήσουν οι εξελίξεις στην αγορά, καθώς η παροχή όλων των εν λόγω υπηρεσιών που καθιστούν εφικτή την πρόσβαση στο διαδίκτυο τείνει να

¹⁴¹ Σ. Σπυρόπουλος, «Διάκριση και ευθύνη παρόχων υπηρεσιών στο Διαδίκτυο», ΔΙΜΕΕ 3/ 2005, σελ. 374.

¹⁴² Γ. Γεωργιάδης, «Η σύναψη συμβάσεως μέσω του διαδικτύου», 2003, σελ. 27, βλ. και Λαζαράκος Γ. « Ηλεκτρονικό εμπόριο (e-commerce)», ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ 1999, σελ. 42 επ.

¹⁴³ Σ. Σπυρόπουλος, ο.π, ΔΙΜΕΕ 3/ 2005, σελ. 374.

¹⁴⁴ 21 Βλ. Δημήτρη Κιούπη, «Ποινικό Δίκαιο και Ιντερνετ», 1999, σελ 41.

¹⁴⁵ Ελίζα Αλεξανδρίδου, Γιοβανόπουλος, Ρήγας, «Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου», 2004, σελ. 103.

καθιερωθεί ως «πακέτο υπηρεσιών» προσφερόμενο από ένα παροχέα, περιλαμβάνουσα την παροχή δικτύου και λοιπών υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο μέσω Η/Υ¹⁴⁶.

Από τις ανωτέρω τρεις κατηγορίες παροχέων υπηρεσιών Διαδικτύου, ρόλο αυστηρά τεχνικό-παθητικό ως προς τη δυνατότητα ελέγχου και επεξεργασίας του περιεχομένου των δεδομένων έχουν οι δύο τελευταίοι, δηλαδή α) ο **πάροχος υπηρεσιών αποθήκευσης (ή φιλοξενίας) (Host Provider)** και β) ο **πάροχος υπηρεσιών πρόσβασης και μετάδοσης δεδομένων (Access Provider)**. Αυτοί αποτελούν τους **παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου (Internet Service Providers) «εν στενή έννοια»¹⁴⁷** ή κατ' άλλη διατύπωση, **«μεσάζοντες παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας»¹⁴⁸**, στους οποίους επιφυλάσσεται ευνοϊκή νομική μεταχείριση, καθώς απαλλάσσονται εκ της γενικής υποχρέωσης έλεγχου των μεταδιδόμενων πληροφοριών¹⁴⁹.

Οι παροχείς υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο και οι υπηρεσίες που αυτοί παρέχουν (όπως η διάθεση διακομιστών, δρομολογητών, υπολογιστών, συστήματα διασύνδεσης κλπ) εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Αρθ. 1 παρ. 1, Αρθ. 2 μζ', λα' του νόμου 3431/ 2006 «περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών». Αυτοί παρέχουν *υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ήτοι «οι υπηρεσίες που παρέχονται συνήθως έναντι αμοιβής των οποίων η παροχή συνίσταται, εν όλω ή εν μέρει, στη μεταφορά σημάτων σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών και των υπηρεσιών μετάδοσης σε δίκτυα που χρησιμοποιούνται για ραδιοηλεκτρονικές μεταδόσεις»*. Ειδικότερα, οι δικτυούχοι (Network Providers) εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του ανωτέρω νόμου και είναι «πάροχοι δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών», ήτοι υπηρεσιών που συνίστανται στη «σύσταση, λειτουργία, έλεγχο και διάθεση τέτοιου δικτύου»¹⁵⁰.

Ρητά, μάλιστα, εξαιρούνται από τη νομική ρύθμιση των «ηλεκτρονικών επικοινωνιών» οι «Content Providers», καθόσον στην Οδηγία-Πλαίσιο και στην αντίστοιχη εθνική πράξη προσαρμογής¹⁵¹ αναφέρεται ότι «...στις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών δεν περιλαμβάνονται οι υπηρεσίες παροχής ή ελέγχου περιεχομένου, που μεταδίδεται μέσω δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών και υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας.... οι οποίες δεν αφορούν εν όλω ή εν μέρει τη μεταφορά σημάτων...»¹⁵².

¹⁴⁶ Σήμερα, οι μεγαλύτεροι Access Providers, όπως η Forthnet, η κυπριακή CYTA, η Hellas on Line, η Tellas τείνουν να γίνουν και Network Providers, καθώς δια κοινοτικών επιδοτήσεων εγκαθιστούν στο υπέδαφος ιδιόκτητα δίκτυα οπτικών ινών, και η κάθε εταιρεία αναλαμβάνει τη δημιουργία των σχετικών υποδομών σε ξεχωριστή γεωγραφική περιοχή της Ελλάδος, ώστε να είναι σύμφωνα με τις κοινοτικές επιταγές παντού εφικτή η πρόσβαση.

¹⁴⁷ Όρος του Δ. Κιούπη, «Ποινικό Δίκαιο και Ιντερνετ», 1999, σελ. 42 επ., ο οποίος όμως δίνει διαφορετικό εύρος στον όρο, καθώς σύμφωνα με αυτόν η δραστηριότητα των παροχέων «εν στενή έννοια» συνίσταται στην πρόσβαση του χρήστη στο διαδίκτυο και την περαιτέρω τεχνική υποστήριξη της πρόσβασης, χωρίς να συμπεριλαμβάνει ρητά και τις δραστηριότητες hosting, οι οποίες ενδεχομένως να μπορούσαν να ενταχθούν στην έννοια της «περαιτέρω τεχνικής υποστήριξης» της πρόσβασης, εφόσον παρέχοντο από τον Access Provider.

¹⁴⁸ Ελένη Διαμαντή, «Ευθύνη των μεσάζοντων παροχής υπηρεσιών στο διαδίκτυο, κατά το π.δ. 131/ 2003», ΔΕΕ 10/ 2004, σελ. 986.

¹⁴⁹ 27 Αρθ. 15 Οδ. 2000/31/ΕΚ, Αρθ. 16 πδ. 131/2002

¹⁵⁰ Αρθ. 2 στ. ιγ' 2002/21/ΕΚ

¹⁵¹ Αρθ. 2 περ. γ' Οδ. 2002/21/ΕΚ, Αρθ. 2, στ. μζ' ν. 3431/ 2006

¹⁵² Στην ανωτέρω εξαίρεση υπάγονται, κατά την κρατούσα άποψη, και οι Host Providers υπό την έννοια παρέχουν χώρο για αποθήκευση αλλότριου περιεχομένου σε ορισμένους συνδρομητές και τη δυνατότητα σε άλλους χρήστες να «κατεβάσουν» (download) το εν λόγω περιεχόμενο. Περαιτέρω, στην αιτιολογική σκέψη αρ. 6 της οδηγίας για την «καθολική υπηρεσία» αναφέρεται το σημείο απόληξης του δικτύου ως όριο μεταξύ του ρυθμιστικού πλαισίου για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών και της ρύθμισης του τερματικού Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

Ορισμένοι ειδικά επιλεγμένοι πάροχοι ηλεκτρονικών δικτύων (Network Providers), κατά την ανωτέρω έννοια, υπόκεινται σε ειδικούς περιορισμούς της συμβατικής τους ελευθερίας και οι συμβάσεις που συνάπτουν είναι αναγκαστικές τόσο ως προς την ελευθερία κατάρτισης τους, όσο και ως προς το περιεχόμενό τους. Οι ανωτέρω πάροχοι προσδιορίζονται με ατομική διοικητική πράξη από την ΕΕΤΤ σύμφωνα με τεχνικοοικονομικά κριτήρια. Η σχετική πράξη δημοσιεύεται στο ΦΕΚ και κοινοποιείται στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Αυτοί όχι μόνο κατά παραχώρηση, αλλά και κατ' επιταγή της Αρχής παρέχουν υπηρεσίες ορισμένου νομοθετικώς καθοριζομένου περιεχομένου και ποιότητας σε όλους τους πολίτες σε προσιτή τιμή. Η δέσμη αυτή των υποχρεωτικών παρεχόμενων υπηρεσιών ονομάζεται «καθολική υπηρεσία» και το περιεχόμενό της είναι μεταβλητό, δυνάμενο να συμπεριλάβει στο μέλλον και άλλες υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, πέρα από την παροχή δικτύου. **Καθολικός πάροχος επί του παρόντος στη χώρα μας και μέχρι την ολοκλήρωση των διαδικασιών διορισμού καθολικού παρόχου με βάση το νόμο 3431/ 2006 είναι ο ΟΤΕ σύμφωνα με την υπ' αριθ. 367/ 46/ 14-12-2005 απόφαση της ΕΕΤΤ**¹⁵³.

4.2 Η σύμβαση παροχής πρόσβασης στο Διαδίκτυο

«Σύμβαση παροχής σύνδεσης στο Διαδίκτυο» ονομάζεται η συμφωνία με την οποία ένας Παροχέας υποχρεούται να παράσχει στον χρήστη πρόσβαση στο Διαδίκτυο και ο χρήστης να καταβάλει την συμφωνηθείσα συνδρομή συμμορφούμενος προς τους συμφωνημένους όρους και την κείμενη νομοθεσία. Είναι μια πράξη **εμπορική** (είτε αντικειμενικώς, είτε υποκειμενικώς) ενώ από σκοπιάς **αστικού δικαίου είναι διαρκής μικτή αμφοτεροβαρής σύμβαση δεδομένου** ότι περιέχει στοιχεία εντολής, **μίσθωσης πράγματος, μίσθωσης έργου** και ανεξάρτητων υπηρεσιών (η οποία μάλιστα μπορεί θεωρητικά να συναφθεί και προφορικά).

Η σύμβαση είναι ενδεχομένως πιο σημαντική από τα νομοθετικά κείμενα γιατί ρυθμίζει λεπτομερειακώς την σχέση μεταξύ του παρόχου και του χρήστη, με βάση συγκεκριμένα κάθε φορά τεχνικά χαρακτηριστικά και προδιαγραφές ασφαλείας.

Για την είσοδο στο Διαδίκτυο είναι πρωταρχικά αναγκαία η σύνδεση του η/υ του χρήστη στο εν λόγω δίκτυο, με τη βοήθεια ενός παροχέα πρόσβασης (access provider). Η παροχή της υπηρεσίας σύνδεσης στο δίκτυο αποτελεί το κεντρικό αντικείμενο της σύμβασης παροχής πρόσβασης στο Διαδίκτυο που, όμως, συμπεριλαμβάνει ενίοτε και την παροχή συμπληρωματικών υπηρεσιών.

Η σύμβαση παροχής πρόσβασης στο Διαδίκτυο (Internet access), ειδικότερα, αναλύεται σε μια δέσμη παροχών. Κατ' αρχήν, **η κύρια παροχή συνίσταται στην παροχή της δυνατότητας στο χρήστη να συνδεθεί μέσω μιας υπάρχουσας σύνδεσης με τον υπολογιστή δικτύου του παροχέα, από τον οποίο γίνεται στη συνέχεια δυνατή η σύνδεση στο Διαδίκτυο.** Ο παροχέας πρόσβασης πρέπει να **διαθέτει επαρκή τεχνολογικό εξοπλισμό (υπολογιστές δικτύου κοκ.) και επαρκή αριθμό συνδέσεων εισόδου**, ώστε να είναι δυνατή η σύνδεση περισσότερων χρηστών στο δίκτυο του, ενώ συνήθως ο αριθμός κλήσης κάθε παροχέα είναι μοναδικός, αν και περιλαμβάνει περισσότερες συνδέσεις. Και ακόμα, πρέπει να έχει στη διάθεση του έναν «υπολογιστή - πύλη» (gateway computer), ο οποίος «μεταφράζει» τα σήματα μέσω της τηλεφωνικής γραμμής του χρήστη σε δεδομένα που αναγνωρίζονται από το δίκτυο.

εξοπλισμού. Υπό αυτή την έννοια, ο Host Provider θα μπορούσε να θεωρηθεί «συνδρομητής» ενός Access Provider (εάν υποτεθεί ότι πρόκειται για πρόσωπο νομικώς διακριτό) και συνακόλουθα, η διαδικασία αποθήκευσης εκφεύγει του ρυθμιστικού πλαισίου της οδηγίας για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, καθώς ο υπολογιστής του (server αποθήκευσης) ανήκει στον τερματικό εξοπλισμό, δηλαδή μετά το τερματικό σημείο απόληξης που αντιπροσωπεύει το όριο (βλ. και αρθ. 2 περ. ε' Οδηγίας για την «καθολική υπηρεσία»).

¹⁵³ Δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 22/ 17-01-2006 (τόμος Β')

Για να συνδεθεί ο χρήστης με το Διαδίκτυο χρειάζεται επίσης **μια διεύθυνση IP**¹⁵⁴, η οποία αποτελεί την «ταυτότητα» του υπολογιστή του στο Διαδίκτυο και την οποία είναι υποχρεωμένος να του παρέχει ο παροχέας πρόσβασης. Παράλληλα, ο **παροχέας οφείλει να συντηρεί τακτικά τον εξοπλισμό (υλικό η/υ και λογισμικό)** που θέτει στη διάθεση του χρήστη, προκειμένου να εξασφαλίζει άρτιο επίπεδο υπηρεσιών. Επίσης, πρέπει να λαμβάνει **μέτρα ασφαλείας δεδομένων** των πελατών του έναντι του κινδύνου υποκλοπής αυτών από τρίτους. Αντίστοιχα, ο χρήστης έχει την υποχρέωση να καταβάλει το καθορισμένο τίμημα και, επιπλέον, να αποφεύγει οποιαδήποτε καταχρηστική συμπεριφορά και να λαμβάνει μέτρα ασφαλείας, εγκαθιστώντας στον η/υ του προγράμματα προστασίας από ιούς, από κατασκοπευτικό λογισμικό κλπ.

Ενίοτε, οι παροχείς πρόσβασης παρέχουν και δευτερεύουσες υπηρεσίες, όπως είναι οι υπηρεσίες ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (e-mail) ή ειδήσεων (newsgroups) κοκ. Το στοιχείο αυτό δεν διαφοροποιεί, ωστόσο, το χαρακτήρα της σύμβασης. **Η χαρακτηριστική παροχή είναι η παροχή πρόσβασης στο Διαδίκτυο και με βάση αυτήν πρέπει να λάβει χώρα ο χαρακτηρισμός της νομικής φύσης της σύμβασης.**

Θα πρέπει να διευκρινισθεί εξ αρχής ότι η **σύμβαση πρόσβασης δεν είναι σύμβαση-πλαίσιο**, όπως υποστηρίζεται στη θεωρία¹⁵⁵ και τούτο, διότι τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν συμφωνήσει εκ των προτέρων τις λεπτομέρειες που αφορούν τις επιμέρους παροχές που περιλαμβάνονται στη σύμβαση και δεν διαπραγματεύονται ξεχωριστά κάθε μία παροχή, καταρτίζοντας μεμονωμένες συμβάσεις.

Κατά την ορθότερη άποψη, η **σύμβαση πρόσβασης στο Διαδίκτυο είναι σύμβαση μίσθωσης πράγματος** (ΑΚ 574 επ.) με στοιχεία από άλλες συμβάσεις όσον αφορά τις συμπληρωματικές παροχές¹⁵⁶, διότι αντικείμενο της σύμβασης είναι η δημιουργία υποχρέωσης για παραχώρηση της χρήσης του εξοπλισμού του παροχέα (συνδέσεις δικτύου, διακομιστή και λογισμικό), προκειμένου να καταστεί δυνατή η σύνδεση του χρήστη στο Διαδίκτυο, όποτε αυτός το επιθυμεί¹⁵⁷. Κατ' άλλη άποψη, πρόκειται **για σύμβαση έργου**, στην οποία ο παροχέας πρόσβασης πρέπει να εκτελέσει ένα συγκεκριμένο έργο, το οποίο είναι η παροχή πρόσβασης στο Διαδίκτυο¹⁵⁸. Η άποψη αυτή δεν μας βρίσκει συμφωνούς, διότι η παροχή της δυνατότητας πρόσβασης στο Διαδίκτυο δεν είναι αποτέλεσμα εργασίας εκ μέρους του παροχέα, αλλά αποτέλεσμα που παράγεται από τη χρήση του εξοπλισμού του παροχέα, την οποία παραχωρεί αυτός στον χρήστη.

Όσον αφορά, τώρα, τις παρεπόμενες παροχές που αποτελούν μέρος της σύμβασης πρόσβασης, σχετικά εφαρμόζονται κάθε φορά οι συγκεκριμένες διατάξεις που προσιδιάζουν σε αυτές. Συγκεκριμένα, η υπηρεσία ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (e-mail) δεν έχει ως αντικείμενο

¹⁵⁴ Σημειώνεται ότι κάθε υπολογιστής που συνδέεται στο Διαδίκτυο έχει μια διεύθυνση IP (Internet Protocol Address), η οποία αποτελεί την ταυτότητα του και από αποτελείται από τέσσερα σύνολα τριψήφιων αριθμών από 0 έως το 255 (λ.χ. 243.145.23.133).

¹⁵⁵ Βλ.Καράκωστα, *Το δίκαιο των ΜΜΕ*, 1998, σελ. 317, ο οποίος θεωρεί ότι η σύμβαση μεταξύ χρήστη και παροχέα πρόσβασης στο Διαδίκτυο δεν έχει τη νομοτυπική μορφή κάποιας συμβάσεως ρυθμιζόμενης στον ΑΚ, αλλά το περιεχόμενο και η νομική της φύση εξαρτώνται από την ειδική συμφωνία που καταρτίζουν τα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και ότι πρόκειται για μια ιδιότυπη, αμφοτεροβαρή, ενοχική σύμβαση παροχής υπηρεσιών με παροδικό χαρακτήρα.

¹⁵⁶ Αξίζει να σημειωθεί ότι και η παροχής τηλεφωνικής σύνδεσης θεωρείται ως σύμβαση μίσθωσης πράγματος' βλ. Cichon, *ό.π.*, αριθ. περιθ. 74 σελ. 21.

¹⁵⁷ Βλ. αναλυτικά, Cichon, *ό.π.*, σελ. 17 επ. Επίσης, H.W.Moritz, *σε.:* Kilian /Heussen, *Computerechts-Handbuch, Kapitel 43*, αριθ. περιθ. 43. Για την έννοια και νομική φύση της μίσθωσης πράγματος βλ. Π. Κορνηλάκη, *Ειδικό ενοχικό δίκαιο II*, 2005, σελ. 1 επ.

¹⁵⁸ Βλ. Schuppert, *σε.:* G.Spindler (HRSG.), *ό.π. (Teil II)*, αριθ. περιθ. 18,σελ. 7. Πρβλ. BGH, *απόφαση της 23.3.2005, III ZR. 338/04*, όπου έγινε δεκτό ότι η εν λόγω σύμβαση πρέπει να θεωρείται ως σύμβαση εργασίας

την παραχώρηση χρήσης του εξοπλισμού του παροχέα, αλλά την παροχή υπηρεσιών οι οποίες αφορούν τη δημιουργία ενός λογαριασμού ηλεκτρονικής αλληλογραφίας και την αποστολή των μηνυμάτων ηλεκτρονικής αλληλογραφίας στους χρήστες, μετά τη λήψη τους, με συνέπεια να εφαρμόζονται σχετικά οι διατάξεις της σύμβασης έργου (ΑΚ 681 επ.).

Περαιτέρω, όσον αφορά την παροχή πρόσβασης σε υπηρεσίες ειδήσεων (newsgroups), διακρίνονται οι περιπτώσεις όπου: α) ο παροχέας διαθέτει ιδιόκτητο διακομιστή ειδήσεων (News Server) ή β) ο παροχέας παρέχει πρόσβαση σε αλλότριο διακομιστή. Στην πρώτη περίπτωση εφαρμόζονται οι διατάξεις **περί μίσθωσης πράγματος** (ΑΚ 574 επ.), διότι τα τυπολογικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης παροχής αντιστοιχούν σε αυτά της σύμβασης μίσθωσης, ενώ στη δεύτερη περίπτωση πρόκειται **περί σύμβασης έργου**, αφού προέχον στοιχείο είναι η επίτευξη ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος που συνίσταται στην παροχή πρόσβασης στον διακομιστή που φιλοξενεί τις ειδήσεις.

Άλλες πρόσθετες παροχές που μπορούμε να αναφέρουμε είναι: α) η παροχή δυνατότητας χρήσης ενός ενδιάμεσου διακομιστή (**proxy server**) και β) η παροχή **υποστήριξης** των χρηστών. Η πρώτη παροχή εντάσσεται στο πλαίσιο της κύριας παροχής, αφού αφορά τη χρήση εξοπλισμού πληροφορικής, όπως και η πρόσβαση στο Διαδίκτυο, οπότε εφαρμόζονται και εδώ οι διατάξεις περί μίσθωσης πράγματος, ενώ η δεύτερη περίπτωση αφορά τη διενέργεια εργασιών, όπου ο παροχέας δεν αναλαμβάνει να προσπορίσει ένα έργο ως συμφωνημένο αποτέλεσμα εργασίας, αλλά την υποχρέωση να παρέχει μια εργασία καθεαυτή, με συνέπεια να βρίσκουν αναλογικά εφαρμογή οι διατάξεις περί σύμβασης **εργασίας** (ΑΚ 648 επ.)¹⁵⁹.

4.3 Η σύμβαση φιλοξενίας ιστοσελίδων

Η σύμβαση φιλοξενίας ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο είναι μια σύμβαση με θεμελιώδη σημασία, επίσης, καθώς μέσω της υπηρεσίας αυτής καθίσταται δυνατή η προβολή των ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο, δηλαδή η δημοσιοποίηση του περιεχομένου των ιστοχώρων στο δίκτυο. Ειδικότερα, με τη σύμβαση φιλοξενίας ο παροχέας υπηρεσιών αναλαμβάνει να καταστήσει εφικτή την πρόσβαση τρίτων - χρηστών του Διαδικτύου στο περιεχόμενο των ιστοσελίδων ή, με άλλη διατύπωση, στον ιστοχώρο (web site) του αντισυμβαλλόμενου¹⁶⁰.

Η σύμβαση φιλοξενίας απαντάται στην πράξη υπό δύο ειδικότερες μορφές: α) την υπό στενή έννοια **φιλοξενία ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο** ή, άλλως, **φιλοξενία ιστοχώρου** (website hosting) και β) **τη φιλοξενία διακομιστή** (website housing). Από τις δύο αυτές παραλλαγές του συμβατικού τύπου της σύμβασης φιλοξενίας ιστοσελίδων, η πρώτη είναι η μορφή εκείνη, στην οποία ο αντισυμβαλλόμενος διατηρεί έναν «εικονικό» διακομιστή Διαδικτύου (Internet Server) στον παρεχόμενο από τον παροχέα υπηρεσιών χώρο (στον υπολογιστή του), διαθέτει μια διεύθυνση IP και λειτουργεί ως ο διακομιστής της επιχείρησης που φιλοξενείται από τον παροχέα υπηρεσιών, παρ' όλο που ο συγκεκριμένος διακομιστής δεν ανήκει σε αυτή, αλλά στον παροχέα υπηρεσιών. Η δεύτερη μορφή αφορά την περίπτωση όπου ο πελάτης διατηρεί ο ίδιος έναν διακομιστή Διαδικτύου και χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες του δεύτερου μόνο για τη λοιπή υποστήριξη, ήτοι για τη σύνδεση στο δίκτυο του παροχέα ή στο δίκτυο ενός τρίτου.

Δύο είναι οι βασικές **συμβατικές παροχές στη σύμβαση φιλοξενίας**:

α) η **διάθεση της αναγκαίας χωρητικότητας μνήμης** και

β) η **παροχή δυνατότητας πρόσβασης τρίτων στο περιεχόμενο του ιστοχώρου** που διατηρεί ο αποδέκτης της υπηρεσίας της φιλοξενίας.

Άλλες συμπληρωματικές παροχές που συναντώνται στην πράξη είναι:

α) η επεξεργασία στατιστικών στοιχείων σχετικά με τις επισκέψεις χρηστών στον ιστοχώρο,

β) η δήλωση και απόκτηση ονόματος χώρου (domain name),

¹⁵⁹ . Βλ. Cichon, *ό.π.*, σελ. 39 επ

¹⁶⁰ Βλ. Schupert, *σε: GSpindler (HRSG.), αριθ. περιθ. 42, σελ. 14-15 Cichon, ό.π., σελ. 50 επ. · Ιγγλεζάκη, Φιλοξενία ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο, ΕπισκΕΔ 2002, σελ. 995 επ. (997 επ.)*.

- γ) η δήλωση του ονόματος χώρου σε μηχανές αναζήτησης,
- δ) η δημιουργία λογαριασμών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κοκ και
- ε) η παροχή και διαχείριση λογαριασμών (accounts).

Στη θεωρία οι γνώμες είναι διχασμένες ως προς τη νομική φύση της σύμβασης, όμως, η κρατούσα άποψη δέχεται ότι πρόκειται περί **μίσθωσης πράγματος με στοιχεία σύμβασης έργου** (όσον αφορά τις συμπληρωματικές παροχές)¹⁶¹. Συγκεκριμένα, η δέσμευση μνήμης για την αποθήκευση των ιστοσελίδων του πελάτη και η σύνδεση στο δίκτυο συνιστούν στοιχεία που συνηγορούν υπέρ του χαρακτηρισμού ως **μίσθωσης πράγματος**, διότι ο παροχέας της υπηρεσίας φιλοξενίας παραχωρεί στον αντισυμβαλλόμενο τη χρήση ορισμένου πράγματος, ενώ και στην περίπτωση της **φιλοξενίας διακομιστή**, όπου χρησιμοποιούνται οι εγκαταστάσεις του παροχέα, πρόκειται σαφώς για **μίσθωση**.

Τα συμφέροντα των συμβαλλόμενων μερών της σύμβασης αναδεικνύουν, επίσης, το χαρακτήρα της σύμβασης ως **μίσθωσης πράγματος**, καθ' όσον ο πελάτης αναμένει από τον παροχέα φιλοξενίας να **διατηρεί καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης τον ιστοχώρο** του διαθέσιμο σε απευθείας σύνδεση στο Διαδίκτυο (άρθρο 575 ΑΚ).

Ο χαρακτηρισμός της σύμβασης ως μίσθωσης πράγματος δεν διαφοροποιείται ούτε σε σχέση με τη συμβατική παροχή που αφορά τη δυνατότητα πρόσβασης τρίτων στο περιεχόμενο των ιστοσελίδων, η οποία δεν συνιστά σύμβαση εργασίας, όπως υποστηρίζεται¹⁶², καθ' όσον η σύνδεση στο Διαδίκτυο, η οποία αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσβαση τρίτων στο περιεχόμενο των ιστοσελίδων, συνιστά μίσθωση του τεχνικού εξοπλισμού και ειδικότερα, της γραμμής σύνδεσης στο δίκτυο.

4.3.1 Ειδικότερα για την σύμβαση φιλοξενίας στο Διαδίκτυο

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κατάρτιση της σχετικής σύμβασης φιλοξενίας (web hosting) μιας εμπορικής ιστοσελίδας. Το εταιρικό website είναι η εικόνα της εταιρίας στον κυβερνοχώρο. Αποτελεί την «βιτρίνα» ενός μαγαζιού και για τον λόγο αυτό πρέπει να είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να αποτελεί πόλο έλξης για το καταναλωτικό κοινό. Στο Ίντερνετ όμως σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η τεχνική αρτιότητα του ιστότοπου η οποία σε μεγάλο βαθμό (διότι μην ξεχνάμε και την ύπαρξη και άλλων Παρόχων-όπως αυτός του χρήστη-, του φορέα παροχής τηλεπικοινωνίας-ΟΤΕ ή άλλη ιδιωτική εταιρία- κλπ) εξαρτάται από τον Πάροχο που έχει επιλέξει η εταιρία να φιλοξενήσει την σελίδα της.

Επομένως η άρτια διαδικτυακή παρουσία μιας ιστοσελίδας, εκτός από την σωστή εικαστική της εικόνα συνδέεται άμεσα και με την **λειτουργικότητα της**, όπως **την ταχύτητα** με την οποία μπορούν να μεταδίδονται οι πληροφορίες στους χρήστες, την **συνεχή διαθεσιμότητα του δικτύου** που την στηρίζει και την **αποφυγή τεχνικών βλαβών** και άλλων παρόμοιων προβλημάτων.

Ο φορέας συνήθως¹⁶³ που είναι αρμόδιος για την τεχνολογικά άρτια παρουσία μιας ιστοσελίδας στο Ίντερνετ είναι ο Πάροχος Υπηρεσιών Φιλοξενίας Ιστοσελίδων, δηλαδή οι φορείς εκείνοι που παρέχουν και την σύνδεση στους χρήστες, ήτοι οι ISPs .

Η «σύμβαση φιλοξενίας ιστοσελίδας» στο Διαδίκτυο είναι, σύμφωνα με το λεκτικό του α. 11 παρ.1 το ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο, η παροχή μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας συνιστάμενης στην μετάδοση πληροφοριών που παρέχει ο αποδέκτης της

¹⁶¹ Πρβλ.Β. Komarnicki, *Web-Hosting-Vertrage*, στον τόμο: Hoeren/Sieber(Hrsg.), *Handbuch Multimedia – Rech. Rechtsfragen des elektronischen Geschäftsverkehrs*, München 1999, Teil 12, αριθ. περιθ. 33 επ., σελ. 15 επ.: Schupert, ό.π., (Teil II), αριθ. 46 επ.

¹⁶² Βλ. Schupert, ό.π., αριθ. περιθ. 49.

¹⁶³ τις περισσότερες φορές η ίδια η εταιρία δεν διαθέτει τα απαιτούμενα τεχνικά μέσα για να μπορέσει να αναρτήσει την ιστοσελίδα της στο Ίντερνετ και για τον λόγο αυτό χρειάζεται η μεσολάβηση των αρμόδιων φορέων που κατέχουν την κατάλληλη τεχνολογία.

υπηρεσίας σε ένα δίκτυο επικοινωνιών¹⁶⁴. Για τις πληροφορίες αυτές (δηλαδή το περιεχόμενο της ιστοσελίδας) την αποκλειστική ευθύνη φέρει ο ίδιος ο αποδέκτης, δηλαδή η επιχείρηση.

α.) Από την πλευρά του ISP:

Η σύμβαση φιλοξενίας περιλαμβάνει από την πλευρά του ISP δύο κύριες παροχές ενώ μπορούν να προστεθούν και αρκετές παρεπόμενες (οι οποίες όμως συνήθως χρεώνονται επιπρόσθετα):

1. κύρια είναι η παροχή της **εξασφάλισης της απαραίτητης χωρητικότητας μνήμης** για την φιλοξενία του εταιρικού ιστότοπου. Κάθε ιστότοπος (website) μπορεί να αποτελείται από πολλές ιστοσελίδες (webpages), ανάλογα με τις ανάγκες της εταιρίας, τον αριθμό των αγαθών που θέλει να προβάλλει, τις υπηρεσίες που θέλει να παρέχει, το εικαστικό μοντέλο που θέλει να ακολουθήσει κλπ. Σε γενικές γραμμές πάντως ο ISP οφείλει να παρέχει την δυνατότητα στην φιλοξενούμενη εταιρία να προσθέσει και άλλες ιστοσελίδες. Πρέπει δηλαδή η σύμβαση να έχει προβλέψει για την πιθανότητα της αύξησης των αναγκών της εταιρίας σε χωρητικότητα (με το ανάλογο βέβαια αντίτιμο) και να είναι σε θέση ο Πάροχος να της παραχωρήσει τον αντίστοιχο χώρο την στιγμή που θα τον χρειαστεί.

Στο πλαίσιο της ανωτέρω παροχής εντάσσεται και η ρύθμιση για το θέμα της ανανέωσης των πληροφοριών που αναρτά η επιχείρηση στον ιστότοπό της. Πρέπει δηλαδή να έχει πρόσβαση σε αυτόν ανά πάσα στιγμή προκειμένου να διορθώσει, να διαφοροποιήσει ή να αλλάξει τα αγαθά και τις υπηρεσίες που προβάλλει στο Διαδίκτυο. Οι τροποποιήσεις γίνονται από την ίδια την εταιρία, η οποία συνήθως χρησιμοποιεί ειδικούς τεχνικούς προς τον σκοπό αυτό, όπως εταιρίες σχεδιασμού ιστοσελίδων (webdesigners). Οι εταιρίες αυτές αναλαμβάνουν την δημιουργία του website αλλά και την συντήρησή του ανάλογα με τις απαιτήσεις της εταιρίας. Έτσι ο ISP πρέπει να δίνει στον πελάτη της ή/και στα πρόσωπα που τον συνδράμουν την σχετική διεύθυνση και κάποιον ειδικό κωδικό που θα τους επιτρέπει να έχουν πρόσβαση στον ιστότοπο για να τον διαχειρίζονται ανάλογα.

2. κύρια παροχή είναι και η υποχρέωση του Παρόχου να **παραχωρεί στους τρίτους που θέλουν να τον επισκεφτούν απρόσκοπτη πρόσβαση τον εταιρικό ιστότοπο**. Να χρησιμοποιεί δηλαδή το συμβατό εκείνο λογισμικό που θα τους επιτρέπει να «κατεβάζουν» το website στον υπολογιστή τους και κυρίως να χρησιμοποιεί τις κατάλληλες εκείνες τεχνικές υποδομές που θα εξασφαλίζουν μεγάλη ταχύτητα μετάδοσης των δεδομένων της σελίδας και θα αποτρέπουν κατά το δυνατόν τις πιθανές βλάβες του δικτύου του.

Η διαφύλαξη εξάλλου της ασφάλειας του συστήματος είναι ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα που πρέπει να προβλέπονται στην σύμβαση φιλοξενίας, υποχρέωση που προβλέπεται και από την Οδηγία 2002/58/EK α.4 παρ.1. Ο ISP οφείλει να διατηρεί ένα υψηλό επίπεδο ασφάλειας χρησιμοποιώντας την απαιτούμενη τεχνολογία που θα είναι σε θέση να στηρίζει και τα επιπρόσθετα μέτρα ασφαλείας που ενδέχεται να εφαρμόσει η εταιρία. Εξάλλου ο ISP οφείλει, εφόσον διαπιστώσει κάποιο μεγάλο κίνδυνο, να ενημερώσει σχετικά το «κοινό», τόσο δηλαδή την εταιρία, όσο και τους χρήστες, προκειμένου να λάβουν τις απαραίτητες προφυλάξεις.

Γενικά πάντως θα πρέπει ο Πάροχος να αναβαθμίζει τακτικά τον εξοπλισμό του, να ελέγχει τα συστήματά του και να παρέχει ειδικές τεχνικές για την αποφυγή ανεπιθύμητων επιθέσεων (λχ hacking, trojan horses, viruses κλπ). Παράλληλα, θα πρέπει να λαμβάνει ειδική μέριμνα για την προστασία των δεδομένων που διακινούνται και να διαθέτει μια βάση δεδομένων όπου θα μπορούν να αποθηκεύονται τα ηλεκτρονικά μηνύματα (κάτι που προβλέπεται ρητά από την Οδηγία 2002/58/EK¹⁶⁵)

¹⁶⁴ είναι δηλαδή η σύμβαση εκείνη με την οποία ο ISP αναλαμβάνει να καταστήσει εφικτή την πρόσβαση τρίτων/χρηστών στο περιεχόμενο των ιστοσελίδων ή αλλιώς στον ιστότοπο (website) του αντισυμβαλλόμενου του, λ και Ι.Ιγγλεζάκη, «Η σύμβαση φιλοξενίας ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο -έννοια, λειτουργία και νομική φύση», ΕπισκεΕΔ Δ/2002 σ.997.

¹⁶⁵ Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι σε κάθε περίπτωση που είναι απαραίτητο και νομικώς επιτρεπτό, οι επικοινωνίες μπορούν να καταγράφονται προς τον σκοπό της απόδειξης των εμπορικών συναλλαγών. Πριν την αποθήκευση τα μέρη των επικοινωνιών θα πρέπει να Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

3. **Παρεπόμενες παροχές** μπορεί να είναι ενδεικτικά η επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων που παρέχει η επεξεργασία των πληροφοριών της επίσκεψης των χρηστών στον εμπορικό ιστότοπο, η σύνδεση της σελίδας με μηχανές αναζήτησης δίνοντας κάποιες λέξεις κλειδιά για την διευκόλυνση της αναζήτησης της από τους χρήστες, η δημιουργία λογαριασμών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για περισσότερους owners κ.α

β.) Από την πλευρά της εταιρίας:

Από την πλευρά της εταιρίας η σύμβαση φιλοξενίας περιέχει μια κύρια υποχρέωση η οποία συνίσταται στην προσήκουσα καταβολή της αμοιβής του ISP που αντιστοιχεί στις παρεχόμενες από εκείνον υπηρεσίες. Μεγάλο τμήμα όμως και της δικής της συμμετοχής στην εν λόγω σχέση αποτελεί και η τήρηση όλων των κανόνων ασφαλείας που ενδέχεται να θέσει ο Πάροχος. Άρα θα πρέπει και η ίδια να διαφυλάσσει τους κωδικούς πρόσβασης που της παρέχονται (πιθανότατα να τους αλλάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα), να μην αναρτά παράνομο και ανήθικο περιεχόμενο στις σελίδες της, να μην παραβιάζει τυχόν δικαιώματα τρίτων (όπως δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας), να μην τελεί επικίνδυνες για το σύστημα πράξεις (όπως μετάδοση ιών, αποστολή μαζικών emails κ.α).

Η παραβίαση των ανωτέρω υποχρεώσεων συνιστά κακή χρήση του Διαδικτύου και έχει ως συνέπεια την διακοπή της σύνδεσης με καταγγελία της σύμβασης.

4.3.2 Η ευθύνη των Internet Service Providers

Για τους πρώτους χρήστες του το διαδίκτυο ήταν ένας δημόσιος χώρος, χωρίς σύνορα και έλεγχο, ένα “forum without keepers”¹⁶⁶, όπου τα πάντα μπορούσαν να ειπωθούν, μια ουτοπία ελευθερίας χωρίς όρια. Στην Αμερική, την πρωτοπόρο χώρα στον τομέα, τα πρώτα όρια στην απόλυτη αυτή ελευθερία τέθηκαν από την οργάνωση ISOC¹⁶⁷ (Internet Society Club), ένα διεθνές club οπαδών του Internet, μη κυβερνητικό, μη κερδοσκοπικό, που βρίσκεται στη Virginia των Ηνωμένων Πολιτειών. Από το 1992, ημερομηνία ίδρυσης του, ανάμεσα στις άλλες ασχολίες του, αποσκοπεί στην αυτορρύθμιση των παρόχων περιεχομένου και στην λειτουργία τους χωρίς a priori λογοκρισία. Έτσι, η αυτορρύθμιση, με τη μορφή κωδίκων καλής συμπεριφοράς και δεοντολογίας εμφανίστηκε αρχικά ως το μόνο μέσο ελέγχου του πληροφοριακού on line περιεχομένου.

Σύντομα έγινε αντιληπτό ότι η αυτορρύθμιση δεν επαρκούσε ως το μόνο μέσο ελέγχου. Το κυρίαρχο χαρακτηριστικό αυτού του νέου μέσου είναι η ταχύτητα με την οποία κυκλοφορεί η πληροφορία και ο ανυπολόγιστος αριθμός των αποδεκτών της στον κόσμο που θέτουν σε κίνδυνο θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα: η καριέρα ενός έργου μπορεί να καταστραφεί μέσα σε λίγες μέρες, η τιμή ενός ατόμου μπορεί να θιγεί ανεπανόρθωτα μέσα σε λίγα λεπτά....

Ο “εικονικός κόσμος” έχει εντούτοις πολύ “πραγματικές” συνέπειες! Απέναντι σε αυτόν τον κίνδυνο εμφανίστηκε επιτακτική η ανάγκη μιας κρατικής κανονιστικής παρέμβασης¹⁶⁸.

Η ρύθμιση του επιζήμιου περιεχομένου που κυκλοφορεί στο Διαδίκτυο δεν είναι ένα εύκολο έργο... Τα αγαθά - με την ευρεία έννοια του όρου-που απειλούνται, οι παράνομες πράξεις που προσπαθούμε να προλάβουμε ή να καταστειλούμε παραμένουν τα ίδια όπως και στον πραγματικό κόσμο. Το μέσο με το οποίο διαπράττονται και η μορφή που παίρνουν

ενημερώνονται για αυτήν, για τον σκοπό της και την διάρκειά της. Με τον τρόπο αυτό θεσμοθετείται η διατήρηση αρχείου των συναλλαγών ως αποδεικτικό μέσο της εμπορικής κίνησης μιας εταιρίας και των συναλλασσόμενων με αυτήν.

¹⁶⁶ Όρος που χρησιμοποιήθηκε στο βιβλίο “Sex, law and cyberspace”, Wallace J. and Mangan, εκδόσεις Henry Holt, New York, 1996.

¹⁶⁷ www.isoc.org

¹⁶⁸ Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται λόγος στην Ευρώπη για «συν- ρύθμιση» (co- régulation), συνδυασμός αυτορρύθμισης και κρατικής κανονιστικής παρέμβασης με τη μορφή ιδίων εξειδικευμένων σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων

αλλάζει, καθιστώντας την αναγνώριση και ταυτοποίηση των ενεργειών και των προσώπων που συμβάλλουν στην υλοποίηση τους πιο περίπλοκες.

Πίσω από ένα επιζήμιο μήνυμα παραμένει ένα φυσικό πρόσωπο, αλλά με την εξαίρεση της περίπτωσης που κατέχει την τεχνολογία και τα μέσα να θέσει μόνο του το μήνυμα online, θα χρειαστεί τη συνδρομή ενός Παροχέα φιλοξενίας (web host). Άρα και η πληροφορία τεθεί online η πρόσβαση σε αυτήν θα επιτευχθεί δια της μεσολάβησης του παροχέα σύνδεσης (internet access provider) και των μέσων πλοήγησης (navigation tools).

Ο πρώτος υπεύθυνος εννοείται ότι παραμένει ο συγγραφέας αυτών των επιζήμιων ή παράνομων διαδόσεων. Ωστόσο, η δικαστική δίωξη του μπορεί να αποδειχτεί απατηλή ή αναποτελεσματική, είτε γιατί είναι αδύνατη η ταυτοποίηση ή η σύλληψη του σε μια μακρινή χώρα, είτε γιατί δεν θα διαθέτει την οικονομική ευχέρεια να πληρώσει τα υψηλά ποσά της πλήρους επιδικασθείσας αποζημίωσης. **Εξάλλου, είναι πολύ πιθανό η δίωξη κατά του αρχικού δράστη να μην εμποδίσει την παραπέρα διάδοση του παράνομου περιεχομένου γιατί, για παράδειγμα θα μεταφέρει την πληροφορία σε άλλον server. Αντιθέτως, η δίωξη κατά του «μεσάζοντα» θα μπορούσε να επιφέρει την ολική παρεμπόδιση πρόσβασης στην πληροφορία**¹⁶⁹.

Ο όρος «μεσάζοντες» χρησιμοποιείται εδώ για να καταδείξει όλους τους παρεμβαίνοντες παρόχους υπηρεσιών (ιδίως ISPs) που μεσολαβούν ανάμεσα στον συγγραφέα και τον αποδέκτη της πληροφορίας στο Internet. Η «ουδετερότητα» που επικαλέσθηκαν αρχικά οι μεσάζοντες ένεκα του τεχνικού κυρίως ρόλου τους, δεν έπαισε το νομοθέτη που αρκετά σύντομα προσπάθησε να **σκιαγραφήσει το πλαίσιο, τις προϋποθέσεις και τις περιπτώσεις απαλλαγής από την ευθύνη τους.**

Οι λόγοι της ενδεχόμενης ευθύνης τους μπορούν να ανιχνευθούν σε πολύ διαφορετικά πεδία: προσβολή της ιδιωτικής ζωής και της προσωπικότητας, προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, προώθηση παιδεραστίας... Έπρεπε όλα τα θέματα να αντιμετωπισθούν με τον ίδιο τρόπο; Αυτή ήταν η διαμάχη ανάμεσα στην οριζόντια ή πλάγια (όμοια αντιμετώπιση για όλους τους ενδεχόμενους λόγους ευθύνης) προσέγγιση και την κάθετη ή ειδική (ξεχωριστή αντιμετώπιση για κάθε λόγο). Ο γερμανός νομοθέτης επέλεξε την οριζόντια προσέγγιση στον νόμο της 1^{ης} Αυγούστου 1997 « Information and communication Services Act »¹⁷⁰, ενώ ο αμερικανός νομοθέτης με το νομοθέτημα « Digital Millenium Copyright Act »¹⁷¹ προτίμησε την ειδική προσέγγιση στην σκιαγράφηση της ευθύνης των μεσαζόντων λόγω προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγκεκριμένα λόγω της συνέργιας στις σχετικές πράξεις. Ο ευρωπαϊός νομοθέτης υιοθέτησε αρχικά την οριζόντια προσέγγιση στην **Οδηγία 2000/31** για το ηλεκτρονικό εμπόριο¹⁷², αλλά στη συνέχεια προτίμησε την οδό της κάθετης προσέγγισης στη **Οδηγία 2001/29** για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας¹⁷³. Η κάθε προσέγγιση έχει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της.

Αυτό που παραμένει αδιαμφισβήτητο είναι η ανάγκη για μια παγκόσμια νομοθετική προσέγγιση προκειμένου να καταλήξουμε σε ένα αποτελεσματικό δίκαιο. Ο αγώνας ενάντια στις παράνομες συμπεριφορές και περιεχόμενα απαιτεί ένα διεθνές consensus για να αποφευχθεί η δημιουργία «ψηφιακών παραδείσων» εξαιτίας συγκρούσεων νόμων και ετερογενών προσεγγίσεων. Ο διασυνοριακός χαρακτήρας του Διαδικτύου αποκρυσταλλώνει μια από τις μεγαλύτερες δυσκολίες την Νομοθετικής Τέχνης.

¹⁶⁹ Για αυτό το λόγο η κυβέρνηση Lander ενήγαγε την Compuserve to 1995 ζητώντας της να σταματήσει την παροχή σύνδεσης στην Γερμανία των νέο ναζί «newsgroups». Βλ. www.eff.org/pub/Alerts/foreign-and-local/cserv.press-rel

¹⁷⁰ Βλ. αγγλική έκδοση στην διεύθυνση <http://www.idd/rahmen/iukdgeb.htm>

¹⁷¹ Βλ. αγγλική έκδοση στην διεύθυνση: http://www.eff.org/ip/DMCA/hr2281_dmca_law_1998102_p.1105_304.htm

¹⁷² E.E n° L178 της 17/7/2000.

¹⁷³ E.E n°L167 της 22/6/2001.

Σε αυτό το πλαίσιο η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη πάρει πολύτιμες πρωτοβουλίες για την εναρμόνιση της αντιμετώπισης του θέματος της ευθύνης στην κοινωνία της πληροφορίας συμπεριλαμβάνοντας στις δυο προαναφερθείσες Οδηγίες ρυθμίσεις σχετικές με το πρόβλημα. Τα κείμενα αυτά αποτελούν σημεία αναφοράς για την Ελλάδα.

4.3.3 Η ευθύνη των Παροχών Φιλοξενίας ως προς το περιεχόμενο της ιστοσελίδας (WEB HOSTS)

Η αποστολή ενός παροχέα φιλοξενίας είναι να παρέχει χώρο στον σκληρό δίσκο του για να αποθηκεύει τις πηγές (resources) του χρήστη και στη συνέχεια με τη χρήση ενός λογισμικού (όπως ένας web server) να χειρίζεται τις αιτήσεις των άλλων χρηστών και την πρόσβαση σε αυτές τις πηγές.

Ο πιο ορατός τύπος παροχέα φιλοξενίας¹⁷⁴ για εμάς τους μη τεχνικούς χρήστες του διαδικτύου είναι ο web host ενός web site γιατί το όνομα του εμφανίζεται στην διεθνή διεύθυνση URL (Uniform Resource Locator) των επισκεπτόμενων ιστοσελίδων. Οι περισσότεροι εξάλλου παροχείς σύνδεσης (Internet Access Providers) προσφέρουν χώρο για τις ιστοσελίδες των συνδρομητών τους χρησιμοποιώντας έναν web server που επιτρέπει στους άλλους χρήστες την πρόσβαση στις πηγές μέσω του πρωτοκόλλου HTTP (Hypertext Transfer Protocol). Συνήθως ο web host δημιουργεί έναν κατάλογο όπου είναι αποθηκευμένη η ιστοσελίδα του συνδρομητή. Σ' αυτόν τον κατάλογο ο συνδρομητής τοποθετεί τη σελίδα υποδοχής (home page), συνήθως με τη μορφή index.html ή home.html, που περιέχει συνδέσμους (links) προς άλλες σελίδες και που στο σύνολό τους αποτελούν την ιστοσελίδα. Ο συνδρομητής είναι συνήθως ελεύθερος να δημιουργήσει υποκαταλόγους για να διευκολύνει τη διαχείριση της ιστοσελίδας του και να μπορεί να αφαιρέσει ή να προσθέσει στοιχεία ανάλογα με τη θέληση του.

Ο αρχικός ελεγκτής της ιστοσελίδας είναι ο ιδιοκτήτης της που κανονικά επιφέρει τις αλλαγές στην ιστοσελίδα μέσω ενός κωδικού FTP "password- controlled FTP" (File Transfer Protocol). Ο παροχέας φιλοξενίας διατηρεί τον τελικό έλεγχο και μπορεί να σβήσει τα αρχεία ή να εμποδίσει την πρόσβαση στην ιστοσελίδα υπό τη επιφύλαξη των συμβατικών όρων και της

¹⁷⁴ Στην ευρεία έννοια του όρου θα μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε και τον παροχέα forum συζήτησης (newsgroup host) και τον παροχέα ιστοσελίδων FTP (FTP host). Οι ιστοσελίδες FTP στα πλαίσια της ανάλυσης των νομικών ζητημάτων θα μπορούσαν να εξομοιωθούν με web site. Το ζήτημα των newsgroup απαιτεί μια πιο ιδιαίτερη προσέγγιση. Υπάρχουν στην πραγματικότητα δύο ειδών newsgroup : τα ελεγχόμενα και τα μη ελεγχόμενα. Στα πρώτα ο έλεγχος του περιεχομένου γίνεται από ένα άτομο ή ομάδα που έχουν ακριβώς αυτήν την αποστολή. Η δεύτερη περίπτωση των μη ελεγχόμενων είναι πιο ενδιαφέρουσα ακριβώς επειδή δεν υπάρχει έλεγχος της πληροφορίας που μεταδίδεται. Ένα δικαστήριο στη Στοκχόλμη καταδίκασε στις 7 Μαρτίου 2002 τον υπεύθυνο ενός forum ανοιχτού σε αντισημιακές δηλώσεις (πηγή : <http://www.vivrelenet.fr>)

Στη Γαλλία εξάλλου στις 28 Μαΐου 2002 το Πρωτοδικείο της Lyon αποφάνθηκε για πρώτη φορά για αυτά τα ζητήματα στην υπόθεση SA Père Noël.fr c/ Monsieur F. M, Mademoiselle E. C et Sarl Deviant Network. Κρίθηκε ότι αυτός που πήρε την πρωτοβουλία να δημιουργήσει μια ραδιοτηλεοπτική υπηρεσία με σκοπό την ανταλλαγή γνώμων πάνω σε θέματα προκαθορισμένα εκ των προτέρων πρέπει να αναλαμβάνει την ευθύνη των επιζήμιων μηνυμάτων στη υπηρεσία αυτή χωρίς να μπορεί να αντιτάξει έλλειψη επίβλεψης. Εν προκειμένω, γραπτά που αποτελούσαν δυσφήμιση και που προέρχονταν από άτομα δυσσαρεστημένα από τις εμπορικές μεθόδους της εταιρίας Père Noël.fr δημοσιεύθηκαν στο φόρουμ συζήτησης του site défense -consommateur. org. Ο δικαιούχος του domain name και ο webmaster (που χαρακτηρίστηκε ο υπεύθυνος της βάσης δεδομένων Internic) απαγορεύθηκε να δημοσιεύσουν ξανά παρόμοιες δηλώσεις με την απειλή προστίμου 800€ για κάθε διαπιστωθείσα παράβαση. Επιπλέον, το δικαστήριο καταδίκασε τους δημιουργούς του forum να πληρώσουν στην Père Noël.fr 80.000€ ως αποζημίωση και διέταξε τη δημοσίευση της απόφασης στην ιστοσελίδα του site défense -consommateur. org καθώς και σε δύο ευρείας κυκλοφορίας καθημερινές εφημερίδες με έξοδα των καταδικασθέντων.

συμφωνίας του συνδρομητή. Ωστόσο, στην πραγματικότητα **οι περισσότεροι web hosts δεν εξετάζουν το περιεχόμενο των αρχείων παρά μόνο εφόσον υπάρξει διαμαρτυρία από κάποιον τρίτο.**

Εξάλλου στο συμβόλαιο ανάμεσα στον παροχέα φιλοξενίας και τον συνδρομητή του βρίσκουμε συχνά όρους σχετικούς με την ενδεχόμενη ευθύνη εκ του περιεχομένου. Ο web host προσπαθεί να απαλλαγεί περιλαμβάνοντας ρήτρες αποποίησης της ευθύνης. Αυτές οι ρήτρες κινδυνεύουν να χαρακτηριστούν καταχρηστικές και σε κάθε περίπτωση δεν θα μπορούσαν να ισχύσουν ως «πιστοποιητικά ανευθυνότητας».

Ο web host είναι ο πιο ορατός στόχος σε περίπτωση που οι αποθηκευμένες πηγές προκαλούν βλάβη στα δικαιώματα κάποιου τρίτου εφόσον έχει αντίγραφα αυτών των πηγών, έχει έναν ορισμένο έλεγχο πάνω τους και μπορεί να εξετάσει το περιεχόμενο της πληροφορίας πριν τη θέσει στη διάθεση των άλλων χρηστών. Αυτή η δυνατότητα φτάνει στο σημείο της επιβολής μιας επιπρόσθετης υποχρέωσης σε βάρος του ISP;

Κοινοτικό πλαίσιο

Ο Ευρωπαίος¹⁷⁵ νομοθέτης υπήρξε αρκετά επιεικής απέναντι στους παροχείς φιλοξενίας. Η Οδηγία 2000/31 προσδιόρισε **το καθεστώς απαλλαγής από τη ευθύνη τους** σε δυο άρθρα, τα άρθρα 14 και 15.

Το άρθρο 15 που απευθύνεται στο σύνολο των παροχέων υπηρεσιών, θέτει την αρχή της απουσίας γενικής υποχρέωσης ελέγχου¹⁷⁶, ενώ το άρθρο 14 θέτει εν συνεχεία τους όρους απαλλαγής από την ευθύνη των παροχέων φιλοξενίας (web hosts)¹⁷⁷.

¹⁷⁵ Πριν τη ευρωπαϊκή νομοθετική ρύθμιση η γαλλική νομολογία είχε ασχοληθεί αρκετά με το ζήτημα αυτό. Μέσα από μια σειρά υποθέσεων επιβλήθηκαν τρεις υποχρεώσεις στους παροχείς φιλοξενίας :

α) Υποχρέωση **πληροφόρησης** των πελατών για την ανάγκη σεβασμού των δικαιωμάτων των τρίτων

β) Υποχρέωση **επαγρύπνησης** που περιλάμβανε την υποχρέωση χρήσης ακόμα και μηχανών αναζήτησης προκειμένου να βρεθούν τα παράνομα site

γ) Υποχρέωση **άμεσης αντίδρασης** κατεβάζοντας την ιστοσελίδα ταυτόχρονα με τη γνωστοποίηση ή διαμαρτυρία από κάποιον τρίτο.

¹⁷⁶ «Άρθρο 15: 1. Τα κράτη μέλη δεν επιβάλλουν στους φορείς παροχής υπηρεσιών, για την παροχή των υπηρεσιών που αναφέρονται στα άρθρα 12, 13 και 14, γενική υποχρέωση ελέγχου των πληροφοριών που μεταδίδουν ή αποθηκεύουν ούτε γενική υποχρέωση δραστηρίας αναζήτησης γεγονότων ή περιστάσεων που δείχνουν ότι πρόκειται για παράνομες δραστηριότητες. 2. Τα κράτη μέλη δύνανται να υποχρεώσουν τους φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας να ενημερώνουν πάραυτα τις αρμόδιες κρατικές αρχές για τυχόν υπόνοιες περί χορηγούμενων παρανόμων πληροφοριών ή δραστηριοτήτων που επιχειρούν αποδέκτες των υπηρεσιών τους ή να ανακοινώνουν στις αρμόδιες αρχές, κατ' αίτησή τους, πληροφορίες που διευκολύνουν την εντόπιση αποδεκτών των υπηρεσιών τους με τους οποίους έχουν συμφωνίες αποθήκευσης.»

¹⁷⁷ «Άρθρο 14: **Φιλοξενία** 1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι σε περίπτωση παροχής μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας η οποία συνίσταται στην αποθήκευση πληροφοριών παρεχομένων από έναν αποδέκτη υπηρεσίας, δεν υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής της υπηρεσίας για τις πληροφορίες που αποθηκεύονται μετά από αίτηση αποδέκτη της υπηρεσίας, υπό τον όρο ότι: α) ο φορέας παροχής της υπηρεσίας δεν γνωρίζει πραγματικά ότι πρόκειται για παράνομη δραστηριότητα ή πληροφορία και ότι, σε ό,τι αφορά αξιώσεις αποζημιώσεως, δεν γνωρίζει τα γεγονότα ή τις περιστάσεις από τις οποίες προκύπτει η παράνομη δραστηριότητα ή πληροφορία, ή β) ο φορέας παροχής της υπηρεσίας, μόλις αντιληφθεί τα προαναφερθέντα, αποσύρει ταχέως τις πληροφορίες ή καθιστά την πρόσβαση σε αυτές αδύνατη. 2. Η παράγραφος 1 δεν εφαρμόζεται όταν ο αποδέκτης της υπηρεσίας ενεργεί υπό την εξουσία ή υπό τον έλεγχο του φορέα παροχής της υπηρεσίας. 3. Το παρόν άρθρο δεν θίγει τη δυνατότητα δικαστικής ή διοικητικής αρχής, σύμφωνα με τα νομικά συστήματα των Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

Ωστόσο, η αρχή του περιορισμού της ευθύνης του παροχέα φιλοξενίας δεν είναι απόλυτη ιδίως αν διαβασθεί σε συνδυασμό με το σημείο 46 της εισηγητικής έκθεσης της Οδηγίας: «Προκειμένου να απολαύει του περιορισμού της ευθύνης, ο φορέας παροχής υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας, η οποία συνίσταται σε αποθήκευση πληροφοριών, **μόλις πληροφορηθεί αποδεδειγμένως ή αντιληφθεί ότι πρόκειται για παράνομες δραστηριότητες, οφείλει ταχέως να τις αποσύρει ή να τις καταστήσει απρόσιτες.** Η απόσυρση των πληροφοριών ή η απενεργοποίηση της πρόσβασης σε αυτές οφείλει να επιχειρείται τηρουμένης της αρχής της ελευθερίας της έκφρασης και των οικείων εθνικών διαδικασιών. Η παρούσα Οδηγία δεν θίγει τη δυνατότητα των κρατών μελών να θεσπίζουν ειδικές προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να πληρούνται άμεσα, πριν από την απόσυρση των πληροφοριών ή την παρεμπόδιση της πρόσβασης σε αυτές»

Η Οδηγία δεν διευκρινίζει από ποιο σημείο και σύμφωνα με ποιους όρους θεωρείται ότι επαρκή γνώση της ύπαρξης του παράνομου περιεχομένου που είναι αποθηκευμένο στον server του.

Ωστόσο τα άρθρα 14-3 και 17-1¹⁷⁸ σε συνδυασμό με το σημείο 40¹⁷⁹ της εισηγητικής έκθεσης της Οδηγίας, καλούν τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν ειδικές διαδικασίες για την γνωστοποίηση, απόσυρση και ενδεχομένως επαναφορά των αμφισβητούμενων ιστοσελίδων, ακολουθώντας το παράδειγμα του ομοσπονδιακού αμερικάνικου νόμου Digital Millennium Copyright Act που έχει θεσμοθετήσει τέτοιες διαδικασίες « notice and take down » και « notice and put back » προκειμένου να απαλλαγθεί της ευθύνης του ο web host.

4.3.4 Ευθύνη των Παροχέων Σύνδεσης στο Διαδίκτυο (Internet Access Providers)

Η βασική αποστολή¹⁸⁰ ενός παροχέα σύνδεσης (Internet Access Provider) είναι η πρόσβαση στο διαδίκτυο. Σε αυτήν την περίπτωση μεταφέρει την πληροφορία που παρήγαγε κάποιος τρίτος. **Περιορίζεται στο να επιτύχει την υλική σύνδεση του συνδρομητή στο Internet.** Ο συνδρομητής είναι έπειτα ελεύθερος να λάβει όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες.

Άρα, ο ρόλος τους είναι αυτός του απλού μεταφορέα που δεν έχει καμία σχέση με το πληροφοριακό περιεχόμενο που μεταφέρει; Σε αντίθεση με τον κλασσικό μεταφορέα όπως είναι για παράδειγμα η ταχυδρομική υπηρεσία, ο παροχέας σύνδεσης δεν έχει τα τεχνικά μέσα

κρατών μελών, να απαιτούν από τον φορέα παροχής υπηρεσιών να προβεί στην παύση ή στην πρόληψη παράβασης, ούτε θίγει τη δυνατότητα των κρατών μελών να θεσπίζουν διαδικασίες για την απόσυρση των πληροφοριών ή την απενεργοποίηση της πρόσβασης σε αυτές.»

¹⁷⁸ « ... Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, σε περιπτώσεις διαφωνίας μεταξύ ενός φορέα παροχής και ενός αποδέκτη μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας, η νομοθεσία τους να μην εμποδίζει τη χρήση των υπαρχόντων βάσει του εθνικού δικαίου μηχανισμών εξώδικης επίλυσης των διαφορών, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων ηλεκτρονικών μέσων.»

¹⁷⁹ «Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας θα πρέπει να συνιστούν ικανή βάση για τη δημιουργία ταχέων και αξιόπιστων μηχανισμών με τους οποίους να μπορούν να αποσύρονται οι παράνομες πληροφορίες και να καθίστανται απρόσιτες. Καλό θα ήταν οι μηχανισμοί αυτοί να εκπονούνται βάσει εθελοντικών συμφωνιών μετά από διαπραγματεύσεις μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων μερών και να ενθαρρύνονται από τα κράτη μέλη. Είναι προς το συμφέρον όλων των μερών που συμμετέχουν στην παροχή υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν τέτοιους μηχανισμούς»

¹⁸⁰ Μπορεί επίσης να παρέχει και άλλες βοηθητικές υπηρεσίες όπως η ηλεκτρονική αλληλογραφία ή η πρόσβαση σε πηγές στις οποίες έχουν πρόσβαση μόνο οι πελάτες του είτε βοήθειας για αντιμετώπιση τεχνικών προβλημάτων, είτε πηγές πληροφοριών τρίτων που είναι επί πληρωμή για άλλους χρήστες αλλά δωρεάν για τους συνδρομητές του. Εξάλλου όπως διευκρινίσθηκε ανωτέρω ένας παροχέας σύνδεσης συχνά δραστηριοποιείται και ως παροχέας φιλοξενίας (οπότε ισχύουν τα ανωτέρω).

πρόσβασης στην πληροφορία που κυκλοφορεί; Αν υπάρχει τέτοια δυνατότητα, υπάρχει και υποχρέωση ελέγχου σε βάρος των παροχών πρόσβασης; Και ακόμα περαιτέρω, μπορούμε να ζητήσουμε από έναν Internet Access Provider να εμποδίσει την πρόσβαση σε μία ιστοσελίδα και αν ναι, υπο ποιες προϋποθέσεις;

Παράδειγμα: Υπόθεση «J'accuse» v AFA- Γαλλία

Μια μεγάλη υπόθεση¹⁸¹ στη Γαλλία έδωσε την αφορμή για να διερευνηθούν αυτά τα ερωτήματα. Διάφορες οργανώσεις αγώνα ενάντια στον ρατσισμό, ανάμεσα τους και η οργάνωση «J'accuse!» ενήγαγαν 13 παρόχους σύνδεσης, εκπροσωπούμενους από την AFA (Association des Fournisseurs d'Access), τον γαλλικό σύνδεσμο των παρόχων σύνδεσης, τον γάλλο συγγραφέα προσωπικών σελίδων και τον αμερικανό παροχέα φιλοξενίας του (web host). Οι οργανώσεις ζητούσαν να υποχρεωθούν οι παροχείς σύνδεσης να ελέγχουν την πρόσβαση των γάλλων χρηστών στην ιστοσελίδα ρατσιστικού περιεχομένου "Front 14".

Οι Παροχείς από την πλευρά τους προέβλεπαν ποικίλες ενστάσεις:

- το συλλογικό και απεριόριστο χαρακτήρα του αιτήματος,
- την ανάγκη να υποδειχθούν οι URL των ιστοσελίδων των οποίων το περιεχόμενο ήταν έκδηλα παράνομο,
- την προγενέστερη δίωξη των ίδιων των συγγραφέων,
- **την τεχνική αδυναμία οργάνωσης μιας παρόμοιας παρεμπόδισης πρόσβασης και**
- **την υποχρέωση ουδετερότητας λόγω του ρόλου τους ως τεχνικοί μεσολαβητές στις τηλεπικοινωνίες.**

Με μια προδικαστική απόφαση του το δικαστήριο ζήτησε να υποδειχθούν μάρτυρες και από τις δυο πλευρές ώστε υπάρξει βαθύτερη μελέτη του θέματος σε τεχνικό και ηθικό επίπεδο.

Κατά την ακρόαση των μαρτύρων, τρεις εμπειρογνώμονες παραδέχτηκαν την δυνατότητα υλοποίησης ενός παρόμοιου φιλτραρίσματος¹⁸², ιδίως στο επίπεδο της διεύθυνσης IP (Internet Protocol). Ωστόσο, δεν υπήρξε ομοφωνία ως προς τη σκοπιμότητα μιας ενδεχόμενης επιβολής σχετικής υποχρέωσης εις βάρος των παρόχων σύνδεσης.

Στην απόφαση που εκδόθηκε στις 30 Οκτωβρίου 2001, το βασικό αίτημα των οργανώσεων που συνίστατο στην επιβολή φιλτραρίσματος και στη συμβολική αποζημίωση του 1€ **δεν έγινε αποδεκτό.**

Πράγματι αν και ο δικαστής αναγνωρίζει τον κίνδυνο να δημιουργηθούν «παράδεισοι του διαδικτύου», όπου οι κυβερνο-εγκληματίες κάθε είδους θα μπορούν να επωφελούνται από ένα ευνοϊκό νομικό περιβάλλον και από την ουδετερότητα των τεχνικών μεσαζόντων, διαπιστώνει ότι **οι παροχείς σύνδεσης δεν έχουν καμία άλλη υποχρέωση παρά μόνο τη διάθεση στον συνδρομητή εργαλείων φιλτραρίσματος**¹⁸³.

Κοινοτικό Δίκαιο

Οι κοινοτικές Οδηγίες επιβάλλουν **την αρχή της έλλειψης ευθύνης σε ότι αφορά στο μεταδιδόμενο περιεχόμενο**, αφήνοντας ωστόσο τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να προβλέψουν ένα πιο αυστηρό πλαίσιο σε σχέση με την ευθύνη των παρόχων σύνδεσης.

Η Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο διευκρινίζει ότι τα κράτη μέλη δεν πρέπει να επιβάλλουν στους παρόχους υπηρεσιών μια γενική υποχρέωση ελέγχου των πληροφοριών που

¹⁸¹ TGI Paris, 12 juillet 2001, aff. Association J'accuse ! ...action internationale pour la justice, AIPJ, La Licra et autres c/ Association française d'accès et des services Internet (AFA), 13 fournisseurs d'accès et prestataires techniques d'Internet

¹⁸² Βλέπε και το άρθρο του Jean- Raymond Lemaire, ενός από τους τρεις εμπειρογνώμονες στην διεύθυνση http://www.afa-France.com/html/action/01002_note_afa.doc

¹⁸³ Η υποχρέωση αυτή υπήρχε ήδη στο γαλλικό δίκαιο σύμφωνα με το νόμο της 30ης Σεπτεμβρίου 1986(άρθρο 43-1). Υποχρεούνται δηλαδή οι Internet Access Providers να παρέχουν εργαλεία φιλτραρίσματος του περιεχομένου των ιστοσελίδων που αποσκοπούν ιδίως στην προστασία των ανηλίκων.

αποθηκεύουν ή μεταδίδουν (η περίπτωση των παροχών σύνδεσης) ή μια γενική υποχρέωση να ερευνούν ενεργά τα γεγονότα ή τις περιστάσεις που φανερώνουν παράνομες δραστηριότητες. Αυτός ο κανόνας ωστόσο δεν εμποδίζει μια δικαστική αρχή να ζητήσει από έναν παροχέα υπηρεσίας να ελέγχει μία ιστοσελίδα για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο με στόχο την πρόληψη ή την καταστολή ποινικών παραβάσεων.

Το άρθρο 12¹⁸⁴ αντιμετωπίζει την περίπτωση της απλής μεταφοράς (**simple transport-mere conduit**), η οποία καλύπτει ταυτόχρονα και την περίπτωση της μετάδοσης και της παροχής σύνδεσης που μας αφορά. Η προϋπόθεση για να επωφεληθεί ο παροχέας αυτής της απαλλαγής είναι να μην παίζει κανένα ενεργό ρόλο:

1. ούτε στην **προέλευση** (να μην παίρνει την απόφαση να προχωρήσει την μετάδοση),
2. ούτε στον **προορισμό** (να μην επιλέγει τους αποδέκτες της μετάδοσης, για παράδειγμα τους αποδέκτες ενός ηλεκτρονικού ταχυδρομείου),
3. ούτε και **στο περιεχόμενο_το ίδιο** (να μην προβαίνει σε επιλογή αλλά να παρεμβαίνει ως απλός αναμεταδότης).

Η Οδηγία παρ' όλ' αυτά αφήνει την δυνατότητα στα κράτη μέλη να απαιτήσουν από τον Παροχέα να θέσει τέλος σε μια παράνομη ενέργεια ή να την προλάβει.

Η Οδηγία προσδιορίζει επίσης στο άρθρο 13¹⁸⁵ «**Αποθήκευση σε κρυφή μνήμη**» τις προϋποθέσεις απαλλαγής από την ευθύνη στην περίπτωση της «αυτόματης, ενδιάμεσης και

¹⁸⁴ «Άρθρο 12 **Απλή μετάδοση** 1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε περίπτωση παροχής μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας η οποία συνίσταται στη μετάδοση πληροφοριών που παρέχει ο αποδέκτης της υπηρεσίας σε ένα δίκτυο επικοινωνιών ή στην παροχή πρόσβασης στο δίκτυο επικοινωνιών, δεν υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής υπηρεσιών όσον αφορά τις μεταδιδόμενες πληροφορίες, υπό τον όρο ότι ο φορέας παροχής υπηρεσιών: α) δεν αποτελεί την αφετηρία της μετάδοσης των πληροφοριών· β) δεν επιλέγει τον αποδέκτη της μετάδοσης και γ) δεν επιλέγει και δεν τροποποιεί τις μεταδιδόμενες πληροφορίες. 2. Οι δραστηριότητες μετάδοσης και παροχής πρόσβασης που αναφέρονται στην παράγραφο 1 περιλαμβάνουν την αυτόματη, ενδιάμεση και προσωρινή αποθήκευση των μεταδιδόμενων πληροφοριών, στο βαθμό που η αποθήκευση εξυπηρετεί αποκλειστικά την πραγματοποίηση της μετάδοσης στο δίκτυο επικοινωνιών και η διάρκειά της δεν υπερβαίνει το χρόνο που είναι ευλόγως απαραίτητος για τη μετάδοση. 3. Το παρόν άρθρο δεν θίγει τη δυνατότητα δικαστικής ή διοικητικής αρχής, σύμφωνα με τα νομικά συστήματα των κρατών μελών, να απαιτούν από το φορέα παροχής υπηρεσιών να προβεί στην παύση ή στην πρόληψη παράβασης.»

¹⁸⁵ «Άρθρο 13 **Αποθήκευση σε κρυφή μνήμη (Caching)** 1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε περίπτωση παροχής μιας υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας, η οποία συνίσταται στη μετάδοση πληροφοριών που παρέχει ένας αποδέκτης υπηρεσίας σε ένα δίκτυο επικοινωνιών, δεν υφίσταται ευθύνη του φορέα παροχής της υπηρεσίας, όσον αφορά την αυτόματη, ενδιάμεση και προσωρινή αποθήκευση των πληροφοριών η οποία γίνεται με αποκλειστικό σκοπό να καταστεί αποτελεσματικότερη η μεταγενέστερη η μετάδοση των πληροφοριών, μετά από αίτηση άλλων αποδεκτών της υπηρεσίας, υπό τον όρο ότι ο φορέας παροχής υπηρεσιών: α) δεν τροποποιεί τις πληροφορίες· β) τηρεί τους όρους πρόσβασης στις πληροφορίες· γ) τηρεί τους κανόνες που αφορούν την ενημέρωση των πληροφοριών, οι οποίοι καθορίζονται κατά ευρέως αναγνωρισμένο τρόπο και χρησιμοποιούνται από τον κλάδο· δ) δεν παρεμποδίζει τη νόμιμη χρήση της τεχνολογίας, η οποία αναγνωρίζεται ευρέως και χρησιμοποιείται από τον κλάδο, προκειμένου να αποκτήσει δεδομένα σχετικά με τη χρησιμοποίηση των πληροφοριών και ε) ενεργεί άμεσα προκειμένου να αποσύρει τις πληροφορίες που αποθήκευσε ή να καταστήσει την πρόσβαση σε αυτές αδύνατη, μόλις αντιληφθεί ότι οι πληροφορίες έχουν αποσυρθεί από το σημείο του δικτύου στο οποίο βρίσκονταν αρχικά ή η πρόσβαση στις πληροφορίες κατέστη αδύνατη ή μια δικαστική ή διοικητική αρχή διέταξε την απόσυρση των πληροφοριών ή απαγόρευσε την πρόσβαση σε αυτές. 2. Το παρόν άρθρο δεν θίγει τη δυνατότητα δικαστικής ή διοικητικής αρχής, σύμφωνα με τα νομικά συστήματα των κρατών μελών, να απαιτήσει από το φορέα παροχής υπηρεσιών να παύσει ή να προλάβει την παράβαση»

προσωρινής αποθήκευσης»(caching)¹⁸⁶ των πληροφοριών, μια ενέργεια συμφυή στη λειτουργία των παροχών σύνδεσης με σκοπό την επιτάχυνση των επικοινωνιών on line¹⁸⁷.

Έτσι, ο Παροχέας οφείλει να απέχει από κάθε ενέργεια επίδρασης στο μεταδιδόμενο περιεχόμενο ή παρεμβολής στα τεχνικά συστήματα και να σέβεται τους κανόνες και τα standards σε σχέση με την πρόσβαση στην πληροφορία και την ανανέωση της (up date). Ταυτόχρονα επιβάλλεται να αποσύρει γρήγορα μια «βλαβερή» πληροφορία ή και να εμποδίσει την πρόσβαση σε αυτήν εφόσον έχει επαρκή γνώση ότι οι πληροφορίες έχουν αποσυρθεί από το σημείο του δικτύου στο οποίο βρίσκονταν αρχικά ή η πρόσβαση σε αυτές κατέστη αδύνατη ή απαγορεύθηκε.

Η Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο συμπληρώνεται από την Οδηγία 29/2001 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας ιδίως σε ότι αφορά την ευθύνη των Παρόχων σύνδεσης.

Η Οδηγία 2001/29/EK προβλέπει στο άρθρο 5.1¹⁸⁸ με τον τίτλο «**Εξαιρέσεις και περιορισμοί**» ότι: «Οι αναφερόμενες στο άρθρο 2 προσωρινές πράξεις αναπαραγωγής, οι οποίες είναι μεταβατικές ή παρεπόμενες και οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο και ουσιώδες τμήμα μιας τεχνολογικής μεθόδου, έχουν δε ως αποκλειστικό σκοπό να επιτρέψουν(...)την εντός δικτύου μετάδοση μεταξύ τρίτων μέσω διαμεσολαβητή(...)ενός έργου ή άλλου προστατευμένου αντικειμένου και οι οποίες δεν έχουν καμία ανεξάρτητη οικονομική σημασία, εξαιρούνται από το δικαίωμα αναπαραγωγής¹⁸⁹ που προβλέπεται στο άρθρο 2».

Η δε παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου διευκρινίζει ότι οι προβλεπόμενες εξαιρέσεις εφαρμόζονται μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις οι οποίες δεν αντίκεινται στην κανονική εκμετάλλευση του έργου ή άλλου προστατευμένου αντικειμένου και δεν θίγουν αδικαιολογήτως τα έννομα συμφέροντα του δικαιούχου.

Παρατηρούμε ότι η συμφωνία των δυο Οδηγιών δεν είναι πολύ ευδιάκριτη. Οι ενέργειες της αποθήκευσης σε κρυφή μνήμη εξαιρούνται από το δικαίωμα αναπαραγωγής του δικαιούχου πνευματικής ιδιοκτησίας αν ανταποκρίνονται ταυτόχρονα στις προϋποθέσεις που θέτει το προαναφερθέν άρθρο 5.1 και σε αυτές της Οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο; Ή οι τεχνικοί Πάροχοι υπηρεσιών που υλοποιούν την αποθήκευση σε κρυφή θα απαλλάσσονται της ευθύνης άπαξ και πληρούνται οι προϋποθέσεις της δεύτερης Οδηγίας;

Αν και η αποθήκευση σε κρυφή μνήμη έχει γίνει κοινή πρακτική για τους Παρόχους σύνδεσης που διευκολύνει την αποστολή τους (χωρίς όμως να είναι αναπόφευκτη), ωστόσο υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος να προσκρούσει στα νόμιμα συμφέροντα τρίτων, παραβιάζοντας τα τεχνικά μέτρα ελέγχου πρόσβασης σε προστατευόμενα περιεχόμενα, αποδοχής πληρωμών ή

¹⁸⁶ Πιο συγκεκριμένα οι παροχείς σύνδεσης διαθέτουν ένα «κρυφό» αντίγραφο στους proxy servers τους στο οποίο τοποθετούν σε τακτά χρονικά διαστήματα αναπαραγωγές των ιστοσελίδων με τη μεγαλύτερη ζήτηση. Η βασική σκοπιμότητα είναι να διευκολυνθεί και να επιταχυνθεί η μετάδοση αυτών των ιστοσελίδων προς τον χρήστη, καθώς και να μειωθεί το κυκλοφοριακό στο διαδίκτυο.

¹⁸⁷ Εξάλλου, στο άρθρο 16 της εισαγωγικής έκθεσης της οδηγίας 2001/29 ΕΕ προβλέπεται: " οι κανόνες περί ευθύνης στο ηλεκτρονικό εμπόριο πρέπει να τεθούν σε εφαρμογή μέσα στην ίδια προθεσμία με εκείνη που προβλέπεται για την παρούσα οδηγία, δεδομένου ότι αποβλέπουν στη διαμόρφωση ενός εναρμονισμένου πλαισίου αρχών και ρυθμίσεων που αφορούν, μεταξύ άλλων, ορισμένα σημαντικά τμήματα της οδηγίας η παρούσα οδηγία δεν θίγει τους κανόνες περί ευθύνης της προαναφερόμενης οδηγίας[σ.σ Οδ 2000/31Ε.Ε]"

¹⁸⁸ Το άρθρο 5.1 ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο ως άρθρο 28B του Ν2121/1993 για την πνευματική ιδιοκτησία με το Ν. 3057/2002

¹⁸⁹ Υπενθυμίζουμε ότι το δικαίωμα αναπαραγωγής είναι μια πτυχή του περιουσιακού δικαιώματος του δικαιούχου προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας.

απλούστερα καταμέτρησης του αριθμού των χρήσεων του περιεχομένου από έναν συγκεκριμένο χρήστη

Σε κάθε περίπτωση ο κανόνας είναι αυτός της απαλλαγής των Παρόχων σύνδεσης από την ευθύνη για τις συγκεκριμένες πράξεις και η καταδίκη τους για προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είναι δύσκολη, αν όχι ανέφικτη υπό αυτές τις συνθήκες.

4.4 Απόκτηση ονόματος χώρου Διαδικτύου

Για την προσέλκυση των χρηστών σε έναν διαδικτυακό τόπο (web site) απαιτείται η επιλογή ενός ονόματος χώρου (domain name) που να μπορεί να απομνημονευθεί ευχερώς και να παρουσιάζει κάποια σύνδεση με τις υπηρεσίες που παρέχονται μέσω του δικτυακού αυτού τόπου. Το όνομα χώρου συνίσταται σε ένα **δυσάριθμο κώδικα που καθορίζει μια εικονική περιοχή (domain) ή τοποθεσία (site), η οποία είναι μοναδική σε όλο το δίκτυο και μεταφράζεται στον αριθμό IP**. Για τη διευκόλυνση των χρηστών χρησιμοποιείται το σύστημα DNS (Domain Name System)¹⁹⁰, με βάση το οποίο σε κάθε διεύθυνση αποδίδεται ένα συμβολικό όνομα, το Domain Name, το οποίο πρέπει να πληκτρολογήσει κανείς στο αντίστοιχο πρόγραμμα του υπολογιστή του, για να αποκτήσει πρόσβαση στις πληροφορίες που διαθέτει στο δίκτυο ο Η/Υ, στον οποίο αντιστοιχεί η διεύθυνση αυτή.

Για την καταχώριση ενός ονόματος χώρου πρέπει να διακρίνουμε ανάμεσα στα γενικά ονόματα χώρου, όσα δηλ. έχουν κατάληξη .COM, .ORG, .NET κλπ. και στα ονόματα με εθνική κατάληξη (π. χ. .GR για την Ελλάδα). Η καταχώριση των γενικών ονομάτων χώρου είναι αρμοδιότητα της υπηρεσίας ICANN στις ΗΠΑ, ενώ όσον αφορά τα ονόματα με κατάληξη που αντιστοιχεί στον κωδικό κάθε χώρας, αρμόδια είναι τα τοπικά δικτυακά κέντρα πληροφόρησης και στη Χώρα μας, η ΕΕΤΤ. Η καταχώριση ονόματος χώρου λαμβάνει χώρα με την έκδοση σχετικής απόφασης από την ΕΕΤΤ, μετά από την αίτηση του ενδιαφερόμενου να αποκτήσει ένα όνομα χώρου, την οποία (αίτηση) διαβιβάζουν οι καταχωρητές, οι οποίοι είναι παροχείς υπηρεσιών Διαδικτύου που παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες καταχώρισης και οι οποίοι (πρέπει να) περιλαμβάνονται στον σχετικό πίνακα που τηρεί η ΕΕΤΤ¹⁹¹.

Στη Χώρα μας, η καταχώριση ονόματος χώρου δεν λαμβάνει χώρα με την κατάρτιση σύμβασης του ενδιαφερόμενου με την ΕΕΤΤ, όπως συμβαίνει λ. χ. στη Γερμανία¹⁹², αλλά με την έκδοση ατομικής διοικητικής πράξης από την ΕΕΤΤ¹⁹³. Σύμφωνα με τον Κανονισμό υπ' αριθ. 371/76 της 15.4.2005 της ΕΕΤΤ¹⁹⁴, το δικαίωμα το οποίο αποκτάται με την εκχώρηση ονόματος χώρου με κατάληξη .gr συνίσταται αποκλειστικά και μόνο: **α) στην απόκτηση από το φορέα του ονόματος χώρου αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης των συγκεκριμένων αλφαριθμητικών στοιχείων που έχουν δηλωθεί στην αίτηση εκχώρησης του και β) στην αυτόματη δέσμευση άλλων μορφών του ονόματος και στη δυνατότητα του να ενεργοποιήσει οριστικά κατόπιν αιτήσεως του στην ΕΕΤΤ, οποιαδήποτε μορφή του εκχωρηθέντος σε αυτόν ονόματος χώρου έχει δεσμευθεί για αυτόν (άρθρο 4 § 1).**

Επομένως, στην ελληνική έννομη τάξη δεν μπορεί να γίνει λόγος για σύμβαση απόκτησης ονόματος χώρου, η μόνη δε συμβατική σχέση που διακρίνεται στο πλαίσιο της διαδικασίας εκχώρησης ονόματος χώρου είναι η σύμβαση μεταξύ του αιτούντος το

¹⁹⁰ Βλ. Καράκωστα, *Δίκαιο & Internet*, σελ. 27.

¹⁹¹ Βλ. <http://www.eett.gr/gr_pages/telecDomainnames/kataxorites/list_katahoriton.php>

¹⁹² Βλ. Cichon, *ό.π.*, σελ. 96 επ.

¹⁹³ Για τη διαδικασία εκχώρησης ονομάτων χώρου βλ. Α. Ανθιμου, *Διαδικαστικά και δικονομικά ζητήματα από τον νέο κανονισμό διαχείρισης και εκχώρησης ονομάτων χώρου, ΔΙΜΕΕ 2005*, σελ. 501 επ.· του ίδιου, *Καταχώριση ονομάτων χώρου (domain names) στην Ελλάδα - Προβλήματα και προοπτικές*, σε: *Ψηφιακή Τεχνολογία και δίκαιο*, σελ. 47 επ.

¹⁹⁴ ΦΕΚ Β 717 της 27.5.2005.

όνομα χώρου και του καταχωρητή που αναλαμβάνει να γνωστοποιήσει τα στοιχεία της αίτησης στο Μητρώο¹⁹⁵, μέσω Διαδικτύου. Η συμβατική αυτή σχέση που συνδέει τον φορέα του ονόματος χώρου και τον καταχωρητή (παροχέα υπηρεσιών Διαδικτύου **είναι σύμβαση ανεξαρτήτων υπηρεσιών** (στην οποία εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 648 επ. ΑΚ), με στοιχεία εντολής¹⁹⁶. Μεταξύ των υποχρεώσεων του καταχωρητή είναι η υποβολή της αίτησης εκχώρησης στην ΕΕΤΤ και, ενδεχομένως, η φροντίδα για εκ νέου υποβολή της. Με την κατάρτιση της σύμβασης αυτής δεν επιδιώκεται ένα ορισμένο αποτέλεσμα, **αφού ο καταχωρητής μεσολαβεί μόνο στη διαδικασία καταχώρησης και δεν έχει αποφασιστικό ρόλο σε αυτήν, καθ' ότι η αρμοδιότητα της εκχώρησης ονομάτων χώρου ανήκει στην ΕΕΤΤ, όπως προαναφέρθηκε.** Βεβαίως, στις υποχρεώσεις του καταχωρητή ως εντολοδόχου περιλαμβάνεται η υποχρέωση να παρέχει πληροφορίες στον εντολέα σχετικά με την υπόθεση που του ανατέθηκε, η απόδοση λογοδοσίας μετά το πέρας της εντολής (ΑΚ 718), καθώς και να αποδώσει στον εντολέα καθετί που έλαβε για την εκτέλεση της εντολής (ΑΚ 719).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ζήτημα της ευθύνης του Διαχειριστή για την καταχώρηση Domain Name που προσβάλλει δικαιώματα τρίτων σε άυλα αγαθά. Και πιο συγκεκριμένα, **δικαιούται το δικαστήριο που δικάζει κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων να διατάξει την ακύρωση της εγγραφής ενός Ονόματος Χώρου, πολλώ δε μάλλον την διαγραφή του από το Μητρώο**; Λαμβάνοντας υπόψιν το γράμμα των κανόνων δικαίου που βρίσκονται στο νομικό υποσύστημα των διατάξεων του κεφαλαίου «Ασφαλιστικά Μέτρα» της Πολιτικής Δικονομίας του Αστικού μας Κώδικα και συγκεκριμένα τα 692 § 4 ΚΠολ και 732 ΚΠολ συνάγεται ότι, κατά παρέκκλιση από την διαθετική αρχή του άρθρου 106 ΚΠολ, **παρέχεται στο Δικαστήριο ευρύτατη διακριτική ευχέρεια να διατάξει και κάθε μέτρο - χωρίς δηλ. να έχει υποχρέωση να διατάξει το μέτρο που ζητείται**, το οποίο πάντως θα πρέπει να είναι νόμω βάσιμο - που κατά τις περιστάσεις είναι πρόσφορο για την εξασφάλιση ή διατήρηση του δικαιώματος ή τη ρύθμιση της κατάστασης. Εντούτοις, το διατασσόμενο μέτρο δεν θα πρέπει να συνεπάγεται πλήρη ικανοποίηση του δικαιώματος του αιτούντος γιατί σε μια τέτοια περίπτωση θα ματαιωνόταν ο πρακτικός σκοπός της κύριας δίκης. Διατάσσοντας λοιπόν το δικαστήριο για παράδειγμα την ακύρωση της καταχώρησης του Ονόματος Χώρου, δίνει εν τοις πράγμασι το δικαστήριο, το οποίο δίκασε κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, στον αιτούντα το πράσινο φως να προχωρήσει ο ίδιος στην ενεργοποίηση του ίδιου Ονόματος Χώρου στο δικό του όνομα και για δικό του λογαριασμό. Με την μέθοδο αυτή όμως ο αιτών έχει επιτύχει όχι μόνο προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης και προσωρινή δικαστική προστασία από την αθέμιτη χρήση Ονόματος Χώρου εκ μέρους τρίτου, αλλά και οριστική διευθέτηση της διαφοράς υπέρ αυτού, και μάλιστα έχοντας όχημα μια δικαστική απόφαση και μια ταχεία διαδικασία που αρκείται στην πιθανολόγηση των προτεινόμενων ισχυρισμών (ΚΠολ 690 § 1). Στα άρθρα 732 ΚΠολ και 692 §1 ΚΠολ λοιπόν βρίσκει δικαιοθετική θεμελίωση η διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου να διατάξει κατά το στάδιο της προσωρινής δικαστικής προστασίας το ενδεικνυόμενο μέτρο για την εξασφάλιση ή διατήρηση δικαιώματος ή τη ρύθμιση κατάστασης, η εξουσία δε αυτή του δικαστή οριοθετείται μέσω του απαγορευτικού κανόνα του άρθρου 692 § 4 ΚΠολ.

4.4.1 Η υποσχετική σύμβαση Φορέα-Μητρώου

Τελικός νομικός χαρακτηρισμός της υποσχετικής σύμβασης Φορέα-Μητρώου: πρόκειται για σύμβαση πώλησης (ΑΚ 513), σύμβαση μίσθωσης πράγματος (ΑΚ 574) ή σύμβαση μίσθωσης προσοδοφόρου πράγματος (ΑΚ 638);

Απομονώνοντας περαιτέρω την υποσχετική-ενοχική σύμβαση μεταξύ του Φορέα και του Μητρώου από την εμπράγματη σύμβαση σύστασης δουλείας (κατά το πρότυπο της άποψης που υποστηρίχτηκε ανωτέρω ότι βρισκόμαστε ad hoc ενώπιον ενός ζεύγους

¹⁹⁵ Το Μητρώο είναι η βάση δεδομένων που περιλαμβάνει το σύνολο των εκχωρηθέντων ονομάτων χώρου με κατάληξη .§Γ που τυχόν αποτελούν αντικείμενο αίτησης για εκχώρηση.

¹⁹⁶ Βλ. και Cichon, ό.π., σελ. 107 επ.

δικαιοπραξιών , μιας ενοχικής και μια εμπράγματης) , γεννάται ένα επιπλέον ζήτημα , αυτό της ορθής ένταξης της υποσχετικής σύμβασης σε έναν από τους γνωστούς τύπους των επωνύμων συμβάσεων του ΑΚ . Πρόκειται για μια **σύμβαση πώλησης δικαιώματος χρήσης** του Ονόματος Χώρου (ΑΚ513) . Έχει υποστηριχθεί ωστόσο στη θεωρία¹⁹⁷ και η άποψη ότι η **παραχώρηση χρήσης Ονόματος Χώρου συνιστά υποπερίπτωση μίσθωσης προσοδοφόρου πράγματος** (ΑΚ638) , δεδομένου ότι ο δικαιούχος (ο Φορέας εν προκειμένω) έναντι καταβολής κάποιου τέλους (στον Καταχωρητή) έχει δικαίωμα χρήσης και κάρπωσης του Ονόματος Χώρου σύμφωνα με τους κανόνες της τακτικής εκμετάλλευσης . Τα δε οικονομικά οφέλη από τη χρήση και κάρπωση του Domain Name είναι προφανή , δεδομένου ότι ο φορέας αυτού αποκτά αυτομάτως πύλη στο Διαδίκτυο , το οποίο συνιστά κατεξοχήν πεδίο άσκησης ηλεκτρονικού εμπορίου , σύναψης ηλεκτρονικών συμβάσεων και παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας.

Κατά νομική ακριβολογία οι οικονομικές πρόσοδοι που αποφέρει η αποκλειστική χρήση και κάρπωση ορισμένου Ονόματος Χώρου στον Φορέα αυτού , συνιστούν από άποψη εμπραγμάτου δικαίου πολιτικούς καρπούς (ΑΚ 961 παρ. 3 , «*πολιτικοί καρποί είναι οι πρόσοδοι που παρέχει το δικαίωμα με βάση κάποια έννομη σχέση*») - στο πεδίο του ηλεκτρονικού αστικού δικαίου η έννομη σχέση που αποφέρει στον δικαιούχο προσόδους δεν είναι άλλη από αυτή που συνδέει τον Φορέα με το Μητρώο ενοχικώς (ή και εμπραγματάως , κατά την άποψη που τάσσεται υπέρ του εμπραγματοποιημένου χαρακτήρα του δικαιώματος επί του Ονόματος Χώρου , που αποτελεί και αντικείμενο της μεταξύ τους σύμβασης) . Βέβαια η θεωρία της αιτιώδους συνάφειας θα θέτει πάντα τα όρια , απαγορευτικά ή μη αποτρεπτικά , για τον νομικό χαρακτηρισμό μιας προσόδου ως πολιτικό καρπό · είναι θέμα στάθμισης λοιπόν το αν ορισμένο κέρδος του Φορέα οφείλεται τελικά στο domain name και στην on-line συναλλαγή ή όχι · για παράδειγμα η προμήθεια που θα λαμβάνει ο Φορέας λόγω πραγματοποίησης της διαδικτυακής συναλλαγής συνιστά όντως πολιτικό καρπό , το τίμημα όμως της συναλλαγής παρίσταται ως απομακρυσμένη πρόσοδος .

Η υποσχετική σύμβαση Φορέα-Μητρώου , θα μπορούσε να χαρακτηριστεί νομικά ως **σύμβαση πώλησης δικαιώματος και όχι ως σύμβαση μίσθωσης προσοδοφόρου αντικείμενου**¹⁹⁸ .

Ωστόσο, θα μπορούσαν να προταθούν τα εξής αντεπιχειρήματα : ότι μέσα σε ένα απόλυτα ηλεκτρονικό περιβάλλον , παρίσταται μάλλον δυσχερής ο χωρισμός της ενοχικής από την εμπράγματη δικαιοπραξία , ή ακόμα το ότι είναι μάλλον πολύπλοκο να εξιχνιαστεί τελικά ποιός συμβάλλεται και με ποιόν (το Μητρώο ή ο Καταχωρητής) καθώς και ποιός προβαίνει στη μεταβίβαση του Δικαιώματος επί του Ονόματος Χώρου . Περαιτέρω , θα μπορούσαμε να συναινέσουμε στο χαρακτηρισμό της σύμβασης Φορέα-Μητρώου ως σύμβαση πώλησης , στο βαθμό που αυτό που αποκτά ο αγοραστής (ο Φορέας) , το αποκτά στιγμιαία . Εντούτοις αυτό δεν αρκεί · προκειμένου το νεοαποκτηθέν δικαίωμα του Φορέα να καταστεί ενεργό , το Μητρώο υποχρεούται *διαρκώς* να του παρέχει τη σύνδεση κατάλληλη για χρήση , υποχρέωση που διατηρείται καθόλη τη διάρκεια της σύμβασης προδίδοντας τελικά τον μισθωτικό της χαρακτήρα (πρβλ. ΑΚ 574 « *ο εκμισθωτής έχει υποχρέωση να παραχωρήσει στον μισθωτή τη χρήση του πράγματος για όσο διάστημα διαρκεί η σύμβαση*» , αλλά και τον μισθωτικό καταρχήν χαρακτήρα της σύμβασης time-sharing)

4.5 Η σύμβαση σχεδιασμού ιστοσελίδων

Για την επίτευξη μιας διαδικτυακής παρουσίας απαιτείται πέρα από τη φιλοξενία του περιεχομένου του ιστοχώρου και από την καταχώρηση ενός ονόματος χώρου, **η διαμόρφωση του ιστοχώρου και η κωδικοποίηση του περιεχομένου του μέσω της γλώσσας**

¹⁹⁷ Βλ. Τουντόπουλο/Χατζόπουλο , *Οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις στο Διαδίκτυο* , 2001 , σελ.77-79

¹⁹⁸ Για τα όρια της αναλογίας και το επιχείρημα εξ αντιδιαστολής βλ. Παναγιώτη Παπανικολάου , *Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών* , 2000 , σελ. 255-256

προγραμματισμού HTML. Ο σχεδιασμός των ιστοσελίδων (Web Design), ιδίως όσον αφορά επαγγελματικές διαδικτυακές παρουσιάσεις, πραγματοποιείται από ειδικούς στο σχεδιασμό αυτό (web designers), οι οποίοι διαθέτουν καλλιτεχνικές ικανότητες και τεχνικές γνώσεις, ταυτόχρονα, και οι οποίοι είτε είναι εργαζόμενοι στην επιχείρηση που κατέχει τον διαδικτυακό τύπο είτε, συνηθέστερα, ελεύθεροι επαγγελματίες¹⁹⁹.

Οι συμβάσεις σχεδιασμού ιστοσελίδων δεν είναι, ασφαλώς, υπό στενή έννοια συμβάσεις παροχής υπηρεσιών Διαδικτύου, καθ' όσον το Διαδίκτυο δεν σχετίζεται άμεσα με τις συμβάσεις αυτές. Χαρακτηριστικό, επίσης, των υπηρεσιών σχεδιασμού ιστοσελίδων είναι ότι ενίοτε συνδυάζονται με άλλες παροχές, όπως είναι οι υπηρεσίες πρόσβασης στο Διαδίκτυο και φιλοξενίας, αλλά διατηρούν την αυτοτέλεια τους²⁰⁰.

Ως προς τη νομική φύση της εν λόγω σύμβασης, σε αντίθεση με άλλους τύπους δικτυακών συμβάσεων, υφίσταται σε γενικές γραμμές συμφωνία ότι εν προκειμένω πρόκειται για **σύμβαση έργου**²⁰¹. Στον χαρακτηρισμό τους ως **συμβάσεων έργου** προέχει το ότι κύρια συμβατική παροχή είναι ο σχεδιασμός μιας διαδικτυακής παρουσίασης του εργοδότη και σκοπός της σύμβασης είναι η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης παρουσίασης, η οποία αποτελεί και το αποτέλεσμα της οφειλόμενης παροχής. Βεβαίως, η παρουσίαση μπορεί ενδεχομένως να αποτελείται από επιμέρους τμήματα που δεν προέρχονται όλα από τον εργολάβο, ωστόσο και σε αυτή την περίπτωση, ο τελευταίος αναλαμβάνει να παρουσιάσει μια παρουσίαση που αποτελείται από επιμέρους τμήματα και συμβατικός σκοπός δεν παύει να είναι η προσπόριση της ενιαίας παρουσίασης.

4.6 Συμβάσεις διαδικτυακής διαφήμισης

Διαφήμιση μέσω του διαδικτύου ή διαφορετικά on-line διαφήμιση (όρος που υιοθετήθηκε τα τελευταία χρόνια από τον ακαδημαϊκό και διαφημιστικό χώρο) είναι το είδος της διαφήμισης που χρησιμοποιείται αποκλειστικά ως μέσο επικοινωνίας και προβολής το διαδίκτυο και πιο συγκεκριμένα το βασικό εργαλείο του διαδικτύου, τον παγκόσμιο ιστό πληροφοριών (world wide web).

Η ιστορία της on-line διαφήμισης ξεκινάει στις αρχές της δεκαετίας του ενενήντα. Για τις πρώτες διαφημίσεις στο διαδίκτυο υ967 χρησιμοποιήθηκε η υπηρεσία του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Οι πρώτες αντιδράσεις στις διαφημίσεις αυτές ήταν έντονα αρνητικές. Οι χρήστες του διαδικτύου εκείνης της εποχής που στην πλειοψηφία τους ήταν ακαδημαϊκοί, φοιτητές και εργαζόμενοι μεγάλων ερευνητικών κέντρων θεώρησαν την on-line διαφήμιση παράταιρη με το μέχρι τότε πνεύμα της χρήσης του διαδικτύου που είχε να κάνει περισσότερο με την ανταλλαγή επιστημονικών και πνευματικών ιδεών. Το **ρεύμα αυτό αντίθεσης προς την διαφημιστική και εμπορική χρήση του διαδικτύου** ονομάστηκε **Netiquette** και υπήρξε τροχοπέδη στις πρώτες on-line διαφημιστικές προσπάθειες. Τα πράγματα άλλαξαν με την εμφάνιση του πρώτου on-line περιοδικού στην Αμερική που φιλοξενούσε στις ιστοσελίδες του διαφημιστικά μηνύματα προϊόντων και επιχειρήσεων. Το Netiquette αποδυναμώνεται και το διαδίκτυο αρχίζει να υιοθετείται από αρκετές επιχειρήσεις ως διαφημιστικό μέσο.

Σήμερα για τις περισσότερες μορφές της on-line διαφήμισης χρησιμοποιείται η υπηρεσία του παγκόσμιου ιστού πληροφοριών λόγω του χαμηλού κόστους διάθεσης και διάδοσης πληροφοριών σε ένα πολύ μεγάλο κοινό, αλλά κυρίως λόγω της αλληλεπίδρασης του συγκεκριμένου μέσου που παρέχει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα αλληλεπιδραστικής και διαπροσωπικής επικοινωνίας με τους καταναλωτές.

¹⁹⁹ Βλ. Cichon, ό.π., σελ. 111.

²⁰⁰ Βλ. M. Schmidt, Web-design-Vertrag, σε: G.Spindler (Hrsg.), αριθ. περιθ. 1 επ., σελ. 537.

²⁰¹ Βλ. Schmidt, ό.π., αριθ. περιθ. 4' Heussen, σε: Kilian/Heussen, Computerrechtshandbuch, Kapitel 30, αριθ. περιθ. 59" επίσης, Cichon, ό.π., σελ. 114 επ., 117, με ορισμένες ωστόσο διαφοροποιήσεις.

4.6.1 Χαρακτηριστικά

Οι αλλαγές που επιφέρει το η-επιχειρείν στις σχέσεις της επιχείρησής με την πελατειακή της βάση (που παραδοσιακά πραγματοποιεί αγορές στη φυσική έδρα ή/και στα κατά τόπους υποκαταστήματα της επιχείρησής σας) οφείλονται σε δύο εξαιρετικής σημασίας χαρακτηριστικά του Internet:

- **Την κατάργηση των γεωγραφικών περιορισμών:** οι αγοραστές μπορούν πλέον να προσεγγίζουν την επιχείρηση, ανεξαρτήτως της γεωγραφικής τους θέσης, δημιουργώντας έτσι την ευκαιρία κατανάλωσης προϊόντων και υπηρεσιών, έξω από τα στενά όρια της φυσικής έδρας της επιχείρησης.

- **Την αύξηση της αναπληροφόρησης:** μπορείτε να έχετε άμεση ενημέρωση για τις αντιδράσεις της αγοράς και ταχύτατη αξιολόγηση των θετικών ή αρνητικών συνεπειών που προκύπτουν από ενέργειες όπως η αναθεώρηση της τιμολογιακής πολιτικής ή η προσθήκη νέων προϊόντων.

Τα χαρακτηριστικά αυτά διαμορφώνουν ένα νέο είδος σχέσεων με την πελατειακή σας βάση, και δημιουργούν νέες απαιτήσεις για την επιτυχή λειτουργία της επιχείρησής σας.

4.6.2 Διαφήμιση ως ελευθερία έκφρασης

Σύμφωνα με το α. 10 παρ.1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε συνδυασμό και με το α. 14 παρ.1 του Συντάγματος η ελευθερία της γνώμης, η οποία συνίσταται τόσο στην ελεύθερη διάδοση της γνώμης, όσο και στην ελευθερία λήψης πληροφοριών, προστατεύεται.

Στις μέρες μας είναι ευρέως αποδεκτό ότι και η διαφήμιση αποτελεί έκφραση γνώμης και κατά συνέπεια προστατεύεται ως τέτοια²⁰². Παρ'όλ'αυτά καθίσταται σαφές ότι η ελευθερία έκφρασης της γνώμης πρέπει να υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, σταθμίζοντας και τα υπόλοιπα έννομα αγαθά μιας κοινωνίας που αξιώνουν και αυτά προστασίας. Η διαφήμιση μέσω Ίντερνετ εξάλλου, έχει την δυνατότητα να μεταδώσει την εικόνα της και τα μηνύματά της σε ένα πολύ μεγάλο αριθμό προσώπων και να διευρύνει πολύ τον κύκλο των τελικών αποδεκτών της. Άρα μπορεί να επηρεάσει περισσότερες κοινωνικές ομάδες και να θέσει ενδεχόμενα σε κίνδυνο μεγαλύτερο αριθμό έννομων αγαθών από ότι η συμβατική διαφήμιση.

Παράλληλα και τα μέσα διάδοσης αυτής μέσω του Διαδικτύου εμφανίζουν μια ιδιομορφία η οποία εδράζει στο ότι είναι σε θέση να έρχονται σε άμεση επαφή με τον χρήστη/καταναλωτή και να διεισδύουν με μεγάλη ευκολία στην προσωπικό κύκλο του. Θεωρητικά επομένως η διαφήμιση ως ελευθερία έκφρασης προστατεύεται εφόσον ο διαφημιζόμενος καταβάλλει την μεγαλύτερη δυνατή προσπάθεια για να προστατεύσει τα έννομα αγαθά των χρηστών που ενδέχεται να προσβάλλει, λαμβάνοντας υπόψη του τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μέσου που χρησιμοποιεί και τις δυνατότητες που του παρέχονται από αυτά.

Ενδεικτικό παράδειγμα μπορεί να αποτελέσει η απόφαση του αμερικάνικου **Supreme Court**²⁰³ που έκανε δεκτό ότι ακόμη και ο **φορέας παροχής υπηρεσιών πορνογραφικού περιεχομένου προστατεύεται συνταγματικά εφόσον προσφέρει επαρκή προστασία στους ανήλικους, όπως λόγου χάρη όταν παρέχει ειδικούς κωδικούς πρόσβασης στο πρόγραμμα που μόνον ενήλικες μπορούν να γνωρίζουν.**

Ο ρόλος και η δομή της διαφήμισης αλλάζει ριζικά μέσω της χρήσης του Διαδικτύου. Η διαφήμιση στο διαδίκτυο είναι και πιο άμεση και χαμηλότερου κόστους σε σύγκριση με τις άλλες διαφημίσεις αλλά και επειδή αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για τους φορείς διαδικτυακών τόπων. Η άσκηση διαφημιστικής δραστηριότητας, η διαφήμιση και η ελευθερία λήψης

²⁰² Βλ. Μικρουλέα, «Δίκαιο της διαφήμισης και Internet», ΔΕΕ 2001 σελ.1092

²⁰³ ο δικαιολογητικός λόγος της απόφασης είναι ότι οι περιορισμοί της ελευθερίας της έκφρασης που περιλαμβάνονται στο *Communications Decency Act 1996* είναι τόσο ευρείς που δεν εμποδίζουν μόνον τον ανήλικο αλλά και τον ενήλικο από την πρόσβαση σε πορνογραφικό υλικό μέσω του Διαδικτύου.

πληροφοριών προστατεύεται ως ατομικά δικαιώματα ως απόρροια της ελευθερίας της έκφρασης (βλ. άρθρο 10 § 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του ανθρώπου και άρθρο 14 παράγραφος 1 του ελληνικού Συντάγματος).

Ωστόσο η διαφήμιση υπόκειται σε περιορισμούς καθώς θα πρέπει να προστατεύονται τα δικαιώματα πρωτίστως των πολιτών, των καταναλωτών αλλά και άλλων προσώπων (π.χ. «ανταγωνιστές»). Οι ρυθμίσεις, που ισχύουν για τη διαφήμιση στην τηλεόραση ή το ραδιόφωνο κρίνονται ανεπαρκείς για τη ρύθμιση της διαφήμισης στο διαδίκτυο καθώς έχουν θεσπισθεί με γνώμονα τον παθητικό χαρακτήρα του θεατή ή ακροατή. Στο διαδίκτυο, που έχει ως βάση του **τον αμφίδρομο χαρακτήρα της επικοινωνίας** και την έμπρακτη συμμετοχή του χρήστη, ο ίδιος ο χρήστης επιλέγει καταρχήν, αν τον ενδιαφέρει ή όχι κάποια διαφήμιση.

Η ποικιλία των τρόπων με τους οποίους μπορεί να διαφημιστεί μια επιχείρηση στο διαδίκτυο καθιστά αρκετά δύσκολη τη ρύθμιση τους. Μάλιστα, ένα πρώτο ερώτημα στο οποίο πρέπει να απαντήσει ο νομοθέτης είναι τι συνιστά και τι όχι διαφήμιση στο διαδίκτυο. Η παρουσία στο διαδίκτυο με τη δημιουργία μιας ιστοσελίδας, η διαφήμιση μέσω πλαισίων banner, τα αναδυόμενα παράθυρα (pop-up advertising) και το spamming δεν μπορούσαν να χαρακτηριστούν όλα ως κατεξοχήν διαφήμιση και για αυτό ο κοινοτικός νομοθέτης επέλεξε τον όρο εμπορικές επικοινωνίες.

Ως **εμπορική επικοινωνία** νοείται κάθε μορφή επικοινωνίας που αποσκοπεί να προωθήσει, άμεσα ή έμμεσα αγαθά, υπηρεσίες ή την εικόνα μια επιχείρησης, ενός οργανισμού ή ενός προσώπου που ασκεί εμπορική, βιομηχανική ή βιοτεχνική δραστηριότητα ή νομοθετικώς κατοχυρωμένο επάγγελμα. (άρθρο 2 σημείο (στ) της οδηγίας 2000/31/EK για το ηλεκτρονικό εμπόριο) **Δεν συνιστούν εμπορική επικοινωνία:** α) τα στοιχεία που επιτρέπουν την άμεση πρόσβαση στη δραστηριότητα της εν λόγω επιχείρησης, του οργανισμού ή του προσώπου, ιδίως το όνομα χώρου (domain name) ή τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, καθώς και β) οι επικοινωνίες που αφορούν αγαθά, υπηρεσίες ή την εικόνα της εν λόγω επιχείρησης, του οργανισμού ή του προσώπου, οι οποίες πραγματοποιούνται ανεξαρτήτως από τη θέλησή τους, ιδίως χωρίς οικονομικό αντάλλαγμα.

Εν γένει, όπως και για τις διαφημίσεις στον offline κόσμο, ισχύουν οι απαγορεύσεις που αφορούν την **παραπλανητική διαφήμιση**, αυτή δηλ. που κατά περιεχόμενο ή με τη μορφή της ενδέχεται να προκαλέσει πλάνη στους αποδέκτες της. Πρόκειται για τη διαφήμιση που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και οδηγεί τον αποδέκτη σε εσφαλμένη γνώση για το διαφημιζόμενο αγαθό. Παραπλανητική θεωρείται π.χ. η διαφήμιση που παρουσιάζεται υπό το κάλυμμα δημοσιογραφικής έρευνας ή επιστημονικής ανακοίνωσης χωρίς να δηλώνεται ότι πρόκειται για διαφήμιση.

Απαγορεύεται επίσης η διαφήμιση που προσβάλλει τα χρηστά ήθη (**αθέμιτη διαφήμιση**). Ως χρηστά ήθη νοούνται οι ιδέες και οι αντιλήψεις του μέσου, χρηστού και δίκαιου ανθρώπου για τη δράση που αναπτύσσει στην κοινωνία. Λόγω της παγκοσμιότητας και των άλλων ιδιαιτεροτήτων του Διαδικτύου είναι ωστόσο ιδιαίτερα δύσχερες να προσδιοριστεί το περιεχόμενο των χρηστών ηθών. Γίνεται δεκτό ότι αθέμιτη διαφήμιση συνιστά η εκμετάλλευση προλήψεων, δεισιδαιμονιών ή αισθημάτων κοινωνικής υποχρέωσης και ευαισθησίας των καταναλωτών. Μορφή **αθέμιτης διαφήμισης** συνιστά η υποβλητική διαφήμιση, αυτή δηλ. που στοχεύει στο υποσυνείδητο. Τέτοιες μορφές θεωρούνται στο Διαδίκτυο τα flying objects ή τα pop up windows.

Τέλος η **συγκριτική διαφήμιση**, δηλαδή τον άμεσο ή έμμεσο (με χρήση υπονοούμενων) προσδιορισμό της ταυτότητας συγκεκριμένου ανταγωνιστή ή των αγαθών ή υπηρεσιών που εκείνος προσφέρει, επιτρέπεται μόνο εφόσον γίνεται με τρόπο αντικειμενικό και τηρώντας ορισμένες προϋποθέσεις.

Χάριν της προστασίας του καταναλωτή εν γένει η εμπορική επικοινωνία όπως και το φυσικό ή νομικό πρόσωπο για το οποίο γίνεται, πρέπει να είναι σαφώς αναγνωρίσιμα στοιχεία. (άρθρο 6 Οδηγίας 2000/31/EK για το ηλεκτρονικό εμπόριο). Συγκεκριμένα, οι προσφορές, όπως είναι οι εκπτώσεις, τα πριμ, τα δώρα, οι διαφημιστικοί διαγωνισμοί και τα παιχνίδια στο μέτρο που επιτρέπονται, πρέπει να είναι σαφώς αναγνωρίσιμα, η πρόσβαση στους όρους υπό τους οποίους μπορεί κανείς να επωφεληθεί από τις προσφορές αλλά και στους όρους συμμετοχής για τα παιχνίδια και τους διαγωνισμούς πρέπει να είναι εύκολη, οι δε όροι πρέπει να παρουσιάζονται σαφώς και επακριβώς (άρθρο 5 Π.Δ. 131/2003). Με τον τρόπο αυτό

αποφεύγεται η περίπτωση συγκαλυμμένης διαφήμισης που μπορεί να παραπλανήσει τον καταναλωτή.

Από τότε που έγινε δημοφιλής η χρήση των υπηρεσιών του διαδικτύου και μετασχηματίστηκε σε πεδίο εμπορικών δραστηριοτήτων, προκάλεσε το ενδιαφέρον των διαφημιστών, καθώς πρόκειται για ένα μέσο που παρέχει αμφίδρομη και άμεση επικοινωνία με τους χρήστες, ακρίβεια στη στόχευση του εμπορικού κοινού, δυνατότητα για πειραματισμό και δυνατότητα μέτρησης της απήχησης του διαφημιστικού μηνύματος²⁰⁴.

Επιπλέον, η διαφήμιση στο διαδίκτυο αποτελεί **σημαντική πηγή χρηματοδότησης** των φορέων διαδικτυακών τόπων, με αποτέλεσμα να καθίσταται δυνατή η δωρεάν παροχή πρόσβασης των χρηστών στους τόπους αυτούς.

Πρέπει να τονιστεί ότι η διαφήμιση νοείται σήμερα με πολύ ευρεία έννοια. Ο όρος που χρησιμοποίησαν τα όργανα της ΕΕ για να αποδώσουν την ποικιλία που έχουν αποκτήσει οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις για την προώθηση των πωλήσεών τους, είναι ο όρος «εμπορικές επικοινωνίες» (commercial communications). ΕΕ, τα κοινοτικά όργανα εξέδωσαν το Πράσινο Βιβλίο για τις Εμπορικές Επικοινωνίες. Ο ορισμός, που είχε δοθεί στο Πράσινο Βιβλίο, για τον όρο «εμπορικές επικοινωνίες» Με σκοπό τη διερεύνηση των ισχυόντων στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών της είναι : **«όλες οι μορφές επικοινωνίας που αποσκοπούν να προωθήσουν άμεσα ή έμμεσα, αγαθά, υπηρεσίες ή την εικόνα μιας επιχείρησης, ενός οργανισμού ή ενός προσώπου που ασκεί εμπορική πρακτική»**²⁰⁵.

Με τον παραπάνω ορισμό επιχειρείται να συμπεριληφθεί στην έννοια της εμπορικής επικοινωνίας κάθε μορφή διαφήμισης (διαφήμιση, χορηγία [sponsoring], δημόσιες σχέσεις²⁰⁶, απευθείας εμπορική προώθηση), η οποία συνδέεται με μια οικονομική δραστηριότητα²⁰⁶. Υπάρχουν ακόμη ορισμένες περιπτώσεις διαφημίσεων, οι οποίες πρέπει να απαγορεύονται, επειδή διαταράζουν την ιδιωτική ζωή του καταναλωτή. Τέτοιες είναι οι διαφημίσεις, που επιδιώκουν την άμεση επικοινωνία μέσω του τηλεφώνου, της τηλεομοιοτυπίας κλπ. Προτιμάται το τηλέφωνο ως μέσο πραγματοποίησης διαφημίσεων, γιατί αφενός επιτυγχάνεται απευθείας επαφή με τον ενδεχόμενο πελάτη και αφετέρου αποτελεί μια από τις πιο ανέξοδες μορφές διαφήμισης.

Το ερώτημα που τίθεται είναι αν η διαφήμιση που λαμβάνει χώρα στο διαδίκτυο μπορεί να θεωρηθεί, σύμφωνα με το νόμο, ως διαφήμιση. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι καταφατική, δεδομένου ότι οι ανακοινώσεις στα πλαίσια εμπορικής, βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας, με στόχο την προώθηση της διάθεσης αγαθών ή υπηρεσιών, οι οποίες γίνονται στο περιβάλλον του διαδικτύου, εμπίπτουν στην έννοια της διαφήμισης (άρθρο 9 παρ.1 ν.3587/2007 «Προστασία του καταναλωτή»), καθώς η διαφήμιση νοείται υπό ευρεία έννοια, ανεξάρτητα από το μέσο στο οποίο γίνεται. Επομένως, το ισχύον δίκαιο της διαφήμισης θα βρίσκει εφαρμογή και στη διαφήμιση που γίνεται στο διαδίκτυο²⁰⁷. Για τους σκοπούς του άμεσου μάρκετινγκ και της άμεσης διαφήμισης απαιτούνται αρχεία διευθύνσεων των πραγματικών και δυνητικών καταναλωτών, καθώς αυτές αποτελούν τη βάση της επικοινωνίας μεταξύ επιχείρησης και πελάτη. Η συλλογή των διευθύνσεων μπορεί να γίνεται απευθείας από τα άτομα, τα οποία ενδέχεται να συναινούν προς αυτό, μπορεί όμως να γίνεται και εν αγνοία τους, είτε από δημόσιους χώρους του διαδικτύου, π.χ. από ομάδες συζητήσεων (news-groups), από διαύλους συζητήσεων (chat rooms), από δημόσιους κατά λόγους διευθύνσεων (mailing – lists), είτε με τη χρήση διαφόρων τεχνικών «εξόρυξης» (data mining) που στηρίζονται π.χ. στις επισκέψεις των χρηστών στους διάφορους ιστοχώρους, ή ακόμα και από hacking σε ιδιωτικές βάσεις δεδομένων.

Στη διαδικτυακή διαφήμιση περιλαμβάνονται ποικίλες μορφές διαφήμισης και επικοινωνίας καθώς και απευθείας προώθησης πωλήσεων μέσω ατομικής επικοινωνίας όπως

²⁰⁴ Ιγγλεζάκης, *Το νομικό πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου*, 2003, σ.95

²⁰⁵ Αλεξανδρίδου, *Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου 2004* σ.108

²⁰⁶ Ιγγλεζάκης, *Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου*, 2009, σ. 126

²⁰⁷ Ιγγλεζάκης, *Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου*, 2009, σ. 108

είναι η αποστολή μη αιτηθείσας εμπορικής επικοινωνίας (βλ. παρακάτω ενότητα **spamming**).

Πολλοί φορείς παροχής υπηρεσιών Διαδικτύου χρησιμοποιούν τον διαδικτυακό τους τόπο ως χώρο όπου φιλοξενούνται διαφημίσεις τρίτων και με τον τρόπο αυτό χρηματοδοτούν τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν μέσω του ιστοχώρου τους ή αποκερδαίνουν και περαιτέρω όφελος.

Συνήθης μορφή διαδικτυακής διαφήμισης είναι η διαφήμιση **banner**, δηλ. η χρήση αρχείων εικόνων που παρουσιάζουν μια παρουσίαση ενός προϊόντος, ένα λογότυπο, ένα σλόγκαν ή ένα συνδυασμό όλων αυτών. Οι διαφημίσεις αυτές συνδέονται μέσω ενός υπερσυνδέσμου (link) με τον διαδικτυακό τόπο του διαφημιζόμενου και έτσι, ο χρήστης που περιηγείται («σερφάρει») στον δικτυακό τόπο που περιέχει τη διαφημιστική αυτή καταχώριση, μπορεί κάνοντας κλικ με το ποντίκι να μεταφερθεί στον διαδικτυακό τόπο του πρώτου. Μια άλλη, πιο σύγχρονη μορφή διαφήμισης είναι η διαδικτυακή χορηγία (**website sponsoring**), η οποία μπορεί να ορισθεί ως η συνεισφορά δημόσιας ή ιδιωτικής επιχείρησης για την χρηματοδότηση ενός διαδικτυακού τόπου, με σκοπό την προώθηση της επωνυμίας ή του σήματος της κλπ.

Η πρώτη από τις παραπάνω μορφές **συμβάσεων, η διαφήμιση banner**, μπορεί να συγκριθεί με την κλασική διαφημιστική καταχώριση αγγελίας στον τύπο²⁰⁸. Συνακόλουθα, η σύμβαση διαφήμισης αυτού του τύπου μπορεί να θεωρηθεί ως **σύμβαση έργου**, αφού με αυτήν οι αντισυμβαλλόμενοι επιδιώκουν ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα, δηλ. τη δημοσιοποίηση ενός banner που συνδέεται με ένα υπερσύνδεσμο που οδηγεί στον διαδικτυακό τόπο του διαφημιζόμενου και πιο συγκεκριμένα, σε μια ιστοσελίδα (συνήθως, την αρχική).

Η δεύτερη μορφή σύμβασης, **η σύμβαση διαδικτυακής χορηγίας** είναι ιδιόμορφη (SUI GENERIS) σύμβαση που δεν υπάγεται σε καμία από τις επώνυμες συμβάσεις του ΑΚ. Στο πλαίσιο της σύμβασης αυτής, ο χορηγός συμβάλλει με χρηματικές παροχές, αλλά και με τη μεταβίβαση αδειών και την παραχώρηση χρήσης σε εξοπλισμό κοκ, ενώ ο δωροδότης παραχωρεί δικαιώματα στη χρήση ονομάτων ή εικόνων (π. χ. παρέχοντας τον τίτλο του «επίσημου χορηγού» κοκ), δικαιώματα διαφήμισης και χρήσης διαφημιστικού χώρου κοκ. Σύμφωνα με άλλη άποψη, η σύμβαση αυτή αποτελεί μορφή άτυπης αστικής εταιρίας, στην οποία ο σκοπός της εταιρίας συνίσταται στη μεταφορά δημοτικότητας στο σήμα ή την εικόνα ενός προϊόντος (image transfer)²⁰⁹.

Πιο σπάνια συναντάται η **σύμβαση** με αντικείμενο τη δημιουργία **υπερσυνδέσμου (linking contract)**. Ο κάτοχος ενός διαδικτυακού τόπου προσφεύγει σε μια παρόμοια σύμβαση, προκειμένου να εισάγει υπερσυνδέσμους στις ιστοσελίδες του, λαμβάνοντας τη συναίνεση του κατόχου ενός άλλου διαδικτυακού τόπου, διότι σε διαφορετική περίπτωση θα διέπραττε παραβίαση των πνευματικών δικαιωμάτων του τελευταίου. Η νομική φύση των συμβάσεων αυτών προσομοιάζει σε γενικές γραμμές με τις **συμβάσεις αγοράς περιεχομένου**, στις οποίες θα γίνει αναφορά στη συνέχεια²¹⁰.

4.6.3 Η ανεπιθύμητη ηλεκτρονική αλληλογραφία (spamming)

Η μέθοδος αποστολής διαφημιστικών μηνυμάτων που γίνεται, χωρίς να έχει προηγηθεί αίτημα του παραλήπτη και πολύ περισσότερο **χωρίς τη συναίνεσή του**, συνεχώς εξαπλώνεται. Αυτό οφείλεται, αφενός στο γεγονός ότι όλο και περισσότεροι καταναλωτές αποκαλύπτουν τα προσωπικά τους δεδομένα και τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού τους ταχυδρομείου κατά την πραγματοποίηση συναλλαγών μέσω του διαδικτύου και αφετέρου στο γεγονός ότι για τη

²⁰⁸ Βλ. S. Schupert, *Werbebanner-Vertrage*, σε: G Spindler (Hrsg), αριθ. περιθ. 3 επ., σελ. 585.

²⁰⁹ Βλ. Cichon, *ό.π.*, αριθ. περιθ. 638 επ., σελ. 170 επ., με παραπέρα βιβλιογραφία.

²¹⁰ Βλ. έτσι S. Schupert, *Linking-Vertrage*, σε: G. Spindler (Hrsg), αριθ. περιθ. 14 επ., σελ. 610.

διαφημιζόμενη επιχείρηση η πρακτική της μαζικής αποστολής διαφημιστικών μηνυμάτων μέσω του διαδικτύου, είναι οικονομικά συμφέρουσα.

Η μέθοδος αποστολής προσφορών και εμπορικής αλληλογραφίας είναι τις περισσότερες φορές ανεπιθύμητη και επιβαρυντική για τον παραλήπτη-καταναλωτή. Όπως η άμεση διαφήμιση, έτσι και η μη ζητηθείσα εμπορική αλληλογραφία, γνωστή ως «unsolicited e-mail» ή «spamming», η οποία πλέον αποστέλλεται και στα κινητά τηλέφωνα, είναι προφανές ότι μπορεί να προκαλέσει όχι μόνο ενόχληση, αλλά και την προσβολή της ιδιωτικής σφαίρας των χρηστών του διαδικτύου. Με την εισβολή στην ιδιωτική σφαίρα παραβιάζεται το δικαίωμα του ατόμου στη μόνωση, καθώς και το αρνητικό δικαίωμα στην πληροφόρηση, το δικαίωμα να μη γίνεται κανείς αποδέκτης πληροφοριών, εφόσον δεν το επιθυμεί.²¹¹

Οι αποδέκτες των πολυάριθμων αυτών μηνυμάτων υφίστανται ζημία καθώς, εκτός του ότι προσβάλλεται η αξιοπρέπεια τους, χάνουν πολύτιμο χρόνο και χρήμα στην προσπάθειά τους να **διαχωρίσουν** τα μηνύματα που τους **ενδιαφέρουν** από τα μηνύματα που εστάλησαν **χωρίς την έγκρισή τους**.²¹²

Ήδη στο άρθρο 9 § 10 του νόμου 2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών οριζόταν ότι η μέσω τηλεπικοινωνιακών ή άλλων ηλεκτρονικών μέσων μετάδοση μηνυμάτων προς τον καταναλωτή επιτρέπεται μόνο μετά από ρητή συναίνεσή του. Η συναίνεση πρέπει να αναφέρεται στη συγκεκριμένη μορφή διαφήμισης, π.χ. μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Το γεγονός ότι ο καταναλωτής – χρήστης του διαδικτύου είχε στο παρελθόν συναλλακτικές σχέσεις με το διαφημιζόμενο, ότι του είχε κοινοποιήσει τη διεύθυνση του e-mail ή ότι του είχε ζητήσει πληροφορίες, **δεν συνιστά** κατά κανόνα συναίνεση.

Το άρθρο 6 § 1 του Π.Δ. 131/2003 επιβάλλει συγκεκριμένες απαιτήσεις πληροφόρησης καθώς και την απαγόρευση να συγκαλύπτεται ή να αποκρύπτεται η ταυτότητα του αποστολέα ηλεκτρονικών μηνυμάτων άμεσης εμπορικής προώθησης του άρθρου 13 § 4 της οδηγίας 2002/58/EK (για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες). Ο παραλήπτης πρέπει να μπορεί από το **θέμα και το όνομα του αποστολέα** του μηνύματος να αναγνωρίσει ότι **πρόκειται περί διαφημίσεως** και να επιλέξει να **διαγράψει** κατευθείαν το μήνυμα **πριν** το ανοίξει. Επίσης, μπορεί να επικοινωνήσει με τον αποστολέα και να ζητήσει την διακοπή της εμπορικής επικοινωνίας.

Η αποστολή μη αιτηθείσας εμπορικής επικοινωνίας συνιστά και παραβίαση της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και του δικαιώματός του στον πληροφοριακό αυτοκαθορισμό. Ακόμη, η ανεπιθύμητη αλληλογραφία είτε αυτή είναι ηλεκτρονική είτε παραδοσιακή μπορεί να ασκεί και ψυχολογική πίεση ή ηθική βλάβη στον παραλήπτη.

Το άρθρο 9 § 11 του νόμου 2251/1994 επιδιώκει να θέσει τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες είναι επιτρεπτή η χρήση προσωπικών δεδομένων του καταναλωτή στην άμεση διαφήμιση. Οι προϋποθέσεις αυτές ισχύουν και για τον χρήστη του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, τα προσωπικά στοιχεία ή οι πληροφορίες πρέπει να έχουν περιέλθει στον αποστολέα e-mail: α) από προηγούμενες συναλλακτικές σχέσεις με τον καταναλωτή – χρήστη, β) από γενικά προσιτές πηγές (όπως κατάλογο ή άλλα δημοσιευμένα στοιχεία) ή γ) από τρίτο πρόσωπο π.χ. τον φορέα παροχής πρόσβασης, εφόσον ο χρήστης εγκρίνει ρητά τη μεταβίβαση των προσωπικών του στοιχείων για το σκοπό της άμεσης διαφήμισης. Ο νόμος προβλέπει επίσης υποχρέωση του διαφημιζόμενου να αποκαλύψει στον καταναλωτή – χρήστη τον τρόπο, με τον οποίο έλαβε γνώση των προσωπικών στοιχείων του. Στις περιπτώσεις των παραγράφων 10 και 11 ο αποστολέας e-mail οφείλει να διακόψει κάθε μορφή άμεσης διαφήμισης και να διαγράψει τα προσωπικά στοιχεία του χρήστη, εφόσον αυτός το ζητήσει. Σε κάθε περίπτωση η αποστολή διαφημιστικών ηλεκτρονικών επιστολών θα πρέπει να γίνεται με τρόπο που να μην προσβάλει την ιδιωτική ζωή του χρήστη (άρθρο 9 §§ 12 και 13 του ν. 2251/1994).

Η οδηγία 2002/58/EK για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες ορίζει ρητά με το άρθρο 13 § 1 ότι η χρησιμοποίηση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση

²¹¹ *Ιγγλεζάκης, Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, 2009, σ. 131*

²¹² www.icsd.aegean.gr/website_files/metaptyxiako/167780534.doc

συνδρομητών οι οποίοι έχουν δώσει εκ των προτέρων την συγκατάθεσή τους. Παράλληλη ρύθμιση συναντάμε και στο άρθρο 11 § 1 του νόμου 3471/06 που αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 13 § 2 της οδηγίας 2002/58/EK οι προμηθευτές μπορούν να χρησιμοποιούν στοιχεία, που έχουν συλλέξει από προηγούμενη συναλλαγή με τον καταναλωτή, για σκοπούς άμεσης διαφήμισης, αρκεί οι αποδέκτες να έχουν τη δυνατότητα να αντιτάσσονται, δωρεάν και εύκολα, σε αυτή τη χρησιμοποίηση, και αυτό με κάθε μήνυμα, σε περίπτωση που ο χρήστης αρχικά δεν είχε διαφωνήσει με αυτή τη χρήση.

Ένα άλλο μέσο αποφυγής λήψης μη αιτηθείσας εμπορικής επικοινωνίας είναι η εγγραφή σε μητρώο φυσικών προσώπων που επιλέγουν να μη λαμβάνουν τέτοιες εμπορικές επικοινωνίες. Στα πρόσωπα που είναι εγγεγραμμένα σε αυτό το μητρώο απαγορεύεται η αποστολή μη αιτηθείσας εμπορικής επικοινωνίας. Σύμφωνα με το άρθρο 6 § 2 του Π.Δ. 131/2003 (το οποίο αποτελεί εναρμόνιση με το άρθρο 7 § 2 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο), με την επιφύλαξη των διατάξεων της ΚΥΑ 21496/2000 για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις, του νόμου 2472/97, και του νόμου 3471/06 οι φορείς παροχής υπηρεσιών που αναλαμβάνουν δραστηριότητες μη ζητηθείσας εμπορικής επικοινωνίας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου οφείλουν να τηρούν και να συμβουλεύονται τέτοιου είδους τακτικά μητρώα επιλογών. Αντίστοιχα, και με την παράγραφο 2 του άρθρου 11 του νόμου 3471/06 οι φορείς παροχής διαθέσιμων στο κοινό τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών υποχρεούνται να καταχωρούν σε ειδικούς καταλόγους τους συνδρομητές που δηλώνουν ότι δεν επιθυμούν γενικώς να δέχονται κλήσεις για διαφημιστικούς σκοπούς.

Όσον αφορά το περιεχόμενο των μεταδιδόμενων μηνυμάτων, τα άρθρ. 9 και 9α επ ν.2251/1994 απαγορεύουν ρητώς την παραπλανητική συγκριτική διαφήμιση, καθώς και τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, εξειδικεύοντας το στοιχείο του αθέμιτου στην επιθετικότητα²¹³ της επικοινωνίας και τη δυνατότητα παραπλάνησης του καταναλωτή.²¹⁴ Ειδικότερα, προβλέπονται ρητώς οκτώ περιπτώσεις επιθετικών²¹⁵ και είκοσι τρεις περιπτώσεις per se αθέμιτων πρακτικών,²¹⁶ ενώ επιβάλλονται βαρύτερες κυρώσεις κατά του προμηθευτή διαφημιζομένου, ο οποίος παραβαίνει τους εν λόγω περιορισμούς.²¹⁷

Όσον αφορά τη λειτουργία του παγκοσμίου ιστού, συνήθη επιθετική εμπορική πρακτική συνιστούν τα αποκαλούμενα «pop up» ή «pop under windows», ως μέσα «προώθησης» ανεπιθύμητων πληροφοριών, οι οποίες δεν έχουν αναζητηθεί από τους διαδικτυακούς χρήστες, και μεταδίδονται χωρίς τη βούλησή τους.²¹⁸ Επίσης, μεταξύ των διαφόρων παραπλανητικών

²¹³ Άρθρ. 9ζ ν. 2251/1994

²¹⁴ Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί, ότι, ενώ στην περίπτωση της διαφήμισης ως καταναλωτής νοείται κάθε διαφημιζόμενος, όσον αφορά τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές η ιδιότητα του καταναλωτή αναγνωρίζεται μόνο σε φυσικά πρόσωπα, τα οποία ενεργούν για λόγους που δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική, ή ελευθέρια επαγγελματική δραστηριότητα. Κατά συνέπεια, ο καταναλωτής θα προστατεύεται από την παραπλανητική διαφήμιση βάσει της διάταξης του άρθρ. 9 § 2 περ. η', σύμφωνα με την ευρύτερη έννοια του καταναλωτή του άρθρ. 1, και βάσει της διάταξης του άρθρ. 9δ § 2 περ. α' ν.2251/1994, σύμφωνα με τη στενή έννοια του καταναλωτή

²¹⁵ Άρθρ. 9η ν. 2251/1994.

²¹⁶ Άρθρ. 9στ ν. 2251/1994.

²¹⁷ Άρθρ. 9θ ν. 2251/1994, κατ' εφαρμογή των άρθρ. 11-13 Οδ. 2005/29 ΕΚ, το οποίο προβλέπει, επίσης, τη δυνατότητα του μεμονωμένου καταναλωτή να ζητήσει δικαστικά, μεταξύ άλλων, την παύση της αθέμιτης εμπορικής πρακτικής, ή παράνομης συγκριτικής διαφήμισης, και την παράλειψή της στο μέλλον.

²¹⁸ Στην πράξη, ενώ ο χρήστης επισκέπτεται ορισμένη ιστοσελίδα, εμφανίζονται απρόσμενα στην οθόνη του η/υ μία, ή περισσότερες ιστοσελίδες, γνωστές και ως «pop up windows», παρεμφερούς, κατά κανόνα, περιεχομένου με την αρχικά προβαλλόμενη, με αποτέλεσμα να γίνεται ο ίδιος δέκτης ανεπιθύμητων διαφημιστικών πληροφοριών. Συχνά, η Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

εμπορικών πρακτικών θα μπορούσε να αναφερθεί η συγκεκριμένη προβολή διαφημιστικών μηνυμάτων σε ιστοσελίδες μη εμπορικού περιεχομένου, η οποία αιφνιδιάζει τον επισκέπτη τους, στο βαθμό που ο ίδιος γίνεται δέκτης εμπορικής επικοινωνίας σε χρόνο και κατά τρόπο που δεν ανταποκρίνονται στη βούλησή του, και, ενδεχομένως, χωρίς να αντιλαμβάνεται τη διαφημιστική λειτουργία τους.²¹⁹

Αλλά και ο νόμος 2472/1997 προβλέπει στο άρθρο 19 § 4 ότι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα τηρεί μητρώο με τα στοιχεία της ταυτότητας των ατόμων που δεν επιθυμούν τα δεδομένα που τους αφορούν να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από οποιονδήποτε για λόγους προώθησης πωλήσεων αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εξ αποστάσεως.

Το μητρώο που τηρεί η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα είναι ένα δημόσιο έγγραφο με γενικό χαρακτήρα (αφορά κάθε μορφή επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων) το οποίο οι υπεύθυνοι επεξεργασίας οφείλουν να συμβουλευονται πριν από κάθε επεξεργασία, ώστε να διαγραφούν τα πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα απαγορεύεται να επεξεργαστούν. Αντίθετα τα μητρώα 'επιλογών' που προβλέπονται από το ν. 3471/06 και το Π.Δ. 131/2003 τηρούνται από τους ίδιους τους φορείς παροχής υπηρεσιών και δεν έχουν γενικό χαρακτήρα, δηλαδή ο εγγεγραμμένος σε ένα τέτοιο μητρώο απαγορεύεται να δέχεται μη αιτηθείσες εμπορικές επικοινωνίες από τον συγκεκριμένο φορέα και όχι γενικά από όλους τους φορείς που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα.

Εύκολα λοιπόν, αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι εξελίξεις αυτές σηματοδοτούν μια σοφή συρρίκνωση της ιδιωτικής σφαίρας. «Η σφαίρα του ιδιωτικού βίου δύναται να οριστεί ως ο «χώρος που αυτοπροσδιορίζει κάθε άτομο προκειμένου να ασκεί μέσα σε αυτόν τις προσωπικές και οικογενειακές του δραστηριότητες απερίσπαστο από παρεμβάσεις και παρενοχλήσεις τρίτων. Ο χώρος αυτός εκτείνεται μεταξύ του ευρύτερου πλαισίου της κοινωνικής και επαγγελματικής ζωής ενός προσώπου και του απορρήτου χώρου της αυστηρά προσωπικής του ζωής»²²⁰ αλλά και του απόρρητου των χρηστών του διαδικτύου, ενόσω με την εμπορευματοποίηση των προσωπικών τους δεδομένων παραβιάζεται η αυτονομία τους και η πληροφοριακή τους αυτοδιάθεση, και η αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.²²¹

Αποδέκτες μη αιτηθείσας ηλεκτρονικής αλληλογραφίας μπορεί, πέρα από τους μεμονωμένους χρήστες να είναι και ομάδες συζητήσεων (newsgroups), όπου συμμετέχει μεγάλος αριθμός χρηστών του διαδικτύου, ενώ μη αιτηθείσα αλληλογραφία αποστέλλεται πλέον και στα κινητά τηλέφωνα. Λόγω του ότι το κόστος είναι το ίδιο είτε η αποστολή του γίνεται στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό, ενδείκνυται για διασυννοριακή χρήση, για προσέλκυση πελατών του εξωτερικού.²²²

Απαντώνται επίσης μηνύματα spam με περιεχόμενο που στοχεύει στην εξαπάτηση του αποδέκτη τους. Πρόκειται για το λεγόμενο "phishing", που επικεντρώνεται στον τομέα των τραπεζικών συναλλαγών και παρακινεί τους αποδέκτες να αποκαλύψουν εμπιστευτικές πληροφορίες σχετικά με τις συναλλαγές τους (π.χ. τον αριθμό τραπεζικού λογαριασμού, τον προσωπικό αριθμό αναγνώρισης PIN). Το σχετικό μήνυμα δημιουργεί την εντύπωση ότι

εν λόγω «επιθετική» διαφήμιση συνεχίζεται ανεξέλεγκτα, καθότι κάθε προσπάθεια του χρήστη, να απενεργοποιήσει τις παρεμβληθείσες ιστοσελίδες και να επιστρέψει στην αρχική, προκαλεί τη συνεχή προβολή νέων διαφημιστικών ιστοσελίδων. Η μέθοδος των «pop under windows» εμφανίζει τις ανεπιθύμητες ιστοσελίδες πίσω από την προβαλλόμενη, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται κατά την έξοδο του χρήστη από τον παγκόσμιο ιστό.

²¹⁹ Η επίσκεψη π.χ. μίας ειδησεογραφικής ιστοσελίδας προδιαθέτει το χρήστη, ότι οι περιεχόμενες σε αυτήν πληροφορίες έχουν συλλεγεί και προβάλλονται με την απαιτούμενη αντικειμενικότητα για ενημερωτικούς σκοπούς.

²²⁰ Καράκωστας, Προστασία της ιδιωτικότητας στην κοινωνία της πληροφορίας, ΙΜΕΕ 1 2004 σ.54

²²¹ Καράκωστας, Δίκαιο & Ιντερνετ Νομικά ζητήματα του διαδικτύου 2001 σ.152

²²² Ιγγλεζάκης, Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, 2009, σ.131

προέρχεται από το πραγματικό κατάσταση της τράπεζας με την οποία είναι συμβεβλημένος ο αποδέκτης, συχνά δε περιέχει και σύνδεσμο (link) ο οποίος υποτίθεται πως οδηγεί στον επίσημο διαδικτυακό τόπο (site) της τράπεζας, ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για site που έχουν δημιουργήσει οι δράστες (“phishers”) προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στο περιεχόμενο του λογαριασμού του εξαπατηθέντος

Η FEDMA όπως και οι περισσότερες εθνικές και διεθνείς οργανώσεις ηλεκτρονικών εμπορικών επιχειρήσεων, εκτιμά ότι επιβάλλεται η καταπολέμηση του spamming.

Τον Ιανουάριο του 2010, η ΑΠΠΧ αποφάσισε να αναλάβει πρωτοβουλίες ενίσχυσης του νομοθετικού και τεχνικού πλαισίου για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα το πρόβλημα της ανεπιθύμητης ψηφιακής αλληλογραφίας²²³

Τα κράτη-μέλη, τα οποία επιτρέπουν τη μη ζητηθείσα εμπορική επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, πρέπει ωστόσο να εφαρμόζουν και ορισμένους κανόνες, που θέτει η οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο.

Πρώτος κανόνας είναι ότι πρέπει να καθιερώσουν στη νομοθεσία τους, υποχρέωση του φορέα, να αποστέλλει την εμπορική αλληλογραφία με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι **αναγνωρίσιμη** κατά τρόπο σαφή, αμέσως μόλις περιέλθει στον παραλήπτη²²⁴.

Καταγγέλθηκε ότι εταιρία απέστειλε μη ζητηθέντα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις ατόμων τα οποία συμμετείχαν σε σεμινάρια που η ίδια διοργανώνει, επισημαίνοντας ότι οι συμμετέχοντες στα σεμινάρια μπορούν να παρέχουν εκτός από τα δικά τους στοιχεία επικοινωνίας, και διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου φίλων τους, ύστερα από προηγούμενη ενημέρωση και συγκατάθεση των τελευταίων **(Απόφαση 29/2010) (www.dpa.gr)**

Δεύτερος όρος που τίθεται από την οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο στα κράτη μέλη, που επιτρέπουν την αποστολή μη ζητηθείσας εμπορικής αλληλογραφίας είναι, να εξασφαλίσουν με ειδική πρόβλεψη ότι οι φορείς, που αποστέλλουν τέτοια εμπορική αλληλογραφία, θα τηρούν και θα **συμβουλευονται μητρώα**, στα οποία θα εγγράφονται τα πρόσωπα **που δεν επιθυμούν** να λαμβάνουν διαφημιστικά μηνύματα (μητρώα αρνητικών επιλογών, **opt out registers**). Η χρησιμοποίηση μέσω εξ' αποστάσεως επικοινωνίας, όπως του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, επιτρέπεται μόνο αν ο καταναλωτής δεν έχει δηλώσει την αντίθεσή του. Αν πρόκειται για επικοινωνία μέσω αυτόματου τηλεφωνικού μηχανήματος ή μέσω τηλεομοιοτυπίας (fax), πρέπει να υπάρξει προηγούμενη συγκατάθεση του καταναλωτή²²⁵.

Το ζήτημα της ανεπιθύμητης ηλεκτρονικής αλληλογραφίας ρυθμίζεται στο άρθρο 11 του ν. 3471/2006 που αφορά τη μη ζητηθείσα επικοινωνία, στην οποία περιλαμβάνεται η πραγματοποίηση μη αιτηθείσας επικοινωνίας με οποιοδήποτε μέσο ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Καθιερώνεται ένα σύστημα «**opt-in**», **δηλαδή η πραγματοποίηση μη αιτηθείσας επικοινωνίας επιτρέπεται μόνο αν ο συνδρομητής έχει συγκατατεθεί εκ των προτέρων**. Εξαιρέση αποτελεί η περίπτωση όπου τα στοιχεία επαφής ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αποκτήθηκαν νομίμως στο πλαίσιο άλλης συναλλαγής, οπότε τα στοιχεία αυτά μπορούν να χρησιμοποιούνται για την απευθείας προώθηση παρόμοιων προϊόντων ή υπηρεσιών ή για την εξυπηρέτηση παρόμοιων σκοπών και χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη (άρθρο 11 παρ. 3)

Η διάταξη του άρθρου 11 εμπεριέχει ρυθμίσεις αντίστοιχες με τις ρυθμίσεις του άρθρου 6 της οδηγίας 2000/31, καθώς στην παρ. 2 προβλέπεται απαγόρευση της πραγματοποίησης μη αιτηθείσας επικοινωνίας σε περίπτωση που ο συνδρομητής έχει δηλώσει εκ των προτέρων ότι δεν επιθυμεί γενικά να δέχεται τέτοιες επικοινωνίες και η δήλωσή του αυτή έχει καταγραφεί σε ειδικό κατάλογο (**opt-out register**). Στην παρ. 4, προβλέπεται απαγόρευση της αποστολής μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που έχουν σκοπό την άμεση εμπορική προώθηση

²²³ <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=20401>

²²⁴ Αλεξανδρίδου, *Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου*, 2004 σ.197

²²⁵ Αλεξανδρίδου *Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου* 2004 σ.199

προϊόντων και υπηρεσιών, όταν δεν αναφέρεται ευδιάκριτα και σαφώς η ταυτότητα του αποστολέα και η διεύθυνση, στην οποία μπορεί να ζητηθεί ο τερματισμός της επικοινωνίας²²⁶

Η ΑΠΠΧ αποφάσισε την επιβολή κυρώσεων στην εταιρία «...» ΕΠΕ, ως υπεύθυνο επεξεργασίας, για παραβίαση σειράς διατάξεων του Ν.2472/97, καθώς και των όρων και προϋποθέσεων που θέτει η Απόφαση της Αρχής 26/2004 σχετικά με την τήρηση αρχείων για διαφημιστικούς σκοπούς ή την προώθηση εξ αποστάσεως προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα, υπήρξε καταγγελία του Κέντρου Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕΠΚΑ), σύμφωνα με την οποία η εν λόγω εταιρεία, ως υπεύθυνος επεξεργασίας, συνέλεγε και εμπορευόταν, για λογαριασμό άλλων εταιριών, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα καταναλωτών, χωρίς προηγούμενη συγκατάθεση των υποκειμένων τους.

Η εταιρία, ως υπεύθυνος επεξεργασίας, παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 4 και 5 του Ν. 2472/1997, καθώς και τους όρους και προϋποθέσεις, που θέτει η Απόφαση 26/2004 της Αρχής σχετικά με την τήρηση αρχείων για διαφημιστικούς σκοπούς ή την προώθηση εξ αποστάσεως προϊόντων. Η εταιρεία παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 2, 4, 5 και 6 του Ν. 2472/1997, καθώς τους όρους και προϋποθέσεις, που θέτει η απόφαση 26/2004 της Αρχής σχετικά με τη διαπίστωση της πιστοληπτικής ικανότητας φυσικών προσώπων, καθώς διαπιστώθηκε ότι τηρούσε στα αρχεία της ευμενή δεδομένα οικονομικής φύσεως, για τη συλλογή των οποίων απαιτείται πάντοτε η συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων. Επιπλέον, δεν είχε υποβάλει στην ΑΠΠΧ, γνωστοποίηση για την τήρηση αρχείων σχετικά με τη διαπίστωση της πιστοληπτικής ικανότητας του ατόμου.

Η ΑΠΠΧ επέβαλε στην εταιρία, για τις διαπιστωθείσες παραβιάσεις των προαναφερομένων διατάξεων για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα, πρόστιμο 3.000 ευρώ. Διέταξε την καταστροφή των προαναφερόμενων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που δεν προέρχονται από δημόσια προσβάσιμες πηγές και έχουν συλλεχθεί χωρίς την ενημέρωση και τη συγκατάθεση των υποκειμένων τους και τηρούνται στα αρχεία της εταιρείας, ως υπευθύνου επεξεργασίας. Διέταξε, ακόμη, την καταστροφή των προαναφερόμενων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα οικονομικής φύσεως, τα οποία έχουν συλλεχθεί χωρίς την ενημέρωση και, συνακολούθως, τη συγκατάθεση των υποκειμένων τους, καθώς και χωρίς γνωστοποίηση στην Αρχή και τηρούνται στα αρχεία της εταιρείας, ως υπευθύνου επεξεργασίας (**Απόφαση 34/2008**) (www.dpa.gr).

Άλλο παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση που επιδίκασε το **ΜΠρΑΘ 2110/2002**, στην οποία ηλεκτρονική εφημερίδα, η οποία είχε επικοινωνία με τους αναγνώστες της στο διαδίκτυο και με την αποστολή της στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των χρηστών του διαδικτύου. Η εφημερίδα έκανε κακή χρήση του διαδικτύου της Otenet λόγω αποστολής διαφημιστικών μηνυμάτων χωρίς αντίστοιχο αίτημα των παραληπτών. Κρίθηκε νόμιμη η διακοπή της λήψης των ηλεκτρονικών μηνυμάτων από την ιστοσελίδα της εφημερίδας και παράνομη η συλλογή των κωδικών πρόσβασης των συνδρομητών της Otenet χωρίς τη συγκατάθεσή τους²²⁷

4.6.4 Η ευθύνη του spammer και του φορέα παροχής υπηρεσιών (ISP)

Εάν η αποστολή του διαφημιστικού μηνύματος spam είχε ως αποτέλεσμα τη **σύναψη σύμβασης**, αυτή θα εμπίπτει στις ρυθμίσεις του άρθρου 4 ν. 2251/1994 για τις συμβάσεις από απόσταση, διότι ως «μέσο τεχνικής επικοινωνίας από απόσταση» αναγνωρίζεται ρητά και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (4§1 εδ.β' ν. 2251/1994). Ως εκ τούτου, ο αποδέκτης θα έχει δικαίωμα να υπαναχωρήσει ανααιολόγητα από τη σύμβαση εντός δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών ή εντός τριών μηνών, εάν ο προμηθευτής - spammer δεν τήρησε την υποχρέωση ενημέρωσης της παραγράφου 9 του ίδιου άρθρου (4§10 ν. 2251/1994). Το γεγονός ότι η σύμβαση αυτή

²²⁶ *Ιγγλεζάκης, Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου 2009 σ.212*

²²⁷ *Νομολογία εμπορικού – οικονομικού δικαίου ΕΕ 8-9 (2002) σ.836 & Επισκε Α 2003 σ.252.*

προήλθε από άμεση διαφήμιση μέσω spamming δεν την καθιστά αυτοδικαίως άκυρη²²⁸, παρόλο που δημιουργεί αμφιβολίες για το κατά πόσον ελεύθερη και ανεπηρέαστη ήταν η απόφαση του αποδέκτη - καταναλωτή να τη συνάψει, δεδομένης της ανεπιθύμητης, ενοχλητικής και επιθετικής φύσης αυτού του είδους εμπορικής επικοινωνίας.

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις όπου ο εντοπισμός του spammer είναι ανέφικτος, μοναδική λύση για τους ζημιωθέντες χρήστες είναι να στραφούν κατά του φορέα παροχής υπηρεσιών διαδικτύου (ISP) με τον οποίο συνδέονται με σύμβαση παροχής υπηρεσιών διαδικτύου. Η ευθύνη του spammer και του φορέα παροχής είναι ευθύνη εις ολόκληρον (παθητική ενοχή εις ολόκληρον, 481 ΑΚ) και επομένως ο αποδέκτης μπορεί να στραφεί είτε κατά του spammer είτε κατά του φορέα παροχής (δικαίωμα προτίμησης, 482 ΑΚ), ικανοποιούμενος όμως μόνο μια φορά.

Η δυνατότητα του αποδέκτη να στραφεί κατά του φορέα παροχής οφείλεται στην τριμέρεια²²⁹ των έννομων σχέσεων που αναπτύσσονται στα ηλεκτρονικά δίκτυα και εν προκειμένω στο Διαδίκτυο. Σύμφωνα με την αρχή της τριτότητας (thirdness principle), η πρόσβαση στο δίκτυο καθώς και οποιαδήποτε άλλη ενέργεια και επικοινωνία μεταξύ των μερών πραγματοποιείται με την αναγκαία μεσολάβηση μιας «έμπιστης τρίτης οντότητας» (“Trusted Third Party”, “TTP”) η οποία κατέχει την απαραίτητη γνώση και τα απαιτούμενα μέσα προκειμένου να πραγματοποιηθεί η ανωτέρω πρόσβαση και επικοινωνία. Θεωρείται επίσης ότι, παρόλο που η παράνομη ενέργεια δεν προέρχεται απευθείας από το φορέα παροχής, αυτός συμπράττει εμμέσως λόγω του διαμεσολαβητικού ρόλου του.²³⁰

Στην πράξη, οι ISPs θέτουν ως όρο στις συμβάσεις με τις οποίες αναλαμβάνουν να παρέχουν υπηρεσίες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ότι απαγορεύεται το spamming. Επομένως, όταν κάποιος συνδρομητής-spammer παραβεί τον όρο αυτό στέλνοντας μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μηνύματα spam, ο ISP έχει το δικαίωμα να διακόψει την παροχή υπηρεσιών προς αυτόν.

Ο φορέας παροχής υπηρεσιών (ISP) μεσολαβεί αναγκαστικά μεταξύ του spammer και του αποδέκτη του spamming, αποτελεί δηλαδή την έμπιστη τρίτη οντότητα των μεταξύ τους έννομων σχέσεων, ενώ ταυτόχρονα είναι ο μόνος του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή στον αποδέκτη. Λεπτομερέστερα, ο ISP ενεργεί ως άγγελος²³¹, ενεργητικός μεν από την πλευρά του αποστολέα - spammer, παθητικός δε από την πλευρά του αποδέκτη του μηνύματος spam.

Το π.δ. 131/2003 στο άρθρο 1 στοιχ. β' (άρθρο 2 στοιχ. β' Οδ. 2000/31) ορίζει το φορέα παροχής υπηρεσιών ως «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που παρέχει μια υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας», αναδεικνύοντάς τον σε βασικό παράγοντα λειτουργίας του διαδικτύου και του διεξαγόμενου μέσω αυτού ηλεκτρονικού εμπορίου.

Βάσει της «αρχής των ανοικτών δικτύων»²³² που ισχύει στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας, ο φορέας παροχής αναλαμβάνει και ασκεί τις δραστηριότητές του ελεύθερα (άρθρο 3 π.δ. 131/2003), χωρίς να απαιτείται να λάβει προηγούμενη άδεια (άρθρο 4§1 Οδ. 2000/31). Ισχύει μόνο το καθεστώς της γενικής άδειας²³³, με την έννοια ότι ο φορέας παροχής έχει απλώς την υποχρέωση να υποβάλει δήλωση καταχώρισης στην αρμόδια αρχή, την ΕΕΤΤ (άρθρο 21§2 και §3 ν. 3431/2006).

Το ηλεκτρονικό μήνυμα μη ζητηθείσας εμπορικής επικοινωνίας (spam e-mail) που αποστέλλεται διαμέσου του φορέα παροχής είναι, κατά κανόνα, αποτέλεσμα παράνομης

²²⁸ Κ. Χριστοδούλου, «Προστασία της προσωπικότητας και της συμβατικής ελευθερίας στα κοινοφελή δίκτυα», Πραγματείες Αστικού Δικαίου 2007, σελ. 135.

²²⁹ Κ. Χριστοδούλου, *Επιτομή Ηλεκτρονικού Αστικού Δικαίου*, 2008, σελ. 8.

²³⁰ Ι. Ιγγλεζάκης, *Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου (επιτομή)*, ό.π., σελ. 224.

²³¹ Κ. Χριστοδούλου, *Αστική ευθύνη του παρόχου δικτύου ως μεσάζοντος στην παροχή πληροφοριών της κοινωνίας της πληροφορίας*, ΔιΜΕΕ 3/2004, σελ. 352.

²³² Κ. Χριστοδούλου, *Επιτομή Ηλεκτρονικού Αστικού Δικαίου*, ό.π., σελ. 149.

²³³ Κ. Χριστοδούλου, *Επιτομή Ηλεκτρονικού Αστικού Δικαίου*, ό.π., σελ. 150.

επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και επομένως προσβάλλει την προσωπικότητα του συνδρομητή - αποδέκτη του.

Κατά του φορέα παροχής που έχει προσβάλει την προσωπικότητα του συνδρομητή - αποδέκτη μπορούν να προβληθούν οι εξής αξιώσεις:

(i) Αξίωση άρσης της προσβολής (57§1 ΑΚ). Πρόκειται για μορφή *in natura* αποκατάστασης. Η αξίωση αυτή προβάλλεται για όσο χρονικό διάστημα η πράξη της προσβολής βρίσκεται εν εξελίξει. Αν αυτή έχει παύσει να υφίσταται, τότε δεν νοείται άρση της και επιστρατεύονται άλλες αξιώσεις, όπως ικανοποίησης της ηθικής βλάβης κατ'άρθρο 59 ΑΚ και αποζημίωσης.

(ii) Αξίωση παράλειψης της προσβολής στο μέλλον (57§1 ΑΚ). Η διατύπωση του άρθρου δημιουργεί την εντύπωση ότι αυτή η προληπτική προστασία παρέχεται μόνο στην περίπτωση που έχει προηγουμένως υπάρξει προσβολή. Εντούτοις, γίνεται δεκτό ότι η αξίωση παράλειψης στο μέλλον προβάλλεται και όταν η προσβολή δεν έχει εκδηλωθεί ακόμη, αρκεί να υπάρχουν ενδείξεις ότι αυτή επίκειται²³⁴.

(iii) Αξίωση αποζημίωσης (57§2 ΑΚ). Η αξίωση αυτή θα ευδοκιμήσει εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις της αδικοπραξίας (914 ΑΚ), δηλαδή παρανομία της προσβολής, υπαιτιότητα (δόλος ή αμέλεια), επέλευση ζημίας και αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράνομης υπαίτιας συμπεριφοράς και της επελθούσας ζημίας.

Παρόλο που η χρηματική αποζημίωση μοιάζει ασυμβίβαστη με τη φύση της προσωπικότητας ως μη περιουσιακού αγαθού, εντούτοις δεν αποκλείεται η προσβολή αυτού του δικαιώματος να προκαλέσει περιουσιακή ζημία στο φορέα του, όπως στην περίπτωση του *sramming*. Βέβαια, η περιουσιακή ζημία του αποδέκτη - φυσικού προσώπου είναι συνήθως μικρή, αποτελούμενη μόνο από τυχόν έξοδα εγκατάστασης προστατευτικού λογισμικού, αφού το κόστος της σύνδεσης στο Διαδίκτυο είναι πλέον σταθερό και ανεξάρτητο από το χρόνο που παραμένει κανείς *on-line*. Στην περίπτωση που ο αποδέκτης είναι νομικό πρόσωπο, η περιουσιακή ζημία θα συνίσταται α) στην κάμψη της αποδοτικότητας των εργαζομένων του νομικού προσώπου, λόγω απώλειας χρόνου που δαπανάται στο άνοιγμα και τη διαγραφή των μηνυμάτων *sram*, β) στη μείωση του κύρους, της φήμης, της αξιοπιστίας και της πελατείας του και γ) στα έξοδα εγκατάστασης ειδικού λογισμικού για την αντιμετώπιση του *sramming*.

(iv) Αξίωση χρηματικής ικανοποίησης ηθικής βλάβης (59 ΑΚ). Ηθική βλάβη είναι ο ψυχικός πόνος και η μη αποτιμητή σε χρήμα ζημία που προκύπτει από την προσβολή της προσωπικότητας. Επειδή ιδρυτικός λόγος αυτής της αξίωσης είναι η προσβολή της προσωπικότητας και επειδή το άρθρο 57 ΑΚ δεν προϋποθέτει υπαιτιότητα, συνάγεται ότι το ίδιο ισχύει και για το άρθρο 59 ΑΚ²³⁵. Αντίθετη εμφανίζεται η νομολογία²³⁶. Αξίωση για αποκατάσταση της ηθικής βλάβης μπορεί να έχει και ο αποδέκτης που είναι νομικό πρόσωπο. Το νομικό πρόσωπο δεν έχει βεβαίως ψυχικό κόσμο, αλλά γίνεται δεκτό ότι είναι δυνατόν να υποστεί ηθική βλάβη όταν η προσβολή απορρέει από τη φύση του πράγματος, όπως όταν προσβάλλεται η εμπορική πίστη του νομικού προσώπου ή το εμπορικό του μέλλον²³⁷.

Η επιδίκαση της χρηματικής ικανοποίησης είναι δυνατή για το δικαστήριο, το οποίο θα συνεκτιμήσει τη βαρύτητα της προσβολής, την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των μερών και γενικότερα όλες τις συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης. Υποστηρίζεται²³⁸ ότι η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης επιδικάζεται μόνο εφόσον ο προσβληθείς δεν ικανοποιήθηκε πλήρως με άλλο τρόπο.

²³⁴ Καρακατσάνης, σε Γεωργιάδη / Σταθόπουλου ΑΚ, 57 αρ. 17.

²³⁵ Ι. Καρακώστας, *Δίκαιο & Internet - νομικά ζητήματα του Διαδικτύου*, ό.π., σελ. 99· ο ίδιος, *Το Δίκαιο των ΜΜΕ*, ό.π., σελ. 329.

²³⁶ ΑΠ 167/2000 ΕλλΔνη 41, σελ. 776· ΑΠ 849/1985 ΝοΒ 34, σελ. 836· ΕφΑθ 7630/2001 ΝοΒ 50, σελ. 534· ΕφΑθ 7347/1998 ΝοΒ 48, σελ. 642· ΕφΑθ 5783/1997 ΕλλΔνη 39, σελ. 668.

²³⁷ Βλ. Εφετείο Πατρών 252/2004.

²³⁸ Ι. Καρακώστας, *Το Δίκαιο των ΜΜΕ*, ό.π., σελ. 98.

Αν η ευθύνη του φορέα παροχής είναι αποκλειστικά αδιοπρακτική, τότε ο ζημιωθείς συνδρομητής έχει κατά αυτού την αξίωση αποζημίωσης του άρθρου 914 ΑΚ - εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι προϋποθέσεις της παράνομης και υπαίτιας πράξης, της ζημίας και της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ πράξης και ζημίας - καθώς και την αξίωση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης του άρθρου 932 ΑΚ, εφόσον βεβαίως αποδεικνύεται τέτοια βλάβη.

4.6.5 Η ρύθμιση της νέας Οδηγίας 2009/136

Η νέα Οδηγία 2009/136 τροποποίησε την Οδηγία 2002/58 «για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες» και προσέθεσε στο άρθρο 13 την παράγραφο 6, η οποία προβλέπει τη δυνατότητα οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου που θίγεται από παράβαση των εθνικών διατάξεων για τη μη ζητηθείσα εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένου και του φορέα παροχής (ISP), να **προσφεύγει στη δικαιοσύνη** για να προσβάλει την παράβαση αυτή. Στο δεύτερο εδάφιο της νέας αυτής παραγράφου του άρθρου 13 αναφέρεται πλέον ρητά ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ειδικές κυρώσεις εις βάρος των **φορέων παροχής που συμβάλλουν εξ αμελείας σε τέτοια παράβαση** (άρθρο 2 στοιχ. 7 Οδ. 2009/136).

Η νέα Οδηγία προσέθεσε επίσης στο άρθρο 4 της παλιάς την παράγραφο 1α, σύμφωνα με την οποία τα μέτρα που λαμβάνει ο φορέας παροχής πρέπει τουλάχιστον (i) να **εξασφαλίζουν ότι πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα μπορεί να έχει μόνο εξουσιοδοτημένο προσωπικό για αυστηρά νομίμως εγκεκριμένους σκοπούς**, (ii) να προστατεύουν τα αποθηκευμένα ή διαβιβασθέντα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα από τυχαία ή παράνομη καταστροφή, τυχαία απώλεια ή αλλοίωση και από μη εγκεκριμένη ή παράνομη αποθήκευση, επεξεργασία, πρόσβαση ή αποκάλυψη και (iii) να **διασφαλίζουν την εφαρμογή πολιτικής ασφαλείας σε σχέση με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων**. Επίσης, σύμφωνα με την ίδια παράγραφο, οι αρμόδιες εθνικές αρχές πρέπει να είναι σε θέση να ελέγχουν τα μέτρα που λαμβάνουν οι φορείς παροχής και να εκδίδουν συστάσεις προς αυτούς για τις βέλτιστες πρακτικές που πρέπει να ακολουθήσουν ώστε να εξασφαλίσουν το επιθυμητό επίπεδο προστασίας (άρθρο 2 στοιχ. 4 Οδ. 2009/136).

Ο ν. 3471/2006 μέχρι στιγμής δεν έχει προσαρμοσθεί²³⁹ στις αλλαγές που επέφερε η Οδηγία 2009/136, επομένως εξακολουθούν να ισχύουν όσα εκτέθηκαν για τα μέτρα ασφαλείας που προέβλεπε η Οδηγία 2002/58 πριν από την τροποποίησή της. **(Κατά τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας διατριβής, η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα δημοσίευσε την Οδηγία 2/2011 η οποία αναφέρεται στο παράρτημα.)**

4.7 Συμβάσεις αγοράς διαδικτυακού περιεχομένου

Αρκετά συχνά τα περιεχόμενα των διαδικτυακών τόπων δεν είναι προϊόντα ίδιας δημιουργίας των κατόχων τους, αλλά προέρχονται από τρίτους, οι οποίοι διαθέτουν στους πρώτους τα εκάστοτε στοιχεία (πληροφορίες, έργα κλπ.) έναντι τιμήματος. Ο λόγος για τον οποίο οι κάτοχοι διαδικτυακών τόπων προβαίνουν στην αγορά διαδικτυακού περιεχομένου είναι η επιδίωξη τους να εμπλουτίσουν την παρουσίαση τους στο Διαδίκτυο και να προσελκύσουν έτσι περισσότερους χρήστες και, κατ' αποτέλεσμα, έσοδα από διαφημίσεις. Ειδικότερα, αντικείμενα διάθεσης αποτελούν (περιουσιακά) δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας επί προστατευόμενων έργων, αλλά και πληροφορίες (π. χ. ειδήσεις) που δεν παρουσιάζουν την απαραίτητη πρωτοτυπία για να τύχουν προστασίας από το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας, όμως είναι εξαιρετικά χρήσιμες και προσελκύνουν τους χρήστες του Διαδικτύου²⁴⁰.

²³⁹ Δίδεται περιθώριο ενσωμάτωσης της Οδηγίας 2009/136 στο εσωτερικό δίκαιο έως την 25.5.2011.

²⁴⁰ Βλ. για τα παραπάνω S. Schupert, *Content-Einkauf*, σε: G. Spindler (Hrsg), αριθ. περιθ. 1 επ., σελ. 491 επ

Είναι προφανές ότι ο νομικός χαρακτήρας της σύμβασης αγοράς διαδικτυακού περιεχομένου (Content-Einkauf) είναι εξαιρετικά δυσχερής λόγω της ιδιαιτερότητας του αντικειμένου της εν λόγω σύμβασης. Εν γένει, ωστόσο, γίνεται δεκτό ότι στις συμβάσεις που αφορούν την **οριστική παραχώρηση** έργων προστατευόμενων από το δίκαιο πνευματικής ιδιοκτησίας και με άπαξ καταβαλλόμενο τίμημα, εφαρμόζονται αναλογικά οι **διατάξεις του δικαίου της πώλησης**, ενώ όταν η **παραχώρηση περιεχομένου** υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς και καταβάλλονται **επαναλαμβανόμενα τέλη**, εφαρμόζονται, επίσης αναλογικά, **οι διατάξεις περί μίσθωσης πράγματος**²⁴¹.

Όσον αφορά δε τη διάθεση μη προστατευόμενων πληροφοριακών ορίων εφαρμόζονται και στην περίπτωση **αυτή οι διατάξεις της πώλησης**, ενώ όταν οι παρεχόμενες πληροφορίες είναι αποτέλεσμα αναζήτησης, τότε εφαρμόζονται οι διατάξεις **περί σύμβασης εργασίας**. Βεβαίως, όταν επιδιώκεται η επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος, πρόκειται **περί σύμβασης έργου** και εφαρμόζονται οι αντίστοιχες διατάξεις²⁴². Είναι δυνατόν, ωστόσο, το περιεχόμενο να αποκτάται μέσω πρόσβασης σε μια βάση δεδομένων. Στην περίπτωση αυτή ισχύουν όσα προαναφέρθηκαν αναφορικά με τις **συμβάσεις παραχώρησης βάσεων δεδομένων**²⁴³.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η σύμβαση διάθεσης διαδικτυακού περιεχομένου διακρίνεται από τη σύμβαση που συνδέει τον αγοραστή του εν λόγω περιεχομένου με τους τελικούς χρήστες. Όταν, όπως συμβαίνει κατά κανόνα, η πρόσβαση στις ιστοσελίδες είναι χωρίς αντάλλαγμα για τους χρήστες, στις σχέσεις μεταξύ χρήστη και ιδιοκτήτη του διαδικτυακού τόπου εφαρμόζονται οι **διατάξεις περί δωρεάς**, κατ' άλλη δε άποψη, **περί δανείου**²⁴⁴.

4.8 Όροι Χρήσης της ιστοσελίδας (Terms of use) και Γενικοί Όροι των Συναλλαγών (ΓΟΣ)

Για την εύρυθμη λειτουργία μιας ιστοσελίδας στον χώρο του Διαδικτύου, δεδομένου μάλιστα ότι πρόκειται για έναν καινούριο εμπορικό δίαυλο, όπου δεν έχουν ακόμη καθοριστεί με σαφήνεια τα συναλλακτικά ήθη και έθιμα, κρίνεται απαραίτητο κάθε εμπορική ιστοσελίδα να παρέχει ειδικά links, banners ή ενότητες στις οποίες να περιγράφονται οι όροι χρήσης της ιστοσελίδας, να περιλαμβάνονται τυχόν απαλλακτικές ρήτρες και να πληροφορούν τους χρήστες για τους πιθανούς ΓΟΣ.

Ο ειδικός σύνδεσμος θα πρέπει να τοποθετείται σε θέση ιδιαίτερα εύληπτη και να είναι προσβάσιμος από κάθε επιμέρους σελίδα, ενώ η γλώσσα των όρων χρήσης και των ΓΟΣ θα πρέπει να είναι κατανοητή και σαφής.

Ένα κοινό χαρακτηριστικό των συμβάσεων που καταρτίζονται στο Διαδίκτυο, αλλά και των Όρων Χρήσης που αναρτώνται στους εμπορικούς ιστότοπους είναι ότι καταρτίζονται συνήθως:

- είτε ως **συμβάσεις προσχώρησης, βάση δηλαδή ηλεκτρονικών εγγράφων που έχουν συνταχθεί από πριν και τα οποία περιλαμβάνουν συγκεκριμένους όρους χωρίς να αποτελέσουν ουδέποτε αντικείμενο διαπραγμάτευσης,**
- είτε με **προδιατυπωμένους Γενικούς Όρους των Συναλλαγών.**

Όλα τα ανωτέρω στοιχεία υποδηλώνουν **την ανισορροπία σχέσεως μεταξύ των συμβαλλόμενων** και αναδεικνύουν την εταιρία ως το ισχυρό διαπραγματευτικά μέλος το οποίο και ρυθμίζει όλη την συναλλακτική σχέση, ενώ μπορεί να επιφορτίσει τον χρήστη/καταναλωτή

²⁴¹ Βλ. Schupert, ό.π., αριθ. περιθ. 3, σελ. 491 Heussen, σε: Kilian/Heussen, Computerrechts-Handbuch, Kapitel 21, αριθ. περιθ. 4 επ.

²⁴² Βλ. Schupert, ό.π., αριθ. περιθ. 4, σελ. 492' J. Schneider, Handbuch des EDV-Rechts, 1998, αριθ. περιθ. 133 επ.

²⁴³ Βλ. παραπάνω, αριθ. περιθ. 216 επ.

²⁴⁴ Βλ. Schupert, ό.π., αριθ. περιθ. 8, σελ. 491' πρβλ. J. Schneider, ό.π. αριθ. περιθ. 135

με ευθύνες οι οποίες δεν αποτελούν πραγματικά υποχρέωσή του. Ελλοχεύει επομένως πάντοτε ο κίνδυνος οι συμβάσεις που καταρτίζονται με τους ανωτέρω τρόπος να εκδύουν τον πελάτη από τα δικαιώματά του και να τον καθιστούν νομικά και δικονομικά αδύναμο.

4.8.1 Γενικοί Όροι των Συναλλαγών

Το άρθρο 2 παρ.1 του Ν.2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή παρέχει τον ορισμό για τους Γενικούς Όρους των Συναλλαγών (ΓΟΣ)

1. είναι συμβατικοί όροι
2. οι οποίοι έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων
3. προορίζονται να αποτελέσουν ομοιόμορφο περιεχόμενο απροσδιόριστου αριθμού μελλοντικών συμβάσεων και
4. τίθενται από τον έναν συμβαλλόμενο στον άλλο κατά την κατάρτιση της σύμβασης

Συνήθως λοιπόν οι εταιρίες έχουν από πριν ετοιμάσει και διατυπώσει τους Γενικούς Όρους της συναλλαγής που πρόκειται να πραγματοποιηθεί στο web site τους και ο χρήστης/καταναλωτής πρέπει ή να τους αποδεχτεί όλους ως έχουν και να προσχωρήσει στην σύμβαση ή να αρνηθεί και να λήξει εκεί η συναλλαγή. Το ισχυρό οικονομικά μέρος (έστω και θεωρητικά για την συγκεκριμένη συναλλαγή) και ο καταναλωτής δεν κάνουν καμία διαπραγμάτευση και ούτε συζητούν με κανέναν τρόπο τους επιμέρους όρους, οι οποίοι είναι διαμορφωμένοι για να εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση και να απευθύνονται σε όλο το φάσμα του καταναλωτικού κοινού.

Οι ΓΟΣ αποτελούν ολόκληρο το περιεχόμενο ή τμήμα της υπό σύναψη σύμβασης ανεξάρτητα από τον τύπο ή την νομική της φύση. Περιλαμβάνονται είτε στην ιστοσελίδα της επιχείρησης, είτε συνοδεύουν τα emails που στέλνει στους χρήστες

Ο Ν.2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή τυγχάνει εφαρμογής και στις ηλεκτρονικές συμβάσεις. Για τον λόγο αυτό οι επιχειρήσεις/προμηθευτές πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζουν προς το καταναλωτικό κοινό όρους οι οποίοι πιθανόν να κριθούν ως ΓΟΣ (τέτοιοι είναι συνήθως οι όροι χρήσης του website, ρήτρες αποποίησης της ευθύνης κλπ.).

Ενώ, λοιπόν, ο δικαστικός έλεγχος μιας ατομικά καταρτιζόμενης σύμβασης επιτρέπεται μόνον κατ'εξαιρέση και γίνεται με αυστηρά και σαφή στοιχεία, ο έλεγχος των ΓΟΣ επιτυγχάνεται τόσο από τον έλεγχο της ένταξής τους στην εκάστοτε συγκεκριμένη σύμβαση και στην ερμηνεία τους όσο και μέσω του ελέγχου του ίδιου του περιεχομένου τους. Η ερμηνεία των ΓΟΣ σε αντίθεση με τις ατομικές συμβάσεις γίνεται με βάση αντικειμενικά κριτήρια, ενώ κάθε ασαφής δήλωση ερμηνεύεται σε βάρος του συντάκτη με σκοπό την προστασία του αντισυμβαλλόμενου. Όπως γίνεται αντιληπτό, ο χαρακτηρισμός μιας σύμβασης ως μαζικής ή ατομική είναι μια νομική κρίση που πολλές φορές σχηματίζεται με μεγάλη δυσκολία.

Ο δικαστικός έλεγχος των ΓΟΣ διέρχεται από τρία στάδια:

1. ελέγχεται η ίδια η ένταξη των ΓΟΣ στην σύμβαση
2. διενεργείται έλεγχος δια μέσου των ειδικών ερμηνευτικών κανόνων που ισχύουν για του ΓΟΣ
3. ελέγχεται και το ίδιο το περιεχόμενο των ΓΟΣ με κύριο γνώμονα την απαγόρευση των αθέμιτων όρων (ήτοι των καταχρηστικών ρητρών), οι οποίοι διαταράσσουν την συμβατική ισορροπία των εκατέρωθεν δικαιωμάτων και υποχρεώσεων²⁴⁵.

Σημαντικό στοιχείο για την υπαγωγή ενός συμβατικού όρου στον έλεγχο των ΓΟΣ **είναι αφενός η προδιατύπωσή του και αφετέρου η έλλειψη ατομικής διαπραγματεύσεώς του.** Ως τέτοιοι δηλαδή θεωρούνται οι όροι που έχουν από πριν θεσπιστεί από τον προμηθευτή και που

²⁴⁵ βλ. Αθηνά Κοτζάμπασα, «Οι απαλλακτικές ρήτρες στους Γενικούς Όρους των Συναλλαγών», 2001, σ.48

γίνονται κομμάτι της σύμβασης χωρίς η βούληση του καταναλωτή να είναι σε θέση να επηρεάσει το περιεχόμενό τους²⁴⁶.

4.8.2 Προϋποθέσεις που πρέπει να τηρούνται προκειμένου οι ΓΟΣ να μπορούν να ενταχθούν στην συναλλαγή

Το α. 2 παρ.1 του Ν. 2251/1994 αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «οι ΓΟΣ δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή αν κατά την κατάρτιση της σύμβασης τους αγνοούσε ανυπαίτως και ο προμηθευτής δεν του υπέδειξε την ύπαρξή τους ή του στέρησε την δυνατότητα να λάβει πραγματική γνώση του περιεχομένου τους.»

Καθίσταται σαφές ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να παρέχουν όλα τα εχέγγυα ότι ο καταναλωτής θα ενημερωθεί για τους ΓΟΣ που χρησιμοποιούν παρέχοντας σε αυτόν την δυνατότητα να τους διαβάσει και να είναι πλήρως ενημερωμένος για αυτούς, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι δεν του δίνεται η δυνατότητα για διαπραγμάτευση. Πρέπει οι ΓΟΣ να είναι κατά τέτοιο τρόπο εμφανή ώστε να μην μπορεί σε καμία περίπτωση να επικαλεστεί ο πελάτης/καταναλωτής ότι δεν γνώριζε την ύπαρξή τους ή ακόμη και αν το ισχυριστεί, να θεωρηθεί ότι αυτό οφείλεται καθαρά σε αμέλεια του ίδιου.

Άρα η εταιρία πρέπει να ακολουθήσει τα κατωτέρω προκειμένου να διασφαλίσει τα συμφέροντά της:

1. να επιστήσει την προσοχή των επισκεπτών της στους ΓΟΣ επί παραδείγματι:
 - είτε με ειδικό link (σύνδεσμο) στην πρώτη σελίδα του website της (homepage) το οποίο να περιλαμβάνει όλους τους όρους της σύμβασης και τους ΓΟΣ
 - είτε στην αρχή της συναλλαγής ή πριν από την ολοκλήρωσή της, ο χρήστης να περνάει υποχρεωτικά από μια ιστοσελίδα που περιλαμβάνει όλους τους όρους τους οποίους και να πρέπει να αποδέχεται προκειμένου να συνεχίσει την διαδικασία
 - είτε με ειδικό εικονίδιο που να αποστέλλει email στον χρήστη με τους όρους
 - είτε με ειδικό link πριν την ολοκλήρωση της συναλλαγής δίπλα στο εικονίδιο «Αποδέχομαι» (I Accept)
 - ή με οποιονδήποτε άλλο πρόσφορο τρόπο
2. οι όροι να είναι ευανάγνωστοι (κατά προτίμηση μεγέθη 9,10,11 της γραμματοσειράς) και να περιλαμβάνονται σε εμφανές-κεντρικό σημείο του ηλεκτρονικού εγγράφου
3. να υπάρχει ρητή αναφορά ότι οι συγκεκριμένοι όροι αποτελούν ΓΟΣ
4. Οι ΓΟΣ να είναι διατυπωμένη στην γλώσσα της συναλλαγής (για ελληνικά websites ασφαλώς στα ελληνικά). Προσοχή γιατί μόνη η χρήση ενός διακομηστή (server) εγκατεστημένου στο εξωτερικό δεν αρκεί για να προσδώσει στοιχεία αλλοδαπότητας στην διαδικτυακή συναλλαγή.

Σε κάθε περίπτωση πάντως σκοπός των ανωτέρω θα πρέπει να είναι να αποκτήσουν οι χρήστες (όσοι το επιθυμούν) γνώση του περιεχομένου των όρων αυτών και όχι απλά να ενημερωθούν για την ύπαρξή τους.

Η ερμηνεία των ΓΟΣ γίνεται με βάση την αληθινή βούληση εκείνου που τους καταρτίζει και όχι με αυστηρή προσήλωση στις λέξεις (α.173ΑΚ), λαμβάνοντας υπόψη πάντοτε την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη (α.200ΑΚ). Επίσης χρήζουν εφαρμογής και οι ειδικοί ερμηνευτικοί κανόνες των παραγράφων 4 & 5 του α.2 Ν.2251/1994.

4.8.3 Προβλήματα στην εφαρμογή των γενικών διατάξεων των ΓΟΣ στο ηλεκτρονικό εμπόριο

²⁴⁶ έλλειψη ατομικής διαπραγμάτευσης έχουμε πιο συγκεκριμένα, όταν δεν δόθηκε στον καταναλωτή η πραγματική δυνατότητα διαπραγμάτευσης τους και όχι όταν απλώς ο καταναλωτής δεν μπόρεσε να τους διαμορφώσει όπως θα ήθελε κατά την διαπραγμάτευση.

Ο συνδυασμός των ανωτέρω παρουσιάζει ορισμένες δυσχέρειες²⁴⁷ αναφορικά στην εφαρμογή τους στο ηλεκτρονικό εμπόριο.

1. Σύμφωνα με α.200ΑΚ πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το νόημα που θα μπορούσε να προσδώσει στους ΓΟΣ ο **μέσος-λογικός και έντιμος χρήστης** (όχι ο εξειδικευμένος). Με βάση όμως τον ορισμό που παρέχεται στον Ν.2251/1994 (παρ5α του α.2) οι καταναλωτές του Διαδικτύου πρέπει να χωριστούν σε δύο κύκλους:

- **έναν ευρύτερο** που αφορά όλους τους καταναλωτές, όταν πρόκειται για μια συναλλαγή που μπορεί να πραγματοποιηθεί και μέσω του Ίντερνετ (π.χ πώληση ενός προϊόντος όπως ρούχο, βιβλίο, έπιπλο κλπ) και
- **έναν στενότερο** που αφορά μόνον τους χρήστες, όταν πρόκειται για μια συναλλαγή δυνάμενη να πραγματοποιηθεί **μόνον** μέσω του Διαδικτύου (πχ. σύμβαση παραχώρησης χρήσης λογισμικού κλπ.).

Άρα δημιουργείται αβεβαιότητα για το ποιός θεωρείται ως μέσος συνετός χρήστης στις ηλεκτρονικές συναλλαγές (δηλαδή ποιά είναι τα ιδιαίτερα εκείνα χαρακτηριστικά που πρέπει να επιδείξει ο χρήστης/ καταναλωτής ώστε να τον θεωρήσει το δικαστήριο ως μέσο-συνετό)

2. Επιπλέον κρίσιμο είναι να καθοριστεί και το **τι αποτελεί συναλλακτική πρακτική στις διαδικτυακές συναλλαγές.**

Το Διαδίκτυο αποτελεί έναν νέο συναλλακτικό χώρο. Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία στον τρόπο διεξαγωγής τους και διαφέρουν σημαντικά σε σχέση με τις συμβατικές off line συναλλαγές και τις εκεί εφαρμοζόμενες πρακτικές. Αρκετές υπηρεσίες ή τρόποι προώθησης και πώλησης προϊόντων αποτελούν νέες εφαρμογές που δεν βρίσκουν αντιστοιχία σε ανάλογες παλαιότερες λειτουργίες (έστω και εκτός Διαδικτύου) και άρα δεν έχουν κανένα απολύτως μέτρο σύγκρισης. Χρήσιμη θα προβεί στον τομέα αυτό και η συμβολή της νομολογίας η οποία θα θέσει τα όρια και τα πιθανά κριτήρια για τον προσδιορισμό της ακολουθούμενης συναλλακτικής πρακτικής στο Ίντερνετ.

4.8.4 Προϋποθέσεις για την αποφυγή κήρυξης καταχρηστικών των ΓΟΣ

Όπως προαναφέρθηκε, με τους ΓΟΣ ο καταναλωτής έχει διαπραγματευτική μειονεξία απέναντι στον έμπορο-προμηθευτή, ενώ παράλληλα παρέχουν την δυνατότητα στον τελευταίο να μετακυλήσει τον κίνδυνο τον οποίο η κείμενη νομοθεσία επιφορτίζει στον ίδιο.

Το α.2 παρ.6 & 7 Ν.2251/1994 αναφέρεται στις προϋποθέσεις για την κήρυξη της καταχρηστικότητας των ΓΟΣ. Οι όροι αυτοί πρέπει:

- να μην ασαφείς,
- να είναι όσο το δυνατόν πιο συγκεκριμένοι παρέχοντας στον πελάτη ήδη κατά την σύναψη της σύμβασης τα **συγκεκριμένα κριτήρια** που θα αποτελέσουν την βάση μιας ενδεχόμενης αλλαγής,
- σε κάθε περίπτωση πρέπει να γίνεται η **ενημέρωση του πελάτη σε εύλογο χρονικά διάστημα πριν** από την οποιαδήποτε μετατροπή κάποιων όρων ή προϋποθέσεων.
- να μην επιφυλάσσουν στον προμηθευτή το δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης χωρίς ορισμένο, ειδικό και σπουδαίο λόγο, σύμφωνα με άρθρο 2 παράγραφος 7 εδφ.3 του Ν.2251/94

Ο Ν.2251/94 παρέχει στις **Ενώσεις Καταναλωτών**, που αριθμούν άνω των 500 μελών, το δικαίωμα συλλογικής αγωγής με αίτημα την παράλειψη της παράνομης συμπεριφοράς του προμηθευτή, ακόμη και πριν αυτή εκδηλωθεί και χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης (άρθρο 10 παράγραφος 9).

4.8.5 Απαλλακτικές ρήτρες στους Γενικούς Όρους των Συναλλαγών

²⁴⁷ βλ. Καράκωστας, «Δίκαιο & Ίντερνετ- Νομικά ζητήματα του Διαδικτύου», σελ. 204

Η απαλλακτική ρήτρα ως όρος γενικά είναι συνώνυμη με την απαλλακτική συμφωνία. Ως απαλλακτική ρήτρα χαρακτηρίζεται δηλαδή κάθε συμφωνία με την οποία ο οφειλέτης επιδιώκει να αποκλείσει ή να περιορίσει την ευθύνη η οποία προκύπτει σε βάρος του είτε από σύμβαση, είτε από αδικοπραξία.

1. μια κατηγορία απαλλακτικών ρητρών αφορά αποκλειστικά στο μέτρο της ευθύνης δηλαδή απαλλάσσουν τον οφειλέτη από την ευθύνη σε περίπτωση πταίσματος

2. μια άλλη κατηγορία απαλλακτικών ρητρών αφορά στην έκταση της ευθύνης και επιχειρεί να προσδιορίσει το ύψος της οφειλόμενης αποζημίωσης:

- είτε θέτοντας ένα ανώτατο οφειλόμενο ποσό σε περίπτωση αποζημίωσης
- είτε αποκλείοντας κατηγορίες ζημίας (συνήθως αποθετική ζημία)
- είτε θέτοντας ανώτατο χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο παθών θα μπορέσει να διεκδικήσει αποζημίωση

Οι απαλλακτικές ρήτρες που περιλαμβάνονται σε ΓΟΣ και άρα αποτελούν κομμάτι μαζικής σύμβασης εμπίπτουν τόσο στην γενική ρύθμιση των α. 332²⁴⁸, 334 ΑΚ όσο και κυρίως στην ειδικότερη ρύθμιση του Ν. 2251/1994. Η ειδικότερη αυτή διάταξη παρέχει μεγαλύτερη προστασία από ότι η γενικότερη του Αστικού Κώδικα διότι διευρύνει το πεδίο ελέγχου της καταχρηστικότητας της απαλλακτικής ρήτρας, η οποία έτσι μπορεί να ακυρωθεί και μόνον επειδή είναι επαχθής για τον αντισυμβαλλόμενο (και όχι μόνο επειδή ο προμηθευτής ενήργησε με δόλο ή βαριά αμέλεια.).

Επομένως, ανεξάρτητα από πταίσμα ή όχι του προμηθευτή, η ρήτρα θα κριθεί και με βάση την πιθανή ανισοροπία που προκαλεί στις σχέσεις μεταξύ των δυο μερών. Θα ληφθεί κυρίως υπόψη το συμφέρον του πιο αδύνατου στην σχέση, δεδομένης της απουσίας της δυνατότητας διαπραγματεύσεως από την πλευρά του²⁴⁹.

Το ζήτημα της εγκυρότητας των απαλλακτικών ρητρών είναι ένα σύνθετο νομικό ζήτημα, η ανάλυση του οποίου είναι πέρα από τον σκοπό της παρούσας μελέτης.

Σε γενικές γραμμές πάντως, οι επιχειρήσεις πρέπει να αποφεύγουν να επιβάλλουν ιδιαίτερα αυστηρούς όρους προς τους καταναλωτές αναφορικά με τον επιμερισμό των ευθυνών και ιδιαίτερα να μην προσπαθούν να μεταφέρουν όλη την ευθύνη για τυχόν βλάβες- είτε του συστήματος είτε του προϊόντος- στους πελάτες τους. Οι γενικές, διευρυμένες και πλήρως απαλλακτικές ρήτρες το πιθανότερο είναι τελικά να ακυρωθούν σε μια πιθανή δικαστική διαμάχη, ενώ παράλληλα φοβίζουν τους καταναλωτές οι οποίοι μπορεί τελικά να προτιμήσουν κάποιον άλλον προμηθευτή για τις αγορές τους. Άρα η επιχείρηση μένει ακάλυπτη και δεν περιφρουρούνται σωστά τα συμφέροντά της.

Από την άλλη μεριά στο πλαίσιο των συμβατικών όρων χρήσης του website και της ηλεκτρονικής συναλλαγής που τελείται σε αυτό, οι απαλλακτικές ρήτρες μπορούν να προσφέρουν κάλυψη στην εταιρία υπό προϋποθέσεις. Έτσι μια τέτοια ρήτρα που να είναι:

- ορθά διατυπωμένη,
- με μια λογική και στο μέτρο του νόμιμου αποποίηση ή μερική μείωση της ευθύνης της εταιρίας αναφορικά σε κάποιο συγκεκριμένο ζήτημα,

αποτελεί τον μόνο τρόπο για να προστατευθεί η εταιρία και να μην μείνει παντελώς ακάλυπτη απέναντι σε κάθε μορφή βλάβης, ανεξαρτήτως πταίσματος και για κάθε ζημία που τυχόν προξενηθεί.

Η εταιρία πρέπει να χρησιμοποιεί τις συμφωνίες αυτές ως ένα μέσο προστασίας της και όχι ως έναν τρόπο να απαλλαγεί από κάθε ευθύνη (ακόμη και αυτές που λογικά θα έπρεπε να της καταλογιστούν), επιβαρύνοντας πλήρως την θέση του πελάτη της.

Επιβάλλεται η χρήση των απαλλακτικών ρητρών ως μέσου πρόληψης και διασφάλισης των συμφερόντων της εταιρίας στο μέτρο που επιτρέπεται από την

²⁴⁸ Η συγκεκριμένη διάταξη είναι εξαιρετικά σημαντική διότι ακυρώνει κάθε συμφωνία απαλλαγής από ευθύνη όταν η αθέτηση της υποχρέωσης οφείλεται σε δόλο ή βαριά αμέλεια

²⁴⁹ βλ. Α. Κοτζαμπάση, ό.π.,σ.52

συναλλακτική πρακτική και τον νόμο, πάντοτε, όμως, με κριτήριο την διαφύλαξη της ισορροπίας των σχέσεων με τους καταναλωτές.

4.8.6 Οι απαλλακτικές ρήτρες ως μονομερείς δηλώσεις

Υπάρχει και η δυνατότητα ανάρτησης **απαλλακτικής δήλωσης**, δηλαδή μιας μονομερούς δήλωσης του συντάκτη ότι κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις δεν ευθύνεται-χωρίς δηλαδή να χρειάζεται καν να συμφωνήσει ο καταναλωτής. Τέτοιου είδους δηλώσεις είναι εξαιρετικά διαδεδομένες και στις παραδοσιακές συναλλαγές όπως οι πινακίδες σε γκαράζ, σε ταμεία έκδοσης εισιτηρίων, στις γκαρνταρόμπες των εστιατορίων, στις τράπεζες κλπ.

Οι ρήτρες αυτές μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στις ηλεκτρονικές συναλλαγές με την ανάρτησή τους σε κάποιο σημείο του εμπορικού ιστότοπου προκειμένου να προειδοποιήσουν για κάποιο ζήτημα. Τέτοιου είδους δηλώσεις είναι π.χ και εκείνες που αναφέρουν ότι η επιχείρηση δεν φέρει καμία ευθύνη για το περιεχόμενο των ιστοσελίδων με τις οποίες συνδέεται με κάποιο σύνδεσμο (link), ή εκείνες που αναφέρουν ότι τα άρθρα που φιλοξενεί η ιστοσελίδα αντιπροσωπεύουν την άποψη του συγγραφέα τους και μόνον κλπ.

Οι απαλλακτικές δηλώσεις έχουν εκτεταμένη χρήση στις συναλλαγές και μπορούν πράγματι να αποτελέσουν μέθοδο μείωσης ή απαλλαγής της ευθύνης του προμηθευτή, αλλά υπό αυστηρές και μόνον προϋποθέσεις:

1. οφείλουν να είναι ορατές σε ευδιάκριτο σημείο, ευανάγνωστες και στην γλώσσα της συναλλαγής. Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει όντως ο καταναλωτής να είχε διαβάσει την δήλωση. Αρκεί το ότι η επιχείρηση του παρείχε την δυνατότητα να την δει, να καταλάβει περί τίνος πρόκειται και να την διαβάσει πρώτου προχωρήσει σε οποιαδήποτε άλλη ενέργεια
2. πρέπει να μην είναι αντίθετες στην καλή πίστη.
3. πρέπει να περιγράφουν τον κίνδυνο ή έστω να δείνουν μια εικόνα για το περί τίνος πρόκειται.

Από την μία μεριά, η κοινωνική συμβίωση δικαιολογεί την ελάχιστη υποχρέωση εκείνου που έχει στην κατοχή του μια πηγή κινδύνου για προστασία των τρίτων από την έκθεσή τους σε αυτή, υπό την έννοια της ελάχιστης επιμελούς συμπεριφοράς.

Από την άλλη όμως και ο κάτοχος ή διαχειριστής της πηγής αυτής έχει το δικαίωμα, εφόσον τους ενημερώσει σχετικά να επικαλεσθεί την συνδρομή του συντρέχοντος πταίσματος του ζημιωθέντος. Δηλαδή παρόλο που τον είχε προειδοποιήσει για τον σχετικό κίνδυνο εκείνος επέλεξε από μόνος του να εκτεθεί (και μάλιστα ενδεχομένως χωρίς να λάβει καν προληπτικά μέτρα).

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Κατάρτιση Συμβάσεων Αποδεικτική Δύναμη Των Ηλεκτρονικών Εγγράφων

Με τον όρο **ασφάλεια** γενικά νοείται η προστασία πολύτιμων δεδομένων είτε αποθηκευμένων είτε διαβιβαζόμενων ηλεκτρονικά.

Αναφορικά στην ασφάλεια των διαβιβαζόμενων δεδομένων καλούμενη και ως «ασφάλεια δικτύου» ηλεκτρονικής επικοινωνίας μας ενδιαφέρουν κυρίως:

- η **αυθεντικότητα της επικοινωνίας** (δηλαδή γνησιότητα του ηλεκτρονικού εγγράφου που την ενσωματώνει)
- η **ακεραιότητά της** (δηλαδή στην αποφυγή της πιθανότητας αλλοίωσης του εγγράφου)
- η **εμπιστευτικότητά της** (το απόρρητο του περιεχομένου της επικοινωνίας και η προστασία του ως προσωπικού δεδομένου)
- η **προστασία του λήπτη από την δυνατότητα ανάκλησης της επικοινωνίας** (δηλαδή ο αποκλεισμός της ανάκλησης της ηλεκτρονικής δήλωσης)²⁵⁰.

5.1 Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ηλεκτρονικών συμβάσεων

Οι ηλεκτρονικές συμβάσεις παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τέτοια ώστε να διαφοροποιούνται ποικιλότροπα από τις κλασικές συμβάσεις. Η συμβολή της τεχνολογίας είναι τόσο έντονη, ώστε τα χρησιμοποιούμενα μέσα και οι σύγχρονες τεχνικές επηρεάζουν σημαντικά τη νέα μορφή σύμβασης. Στοιχεία, όπως η δήλωση βουλήσεως και ο τύπος μεταλλάσσονται κριτικά. Όμως και άλλα στοιχεία, όπως το αντικείμενο της σύμβασης, ο τόπος και ο χρόνος κατάρτισης και εκτέλεσής της διαμορφώνονται με βάση τα δεδομένα της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας.

5.1.1 Ηλεκτρονική δήλωση βουλήσεως

Μολονότι, η επικοινωνία μεταξύ των μερών δεν αναγνωρίζεται ως ουσιώδες μέρος της δικαιοπραξίας,²⁵¹ μπορούμε να θεωρήσουμε τη διαδικασία αυτή κρίσιμη τουλάχιστον έως την κατάρτισή της. Αυτό βέβαια συμβαίνει και στις ηλεκτρονικές συμβάσεις και ίσως σε εντονότερο βαθμό σε σχέση με τις παραδοσιακές, λόγω της προσχώρησης του διαδικτύου στην ηλεκτρονική συναλλαγή. Σε γενικές λοιπόν γραμμές, για την ανάπτυξη δραστηριότητας ηλεκτρονικού εμπορίου, η χρήση του διαδικτύου καθορίζει μία διαφορετική σειρά ζητημάτων, τα οποία παρουσιάζονται και στην περίπτωση της ηλεκτρονικής δήλωσης βουλήσεως, εξαιτίας της έλλειψης ενός ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου αναφοράς. Σε αυτά τα πρωτοεμφανιζόμενα ζητήματα δίνονται λύσεις εφαρμόζοντας αρχές του ΑΚ σε συνδυασμό και με άλλα νομοθετικά κείμενα εθνικής και κοινοτικής εμβέλειας.

Ειδικότερα, η δήλωση βουλήσεως²⁵² αποτελεί συστατικό της δικαιοπραξίας και χρονικά το πρώτο στοιχείο της.²⁵³ Στον ΑΚ δεν γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στην ηλεκτρονική μορφή

²⁵⁰ Κωνσταντίνος Ν. Χριστοδούλου, «Ηλεκτρονικά έγγραφα και ηλεκτρονική δικαιοπραξία», 2001, σ.11

²⁵¹ Για το πλαίσιο των on-line επικοινωνιών και την κατάληξη στην ηλεκτρονική σύμβαση, Epstein, 499. Σύγχρονη τάση αποτελεί και η μεταγενέστερη της εκπλήρωσης των παροχών της σύμβασης επικοινωνία, όπως για παράδειγμα η επικοινωνία για την υποστήριξη ενός προϊόντος (after sales service).

²⁵² Αντί πολλών, Ψούνη – Ζορμπά «Δήλωση βουλήσεως μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή», 1998, σ.38, όπου δίνεται ορισμός της δήλωσης βουλήσεως με πλούσιες βιβλιογραφικές παραπομπές για το θέμα.

με την οποία μπορεί αυτή να εξωτερικεύεται. Εξάλλου, το κανονιστικό νομοθετικό πλαίσιο που παρουσιάζεται δεν περιορίζεται σε καμία μορφή που μπορεί να έχει η δήλωση βουλήσεως.²⁵⁴

Γνώμονας της ηλεκτρονικής δήλωσης βουλήσεως είναι η χρήση της ηλεκτρονικής τεχνολογίας στη διαμόρφωσή της, αλλά και στην εξωτερίκευση – μετάδοσή της.²⁵⁵ Πέρα όμως από τα μέσα που κάθε φορά χρησιμοποιούνται, η κύρια δομή της παραμένει αναλλοίωτη.²⁵⁶

Σε κάθε περίπτωση, η διαμόρφωση της δήλωσης βουλήσεως ανήκει στον δηλούντα.²⁵⁷
²⁵⁸ Έπειτα αυτός αποφασίζει ποιο μέσο θα χρησιμοποιήσει, ώστε να εξωτερικευτεί το περιεχόμενό της. Ο ρόλος του η/υ περιορίζεται στη διαβίβασή της, χωρίς να λαμβάνει περαιτέρω πρωτοβουλίες πριν τουλάχιστον τη συγκατάθεση του χρήστη του.²⁵⁹

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ηλεκτρονικής επικοινωνίας αποτελεί το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μέσω του οποίου αναπτύσσεται η επικοινωνία των συμβαλλόμενων μερών. Πιο συγκεκριμένα, η δήλωση βουλήσεως και μάλιστα η πρόταση αποστέλλεται μέσω e-mail προς την ηλεκτρονική διεύθυνση αλληλογραφίας ενός προσώπου. Εκτός όμως από αυτή τη μορφή επικοινωνίας, ταυτόσημη είναι και αυτή που διεξάγεται μέσω του παγκόσμιου ιστού (world wide web). Δηλαδή διατύπωση πρότασης η οποία μορφοποιείται στη βάση προεπιλεγμένων ηλεκτρονικών ενοτήτων, όπως αυτές παρουσιάζονται σε μία ιστοσελίδα, στην οποία προσφέρονται αγαθά ή υπηρεσίες προς το ευρύ κοινό.²⁶⁰ Αμεσότερη όμως εμπορική επικοινωνία επιτυγχάνεται με τη χρήση των sites. Εν προκειμένω αυτά θεωρούνται ως προτάσεις και απευθύνονται προς αποδοχή από τους διαδικτυακούς καταναλωτές.

Μία άλλη εφαρμοζόμενη πρακτική συνίσταται στην ρητή εξαίρεση από πλευράς του πωλητή ότι η πρότασή του, όπως αυτή **φιλοξενείται** στο διαδίκτυο, δεν αποτελεί πρόταση προς σύναψη συμβάσεως. Σε αυτή την περίπτωση η πρωτοβουλία των μερών ως προς τις δηλώσεις βουλήσεώς τους **αναστρέφεται**. Έτσι, ο ενδιαφερόμενος εάν επιθυμεί να ξεκινήσει

²⁵³ Για τη σπουδαιότητα της δήλωσης βουλήσεως στο πλαίσιο της δικαιοπραξίας, Ψούνη – Ζορμπά, 39, και την εκεί παραπομπή αρ. 9 για τη θέση που διατυπώνεται ότι η δήλωση βουλήσεως αποτελεί την απλούστερη μορφή δικαιοπραξίας.

²⁵⁴ Στον ΑΚ παρουσιάζονται οι προϋποθέσεις εγκυρότητας της δήλωσης βουλήσεως, χωρίς περαιτέρω αναφορές στα είδη ή μορφές που αυτή μπορεί να λάβει. Ορθά, διότι δεν θα μπορούσαν να καλυφθούν αναλυτικά λεπτομέρειες σχετιζόμενες με την εφαρμοστέα τεχνολογία. Για το θέμα αυτό Ψούνη - Ζορμπά, 38 να διατυπώνει τη θέση ότι στον ΑΚ και στον γερμ ΑΚ αποφεύγονται στοιχεία ορισμού και προϋποθέσεων εγκυρότητας της δήλωσης βουλήσεως. Ομοίως σε Ψούνη – Ζορμπά, 35, όπου τίθενται ως προϋποθέσεις εγκυρότητας της ηλεκτρονικής δήλωσης βουλήσεως το αντιληπτό αυτής και ο καταλογισμός της στον δηλούντα. Επισημαίνοντας παράλληλα ότι δεν ενδιαφέρει ο τρόπος εξωτερίκευσής της.

²⁵⁵ Ψούνη – Ζορμπά, 36, όπου επισημαίνεται ο προβληματισμός του βαθμού συμμετοχής του Η/Υ στη διαμόρφωση, τελείωση και εξωτερίκευση της δήλωσης βουλήσεως με έμφαση στην αυτοματοποιημένη δήλωση βουλήσεως.

²⁵⁶ Για το χαρακτήρα της ηλεκτρονικής δήλωσης βουλήσεως, Γεωργιάδης Γ., 34 και την εκεί υποσ. 4 για περισσότερη βιβλιογραφία.

²⁵⁷ Γεωργιάδης Γ., 32, ο οποίος υποστηρίζει την πλήρη αποδοχή της ηλεκτρονικής δήλωσης βουλήσεως και την κατ' επέκταση αναλογικότητά της με την κλασική.

²⁵⁸ Ψούνη – Ζορμπά, 20-21, όπου αναπτύσσεται το ζήτημα της προγραμματισμένης δήλωσης βουλήσεως, για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι δεν μπορεί να γίνει ακόμη τουλάχιστον λόγος για ελεύθερη βούληση του Η/Υ.

²⁵⁹ Ομοίως Καράκωστας, Δίκαιο & Internet, 181.

²⁶⁰ Ο Καράκωστας, Βασικά ζητήματα ..., 500, αναφέρει ως βασικούς τρόπους ηλεκτρονικής επικοινωνίας την ιστοσελίδα και το e-mail, αλλά τα θεωρεί και ως μέσα διατύπωσης των Γενικών Όρων των Συναλλαγών (ΓΟΣ).

διαπραγματεύσεις θα πρέπει με δική του πλέον πρωτοβουλία να απευθύνει την πρόταση προς τον πάροχο, ο οποίος με τη σειρά του θα αποφασίσει την επιλογή σύναψης σύμβασης ή όχι.

Αναφορικά με την ηλεκτρονική αποδοχή, αυτή θα πρέπει να είναι σύμφωνη με την πρόταση, άλλως θα **επέχει θέσης αντιπρότασης**. Πάντως όπως συμβαίνει και με την πρόταση, ομοίως και στις περιπτώσεις της αποδοχής παρατηρείται η συχνή χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Ενώ, μια άλλη επιλογή είναι η αποστολή ηλεκτρονικού εγγράφου κυρωμένου με ηλεκτρονική υπογραφή. Ενδεχομένως, δύναται και η αποδοχή μιας ηλεκτρονικής πρότασης να γίνει σιωπηρώς κατά τα πρότυπα του κλασικού δικαίου. Ενόψει αυτών, οι έννοιες της αποστολής και της λήψης των δηλώσεων βουλήσεως θεωρούνται ανάλογες με τον παραδοσιακό κανόνα του γραμματοκιβωτίου.²⁶¹

Η επιτυχία της αποστολής συντελείται όταν απευθύνθηκε προς την ορθή διεύθυνση του παραλήπτη και στάλθηκε σύμφωνα με τις οδηγίες του. Επιπλέον, το μήνυμα με την περιεχόμενη δήλωση βουλήσεως κρίνεται ως ληφθέν, όταν εισήλθε στο εκ των προτέρων συμφωνημένο σύστημα επεξεργασίας δεδομένων και επομένως δύναται να αναζητηθεί από τον παραλήπτη. Η θεωρία της λήψης είναι αυτή που ακολουθείται στο εθνικό δίκαιο σύμφωνα με το άρθρο 167 ΑΚ. Εν προκειμένω γίνεται παραλληλισμός του κλασικού γραμματοκιβωτίου του παραλήπτη με το μήνυμα που έχει περιέλθει στο διακομιστή, δηλαδή πριν ακόμη την άφιξή του στον υπολογιστή του παραλήπτη.

Εξαιτίας της διατοπικότητας των συναλλαγών και των υψηλών ταχυτήτων που χαρακτηρίζουν το διαδίκτυο, τυχόν σφάλματα διατύπωσης ή αποστολής επιζητούν λύσεις, ώστε να διασφαλίζονται τα συμβαλλόμενα μέρη.²⁶²

Ειδικότερα και αναφορικά με τον τόπο αποστολής και λήψης μιας δήλωσης βουλήσεως μπορεί να λεχθεί ότι αυτός δεν είναι άλλος από τον τόπο όπου βρίσκεται εγκατεστημένος ο φορέας υποδοχής του μηνύματος. Συνήθως ο Η/Υ ως τέτοιος φορέας αποτελεί το μέσο εκείνο, το οποίο θα ενημερώσει το ενδιαφερόμενο μέρος της επικοινωνίας. Εκεί ακριβώς θα θεωρηθεί ότι ο αποστολέας έστειλε το μήνυμά του (τη δήλωση βουλήσεώς του) ή ο λήπτης έλαβε γνώση της δήλωσης βουλήσεως του άλλου μέρους.

Ο τόπος δε αυτός θα μπορούσε να είναι πολύ κοντινός σχεδόν κοινός για τα επικοινωνούντα μέρη, θα μπορούσε όμως να είναι και πολύ μακρινός. Η συνάρτηση και του στοιχείου του χρόνου δίνει μια άλλη διάσταση αντίληψης της ηλεκτρονικής επικοινωνίας. Πάντως, σε περιπτώσεις καταναλωτικών συμβάσεων που καταρτίζονται με ηλεκτρονικά μέσα μπορεί να γίνει επίκληση των διατάξεων του Ν. 2251/1994, όπως προβλέπεται στην Οδ. 2000/31/ΕΚ.²⁶³

Ακόμη, ξεχωριστή προβληματική αποτελεί η αντιμετώπιση σφαλμάτων κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης και εξωτερίκευσης της δήλωσης βουλήσεως. Θεωρείται ότι η επίλυση τέτοιων ελαττωμάτων συντελείται με την επίκληση των γενικών αρχών του ΑΚ και των διατάξεων περί πλάνης.²⁶⁴

5.1.2 Το ηλεκτρονικό έγγραφο και η ηλεκτρονική υπογραφή

Ηλεκτρονικό έγγραφο είναι ένα σύνολο δεδομένων που έχουν εγγραφεί στο μαγνητικό δίσκο ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, αφού έχουν γίνει πρώτα αντικείμενο επεξεργασίας και μπορούν να αποτυπωθούν, με βάση τις εντολές του προγράμματος, κατά τρόπο αναγνώσιμο, είτε στην

²⁶¹ Το άρθρο 1335 του ιταλικού ΑΚ προβλέπει ότι πρόταση και αποδοχή θεωρούνται ότι έγιναν γνωστές από τον παραλήπτη τους με την άφιξη στη διεύθυνσή του, διάταξη πιο ειδική από αυτή του ΑΚ άρθρο 167 για τις απευθυντές δηλώσεις. Ανθιμος, 15, για θεωρητική ανάλυση της χρονικής στιγμής λήψης της δήλωσης βουλήσεως.

²⁶² Τόσο για τα σφάλματα στη διαδικασία αποστολής της δήλωσης βουλήσεως, όσο στα τυχόν ελαττώματα που μπορεί να παρουσιάζει αναλυτικά, Καράκωστας, Δίκαιο & Internet, 182.

²⁶³ Βλ. αιτιολογημένη σκέψη αρ. 11 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο.

²⁶⁴ Μανιώτης, Η σύναψη της ηλεκτρονικής σύμβασης ..., 59-63.

οθόνη του μηχανήματος, είτε στον προσαρτημένο στο σύστημα εκτυπωτή²⁶⁵. Θεωρείται δε ως τέτοιο κάθε είδους έγγραφές στην οθόνη του ηλεκτρονικού υπολογιστή όπως επιστολές, κατάλογοι, ιστοσελίδες, αρχεία, τηλεφωνικές επαφές, αποτυπωμένες σε δισκέτες ή CD τηλεδιασκέψεις.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι ηλεκτρονικά διαδικτυακά έγγραφα είναι κάθε είδους σταθερά ενσωματωμένες σε υλικό φορέα έγγραφές δεδομένων που διακινούνται στο Διαδίκτυο.

Το ηλεκτρονικό έγγραφο παράλληλα είναι και **πράγμα** με την έννοια του νόμου:

1. τόσο κατά την διαβίβασή του: ως φυσική ενέργεια (ηλεκτρομαγνητική) που υπόκειται σε εξουσίαση και περιορισμό σε ορισμένο χώρο κατ'άρθρο 947 παρ.2 ΑΚ
2. όσο και κατά την λήψη του: εντυπωμένο στο δίσκο του υπολογιστή ή σε κάποια δισκέτα ή cd, τα οποία και αποτελούν τον φυσικό του φορέα και με την μορφή αυτή αποτελεί πράγμα κατά την συνήθη έννοια του όρου σύμφωνα με το α. 947 παρ.1 ΑΚ²⁶⁶

Δυο είναι τα καίρια νομικά ζητήματα σχετικά με τα ηλεκτρονικά έγγραφα:

- Από την σκοπιά του αστικού δικαίου, αν μπορούν να αποτελέσουν συστατικό τύπο δικαιοπραξίας.
- Αν και υπό ποιές προϋποθέσεις πρέπει να επιτραπεί η χρήση τους ως μέσωσ απόδειξης-Ποιά αποδεικτική αξία πρέπει να προσδοθεί σε αυτά

5.1.3 Ηλεκτρονικά έγγραφα ως Συστατικός Τύπος της ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας

Προκειμένου να υπάρξει δικαιοπραξία απαιτείται η **έγκυρη δήλωση βούλησης** δηλαδή η εξωτερίκευση της δικαιοπρακτικής βούλησης ενός προσώπου που τείνει να επιφέρει ορισμένο αποτέλεσμα. Η εγκυρότητα της δήλωσης βούλησης θα κριθεί με βάση το γενικό αστικό δίκαιο και ειδικότερα τα α.127επ ΑΚ (ο δηλών να έχει βούληση πράξης, συνείδηση ή βούληση δήλωσης και δικαιοπρακτική βούληση)²⁶⁷.

Για να παράγει η ανωτέρω δήλωση βούλησης έννομο αποτέλεσμα θα πρέπει να **διαβιβαστεί** στον αντισυμβαλλόμενο αποδέκτη της (απευθυντέα δήλωση βούλησης). Ο τρόπος με τον οποίο διαβιβάζεται δεν καθορίζεται από την νομοθεσία. Αρκεί να παρέχει την δυνατότητα περιέλευσης στον αποδέκτη της δήλωσης. Επομένως το Διαδίκτυο είναι καθ'όλα θεμιτός τρόπος διαβίβασης του μηνύματος. Εξάλλου ο ηλεκτρονικός υπολογιστής δεν υποκαθιστά την βούληση του αποστολέα του μηνύματος, αλλά χρησιμεύει απλά για την μεταβίβαση²⁶⁸.

Επιπροσθέτως σύμφωνα με τα α.156-160 ΑΚ η τήρηση έγγραφου τύπου προκειμένου μια σύμβαση να είναι έγκυρη απαιτείται μόνον όταν ο νόμος το ορίζει ειδικά ή όταν υπάρχει προγενέστερη σχετική συμφωνία των μερών. Ο τύπος των δικαιοπραξιών δεν είναι συστατικό,

²⁶⁵ Βλ. Κουσούλη, «Σύγχρονες μορφές έγγραφης συναλλαγής (Telex-Telefax-Ηλεκτρονικό έγγραφο)», 1992, σ. 138

²⁶⁶ Κ. Χριστοδούλου, ό.π, σ.57

²⁶⁷ βλ. Έλλη Φιλιπποπούλου, «Το νομικό πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου.», ΔΕΕ 11/2000,1086

²⁶⁸ Περισσότερη προβληματική είναι η περίπτωση της αυτόματης διαβίβασης δήλωσης βούλησης μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή (electronic agents), χωρίς την άμεση και αυτοπρόσωπη παρεμβολή του αποστολέα σε κάθε δήλωση. Παρ'όλα αυτά και εδώ υπάρχει ηθελημένη δήλωση βούλησης δεδομένου ότι ο υπολογιστής λειτουργεί σύμφωνα με τις εντολές που είχε θέσει ο δηλώντας στο πρόγραμμα που εκτελείται. Άρα ο δηλών έχει από πριν καθορίσει αυτοπροσώπως την ενέργεια που θα πράξει το πρόγραμμα και επομένως συναινεί στην παράλειψη της ανθρώπινης παρέμβασης βλ. σχετικά Καράκωστας, «Δίκαιο & Ίντερνετ-Νομικά Ζητήματα του Διαδικτύου»,σ.172

αλλά αποδεικτικό στοιχείο της κατάρτισης μια σύμβασης σύμφωνα με το αστικό δίκαιο. **Οι εμπορικές συμβάσεις είναι ως επί τω πλείστων άτυπες συμβάσεις.**

Επομένως με βάση τα ανωτέρω τα ηλεκτρονικά έγγραφα έχουν εξισωθεί προς τα ιδιωτικά έγγραφα και δεν δημιουργείται κανένα νομικό κώλυμα για την σύστασή τους²⁶⁹.

Με βάση όμως το άρθρο 160 ΑΚ τα ιδιωτικά έγγραφα για να είναι **έγκυρα** πρέπει να φέρουν την ιδιόχειρη υπογραφή του εκδότη. Ειδικότερα προκειμένου για σύμβαση η υπογραφή των συμβαλλόμενων πρέπει να τίθεται στο ίδιο το πρωτότυπο έγγραφο.

Με βάση την θεωρία και νομολογία η **ιδιόχειρη υπογραφή** ιδρύει τεκμήριο προέλευσης του εγγράφου και πιστοποίησης της αυθεντικότητάς του. Το βασικό στοιχείο που αποδεικνύει δηλαδή η ιδιόχειρη υπογραφή είναι ότι προέρχεται από ένα συγκεκριμένο πρόσωπο του οποίου η βούληση εκδηλώνεται στο έγγραφο.

Σημειώνεται ότι τα μέρη στις εμπορικές τους συναλλαγές μπορούν να συμφωνήσουν ότι αυτές θα είναι έγκυρες και θα παράγουν έννομα αποτελέσματα και χωρίς την χρήση υπογραφής (άρα και χωρίς προηγμένης ή απλής ηλεκτρονικής υπογραφής που θα αναλυθούν κατωτέρω) δεδομένου ότι τέτοιου είδους συμβάσεις είναι ούτως ή άλλως άτυπες και δύνανται να συναφθούν και προφορικά.

Επομένως συνάγεται από το γεγονός ότι το ηλεκτρονικό έγγραφο εξισώνεται με το ιδιωτικό και ότι το ζήτημα της **χρησιμοποίησης των ηλεκτρονικών υπογραφών** στις ηλεκτρονικές εμπορικές συναλλαγές **δεν αποτελεί προϋπόθεση για την σύσταση του εγγράφου.**

Κυρίως συνδέεται με τα θέματα της διαφύλαξης της **ασφάλειας των συναλλαγών δια μέσου ανοιχτών Δικτύων και της αποδεικτικής δύναμης των ηλεκτρονικών εγγράφων αναφορικά στην ταυτότητα του αποστολέα καθώς και την γνησιότητα και αυθεντικότητα του περιεχομένου.**

Παράλληλα, ένα ακόμη ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας είναι η ολοένα και αυξανόμενη χρονολογική και λειτουργική απομάκρυνσή της από τα δικαιοπρακτούντα πρόσωπα, τόσο από τον αποστολέα της ηλεκτρονικής δήλωσης βούλησης όσο και από τον παραλήπτη της.

Στο γεγονός αυτό συνηγορούν τόσο η ίδια η φύση της ηλεκτρονικής υπογραφής, η οποία δεν τίθεται ιδιοχειρών από τον ίδιο τον συμβαλλόμενο, αλλά με την χρησιμοποίηση κατάλληλα διαμορφωμένου λογισμικού, όσο και η ολοένα και μεγαλύτερη αυτοματοποίηση της κατάρτισης των ίδιων των δικαιοπραξιών.

Σε αντίθεση με την **ιδιόχειρη υπογραφή, που μπορεί να παραχθεί μόνον από τον ίδιο τον εκδότη, η ηλεκτρονική υπογραφή μπορεί εύκολα να παραχθεί και να τεθεί και από οποιοδήποτε τρίτο πρόσωπο στο οποίο ο εκδότης του εγγράφου θα εμπιστευθεί τον κωδικό της** ή την μέθοδο παραγωγής της (είτε πρόκειται για απλό pin & password είτε για PKI). Τα ανωτέρω σημαίνουν ότι η η ηλεκτρονικά καταρτιζόμενη δικαιοπραξία δεν συνιστά εξ ορισμού πράξη του εκδότη της, παρά μόνον στο μέτρο που η υπογραφή προήλθε από την σφαίρα εξουσίας του. Τούτο σημαίνει άρα ότι η ηλεκτρονική δήλωση βούλησης είναι η δήλωση εκείνη που προέρχεται από την **σφαίρα εξουσίας του εκδότη** του εγγράφου ανεξάρτητα από το αν την ενεργεί ο ίδιος ή όχι.²⁷⁰

5.1.4 Ελαττωματικότητα της ηλεκτρονικής δήλωσης βούλησης

Δεδομένου ότι όπως προαναφέρθηκε ηλεκτρονική δήλωση βούλησης είναι κανονική δήλωση βούλησης (καθώς η δήλωση βούλησης δεν επηρεάζεται από το μέσο από το οποίο

²⁶⁹ Παρ'όλ'αυτά έχουν διαφορετική νομική φύση από τα έγγραφα του α.160ΑΚ γιατί στερούνται ιδιόχειρης υπογραφής καθώς και του στοιχείου της σταθερότητας κατά την ενσωμάτωσή τους σε υλικό που παρουσιάζει διάρκειας ζωής ό.π Καράκωστας, σ. 181

²⁷⁰ Βλ και Κ Χριστοδούλου, « Ηλεκτρονικά έγγραφα και ηλεκτρονική δικαιοπραξία», 2001, σ.251επ

μεταβιβάζεται), έχουν αναλογική εφαρμογή και στις ηλεκτρονικές συμβάσεις οι γενικές διατάξεις του ΑΚ σχετικά με την ελαττωματικότητα της δήλωσης βούλησης (ακυρώσιμη δήλωση βούλησης κατ'άρθρα 145επΑΚ)

A1. Πλάνη (145-146ΑΚ)

Σύμφωνα με τις διατάξεις για την πλάνη θα πρέπει να εξετάζεται η περίπτωση της μη ηθελημένης (αθέλητης) διαβίβασης της δήλωσης βούλησης. Όταν για παράδειγμα ο αποστολέας πατήσει από αμέλεια το πλήκτρο της αποστολής²⁷¹ δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ότι το περιεχόμενο της βούλησης του διαβιβάστηκε έγκυρα δεδομένου ότι ο δηλών δεν επιθυμούσε την αποστολή της.

Ενδέχεται όμως ο δηλών να οφείλει αποζημίωση στον παραλήπτη για την ζημία που υπέστη επειδή πίστεψε ότι η εν λόγω δήλωση ήταν αληθινή, εκτός και αν ο δηλών αποστείλει παραχρήμα ένα μήνυμα που να ακυρώνει την προηγούμενη δήλωσή του ή με κάποιον άλλο τρόπο καταστήσει άμεσα σαφές το σφάλμα.

Η πιο συνήθης περιπτώσεις πλάνης ως προς την διαβίβαση της δήλωσης βούλησης είναι τα σφάλματα που δημιουργούνται **από την χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή ως μέσου δημιουργίας και μεταβίβασης του ηλεκτρονικού μηνύματος**. Αυτά μπορούν να συνοψιστούν ως ακολούθως:

- **Σφάλμα στα δεδομένα** που εισήχθησαν **προς επεξεργασία** στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Αυτά αποτελούν σφάλματα οφειλόμενα στον ανθρώπινο παράγοντα και ουδεμία σχέση έχουν με την χρήση ή όχι του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Ανήκουν πλήρως στην σφαίρα επιρροής του εκδότη του ηλεκτρονικού εγγράφου και δεν πρέπει να αντιμετωπιστούν όπως κάθε άλλη περίπτωση λάθους του δικαιοπρακτούντος. Έτσι η βούληση απλά εκφράστηκε εσφαλμένα και τότε έχουμε **πλάνη στην δήλωση** κατ' α. 140 ΑΚ.

- **Σφάλμα στα δεδομένα** που εισήχθησαν στον ηλεκτρονικό υπολογιστή **μετά από επεξεργασία των στοιχείων** από τον ηλεκτρονικό υπολογιστή

Εδώ, η βούληση του εκδότη δεν έχει ακόμη συγκεκριμενοποιηθεί με την εισαγωγή των στοιχείων στον υπολογιστή. Η τελική διαμόρφωσή της εξαρτάται από τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των δεδομένων. Εφόσον λοιπόν ο σχηματισμός της τελικής βούλησης βασίστηκε σε λάθος παραστάσεις, **τότε θα έχουμε πιθανότατα πλάνη στην βούληση** είτε κατ'α. 142ΑΚ είτε κατ'α. 143 ΑΚ)

- Σφάλμα κατά την **έξοδο ή την διαβίβαση** του ηλεκτρονικού μηνύματος.

Πρόκειται για διάσταση ανάμεσα στην τελική δήλωση έτσι όπως αυτή θα εξωτερικευτεί στον αποδέκτη της μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας μεταβίβασης του μηνύματος και της πραγματικής δήλωσης του δικαιοπρακτούντος. Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι για την διαδικασία αυτή παρεμβάλλεται ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, το μήνυμα εξακολουθεί να βρίσκεται στην σφαίρα επιρροής του εκδότη του-εφόσον δεν έχει φτάσει ακόμη στον χώρο εξουσιάσεως του λήπτη. Στην περίπτωση αυτή θα έχουμε **πλάνη εξαιτίας εσφαλμένης διαβίβασης** κατ'α. 146 ΑΚ (ειδική εκδήλωση της 140 ΑΚ)²⁷².

A2. Απάτη (147επ.ΑΚ)

- Έμμεση: Όταν ο δράστης είναι ο ίδιος ο δηλών
- Άμεση: Όταν ο δράστης είναι κάποιο τρίτο πρόσωπο εκτός της σφαίρας επιρροής του χρήστη του ηλεκτρονικού υπολογιστή (π.χ σε περίπτωση που κάποιος hacker παρεμβάλλεται κατά την διαβίβαση της εντολής και αλλοιώνει το περιεχόμενό της)

A3. Απειλή (150επ.ΑΚ)

Είναι πάντοτε έμμεση δεδομένου ότι ασκείται στο πρόσωπο του δηλούντα.

A4. Η ακυρότητα ηλεκτρονικού εγγράφου και η θεραπεία της

²⁷¹ *ό.π Καράκωστας, σ.172*

²⁷² *Κ. Χριστοδούλου ό.π., σ. 259*

Αναφορικά στον συστατικό τύπο ενός ηλεκτρονικού εγγράφου, μπορεί να θεραπευτεί η τυχόν έλλειψη της τυπικότητας, όταν η ακυρότητα που δημιουργείται από την έλλειψη του νόμιμου τύπου είναι σχετική. Στην περίπτωση αυτή, αν η ακυρότητα δεν προταθεί από το μέρος υπέρ του οποίου θεσπίστηκε, η δικαιοπραξία παράγει τα αποτελέσματά της. **Επομένως, τυχόν ελάττωμα στον συστατικό τύπο του εγγράφου προτείνεται από τον αντίδικο εκείνου που το επικαλείται και αν δεν προταθεί από αυτόν το ελάττωμα θεραπεύεται.**

Εξάλλου γίνεται πάγια αποδεκτό ότι μέχρι την επίκληση της ακυρότητας, η δικαιοπραξία παράγει πλήρως όλα τα έννομα αποτελέσματά της²⁷³. Αυτό κυρίως θα συμβαίνει συνήθως στις περιπτώσεις όπου η μη τήρηση τύπου προβλέπεται για την προστασία μόνον του ενός μέρους όπως επί παραδείγματι:

Επί παραδείγματι:

Στις εξ αποστάσεως συμβάσεις το α. 4 παρ.9 του Ν.2251/1994 προβλέπει την υποχρεωτική αποστολή από τον προμηθευτή στον καταναλωτή σε ευθέτω χρόνο, κατά την εκτέλεση της σύμβασης συγκεκριμένες πληροφορίες γραπτά και στην γλώσσα της σύμβασης. Σε περίπτωση που ο καταναλωτής ουδέποτε αμφισβητήσει την ηλεκτρονική υπογραφή του προμηθευτή, αυτή, ακόμη και αν δεν πληροί τους νόμιμους τύπους, δεν θα επηρεάσει το κύρος της δικαιοπραξίας που την περιλαμβάνει. Τούτο διότι όπως προαναφέρθηκε η ακυρότητα θεραπεύεται εφόσον δεν προτάθηκε.

Οι περισσότερες περιπτώσεις ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας, πάντως συνεπάγονται το φαινόμενο της ακυρώσεως και όχι της ακυρότητας. Τούτο σημαίνει πρακτικά ότι κατά κανόνα μετά από **δύο χρόνια** τα ελαττώματα της ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας θεραπεύονται. Επιπλέον με βάση και την 144 αρ.2 ΑΚ η οποία ορίζει ότι η ακύρωση λόγω πλάνης απαγορεύεται η ακύρωση λόγω πλάνης όταν ο έτερος συμβαλλόμενος ήταν καλόπιστος. Αν, όμως, ο αντισυμβαλλόμενος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει το ελάττωμα τότε η ακύρωση είναι δυνατή και ενδεχομένως μάλιστα με την συνδρομή των διατάξεων για απάτη.

5.1.5 Δικαιοπρακτική ικανότητα των χρηστών

Σύναψη συμφωνίας με ανήλικο

Σύμφωνα με το α.128ΑΚ και το α.129ΑΚ όσοι **δεν έχουν συμπληρώσει το 18^ο** έτος της ηλικίας τους είναι **είτε ανίκανοι προς δικαιοπραξία** (κάτω των 10 ετών) **είτε είναι περιορισμένα** ικανοί για δικαιοπραξία (με την συμπλήρωση του 10^{ου} έτους και ως το 18^ο).

Η δικαιοπραξία που έγινε από ανήκανο για δικαιοπραξία²⁷⁴ **είναι άκυρη** (α.130ΑΚ). Κατά την κρατούσα άποψη μάλιστα η **ακυρότητα είναι απόλυτη** και μπορεί να την επικαλεστεί όποιος έχει έννομο συμφέρον.

Η δικαιοπραξία από περιορισμένα ικανό έχει ισχύ μόνον αν εμπίπτει στις δικαιοπραξίες εκείνες που ορίζει ο νόμος ως επιτρεπτές για πρόσωπα που δεν έχουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα.

Στο Διαδίκτυο, με τα σημερινά τεχνολογικά χαρακτηριστικά, τα συμβαλλόμενα μέρη δεν έχουν οπτική επαφή μεταξύ τους και δεν γνωρίζουν κανένα στοιχείο για την ταυτότητα και την κατάσταση του άλλου προσώπου. Επομένως η επιχείρηση κινδυνεύει να συνάψει μια συμφωνία με άτομο που δεν έχει την δυνατότητα να παράγει έγκυρη δήλωση βούλησης και να μην μπορεί να αξιώσει την παροχή που είχε αναλάβει το άλλο μέρος σύμφωνα με την σχετική σύμβαση.

Λύση και στο συγκεκριμένο πρόβλημα αναμένεται να δώσει η ευρεία υιοθέτηση της ηλεκτρονικής υπογραφής στις συναλλαγές, η οποία θα παρέχει τα απαραίτητα πιστοποιητικά τα οποία θα λειτουργούν ως τεκμήριο για την ταυτότητα των συναλλασσόμενων και θα παράγει αντιστροφή του βάρους απόδειξης. Επομένως η επιχείρηση θα μπορεί να διεκδικήσει την πληρωμή της με μεγαλύτερη ευκολία. Ο αντισυμβαλλόμενος θα πρέπει να αποδείξει καταρχήν

²⁷³ Βλ. Α. Γεωργιάδη, «Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου», 1999, σ.409

²⁷⁴ ό.π Καράκωστας σ.176

ότι πράγματι δεν ήταν ο ίδιος, αλλά κάποιος ανήλικος και δεύτερον ότι δεν ήταν πλημμελής ως προς την φύλαξη και την ασφάλεια της ηλεκτρονικής του υπογραφής.

Νομικά πρόσωπα

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε αντίθεση με την ιδιόχειρη υπογραφή, **υπογράφων σε μια ηλεκτρονική δικαιοπραξία μπορεί να είναι όχι μόνον φυσικό πρόσωπο, αλλά και κάποιο νομικό πρόσωπο**. Οι ιδιόχειρα υπογραφόμενες δικαιοπραξίες που αφορούν νομικά πρόσωπα πρέπει να υπογράφονται από το φυσικό εκείνο πρόσωπο που τα εκπροσωπεί για την συγκεκριμένη συναλλαγή και μετά να τίθεται και η μηχανική υπογραφή της εταιρίας. Εν αντιθέσει για τις ηλεκτρονικά καταρτιζόμενες συμβάσεις το ίδιο το νομικό πρόσωπο μπορεί να λάβει ηλεκτρονική υπογραφή στο όνομά του και να την χρησιμοποιεί αναλόγως, χωρίς να απαιτείται να συνοδεύεται και από την υπογραφή (έστω και ηλεκτρονική) του φυσικού προσώπου που το εκπροσωπεί κανονικά στις συναλλαγές.

Εξυπακούεται ότι τα αρμόδια καταστατικά όργανα της εταιρίας θα έχουν λάβει σχετική προηγούμενη απόφαση για την έκδοση και χρήση της ηλεκτρονικής υπογραφής στο όνομα της εταιρίας, ενώ παράλληλα θα μπορούν να ορίσουν συγκεκριμένο πρόσωπο που θα γνωρίζει την διάταξη δημιουργίας της υπογραφής (συνήθως το πρόσωπο που την εκπροσωπεί ούτως ή άλλως), καθώς επίσης και να θέσουν περιορισμούς στο εύρος και στο μέγεθος των πράξεων που θα μπορούν να τελούνται ηλεκτρονικά με αυτό τον τρόπο.

5.2 Πως συνάπτονται οι συμβάσεις με ηλεκτρονικά μέσα

Το ζήτημα της **σύναψης ηλεκτρονικών συμβάσεων** αντιμετωπίζεται τόσο στην Οδηγία 2000/31/ΕΚ όσο και στο ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο (α.8επ), όπου με την επιφύλαξη των διατάξεων για τις ηλεκτρονικές υπογραφές καθιερώνεται με πανηγυρικό και σαφή τρόπο η δυνατότητα κατάρτισης συμβάσεων με ηλεκτρονικά μέσα.

Σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στα α.8,9,10, οι νομικές προϋποθέσεις που ισχύουν για την διαδικασία σύναψης των συμβάσεων γενικά, δεν πρέπει να παρακωλύουν την χρήση των συναπτόμενων με ηλεκτρονικά μέσα συμβάσεων, ούτε να αποστερούν τις συμβάσεις αυτές εννόμου αποτελέσματος ή ισχύος λόγω του ότι έχουν συναφθεί με ηλεκτρονικά μέσα (με ελάχιστες εξαιρέσεις όπως οι συμβάσεις οικογενειακού δικαίου ή οι συμβάσεις που θεμελιώνουν ή μεταβιβάζουν δικαιώματα επί της ακίνητης περιουσίας).

Άρα η έννομη τάξη επιτρέπει την ουσιαστική χρησιμοποίηση των συμβάσεων που συνάπτονται με ηλεκτρονικά μέσα και προσδίδει ισχύ και δυνατότητα παραγωγής έννομων αποτελεσμάτων στις συμφωνίες που αποτυπώνονται με ηλεκτρονικά μέσα, εξαιρώντας αποκλειστικά ειδικές κατηγορίες συμβάσεων.

Η Οδηγία 2000/31/ΕΚ και το ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο κάνουν σαφή διαχωρισμό για την ηλεκτρονική σύναψη συμβάσεων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από εκείνη που γίνεται με άλλα ηλεκτρονικά μέσα π.χ απευθείας μέσω της ιστοσελίδας.

5.2.1 Σύναψη συμβάσεων με Email

α) Περιέλευση στην σφαίρα εξουσίασης του παραλήπτη της δήλωσης βούλησης

Για να **αναπτύξει τα έννομα αποτελέσματά της** η μεταβίβαση μιας δήλωσης βούλησης πρέπει:

1. Να είναι έγκυρη η ίδια η δήλωση βούλησης
2. Να έχει μεταβιβαστεί έγκυρα δηλ. να έχει περιέλθει επιτυχώς στην **σφαίρα εξουσίας** του παραλήπτη όπου αυτός με βάση την συνηθισμένη ροή των πραγμάτων θα αναμένεται πως θα λάβει γνώση του περιεχομένου της

Η δήλωση βούλησης μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή χαρακτηρίζεται **ως δήλωση μεταξύ απόντων**.

Υπάρχουν διάφορες θεωρίες για το πότε η δήλωση αυτή περιέρχεται στον παραλήπτη της²⁷⁵. Ο ελληνικός Αστικός Κώδικας (α.167 ΑΚ) αποδέχεται την **θεωρία της λήψεως ή της περιελεύσεως** σύμφωνα με την οποία η δήλωση αποκτά ενέργεια όταν λάβει το μήνυμα ο διακομιστής (ο server) ανεξάρτητα από το αν το email διαβαστεί από τον αποδέκτη του²⁷⁶.

Η κρατούσα αντίληψη, επομένως ορίζει ως περιέλευση **την είσοδο στην σφαίρα της εξουσίας του λήπτη** μιας και ο σφαίρα εξουσίας είναι ο ηλεκτρονικός χώρος στον οποίο έχει πρόσβαση ο λήπτης όποτε το επιθυμεί.

Σε αντίθεση λοιπόν με τις κοινές αποστολές επιστολών μέσω ταχυδρομείου, στις ηλεκτρονικές διαβιβάσεις της δήλωσης βούλησης θεωρούμε ότι το μήνυμα έχει περιέλθει στην σφαίρα επιρροής του παραλήπτη μόλις αυτό φθάσει επιτυχώς στο ηλεκτρονικό του «γραμματοκιβώτιο». Ο χώρος αυτός είναι ο χώρος αναμονής του μηνύματος και ο παραλήπτης μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτόν και να λάβει γνώση της δήλωσης βούλησης του αποστολέα ανά πάσα στιγμή²⁷⁷.

Σε κάθε περίπτωση πάντως η **εξειδίκευση της αόριστης έννοιας της περιέλευσης στην σφαίρα εξουσιάσεως** δεν μπορεί παρά να γίνεται με την στάθμιση των ειδικών περιστάσεων της συναλλαγής, των κρατούντων ηθών, της καλής πίστης αλλά και του σκοπού του εκάστοτε εφαρμοζόμενου κανόνα δικαίου (τεχνολογική ερμηνεία).

Για τις εμπορικές συναλλαγές γίνεται αποδεκτό ότι με βάση και την συναλλακτική πρακτική δεν αρκεί η επιτυχής περιέλευση του μηνύματος στον διακομιστή του παραλήπτη. Πρέπει ο έμπορος να έχει γνωστοποιήσει την πρόθεσή του να χρησιμοποιεί το ηλεκτρονικό του ταχυδρομείο στις εμπορικές του συναλλαγές. Θα πρέπει να το έχει δηλώσει δημόσια, είτε κάνοντας ειδική μνεία στις επιμέρους συμβατικές του σχέσεις, είτε αναγράφοντάς το στα πιστολόχαρτά του, στις επισκεπτήριες κάρτες του κλπ. **Αρα απαιτείται δημόσια γνωστοποίηση της πρόθεσής του να το χρησιμοποιεί και στις εμπορικές συναλλαγές.**

Για τον λόγο αυτό καλό είναι οι επιχειρήσεις να θέτουν οι ίδιες τα όρια και τον «ορισμό» του τι συνιστά κάθε φορά συναλλακτό ήθος για μια συναλλαγή ή για τον τύπο της επικοινωνίας που έχουν επιλέξει τα μέρη (όταν πρόκειται για διαρκής σχέσεις). Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι θα πρέπει τα μέρη:

- Να ονομάζουν την συναλλαγή ως εμπορική ή προσωπική
- Να καθορίζουν τα όρια της δεσμευτικότητας των ηλεκτρονικών εγγράφων. Επί παραδείγματι να καθορίζουν μέχρι ποιά ποσότητα εμπορεύματος ή ποιά ποσό θα μπορεί να γίνεται η παραγγελία ηλεκτρονικά
- Να ορίζουν την συγκεκριμένη ηλεκτρονική διεύθυνση από και προς την οποία θα διενεργείται η επικοινωνία τους
- Να ορίζουν τα πρόσωπα που φέρουν την ευθύνη της επικοινωνίας
- Να απαιτούν να αλλάζει σε τακτά χρονικά διαστήματα το pin & password της συγκεκριμένης ηλεκτρονικής διεύθυνσης²⁷⁸

²⁷⁵ Για τις σχετικές θεωρίες, οι οποίες διαφέρουν από χώρα σε χώρα βλ. Σπυριδάκη, «Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου», τεύχος Β' 1987 σ.406-407

²⁷⁶ Η θεωρία αυτή γίνεται αποδεκτή και από την Σύμβαση της Βιέννης/11-04-1980 για την διεθνή πώληση κινητών πραγμάτων στο άρθρο 23 γεγονός που προσδίδει διεθνές κύρος.

²⁷⁷ Παπαθωμά-Μπέτγκε, «Ηλεκτρονικό Εμπόριο: Νομικά ζητήματα κατά την σύναψη εμπορικών συμβάσεων στο Ιντερνετ.», ΔΕΕ12/1999,1237

²⁷⁸ στην αγορά εξάλλου κυκλοφορούν ειδικές συσκευές οι ονομαζόμενες και one time password οι οποίες συνδέουν τον κωδικό με τον χρόνο πληκτρολόγησής του. Με τον τρόπο αυτό κάθε φορά που πληκτρολογείται στην συσκευή το pin αυτή δίνει και έναν διαφορετικό κωδικό, τον οποίο και περνάει ο χρήστης στον υπολογιστή του για να του δώσει είσοδο στο σύστημα. Η πρακτική αυτή είναι παγκοσμίως ευρύτατα διαδεδομένη στον τραπεζικό κλάδο, όπου χρησιμοποιείται τόσο για την είσοδο στο εσωτερικό σύστημα, όσο και στην ηλεκτρονική τραπεζική.

- Να ορίζουν- αν αυτό είναι εφικτό- ώρες κατά τις οποίες θα γίνεται ο έλεγχος του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
- Να απαιτούν να λαμβάνουν ειδοποιητήριο παραλαβής του ηλεκτρονικού εγγράφου

β) Χρόνος περιελεύσεως

Ο ακριβής χρόνος περιελεύσεως είναι σημαντικός για να δοθεί η απάντηση στο κρίσιμο ερώτημα του ποιός ευθύνεται όταν το μήνυμα λόγω τεχνικών εμποδίων είτε δεν διαβιβάστηκε καθόλου ή δεν διαβιβάστηκε σωστά είτε αλλοιώθηκε κατά την μεταφορά του στο Διαδίκτυο ή χάθηκε στην διαδρομή (επιμερισμός των ευθυνών).

Το ζήτημα αυτό συνδέεται άμεσα με το πότε έφτασε το ηλεκτρονικό μήνυμα στον παραλήπτη (χρόνος περιελεύσεως).

1. Πριν φθάσει το μήνυμα στον τελικό του αποδέκτη, την ευθύνη την φέρει ο αποστολέας του. Αν όμως ο αποδέκτης εμποδίζει το mail με διάφορα τεχνάσματα από το να περιέλθει σε αυτόν, τότε αυτός ευθύνεται σύμφωνα με την ευθύνη για προσυμβατικό πταίσμα (α.ΑΚ198επ) και από τις διατάξεις για πράξεις που αντίκεινται στα χρηστά ήθη (α.919ΑΚ) σ.175. Επιπλέον το μήνυμα, με βάση την γενική αρχή της εμπιστοσύνης, θεωρείται ότι έχει περιέλθει κανονικά στον αποδέκτη του.

2. Μετά το χρονικό σημείο που φθάσει το μήνυμα στον τελικό του αποδέκτη, την ευθύνη την φέρει πλέον αυτός.

Γενικά με βάση το ΑΚ η περιέλευση της δήλωσης βούλησης ηλεκτρονικά θεωρείται ότι συντελέστηκε από τότε που ο λήπτης σύμφωνα με την κανονική πορεία των πραγμάτων θα μπορούσε αντικειμενικά να λάβει γνώση αυτής. Υφίσταται διαχωρισμός ιδιωτικής και εμπορικής χρησιμοποίησης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Όταν έχουμε λοιπόν εμπορική χρήση και μήνυμα μέσω email: ο έμπορος θα πρέπει να αναμένει ενδεχόμενη αποστολή ηλεκτρονικών δηλώσεων βούλησης ημέρες και ώρες της επαγγελματικής του ενασχόλησης.

Άρα :

1. κατά την διάρκεια της επαγγελματικής εργασίας: χρόνος περιέλευσης τη στιγμή που το μήνυμα φτάνει στο ηλεκτρονικό γραμματοκιβώτιο.
2. εκτός χρόνου επαγγελματικής εργασίας: χρόνος περιέλευσης κατά τον αμέσως επόμενο χρόνο της έναρξης εργασίας

Από τον χρόνο μεταβίβασης στην σφαίρα επιρροής του παραλήπτη αυτός φέρει την ευθύνη ενώ προγενέστερα η ευθύνη βαρύνει τον αποστολέα

5.2.2 Σύναψη σύμβασης με μήνυμα μέσω ιστοσελίδας

α) Ποιός κάνει την πρόταση

Εξαιρετικά σημαντικό για τις συναλλαγές είναι το ποιός κάνει την πρόταση: ο πελάτης ή η εταιρία;

Όταν την πρόταση την κάνει **ο πελάτης**, η εταιρία διατηρεί το δικαίωμα να αρνηθεί ή να αλλάξει κάποιους όρους της συμφωνίας. Κλασική περίπτωση τέτοιας συμφωνίας αποτελεί η διαφήμιση, η οποία δεν αποτελεί πρόταση της εταιρίας προς τους καταναλωτές αλλά **πρόσκληση για πρόταση-α.185ΑΚ-** προς του πιθανούς πελάτες της. Έτσι την πρόταση τελικά την κάνει ο πελάτης, όταν έρθει σε επαφή με την εταιρία, η οποία μπορεί με την σειρά της να μην συμφωνήσει τελικά ή να διαφοροποιήσει κάποιους όρους της πώλησης.

Όταν την πρόταση την κάνει όμως ο **η εταιρία**, τότε με την αποδοχή της από τον πελάτη, εκείνη δεσμεύεται αυτομάτως και για την παροχή που έχει αναλάβει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας συμφωνίας είναι η συμπλήρωση ενός ηλεκτρονικού εντύπου για την ολοκλήρωση της συναλλαγής.

Για τον λόγο αυτό ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να καταβάλλουν οι επιχειρήσεις στον τρόπο με τον οποίο πωλούν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους στο Διαδίκτυο μέσω του website τους. Είναι σύνηθες στις ηλεκτρονικές συναλλαγές οι επιχειρήσεις να πωλούν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους βάζοντας τον χρήστη να συμπληρώσει τα στοιχεία του σε ένα τυποποιημένο έτοιμο έντυπο.

Νομικά, η εταιρία, με μόνη την ανάρτηση του εντύπου στον ιστότοπό της (website) ουσιαστικά δηλώνει την βούληση της προς τον πελάτη για σύναψη συμφωνίας και ολοκλήρωση της συγκεκριμένης αγοραπωλησία (**επομένως κάνει εκείνη την πρόταση**).

Πρέπει τα ηλεκτρονικά έντυπα που διατίθενται προς συμπλήρωση από τους καταναλωτές να περιλαμβάνουν την φράση **“το συγκεκριμένο έντυπο δεν αποτελεί πρόταση, αλλά πρόσκληση προς υποβολή προτάσεων”** ώστε να μην δημιουργεί καμία νομική δέσμευση της εταιρίας για κατάρτιση συμφωνίας .

Με τον τρόπο αυτό η συμφωνία θα γίνεται μόνον όταν η επιχείρηση απαντήσει ηλεκτρονικά στον πελάτη αποδεχόμενη την πρόταση. Αν την αρνηθεί (για οποιονδήποτε λόγο) τότε δεν ιδρύεται καμία υποχρέωση της εταιρίας προς τον πελάτη/καταναλωτή (εκτός αν συντρέχει ευθύνη για προσυμβατικό πταίσμα) και δεν βρίσκεται νομικά εκτεθειμένη.

β) Παροχή πληροφοριών

Αναφορικά στις συμβάσεις που συνάπτονται ηλεκτρονικά με τρόπο διάφορο του email, τόσο το 4 παρ.2 Ν.2251/1994 όσο και το άρθρο 9 του ΠΔ 131/2003 απαιτεί υποχρεωτικά και με σαφήνεια την παροχή μιας σειράς από πληροφορίες πριν την ανάθεση της παραγγελίας από τον αποδέκτη της υπηρεσίας. Οι διατάξεις για την πληροφόρηση που πρέπει να παρέχουν οι φορείς παροχής υπηρεσιών πριν και μετά από την σύναψη της σύμβασης είναι αναγκαστικού δικαίου αναφορικά στους καταναλωτές και ενδοτικού δικαίου για τους λοιπούς αποδέκτες των υπηρεσιών.

Σε κάθε περίπτωση πάντως οι υποχρεώσεις πληροφόρησης δεν εφαρμόζονται σε συμβάσεις που συνάπτονται αποκλειστικά μέσω ανταλλαγής ηλεκτρονικών μηνυμάτων ή ισοδύναμων ατομικών κριτηρίων (α.10 παρ.4). Επιπλέον η υποχρέωση της πληροφόρησης αίρεται και σε όλες τις B2B ηλεκτρονικές συμβάσεις οπότε και οι επαγγελματίες μπορούν να συμφωνήσουν διαφορετικά μεταξύ τους.

1. Πληροφορίες που δίνονται ΠΡΙΝ από την σύναψη της on line σύμβασης:

Με βάση την Οδηγία 1997/7/EK (ήδη παράγραφος 2, άρθρο 4 του Ν.2251/1994) κάθε σύμβαση που γίνεται εξ αποστάσεως και άρα και μέσω Διαδικτύου είναι ΑΚΥΡΗ υπέρ του καταναλωτή αν ο προμηθευτής δεν φροντίζει να παρέχει τις πληροφορίες που αναφέρονται στο συγκεκριμένο άρθρο ΠΡΙΝ από την σύναψή της. Εξάλλου και η Οδηγία 2000/31/EK (ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο, άρθρα 4 και 9) προβλέπει κάποιες πρόσθετες υποχρεώσεις πληροφόρησης γενικές (α.4) και ειδικότερες (α.9) προγενέστερα της διενέργειας οποιαδήποτε πράξης από την εμπορική ιστοσελίδα. Άρα οφείλουν οι επιχειρήσεις να περιλαμβάνουν σε διάφορα σημεία της ιστοσελίδας τους, όχι απαραίτητα όλα μαζί, εκείνα τα στοιχεία που δίνουν επαρκή με βάση τον νόμο ενημέρωση για την συναλλαγή.

2. Πληροφορίες που δίνονται ΚΑΤΑ την εκτέλεση της on line σύμβασης:

Σύμφωνα με την παράγραφο 9 του άρθρου 4 του Ν.2251/1994 ο προμηθευτής οφείλει εν ευθέτω χρόνο να παράσχει στον πελάτη του και περαιτέρω ενημέρωση αναφορικά με την ολοκλήρωση της συναλλαγής, την παράδοση του προϊόντος ή της υπηρεσίας και την δυνατότητα εξυπηρέτησης μετά την πώληση. Σε κάθε περίπτωση πάντως η σύμβαση είναι ΑΚΥΡΗ υπέρ του καταναλωτή αν δεν του γνωστοποιηθούν όλες οι ανωτέρω πληροφορίες.

Σημαντική είναι και η ρύθμιση της **παραγράφου 10 άρθρο 4 Ν. 2251/1994** που προβλέπει δικαίωμα **ΑΝΑΙΤΙΟΛΟΓΗΤΗΣ ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΗΣ του καταναλωτή εντός 10 ημερών** για παραγγελίες που γίνονται όμως κατόπιν πρότασης του προμηθευτή προς των πελάτη και όχι όταν ο πελάτης επισκεπτόμενος τον δικτυακό τόπο προβαίνει σε κάποια αγορά.

γ) Χρόνος περιελεύσεως²⁷⁹

1. όταν τα μηνύματα που λαμβάνονται, π.χ μια παραγγελία, γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας από κάποιον άνθρωπο, ισχύουν τα όσα περιγράφηκαν ανωτέρω για την σύναψη συμβάσεων μέσω email

²⁷⁹ για το ποιός φέρει την ευθύνη ισχύουν τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω στον χρόνο περιελεύσεως για την σύναψη σύμβασης με μήνυμα μέσω email

2. όταν τα μηνύματα που λαμβάνονται γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας από κάποιο λογισμικό χωρίς ανθρώπινη παρεμβολή (electronic agents), η δήλωση θεωρείται ότι διαβιβάστηκε επιτυχώς με την αυτόματη επεξεργασία από τον υπολογιστή. Δυνατότητα άμεσης γνώσης του παραλήπτη δεν χρειάζεται

δ) Επιβεβαίωση παραγγελίας

Σημαντική εξάλλου είναι και η ρύθμιση που ιδρύει σε περίπτωση παραγγελίας την υποχρέωση επιβεβαίωσης της παραγγελίας με την αποστολή πιστοποιητικού παραλαβής της παραγγελίας στον αποδέκτη και **μάλιστα χωρίς περιτή καθυστέρηση**. Επομένως η μη αποστολή γνωστοποίησης της παραλαβής σε εύλογο χρονικό διάστημα, τα όρια του οποίου ενδεχομένως ελαχιστοποιούνται εξαιτίας της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως λόγος ακυρότητας της σύμβασης που έχει ήδη συναφθεί ηλεκτρονικά.

Συγκεκριμένα, το α. 11παρ.1 της Οδηγίας 2000/31/EK (ήδη α.10 παρ.1 ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο) αναφέρει ότι «εφόσον δεν έχουν συμφωνήσει διαφορετικά τα μέρη που δεν είναι καταναλωτές, όταν ένας αποδέκτης υπηρεσίας –της κοινωνίας της πληροφορίας– προβαίνει σε παραγγελία με τεχνολογικά μέσα... ο φορέας παροχής υπηρεσιών οφείλει να αποστείλει **αποδεικτικό παραλαβής** της παραγγελίας του αποδέκτη χωρίς καθυστέρηση και με ηλεκτρονικά μέσα». Ο όρος αυτός δεν αφορά σε συμβάσεις που συνάπτονται με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η ιστοσελίδα της εταιρίας και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο λογίζονται και αυτά ως «μόνιμο υπόθεμα ευρισκόμενο στην διάθεση του καταναλωτή». **Επομένως η επιβεβαίωση μπορεί να γίνει είτε με μήνυμα που εμφανίζεται στην οθόνη αμέσως μετά την σύναψη της σύμβασης ή μέσω email.**

Η επιβεβαίωση (α.4 Ν.2251/1994 για τις εξ αποστάσεως συμβάσεις) πρέπει, με ποινή ακυρότητας υπέρ του καταναλωτή να περιλαμβάνει κάποιες συγκεκριμένες πληροφορίες για την εμπορική συναλλαγή:

1. τις πληροφορίες που αναφέρονται στο α.4 παρ.2 του Ν. 2251/1994
2. την επωνυμία και την διεύθυνση του πιο προσπιού για τον καταναλωτή φυσικού καταστήματος της επιχείρησης ή του κεντρικού καταστήματος αν υφίσταται μόνο ένα (αν υπάρχουν φυσικά καταστήματα)
3. τον τρόπο καταβολής του τιμήματος, περιλαμβανομένων των όρων πίστωσης ή πληρωμής με δόσεις και τους όρους εξασφάλισης της πληρωμής
4. το δικαίωμα υπαναχώρησης καθώς και ειδικό link στο οποίο να περιέχεται ένα υπόδειγμα δήλωσης υπαναχώρησης του καταναλωτή από την σύμβαση
5. πληροφορίες για την εξυπηρέτηση μετά την πώληση (after sales service) και τις υφιστάμενες εμπορικές εγγυήσεις του προϊόντος ή της υπηρεσίας
6. τους όρους καταγγελίας της σύμβασης για συμβάσεις αορίστου χρόνου ή άνω του ενός έτους (α.4 παρ.9 Ν2251/1994)

5.3 Δικαίωμα υπαναχώρησης από την καταρτισθείσα σύμβαση

Το α. 4 παρ.10 Ν2251/1994 ορίζει ως προθεσμία αναπαιολόγητης υπαναχώρησης του καταναλωτή από την σύμβαση τις 10 μέρες²⁸⁰ εφόσον η πρόταση έγινε από τον προμηθευτή.

Ο καταναλωτής επιβαρύνεται με το κόστος επιστροφής, ενώ η επιχείρηση υποχρεούται να επιστρέψει στον καταναλωτή το ποσό που είχε καταβάλει, χωρίς επιβάρυνση, εντός 30 ημερών. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι ο νόμος (α.4 παρ.7) **απαγορεύει**

²⁸⁰ Η προθεσμία αυτή τρέχει για τα αγαθά από την ημέρα παραλαβή τους (αν πληρούνται οι όροι του α.5 του Ν.2251/1994 το οποίο αναφέρεται στις υποχρεώσεις του προμηθευτή για εξυπηρέτηση μετά την πώληση. Διαφορετικά η προθεσμία είναι τρίμηνη) και για τις υπηρεσίες από την ημερομηνία της σύναψης της σύμβασης ή από την ημέρα που έχουν εκπληρωθεί οι υποχρεώσεις που προβλέπονται στο α.5 (διαφορετικά και εδώ η προθεσμία γίνεται τρίμηνη)

την είσπραξη του ποσού εν όλω ή εν μέρει, είτε ως αρραβώνας, εγγύηση ή κάποια άλλη μορφή πριν την παράδοση του αγαθού ή την παροχή της υπηρεσίας. Η ρύθμιση αυτή, η οποία δεν προβλέπεται στην Οδηγία, είναι ιδιαίτερα αυστηρή για τους εμπόρους.

Η Οδηγία 97/7/ΕΚ προβλέπει ότι τα κράτη-μέλη πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε ο καταναλωτής να είναι σε θέση να ζητήσει την ακύρωση μιας πληρωμής όταν αποδείξει ότι αυτή έγινε επειδή χρησιμοποιήθηκε η πιστωτική του κάρτα χωρίς την θέληση του (λόγω κλοπής, απώλειας, με δόλο κλπ). Στο πλαίσιο αυτό η παρ.11 του α.4 προβλέπει ρητά ότι εφόσον συντρέχουν οι όροι της δόλιας χρήσης της κάρτας πληρωμής του καταναλωτή σε σύμβαση που συνάφθηκε από απόσταση, ο καταναλωτής μπορεί να ζητήσει την ακύρωση της πληρωμής σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα και να αξιώσει να του επαναπιστωθούν τα ποσά που έχουν καταβληθεί ή την επιστροφή των ποσών αυτών.

Παράλληλα σημαντική είναι και η ρύθμιση του ίδιου άρθρου που προβλέπει ότι στην περίπτωση χρήσης πιστωτικής κάρτας, οπότε και το τίμημα πιστώνεται ολικά ή εν μέρει με πίστωση που χορηγείται στον καταναλωτή από την ίδια την επιχείρηση ή από τρίτον (πχ Τράπεζα-δυνάμει συμφωνίας μεταξύ της Τράπεζας και της επιχείρησης), τότε, αν ο καταναλωτής υπαναχωρήσει από την σύμβαση, μπορεί να καταγγεληθεί και η σύμβαση πίστωσης σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα **χωρίς να απαιτείται η καταβολή αποζημίωσης.**

Πάντως η παραγγελία που έγινε διαδικτυακά πρέπει να εκτελεστεί το αργότερο εντός 30 ημερών από την επόμενη της ημέρας παραγγελίας (εκτός αντίθετης συμφωνίας).

Οι διατάξεις του α. 4 του Ν.2251/1994 είναι όλες αναγκαστικού δικαίου που σημαίνει ότι κάθε ρήτρα απαλλαγής της ευθύνης της εταιρίας από τις υποχρεώσεις με τις οποίες ο νόμος την επιφορτίζει, δεν έχει καμία νομική ισχύ. Όσα ρυθμίζονται από τον ανωτέρω νόμο είναι απολύτως δεσμευτικά για τις εταιρίες που εμπορεύονται από απόσταση και οφείλουν να τα υιοθετήσουν και να τα παρέχουν στους πελάτες/καταναλωτές. (α.4 παρ. 12)

5.4 Τα ηλεκτρονικά έγγραφα ως Αποδεικτικός Τύπος της ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας

Η νομική αναγνώριση της δυνατότητας κατάρτισης συμβάσεων με ηλεκτρονικά μέσα, είναι διαφορετικό ζήτημα από αυτό που αφορά την αναγνώριση της ηλεκτρονικής υπογραφής. Για τον λόγο αυτό σε ευρωπαϊκό επίπεδο προβλέπονται ξεχωριστές ρυθμίσεις για τις ηλεκτρονικές υπογραφές και για την κατάρτιση συμβάσεων με ηλεκτρονικά μέσα²⁸¹.

Ηλεκτρονικό έγγραφο που πληροί και ως προς την αποδεικτική του ισχύ τους όρους του ιδιωτικού εγγράφου θεωρείται το ψηφιακό εκείνο έγγραφο που περιλαμβάνει ηλεκτρονική υπογραφή είτε απλή είτε προηγμένη.

Η διαφορά αυτή καταρχήν δεν έχει μεγάλη σημασία αναφορικά με την συστατική ισχύ του εγγράφου ως ιδιωτικού. Διαδραματίζει, όμως, καθοριστικό ρόλο αναφορικά στο κύρος του εγγράφου και πιο συγκεκριμένα στην αποδεικτική ισχύ του και στην βαρύτητα που θα έχει αυτό ως προσκομιζόμενο αποδεικτικό μέσο

Η ηλεκτρονική υπογραφή αποτελεί μέθοδο απόδειξης της γνησιότητας του εγγράφου δηλαδή της προέλευσής του από τον εκδότη του. Τούτο δεν σημαίνει απαραίτητα ότι πρέπει να τίθεται από τον ίδιο τον εκδότη του εγγράφου. Δεν χρειάζεται δηλαδή να προέρχεται από συγκεκριμένη πράξη του εκδότη του, αλλά από την σφαίρα εξουσίας του. Είναι χαρακτηριστική μάλιστα η αναφορά του ΠΔ 150/2001 ότι προκειμένου για την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή τα μέσα παραγωγής της πρέπει οπωσδήποτε να βρίσκονται υπό τον αποκλειστικό έλεγχο του υπογράφοντος

Με την υπογραφή ενός ιδιωτικού συμφωνητικού τα μέρη καλούνται να αποδείξουν τρία πολύ σημαντικά στοιχεία:

- Ταυτότητα των μερών

²⁸¹ βλ. Ιωάννη Δ. Ιγγλεζάκη, «Οι νομικές ρυθμίσεις για τις ψηφιακές υπογραφές. Η Οδηγία 1999/93/ΕΚ και οι εθνικές νομοθεσίες.», *ΕπισκεΔ* 2000,618

- Γνησιότητα εγγράφου
- Αποδοχή περιεχομένου

Το ΠΔ 150/2001 διακρίνει στο α.3 παρ.1-2 τις νομικά κρίσιμες ηλεκτρονικές υπογραφές και κατ'επέκταση, τα ηλεκτρονικά έγγραφα σε δύο κατηγορίες:

1. **ηλεκτρονικά έγγραφα με προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή** στηριζόμενη σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό στα οποία προσδίδει άμεσα την ισχύ του ιδιωτικού εγγράφου και
2. **σε άλλα ηλεκτρονικά έγγραφα**, δηλαδή σε έγγραφα με άλλου είδους (απλές) ηλεκτρονικές υπογραφές για τα οποία αρκείται να διευκρινίσει ότι δεν τους προσδίδει αρνητικές έννομες συνέπειες απλά και μόνον επειδή συνάπτονται ηλεκτρονικά όπως αυτές της ακυρότητας της σύστασής τους και του απαραδέκτου ως αποδεικτικών μέσων.

Επομένως μόνον η πρώτη κατηγορία ηλεκτρονικών εγγράφων εξομοιώνεται πλήρως και αυτομάτως εκ του νόμου με τα ιδιωτικά έγγραφα. Τα υπόλοιπα έγγραφα χωρίς να στερούνται νομικής ισχύος και συναλλακτικού κύρους, θα πρέπει να ρυθμίζονται με βάση το ισχύον δίκαιο και να κρίνονται κάθε φορά από το δικαστήριο ανάλογα με τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες δημιουργίας και αποστολής τους.

5.4.1 Ηλεκτρονικά έγγραφα με προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή

Σύμφωνα με το Νομοθέτη (άρθρο 3&1 Π.Δ. 150/2001), η ηλεκτρονική υπογραφή που επέχει θέση ιδιόχειρης, τόσο στο ουσιαστικό όσο και στο δικονομικό δίκαιο, είναι μόνο η «**προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή**» που δημιουργείται από «**ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφής**» και βασίζεται σε «**αναγνωρισμένο πιστοποιητικό**» που εκδίδεται από Πάροχο Υπηρεσιών Πιστοποίησης, ο οποίος πληροί τις προϋποθέσεις του Παραρτήματος III του ΠΔ²⁸².

Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η ηλεκτρονική υπογραφή αποκτά τις ιδιότητες που χαρακτηρίζουν την ιδιόχειρη υπογραφή και τα ηλεκτρονικά έγγραφα που είναι υπογεγραμμένα με τέτοιο τρόπο εξομοιώνονται πλήρως με τα ιδιωτικά έγγραφα και αποκτούν την ίδια αποδεικτική δύναμη με αυτά.

Η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή εξασφαλίζει την **ακεραιότητα** των δεδομένων και την **ταυτοποίηση του υπογράφοντος**. Επίσης, σε μια ηλεκτρονική συναλλαγή, εξασφαλίζει την **αυθεντικότητα** του μηνύματος και τη **μη αποποίηση της ευθύνης** των εμπλεκομένων μερών, τα οποία δεν μπορούν εκ των υστέρων να αρνηθούν τη συμμετοχή τους στη συναλλαγή.

5.4.2 Ηλεκτρονικά έγγραφα με άλλες μορφές ηλεκτρονικής υπογραφής

Η Οδηγία και το ΠΔ 150/2001, προβλέπουν ότι δεν στερούνται αποδεικτικής ισχύος οι υπόλοιπες ηλεκτρονικές υπογραφές, μόνο για τον λόγο ότι δεν καλύπτουν τις προϋποθέσεις για να θεωρηθούν «αναγνωρισμένες».

Γενικά ένα ηλεκτρονικό έγγραφο που περιέχει μια ψηφιακή ή ακόμη και απλή (π.χ. αναφορά του e-mail) ηλεκτρονική υπογραφή και προσάγεται ως αποδεικτικό μέσο, δεν απορρίπτεται ως απαράδεκτο για το μόνο λόγο ότι δεν πληροί τις προϋποθέσεις μιας αναγνωρισμένης ηλεκτρονικής υπογραφής. Σε κάθε περίπτωση πάντως μόνον η ηλεκτρονική υπογραφή, η οποία δημιουργείται από ασφαλή διάταξη δημιουργίας ή βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, ή βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό που εξεδόθη από διαπιστευμένο Πάροχο Υπηρεσιών Πιστοποίησης, απολαμβάνει του τεκμηρίου εξομίσωσης με την ιδιόχειρη.

²⁸² βλ. Γιαννακάκη Μαρία, «*Ηλεκτρονικά έγγραφα, ηλεκτρονικές υπογραφές και ευθύνη των Παρόχων Υπηρεσιών Πιστοποίησης*», www.ebusinessforum.gr

Η ηλεκτρονική διεύθυνση ως μέσο απόδειξης της γνησιότητας του ηλεκτρονικού εγγράφου

Η απόφαση αρ.1327/2001 ΜΠρ.Αθ²⁸³ έκρινε ότι ο μοναδικός κωδικός πρόσβασης στο Διαδίκτυο μέσω του ISP που έχει ο χρήστης του email τον συνδέει τόσο στενά με το ηλεκτρονικό μήνυμα ώστε η απεικόνιση της ηλεκτρονικής διεύθυνσής του να τον καθιστά απολύτως συγκεκριμένο για τον παραλήπτη.

Άρα: **password ISP + ηλεκτρονική διεύθυνση = μαχητό τεκμήριο ταυτότητας (αντιστροφή βάρους απόδειξης)**

Η αναγραφή, δηλαδή, της ηλεκτρονικής διεύθυνσης στο μήνυμα συγκεκριμενοποιεί, «ταυτοποιεί» τον υπογράφο και αποτρέπει την σύγχυσή του με άλλον.

Η εν λόγω απόφαση, ειδικότερα δέχεται ότι η απεικόνιση της ηλεκτρονικής διεύθυνσης του χρήστη πάνω στο μήνυμα, δεδομένου ότι διαμορφώνεται κατά πρωτότυπο τρόπο από τον ίδιο (με την δημιουργία ατομικής διεύθυνσης μοναδικής για το κάθε πρόσωπο) και η πρόσβαση σε αυτή, είτε για την αποστολή είτε για την λήψη μηνυμάτων, γίνεται με την χρησιμοποίηση ειδικών εξατομικευμένων κωδικών (pin & password), καθιστά τον αποστολέα του απολύτως συγκεκριμένο για τον αποδέκτη.

Άρα το συγκεκριμένο δικαστήριο δέχεται ότι το email του κάθε χρήστη αποτελεί απόδειξη της ταυτότητάς του και ότι σε κάθε περίπτωση είναι ο ίδιος υπεύθυνος να αποδείξει ότι δεν είναι εκείνος που έστειλε το μήνυμα (αντιστροφή βάρους απόδειξης)²⁸⁴.

Παράλληλα με βάση την παραπάνω απόφαση ηλεκτρονικό έγγραφο είναι το σύνολο των έγγραφων δεδομένων στον μαγνητικό δίσκο ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή. Τα δεδομένα αυτά λογίζονται ως έγγραφα με βάση τον νόμο όταν, αφού γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα επεξεργασίας, αποτυπώνονται με βάση τις εντολές του software κατά τρόπο που να μπορεί να τα διαβάσει ο άνθρωπος (όπως ρητά ορίζει και το άρθρο 432 ΚπολΔ).

Πρόκειται για μια ενδιάμεση νομική μορφή εγγράφου την οποία όμως ο νομοθέτης **εξομοίωσε προς τα ιδιωτικά έγγραφα**. Σε καμία περίπτωση πάντως δεν θα πρέπει να θεωρείται ότι η ηλεκτρονική διεύθυνση ή οποιοσδήποτε κωδικός pin & password πληροί τους όρους της προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής. Ενώ είναι σε θέση να παρέχει απόδειξη (μαχητό τεκμήριο) για την ταυτότητα του χρήστη, σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να επιβεβαιώσει την γνησιότητα του κειμένου και να παρέχει εχέγγυα για το αναλλοίωτο του περιεχομένου του²⁸⁵.

²⁸³ ΔΕΕ 2001,377

²⁸⁴ Η συγκεκριμένη απόφαση προχωράει ακόμη περισσότερο και αποδέχεται ότι η ηλεκτρονική διεύθυνση αποτελεί και τεκμήριο της γνησιότητας του περιεχομένου του ηλεκτρονικού μηνύματος, αναφέροντας ρητά ότι ο χρήστης με τον τρόπο αυτό συνδέεται άρρηκτα με το περιχόμενο του mail που έστειλε. Ακόμη προσθέτει ότι η δήλωση βούλησης του αποστολέα ταυτίζεται με την ηλεκτρονική του διεύθυνση και ότι αυτή υπέχει τον χαρακτήρα της ιδιοχειρής ακόμη και αν δεν έχει την παραδοσιακή μορφή της τελευταίας. Σε κάθε περίπτωση κανείς πρέπει να είναι πολύ προσεκτικός για το κατά πόσο η ηλεκτρονική διεύθυνση μπορεί να ταυτιστεί νομικά με την ιδιοχειρή υπογραφή. Όπως προαναφέρθηκε η υπογραφή αποδεικνύει ταυτότητα του προσώπου, γνησιότητα και αποδοχή του περιεχομένου του εγγράφου. Είναι επομένως εξεταστέο κατά πόσο τεχνικά η ηλεκτρονική διεύθυνση από μόνη της μπορεί να εξασφαλίσει το αναλλοίωτο του εγγράφου κατά την ηλεκτρονική διαβίβασή του ώστε και ο παραλήπτης να είναι σίγουρος ότι το περιεχόμενο που έλαβε είναι το ακριβές περιεχόμενο που επιθυμούσε ο αποστολέας.

²⁸⁵ παρόλο που το δικαστήριο στην ανωτέρω απόφαση δέχτηκε ότι ο αποστολέας ταυτίζεται άρρηκτα με το περιεχόμενο του ηλεκτρονικού εγγράφου επομένως καθιερώνει τόσο μαχητό τεκμήριο αποδοχής του περιεχομένου όσο και μαχητό τεκμήριο γνησιότητας οπότε έχουμε και πάλι αντιστροφή του βάρους απόδειξης από τον παραλήπτη του εγγράφου στον αποστολέα.

Παραμένει πάντοτε ένας ανασφαλής τρόπος διενέργειας ηλεκτρονικών συναλλαγών ο οποίος, όμως παρέχει πληροφορίες (που πρέπει να εξετάζονται κάθε φορά προσεκτικά ως προς την αποδεικτική τους δύναμη) για την ταυτότητα του εκδότη.

Παράλληλα η ηλεκτρονική διεύθυνση πιστοποιεί (με την αμφισβητούμενη αποδεικτική ισχύ που περιγράφηκε ανωτέρω) και την ταυτότητα του λήπτη. Αυτό γίνεται διότι ο εκδότης αποστέλλει το ηλεκτρονικό του μήνυμα στην ηλεκτρονική εκείνη διεύθυνση που ανήκει στον αποδέκτη. Επομένως αναμένει ότι, κατά την συνήθη πορεία των πραγμάτων και δεδομένου ότι μόνον αυτός θεωρητικά έχει πρόσβαση στην συγκεκριμένη θυρίδα, ο αποδέκτης είναι εκείνος που θα διαβάσει το μήνυμα.

Η ανωτέρω απόφαση δέχτηκε η ηλεκτρονική διεύθυνση έχει τον χαρακτήρα ιδιοχείρης υπογραφής. Καλό είναι όμως να θεωρείται ότι η ηλεκτρονική διεύθυνση προσδίδει την ισχύ του ιδιωτικού εγγράφου στο ηλεκτρονικό μήνυμα που περιλαμβάνει και ότι ως προς αυτό λειτουργεί ως μια μορφή απλής ηλεκτρονικής υπογραφής.

Το άρθρο 445 ΚΠολΔ, εξάλλου ορίζει απερίφραστα τη δεσμευτική αποδεικτική δύναμη του ιδιωτικού εγγράφου πάντοτε και μόνον αναφορικά στην προέλευσή του από τον εκδότη του. Προϋποθέτει ότι η γνησιότητά του αναφορικά στο περιεχόμενό του θα έχει ήδη αναγνωριστεί από τον αντίδικο ή αποδειχτεί από τον επικαλούμενο διάδικο.

Η γνησιότητα των παραδοσιακών ιδιωτικών εγγράφων εξαρτάται από την απόδειξη της γνησιότητας της υπογραφής του εκδότη, με την επιφύλαξη της πλαστότητας. Το βάρος απόδειξης το φέρει ο οφειλέτης και όχι ο δανειστής

Πάντως γενικά οι εταιρίες θα πρέπει να αποφεύγουν να συναλλάσσονται με ηλεκτρονικές διευθύνσεις γενικού περιεχομένου στις οποίες έχουν πρόσβαση πολλοί, διότι δυσχεραίνει η απόδειξη για την ταυτότητα του προσώπου που έλαβε ή έστειλε αντιστοίχως το ηλεκτρονικό έγγραφο. Τέτοια emails έχουν συνήθως την παρακάτω μορφή: , κλπ info@ebusinessforum.grwebmaster@ebusinessforum.gr

Τέλος η απόφαση δέχτηκε ότι **το επικυρωμένο κατά τον νόμο αντίγραφο** του απεσταλμένου ηλεκτρονικού μηνύματος που περιέχεται στον σκληρό δίσκο του παραλήπτη ως πλήρη απόδειξη ότι η περιλαμβανόμενη σε αυτό δήλωση προέρχεται από τον εκδότη²⁸⁶.

Ζητούμενο πάντως αποτελεί αν μπορεί κανείς να μην προσάγει στο δικαστήριο ως αποδεικτικό μέσο αυτούσιο το ηλεκτρονικό έγγραφο, αλλά μόνον ένα χάρτινο εκτύπωμά του (print out) επικυρωμένο ως προς την πιστότητά του από αρμόδια αρχή, όπως ο δικηγόρος. Η ανωτέρω απόφαση και μέρος της θεωρίας²⁸⁷ δέχτηκε ότι η το επικυρωμένο κατά το νόμο αντίγραφο του ηλεκτρονικού εγγράφου πληροί τους όρους της αυτούσιας προσαγωγής του ενώπιον του δικαστηρίου για την αποδεικτική διαδικασία²⁸⁸.

Ηλεκτρονικά έγγραφα ως εκούσιος αποδεικτικός τύπος

Προς το παρόν η πλειοψηφία των ηλεκτρονικών εγγράφων διακινείται δια μέσου ανοιχτών δικτύων χωρίς ηλεκτρονική υπογραφή. Το ζήτημα της αποδειξιμότητας των τριών στοιχείων

²⁸⁶ Για αντίθετη άποψη βλ. Κ Χριστοδούλου, «Παρατηρήσεις στην απόφαση του ΜΠρΑθ αρ.1327/2001», Δ 32(2001), σ.462επ

²⁸⁷ βλ. Μπέης Κ. «Παρατηρήσεις στην υπ'αρ.1327/2001 διαταγή πληρωμής του Μ.Πρ.Αθ, Δ32 (2001),466

²⁸⁸ Υπάρχει όμως και η αντίθετη άποψη που υποστηρίζει ότι το print-out δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί σαν αντίγραφο, αλλά σαν μετάφραση του ηλεκτρονικού εγγράφου από την γλώσσα του εκάστοτε χρησιμοποιούμενου λογισμικού στην νεοελληνική. Μια τέτοια επικύρωση, κατά την άποψη αυτή, σε κάθε περίπτωση δεν θα μπορούσε να αναπληρώσει την ύπαρξη του ίδιου του ηλεκτρονικού εγγράφου το οποίο θα πρέπει να προσκομιστεί είτε το ίδιο ή το αντίγραφό του σε δισκέτα ή cd. Φυσικά μια τέτοια προσαγωγή στερείται νομικής σημασίας αν το δικαστήριο δεν την εξετάσει με τα κατάλληλα μέσα όπως πραγματογνωμοσύνη ή με την βοήθεια δικών του μηχανημάτων. Βλ.σχετικά Χριστοδούλου Κ, «Ηλεκτρονικά Έγγραφα και Ηλεκτρονική Δικαιοπραξία»,2001

(ταυτότητα μερών, γνησιότητα και αποδοχή περιεχομένου) που περιγράφηκαν ανωτέρω έχει ως ακολούθως:

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, πάγια θέση του νομοθέτη αποτελεί ότι η ισχύς της ηλεκτρονικής υπογραφής ή το παραδεκτό της ως αποδεικτικού στοιχείου δεν αποκλείονται από μόνον τον λόγο ότι δεν είναι προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή στηριζόμενη σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό και δημιουργούμενη από ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφής (α.3 παρ.2 του ΠΔ 150/2001).

Η διάταξη αυτή που ουσιαστικά αποτελεί λεκτική υιοθέτηση της αντίστοιχης ρύθμισης της Οδηγίας 99/93/ΕΚ αφήνει το ζήτημα της ρύθμισης των ηλεκτρονικών εγγράφων που δεν διαθέτουν προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή στον εσωτερικό νομοθέτη, δηλαδή στο προϊσχύον δίκαιο αλλά και στην κρίση του δικαστή με βάση τα γενικότερα συναλλακτικά ήθη, την καλή πίστη αλλά και τις γενικότερες επιταγές του ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου.

Εξάλλου και η Οδηγία 2002/31/ΕΚ για το ηλεκτρονικό εμπόριο ιδρύει στο άρθρο 9 την υποχρέωση των κρατών-μελών να μεριμνούν ώστε το νομικό τους σύστημα να επιτρέπει την σύναψη συμβάσεων με ηλεκτρονικά μέσα χωρίς να θέτει ως προϋπόθεση ότι τα έγγραφα αυτά οφείλουν να είναι ηλεκτρονικά υπογεγραμμένα.

Σύμφωνα με τα α.432 και 445 ΚΠολΔ, ιδιωτικό έγγραφο με πλήρη αποδεικτική ισχύ είναι κάθε έγγραφο συντεταγμένο κατά τους νόμιμους τύπους. Επομένως, δεν αναφέρεται ρητά και περιοριστικά μόνον στο ιδιόχειρα υπογεγραμμένο έγγραφο, διότι αυτό δεν είναι ο μόνος νόμιμος τύπος, αλλά σε κάθε έγγραφο που ακολουθεί κάποιο νόμιμο τύπο.

Ως νόμιμος τύπος θα πρέπει να εκλαμβάνεται κάθε προβλεπόμενος τύπος εγγράφου, από οποιοδήποτε διατάξεις και αν ορίζεται και το σημαντικότερο χωρίς να διακρίνεται η πηγή τους. Είναι αδιάφορο, άρα, για τον νομοθέτη αν ο νόμιμος τύπος ενός εγγράφου πηγάζει από το δικονομικό δίκαιο (πχ α.444 ΚΠολΔ), το ουσιαστικό δίκαιο (πχ α. 163 ΑΚ) ή **ακόμη και από την βούληση των μερών, δυνατότητα που παρέχεται από την διάταξη του α. 159 παρ.2 ΑΚ²⁸⁹**.

Η τελευταία αυτή ρύθμιση είναι πολύ σημαντική για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές κυρίως δε στο συγκεκριμένο χρονικό σημείο που δεν έχει υιοθετηθεί ευρέως η ηλεκτρονική υπογραφή και ελλοχεύει πάντοτε ο κίνδυνος ένα ηλεκτρονικό κείμενο να μην γίνει αποδεκτό ως αποδεικτικό μέσο. **Κρίνεται, έτσι, αναγκαίο, να συμφωνούν αμοιβαία τα μέρη στις επιμέρους εμπορικές συναλλαγές ότι τα ηλεκτρονικά διαβιβαζόμενα έγγραφα τους θα αποτελούν πλήρη απόδειξη ως ιδιωτικά έγγραφα ακόμη και αν δεν περιλαμβάνουν ηλεκτρονική υπογραφή.** Με τον τρόπο αυτό τα ηλεκτρονικά κείμενα που ανταλλάσσουν μεταξύ τους οι συναλλασσόμενοι, όπως λ.χ τα email αναγνώνται σε εκούσιο αποδεικτικό τύπο, δηλαδή σε παραδεκτό αποδεικτικό μέσο που απορρέει από την σχετική συμφωνία των μερών.

Το α. 159 παρ.2 ΑΚ καθιερώνει εξ αντιδιαστολής κανόνα εκούσιου αποδεικτικού τύπου, αναγορεύοντας την μη τήρηση του τύπου που έχουν καθορίσει τα μέρη ως αιτία για την κήρυξη ενός εγγράφου ως άκυρου.

Εξάλλου και η νέα ρύθμιση του α. 270 παρ.2 ΚΠολΔ θεσμοθετεί πλέον το σύστημα ελεύθερης απόδειξης, σύμφωνα με το οποίο κάθε πρωτοβάθμιο δικαστήριο δικαιούται να λαμβάνει υπόψη του συμπληρωματικά ακόμη και αποδεικτικά μέσα μη προβλεπόμενα από τον νόμο. Έτσι, παρ'όλο που ο δικαστής δεν μπορεί να δεσμευτεί πλήρως από συμφωνίες των μερών, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση η σχετική συμφωνία των μερών να ληφθεί υπόψη από το δικαστήριο έστω και συμπληρωματικά. Μάλιστα η 270 παρ.2 ΚΠολΔ επιφυλάσσεται ρητά υπέρ της 394 παρ.2 ΚΠολΔ, η οποία αναγνωρίζει σαφώς τον εκούσιο αποδεικτικό τύπο ως νόμιμο τύπο.

Σε κάθε περίπτωση πάντως μια τέτοια συμφωνία αποδεικνύει τα συναλλακτικά ήθη και τις πρακτικές επικοινωνίας που ακολουθούσαν τα μέρη καθώς και την επιθυμία τους να γίνονται αποδεκτές οι τέτοιου είδους συναλλαγές.

Εξάλλου και η πρόσφατη νομολογία τάσσεται υπέρ της σύστασης εκούσιου αποδεικτικού τύπου. Σύμφωνα, λοιπόν με την απόφαση ΑΠ 925/2002²⁹⁰ είναι έγκυρη η

²⁸⁹ Κ.Χριστοδούλου, ό.π, σ.188

²⁹⁰ ΝοΒ 51/2003, 243

συμφωνία μεταξύ της Τράπεζας που παρέχει πιστωτική κάρτα και του προσώπου που κάνει χρήση της κάρτας αυτής η συμφωνία ότι η οφειλή του κατόχου θα αποδεικνύεται πλήρως από το απόσπασμα του λογαριασμού που τηρείται μηχανογραφικά στο ηλεκτρονικό κέντρο της Τράπεζας. Έτσι, ενώ το έγγραφο αυτό, κατά το αιτιολογικό της απόφασης του Αρείου Πάγου, δεν συνιστά έγγραφο κατ'α. 444 παρ.1 ΚΠολΔ, **θα αποτελεί πλήρη απόδειξη της οφειλής δεδομένου ότι έχει αναγορευθεί σε έγγραφο από την σύμβαση.**

Επομένως το κατά τα ανωτέρω έγγραφο σε συνδυασμό με την ρυθμιστική της ανωτέρω σχέσης σύμβαση μπορούν να στηρίξουν την έκδοση διαταγής πληρωμής εναντίον του οφειλόμενου από τον χρήστη της κάρτας ποσού.

Γενικότερα λοιπόν στο πλαίσιο της ελευθερίας των μερών (που απορρέει και από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων που διέπει το Αστικό Δίκαιο) να ρυθμίσουν ειδικά και λεπτομερειακά τα της διαβίβασης της ηλεκτρονικής δήλωσης, τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν για έναν τρόπο ηλεκτρονικής επικοινωνίας μεταξύ τους (Electronic Data Interchange-EDI), δηλαδή μια σύμβαση-πλαίσιο με την οποία τα μέρη συμφωνούν να επικοινωνούν ηλεκτρονικά. Μπορούν, αν το επιθυμούν, να ρυθμίσουν ολόκληρη την διαδικασία ηλεκτρονικής ανταλλαγής μηνυμάτων:

- Να προσδιορίσουν τον τύπο του ηλεκτρονικού εγγράφου που επιθυμούν με τον καθορισμό συγκεκριμένων κανόνων τυποποίησης
- Να καθορίσουν την συγκεκριμένη τεχνική γλώσσα που θα χρησιμοποιούν
- Να καθορίσουν με ακρίβεια τον χρόνο περιέλευσης των έννομων αποτελεσμάτων των ηλεκτρονικών δηλώσεων βούλησης με ειδικές ρήτρες που ονομάζονται «διαδικασίες τεκμηρίωσης»
- Να συνομολογήσουν την αποδεικτική ισχύ των ανταλλασσόμενων μηνυμάτων

Ακόμη πάντως και αν τα μέρη δεν έχουν προηγουμένως συμφωνήσει για την αποδεικτική ισχύ των ηλεκτρονικών εγγράφων που ανταλλάζουν, τα έγγραφα αυτά μπορούν να προσκομιστούν ενώπιον του δικαστηρίου ως μια μορφή δικαστικού τεκμηρίου²⁹¹. Τα τεκμήρια με βάση την ελληνική δικονομική θεωρία καλύπτουν δυο έννοιες: από την μια μεριά εκφράζουν το συμπέρασμα του δικαστή ως προς το αποδεικτικό γεγονός και από την άλλη αποτελούν ένα πρόσφορο μέσο απόδειξης (έστω και όχι επώνυμο). Σε κάθε περίπτωση βοηθούν τον δικαστή στο να σχηματίσει άποψη επί του επίδικου θέματος και να εκδώσει απόφαση επ'αυτού.

5.5 Η ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Με βάση τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η ηλεκτρονική υπογραφή δεν είναι απαραίτητη για την σύσταση της ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας η οποία είναι έγκυρη και χωρίς αυτήν. **Είναι όμως αναγκαία για την ασφάλεια των συναλλαγών δεδομένου ότι αποδίδουν κύρος στην καταρτισθείσα ηλεκτρονική δικαιοπραξία. Τούτο διότι προσδίδουν στο ηλεκτρονικό έγγραφο την αποδεικτική του δύναμη και ασφαλίζουν τα δεδομένα κατά την μεταβίβαση από το ενδεχόμενο αλλοίωσης και υποκλοπής.**

Η τεχνολογία που χρησιμοποιείται

- Η **κρυπτοθέτηση ή έγκρυψη**²⁹² είναι η διαδικασία κατά την οποία τα δεδομένα που διαβιβάζονται κρυπτογραφούνται έτσι ώστε να διασφαλίζεται το απόρρητο της επικοινωνίας αλλά δεν γίνεται διακρίβωση της προέλευσης των δεδομένων. Για τον λόγο αυτό η ανωτέρω διαδικασία συμπληρώνεται από το δίπτυχο του pin & password τα οποία συνδέονται ουσιαστικά με ένα πρόσωπο. Κυκλοφορούν μάλιστα στο εμπόριο μια σειρά από ειδικά συστήματα τα οποία δημιουργούν ένα μοναδικό κωδικό σε μια

²⁹¹ Τα δικαστικά τεκμήρια έχουν αποδεικτική δύναμη μέχρι το σημείο εκείνο που μπορεί κάτι να αποδειχτεί και με μάρτυρες- α. 395 ΚΠολΔ. Επομένως αν απαγορεύεται η μαρτυρική κατάθεση, αποκλείονται από την διαδικασία και τα τεκμήρια.

²⁹² βλ. Ιωάννη Δ. Ιγγλεζάκη, «Οι νομικές ρυθμίσεις για τις ψηφιακές υπογραφές. Η Οδηγία 1999/93/ΕΚ και οι εθνικές νομοθεσίες.», *ΕπισκεΔ* 2000,618

συγκεκριμένη χρονική στιγμή (one time password), συνδέοντας με τον τρόπο αυτό μια συγκεκριμένη πράξη, από έναν συγκεκριμένο χρήστη μια δεδομένη χρονική στιγμή. Η κρυπτοθέτηση σε συνδυασμό με το δίπτυχο pin & password χρησιμοποιούνται ευρύτατα στις μέρες μας στην ηλεκτρονική τραπεζική, στην on line παρουσίαση λογαριασμών, στις ηλεκτρονικές πληρωμές και σε διάφορες άλλες συνδρομητικές υπηρεσίες.

- Ως **κρυπτογράφηση**²⁹³ νοείται ο μετασχηματισμός δεδομένων ηλεκτρονικού υπολογιστή με την χρήση των κατάλληλων μαθηματικών τύπων (αλγορίθμων) έτσι ώστε να μπορούν να αναγνωστούν μόνο με την βοήθεια ενός κλειδιού αποκρυπτογράφησης
- **Συμμετρική και ασύμμετρη κρυπτογραφία**

Πρακτικά όμως δεδομένου ότι η ασύμμετρη κρυπτογραφία είναι εξαιρετικά ακριβή και θα ανεβάσει κατά πολύ το κόστος των συναλλαγών, εικάζεται ότι η πρακτική που θα εφαρμοστεί θα αποτελέσει έναν συνδυασμό συμμετρικής και ασύμμετρης κρυπτογραφίας. Έτσι το μεν κείμενο θα κρυπτογραφείται με συμμετρική μέθοδο (η οποία είναι και φτηνότερη) ενώ τα κλειδιά του υπογράφοντος θα έχουν ασύμμετρη κρυπτογραφία. Άρα το έγγραφο και η ταυτότητα των χρηστών ουσιαστικά θα διασφαλίζονται διπλά αποφεύγωντας παράλληλα και το αυξημένο κόστος για τα μέρη.

Τι αποδεικνύει η ηλεκτρονική ή ψηφιακή υπογραφή

Η ηλεκτρονική ή ψηφιακή υπογραφή αποτελεί μια μέθοδο κρυπτογράφησης ενός ηλεκτρονικού κειμένου που πιστοποιεί:

- την αυθεντικότητα,
- την ακεραιότητα και
- την προέλευσή του και
- την βούληση για δέσμευση με το περιεχόμενο του εγγράφου (κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες)

Η χρησιμοποίηση της ηλεκτρονικής υπογραφής έτσι όπως αυτή ρητά περιγράφεται στο **ΠΔ 150/2001** μέσω του συστήματος Public Key Infrastructure (PKI) σε συνδυασμό με το παρεχόμενο πιστοποιητικό, θα αποτελεί την τεχνολογικά και νομικά προκρινόμενη λύση για την εξασφάλιση της αποδειξιμότητας των στοιχείων αυτών. Η εμπορική και πρακτική, όμως, εφαρμογή της ανωτέρω λύσης παραμένει ακόμη, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, περιορισμένης εμβέλειας.

Συνοπτικά οι ρυθμίσεις του ΠΔ 150/2001 για τις ηλεκτρονικές υπογραφές είναι:

- Εξομείωση του ηλεκτρονικού εγγράφου με προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή στηριζόμενη σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό με το ιδιωτικό έγγραφο
- Διασφάλιση του απορρήτου της ηλεκτρονικής υπογραφής και κατά συνέπεια και του ηλεκτρονικού εγγράφου ως απόρροια του γενικότερου απορρήτου των επικοινωνιών και των προσωπικών δεδομένων.
- Θέσπιση της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών πιστοποίησης της ηλεκτρονικής υπογραφής χωρίς προηγούμενη άδεια, με την πρβλεψη ειδικών ρυθμίσεων και διαδικασιών
- Καθιέρωση αρμοδιότητας της ΕΕΤΤ ως φορέα αρμόδιου για τις υπηρεσίες πιστοποίησης και τους παρόχους τους.

Αρμόδια σύμφωνα με το ΠΔ Αρχή για την εθελοντική πιστοποίηση των Παρόχων του δίπτυχου PKI και ψηφιακού πιστοποιητικού είναι η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ).

Η ηλεκτρονική υπογραφή δεν αποτελεί μια αποτύπωση της ιδιόχειρης υπογραφής, αλλά μια «κλειδωμένη» σύντηξη ενός ηλεκτρονικού κειμένου.

Ακόμη και η ψηφιακή υπογραφή να μην είναι προηγμένη είναι δυνατόν να αναπτύσσει έννομες συνέπειες. Άρα μολονότι οι προηγμένες υπογραφές που βασίζονται σε αναγνωρισμένο

²⁹³ βλ. Ιωάννη Δ. Ιγγλεζάκη, «Οι νομικές ρυθμίσεις για τις ψηφιακές υπογραφές. Η Οδηγία 1999/93/ΕΚ και οι εθνικές νομοθεσίες.», *ΕπισκεΔ* 2000,618

πιστοποιητικό επιτυγχάνουν ένα υψηλότερο επίπεδο ασφαλείας, και η απλή ηλεκτρονική υπογραφή, εφόσον διασφαλίζει ένα αποδεκτό, με βάση τις νομοθετικές ρυθμίσεις, επίπεδο ασφαλείας, δηλαδή να δύναται να αποδειχθεί η γνησιότητα ενός εγγράφου με ηλεκτρονική υπογραφή, μπορεί κάλλιστα να παράγει έννομα αποτελέσματα.

Παρουσίαση προβλημάτων

1. Το μεγάλο πρόβλημα που δημιουργείται σε τεχνολογικό επίπεδο είναι η διαφορετικότητα των υπηρεσιών πιστοποίησης οι οποίες μπορεί να μην είναι συμβατές μεταξύ τους και να μην αναγνωρίζονται από τα υπολογιστικά συστήματα των συμβαλλόμενων μερών. Για τον λόγο αυτό γίνεται προσπάθεια για δημιουργία κοινών standards.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στην υιοθέτηση συγκεκριμένων διεθνών προτύπων στις ηλεκτρονικές υπογραφές. Απαραίτητη η συνεχής ενημέρωση για τις διεθνείς εξελίξεις στον χώρο. Τα πρότυπα όμως που ενδεχομένως θα επιλέξει μια εταιρία πρέπει να συμβαδίζουν με το ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο για τις ηλεκτρονικές υπογραφές και να συνάδουν με τις νόμιμες προϋποθέσεις που απορρέουν από τον ειδική ελληνική νομοθεσία.

2. Σε νομικό επίπεδο ένα από τα κυριότερα προβλήματα που δύνανται να ανακύψουν εξαιτίας της δαιδαλότητας του συστήματος είναι και η πολύπλοκη ρύθμιση που αφορά τους ΠΥΠ.

Η Οδηγία και ακολούθως το ΠΔ 150/2001 που την εναρμόνισε στην ελληνική έννομη τάξη έχοντας ως στόχο να εξασφαλίσουν την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και να άρει τυχόν εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών, ορίζει ότι η παροχή υπηρεσιών πιστοποίησης δεν πρέπει να εξαρτάται από την εκ των προτέρων έγκριση. Ως προηγούμενη έγκριση εξάλλου νοείται όχι μόνο κάθε άδεια για την οποία απαιτείται απόφαση των εθνικών αρχών, αλλά και κάθε άλλο μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος.

Παράλληλα ιδρύεται μηχανισμός εθελοντικής διαπίστευσης των ΠΥΠ (με σκοπό την επίτευξη ενός υψηλότερου βαθμού εμπιστοσύνης και ασφαλείας) ο οποίος ασκείται κατ'ελεύθερη επιλογή των κρατών-μελών από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς. Στην Ελλάδα το ΠΔ εξουσιοδότησε ως αρμόδια για την διαπίστευση των ΠΥΠ Αρχή την ΕΕΤΤ.

Οι ΠΥΠ που θα εκδίδουν αναγνωρισμένα πιστοποιητικά υπόκεινται και σε επιτήρηση από την ΕΕΤΤ. Εξ αντιδιαστολής συνάγεται ότι όσοι ΠΥΠ δεν εκδίδουν αναγνωρισμένα πιστοποιητικά δεν υπόκεινται σε επιτήρηση. Η ΕΕΤΤ όμως διατηρεί το δικαίωμα να διενεργήσει είτε αυτεπάγγελα είτε κατόπιν σχετικής καταγγελίας κατασταλατικό έλεγχο της δραστηριότητας του ΠΥΠ κατά την διάρκεια της λειτουργίας του. Σε περίπτωση μάλιστα που διαπιστώσει νομικές ή τεχνικές ατασθαλίες μπορεί να ζητήσει την παύση της λειτουργίας του.

Γίνεται επομένως αμέσως αντιληπτό ότι με βάση την εν λόγω νομοθετική ρύθμιση των ηλεκτρονικών υπογραφών δεν υπάρχει ενιαία αντιμετώπιση αναφορικά στον τρόπο λειτουργίας των ΠΥΠ και άρα συνακόλουθα και στις έννομες συνέπειες που θα επιφέρει η χρήση των διαφορετικών πιστοποιητικών στις συναλλαγές. Το σύστημα επομένως που καθιερώνεται με τις εν λόγω ρυθμίσεις είναι σύνθετο καθ'όσον οι έννομες συνέπειες που συνδέονται με τις τεχνικές διαδικασίες που περιγράφηκαν είναι διαφοροποιημένες και άρα και η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες πιστοποίησης.

6 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Προβληματισμοί-Συμπεράσματα

6.1 Προβληματισμοί για τη δημιουργία ενός νέου συστήματος για την εύρεση του εφαρμοστέου δικαίου στις συναλλαγές μέσω του διαδικτύου.

Η δημιουργία, από την επιστήμη, ενός χώρου διαφορετικού από αυτόν της γεωγραφικής πραγματικότητας-αλλά αναμφισβήτητα υπάρχοντος-και τα συνακόλουθα της δημιουργίας του προβλήματα, σχετικά με το ποιο δίκαιο είναι εφαρμοστέο, οδήγησαν στη διατύπωση πληθώρας απόψεων, οι οποίες επιχειρούν να απαντήσουν στο πρόβλημα. Οι απαντήσεις που επιχειρήθηκε να δοθούν εκτείνονται σε ένα ευρύ φάσμα και περιλαμβάνουν τόσο απόψεις που προσπαθούν να επιλύσουν το πρόβλημα με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο ή έστω με αναλογική εφαρμογή των όσων ισχύουν σε καταστάσεις που παρουσιάζουν όμοιους όρους όσο και θέσεις που προαναγγέλλουν τη δημιουργία ενός νέου κλάδου του δικαίου, βασιζόμενο όχι στη δικαιοπραγωγική ικανότητα των πολιτειών αλλά στη βούληση των συμμετεχόντων στις μέσω διαδικτύου συναλλαγές.

Κατά μια πρώτη άποψη η έλλειψη τοπικών συνδέσεων δεν είναι εντελώς νέο φαινόμενο αλλά υπάρχουν ήδη ανάλογες καταστάσεις στον πραγματικό χώρο, στους αληθινούς γεωγραφικούς τόπους. Η ανοιχτή θάλασσα, η Ανταρκτική και το διάστημα αποτελούν τόπους ευρισκόμενους εκτός πολιτειακής κυριαρχίας και σε αυτούς γεννώνται επίσης προβλήματα συγκρούσεως κανόνων δικαίου²⁹⁴. Οι τάσεις που υπάρχουν και οι λύσεις που θα δοθούν από το διεθνές ομοιόμορφο δίκαιο για τους ανωτέρω χώρους θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως παράδειγμα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που δημιουργούνται στον κυβερνοχώρο. Αν και η αναλυτική κριτική των απόψεων που διατυπώθηκαν εκφεύγει της έκτασης της παρούσας διατριβής, μπορούμε βάσιμα να ισχυρισθούμε ότι η μεταφορά ανάλογων λύσεων στο διαδίκτυο από χώρους όπως το διάστημα, η Ανταρκτική και η ανοιχτή θάλασσα είναι ανεπαρκής, διότι εκ πρώτης τουλάχιστον όψεως το ενδιαφέρον για τους χώρους αυτούς μέχρι τώρα εστιάζεται στις αδικοπραξίες και ιδίως στα ατυχήματα και όχι στη διενέργεια συμβάσεων.

Συγγενής προς την παραπάνω άποψη είναι και η θέση ότι η υπογραφή διεθνούς σύμβασης ή η θέσπιση ενιαίων κανόνων ιδιωτικού διεθνούς δικαίου με αντικείμενο το εφαρμοστέο στις μέσω διαδικτύου συναλλαγές δίκαιο, επιλύει ικανοποιητικά το πρόβλημα²⁹⁵. Η συμφωνία όμως τόσων πολλών κρατών επάνω σε ζητήματα, τα οποία σε πολλά κράτη δεν έχουν ακόμη αποκρυσταλλωθεί, φαίνεται να είναι μακρινή προς το παρόν, αν όχι ανέφικτη. Η μέσω διεθνών κανόνων αντιμετώπιση ορισμένων μερικότερων θεμάτων είναι πρόταση που διασπά τη συνολική αντιμετώπιση του θέματος και ευνοεί τον αποσπασματικό χειρισμό του γενικότερου ζητήματος αλλά ελλείπει πιο πρακτικής πρότασης συνιστά ένα πρώτο βήμα.

Ως απάντηση στην ανεπάρκεια των δυνατοτήτων των εννόμων τάξεων να ρυθμίσουν αποτελεσματικά τις διαφορές που ανακύπτουν από τις μέσω διαδικτύου συναλλαγές, προτάθηκε η καταγραφή των κανόνων και των παραδεδεγμένων πρακτικών που έχουν αναπτύχθει στον εξεταζόμενο χώρο και η προσπάθεια συγκρότησης και επεξεργασίας ενός αυτοτελούς συνόλου κανόνων δικαίου που θα ρυθμίζουν τις εν λόγω συναλλαγές. Πρότυπο της πρότασης αυτής αποτελεί η ανεθνική *lex mercatoria*, η οποία αναπτύχθηκε λόγω της ανάγκης αποτελεσματικής αντιμετώπισης ζητημάτων, για τα οποία οι παραδοσιακοί κανόνες συγκρούσεως δικαίων αποδεικνύονταν ανεπαρκείς. Προτείνεται λοιπόν η συγκρότηση μιας *lex cybernetoria* η οποία θα ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των υποκειμένων που με οποιοδήποτε τρόπο μετέχουν στις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Ως μειονέκτημα της άποψης αυτής πρέπει να αναφερθεί το ότι η ταχύτητα των εξελίξεων στο διαδίκτυο είναι τέτοια που τίθεται σε αμφιβολία

²⁹⁴ Α. Γραμματικάκη-Αλεξίου, ο.π., ιδίως σελ. 415 επ. και τις εκεί παραπομπές.

²⁹⁵ Ε. Αλεξανδρίδου, ο.π., σελ. 125.

αν υπάρχει ικανός χρόνος δημιουργίας και παγίωσης συναλλακτικών συνηθειών και παραδεγμένων πρακτικών προς καταγραφή.

Μια άλλη σύλληψη, συγγενική προς την προηγούμενη, ως προς το ποιος θέτει το δίκαιο, βασίζεται στην παραδοχή ότι υπάρχει μια αντιστοιχία μεταξύ των πολιτειών που η κάθε μια εγκαθιδρύει μια έννομη τάξη και των παροχέων (providers), κάθε ένας από τους οποίους έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει κανόνες συμπεριφοράς στους χρήστες που δραστηριοποιούνται μέσω αυτού στο διαδίκτυο. Ο παροχέας ανάγεται έτσι σε υποκείμενο παραγωγής δικαίου, του αναγνωρίζεται μια "οιονεί κυριαρχία" σε τμήμα των συμμετεχόντων στις μέσω διαδικτύου συναλλαγές και η κανονιστική αρμοδιότητα που απορρέει από αυτήν την "οιονεί κυριαρχία". Μάλιστα οι χρήστες, τους οποίους μπορεί ο παροχέας να ελέγξει ονομάστηκαν χάριν παρομοιώσεως "υπήκοοι" του παροχέα. Σύμφωνα με τη θέση αυτή, ο παροχέας μπορεί σε συνεργασία με άλλους παροχείς να επεξεργαστεί και να προωθήσει κώδικες δεοντολογίας και κανόνες καλής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο²⁹⁶. Λόγω της αδιαμφισβήτητης εξουσίας που διαθέτει επί των χρηστών χάρη στην τεχνική του υπεροχή, ο παροχέας μπορεί να επιβάλλει την τήρηση των κανόνων αυτών.

Η θέσπιση κανόνων δικαίου από μη κρατικά όργανα δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο, αντίθετα ανθεί στο χώρο των σωματείων, των εταιριών και γενικότερα των ενώσεων προσώπων, τα οποία εξουσιοδοτούμενα από το νόμο θέτουν τους κανόνες της εσωτερικής λειτουργίας τους. Η βασική ένσταση στην προαναφερθείσα θέση είναι ότι και στον εξεταζόμενο χώρο θα πρόκειται ουσιαστικά για κανόνες εσωτερικής λειτουργίας και πολύ χαμηλής τυπικής ισχύος, οι οποίοι θα λειτουργούν αποτελεσματικά μέχρι το σημείο που δεν τίθεται ζήτημα πρόσκρουσής τους σε υπέρτερους κανόνες της έννομης τάξης, στην οποία θα απευθυνθεί ο ενάγων για αίτηση δικαστικής προστασίας. Δεδομένου μάλιστα ότι τέτοιου είδους κώδικες δεοντολογίας θα γνωστοποιούνται από τους παροχείς στους υποψήφιους χρήστες μάλλον με τη μορφή Γενικών Όρων Συναλλαγών, η ισχύς των κωδικών δεοντολογίας και των άλλων κανόνων συμπεριφοράς που θα προσπαθήσουν να προωθήσουν οι παροχείς θα σχετικοποιείται ολοένα και περισσότερο. Οι κώδικες και οι κανόνες αυτοί θα υπόκεινται αναμφίβολα σε δικαστικό έλεγχο, όπως όλοι οι συμβατικοί όροι και μάλιστα οι όροι στις συμβάσεις προσχωρήσεως, πράγμα που θα λειτουργήσει κατά της ασφάλειας του δικαίου και των συναλλαγών.

Μια πιο ριζική αντιμετώπιση επιχειρείται με την πρόταση κατάργησης του **συνδέσμου του τόπου και της αντικατάστασής του με αυτόν της δραστηριότητας**. Έτσι καταργείται και η έννοια του συνδέσμου με μια έννομη τάξη αφού η τελευταία προϋποθέτει γεωγραφικό τόπο. Προτείνεται δηλαδή η επεξεργασία ξεχωριστών κανόνων για κάθε επαγγελματική ή εμπορική δραστηριότητα, οι οποίοι θα ταιριάζουν στη φύση της δραστηριότητας αυτής και θα έχουν υπερεθνική ισχύ²⁹⁷. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί π.χ. με μια διεθνή σύμβαση, αν δεχθούμε ότι οι κανόνες αυτοί πρέπει να τεθούν από τα κράτη ή με κώδικες δεοντολογίας, αν η παραπάνω δραστηριότητα αναγνωρισθεί στους παροχείς του διαδικτύου. Με τον τρόπο αυτόν οι κατηγορίες των δραστηριοτήτων θα αποτελέσουν το έδαφος μιας νέας έννομης τάξης που θα ισχύει αποκλειστικά για τον κυβερνοχώρο και θα διαπερνά με την παράλληλη ισχύ της τις ήδη υπάρχουσες έννομες τάξεις των πολιτειών.

Η πρόταση αυτή αποτελεί μια πιο εξειδικευμένη επεξεργασία της άποψης για δημιουργία μιας μη εθνικής νομοθεσίας κατά το πρότυπο της *lex mercatoria*. Συνοδεύεται από τα πλεονεκτήματα της άποψης αυτής και από τα μειονεκτήματα της θέσπισης νέων κανόνων δικαίου είτε τίθενται από τα κράτη είτε από τα δραστηριοποιούμενα στο διαδίκτυο υποκείμενα και συγκεκριμένα τους παροχείς, σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν. Επιπλέον υπάρχει το καινοφανές, η ίδια δραστηριότητα να υπόκειται σε διαφορετικούς κανόνες δικαίου ανάλογα με το εάν ασκείται εντός ή εκτός διαδικτύου. Αυτό ίσως να μπορεί να δικαιολογηθεί από την ανάγκη

²⁹⁶ Ο.π. και David R. Johnson and David G. Post, *Law and Borders - The Rise of Law in Cyberspace*, *Stanford Law Review* 1996.1367.

²⁹⁷ David R. Johnson and David G. Post, ο.π. *Οι συγγραφείς διέπονται από τη βούληση πλήρους αποχωρισμού των συναλλαγών μέσω του διαδικτύου από τους γεωγραφικούς τόπους και υποστηρίζουν την επεξεργασία και συγκρότηση ενός ιδιαίτερου συστήματος εννοιών και κανόνων, προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες του διαδικτύου.*

εύρεσης μιας λύσης συμβατής προς τις συναλλαγές μέσω του διαδικτύου και μια τέτοια λύση πιθανόν είναι να περιέχει καινοτόμες, σαν την προαναφερόμενη, προτάσεις.

6.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι ταχύτατοι ρυθμοί ανάπτυξης των ψηφιακών αγορών και η ευρύτατη διάδοση της πληροφορικής τεχνολογίας στις συναλλαγές καθιστούν αυταπόδεικτη τη σημασία των ηλεκτρονικών συμβάσεων στη σύγχρονη εποχή. Παράλληλα, όμως, η ραγδαία αυξανόμενη συχνότητα χρήσης του Διαδικτύου, σε συνδυασμό με την ευχερή προσβασιμότητά του από κάθε είδους χρήστη, μεταβάλλουν άρδην το διαμορφωθέν πεδίο των ηλεκτρονικών συναλλαγών, το οποίο έχει εν πολλοίς ρυθμιστεί ικανοποιητικά από το δίκαιο, θέτοντας νέα ζητήματα προς επίλυση για το σύγχρονο νομικό. Η ηλεκτρονική συναλλακτική επαφή δεν αποτελεί πλέον προνόμιο του επιχειρηματικού κόσμου, περιοριζόμενη σε συμβατικές προκαθορισμένα πλαίσια, όπως στην περίπτωση των δικτυακών συμβάσεων, αλλά παρέχεται ως δυνατότητα σε κάθε διαδικτυακό χρήστη, ανεξαρτήτως της ιδιότητας υπό την οποία ενεργεί, και επιτυγχάνεται αυθόρμητα εκτός του προστατευτικού μανδύα μίας προϋπάρχουσας συμβατικής σχέσης.

Το ζήτημα του εφαρμοστέου δικαίου στις μέσω διαδικτύου συναλλαγές άπτεται δύο γενικότερων ζητημάτων, τα οποία κινούνται σε αντίθετες μεταξύ τους κατευθύνσεις και επηρεάζουν τη διαμόρφωση των απαντήσεων που επιχειρείται να δοθούν. Αφενός προβάλλει η ανάγκη για **ελεύθερη ροή των πληροφοριών** που θα οδηγήσει στην αύξηση των συναλλαγών και της γενικότερης χρήσης του διαδικτύου και θα εισάγει ολοένα και μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού με γοργούς ρυθμούς στην κοινωνία της πληροφορίας. Αφετέρου **η ασφάλεια του δικαίου** και των συναλλαγών και ιδίως η επιταγή για παροχή αποτελεσματικής έννομης προστασίας σε όσους τη χρειάζονται. Οι αντίρροπες αυτές τάσεις και οι αξίες που εμπεριέχουν καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις σκέψεις και τις προτάσεις για τη διαμόρφωση του δικαίου των συναλλαγών μέσω του διαδικτύου.

Η απρόσκοπτη οικονομική δραστηριότητα μέσω του διαδικτύου με τη σημερινή του ή με όποια άλλη μορφή λάβει στο μέλλον είναι μια πραγματικότητα. Η πραγματικότητα αυτή οδηγεί στην αποδυνάμωση των εννόμων τάξεων των επιμέρους πολιτειών και στη διαμόρφωση ενός ειδικότερου δικαίου προσαρμοσμένου στις απαιτήσεις των συναλλαγών μέσω του διαδικτύου και προορισμένου να ρυθμίζει τις συναλλαγές αυτές. Το νέο αυτό δίκαιο είτε θεσπιστεί μέσω ομοίμορφων κανόνων από διεθνείς οργανισμούς είτε επικρατήσει ως εθιμικοί κανόνες δικαίου, πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν θεμελιώδη δικαιώματα και νομικές αξίες που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο αποτελούν αναπόσπαστο πλέον μέρος, "νομικό κεκτημένο" του νομικού πολιτισμού μας, όπως η ελευθερία των συμβάσεων, το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, η προστασία του καταναλωτή κλπ., όπως αυτά νοούνται και προστατεύονται από τα εθνικά συντάγματα, την κοινοτική νομοθεσία και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και όπως εξειδικεύθηκαν από τη νομολογία των δικαστηρίων που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τα οικεία ζητήματα.

Διεθνείς οργανισμοί, κράτη, φορείς, επιχειρήσεις και ιδιώτες θέτουν προτεραιότητα σε νομικά ζητήματα σχετικά με το διαδίκτυο. Μέχρι σήμερα έχουν επιλυθεί αρκετά προβλήματα που συνδέονται με το διαδίκτυο. Οφείλουμε όμως να δώσουμε περισσότερη έμφαση στη διεθνή συνεργασία, στην προστασία των καταναλωτών και στη συνέργεια τεχνολογίας με τη νομική επιστήμη. Η διαφορετική δικαιοκουλτούρα πρέπει να συγκλίνει, ώστε να αποτελέσει κλειδα ενοποίησης με προβολή στον κλάδο του ηλεκτρονικού δικαίου.

Η εξέταση θεμάτων όπως τα ψηφιακά έγγραφα αναδεικνύουν την εκτεταμένη επίδραση της τεχνολογίας στη διαμόρφωση των σύγχρονων συναλλακτικών πρακτικών. Παράλληλα, διαφαίνεται η άρρηκτη σχέση μεταξύ εγγράφου και υπογραφής, η ιδιαιτερότητα χρήσης τους και η τελική αλληλεξάρτησή τους στην ολοκλήρωση του ηλεκτρονικού εγγράφου, ως συστατικού της ηλεκτρονικής δικαιοπραξίας. Ωστόσο, καμία νομοθετική παρέμβαση, όσο λεπτομερώς και εξαντλητικά και εάν επεμβαίνει ρυθμιστικά στον χώρο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ιδίως σε αυτόν του Διαδικτύου, δεν είναι από μόνη της επαρκής ώστε να εξασφαλίσει απολύτως την ασφάλεια και την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών. Για την αποτελεσματική προστασία των δεδομένων αυτών, είναι αναγκαίο οι νομοθετικές ρυθμίσεις να

συνεπικουρούνται και από άλλους παράγοντες που εγγυώνται ότι η αλματώδης εξέλιξη της τεχνολογίας δεν θα καθιστά «γράμμα κενό» τα δικαιώματα των χρηστών του Διαδικτύου.

Για παράδειγμα, είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν νέες τεχνολογικές εφαρμογές, με τις οποίες θα προστατεύεται ο χρήστης του Διαδικτύου, ώστε να έχει ο ίδιος την δυνατότητα να ελέγχει και να καθορίζει τα της συλλογής προσωπικών δεδομένων του, καθορίζοντας λ.χ. ποιος μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτά (π.χ. με εγκατάσταση ειδικών φίλτρων) ή ελέγχοντας ο ίδιος ποιος, σε ποια περίπτωση, και για ποιους λόγους έχει πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα του. Εξίσου σημαντική για την ενδυνάμωση της προστασίας της ιδιωτικότητας είναι και η αυτορρύθμιση του Διαδικτύου, συνιστάμενη στη διαμόρφωση κανόνων αυτοδέσμευσης από τους ίδιους τους χρήστες. Η ανάπτυξη μιας «κουλτούρας» υπεύθυνης χρήσης του Διαδικτύου, σε συμμόρφωση με την οποία κάθε χρήστης αυτοδεσμεύεται να μην διαδίδει εν γνώσει του ή λόγω της άγνοιας του, πληροφορίες προσωπικού χαρακτήρα κάποιου άλλου χρήστη, θα περιόριζε σε μεγάλο βαθμό τους κινδύνους αθέμιτης διείσδυσης τρίτων στην ιδιωτική σφαίρα των χρηστών του Διαδικτύου. Πέρα όμως από τις όποιες διευκολύνσεις που μας παρέχονται σε τεχνολογικό επίπεδο, πρέπει να τονίσουμε ότι η εξελιγμένη τεχνολογία απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις από τους χρήστες, γεγονός που αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα ακόμη για τις απλές ηλεκτρονικές επικοινωνίες και συναλλαγές. Επιπλέον, το κόστος των καινοτομιών επιβαρύνει τον τελικό χρήστη, ο οποίος επωφελείται μεν από τις τεχνολογικές εφαρμογές, χωρίς όμως να εξασφαλίζεται πλήρως όσον αφορά στο απόρρητο των επικοινωνιών, στη διαχείριση των προσωπικών δεδομένων, καθώς και στην πιστότητα των διακινούμενων ηλεκτρονικών δεδομένων.

Οι σύγχρονες τάσεις για την αναμόρφωση του δικαίου αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα. Στόχος αυτών των αλλαγών πρέπει να είναι η ολοκληρωμένη κάλυψη νομικών θεμάτων, όπως εισάγονται από τη διαδικτυακή χρήση. Πρωτεύουσα σημασία θα πρέπει όμως να αποδίδεται όχι στην ποσοτική αναθεώρηση των κλασικών κανόνων δικαίου, όσο κυρίως σε ποιοτικές νομοθετικές παρεμβάσεις με σκοπό την απρόσκοπτη λειτουργία των εννοιών και των θεσμικών λειτουργιών του όλου δικαϊκού συστήματος σε εθνικό, κοινοτικό, αλλά και διεθνές επίπεδο.

Το δίκαιο της πληροφορικής τεχνολογίας πρέπει συνεπώς να βρίσκεται σε **διαρκή εξέλιξη**, να αποβάλλει το στοιχείο της **στατικότητας** και της αργής παραγωγής του, να ακολουθεί κατά πόδας την δυναμική εξέλιξη της τεχνολογίας, ώστε τα συστήματα αυτά που εξελίσσονται με διαφορετικούς ρυθμούς παράλληλα και κάποιες φορές ανταγωνιστικά, να βρουν το σημείο τομής τους που θα τους οδηγήσει στην αρμονική σύμπλευσή τους.

Πάντως η εποχή της διαρκώς εξελισσόμενης τεχνολογίας και της «πανταχού παρούσας» Κοινωνίας της Πληροφορίας επιβάλλει τη διαρκή εγρήγορση της νομοθεσίας και την άμεση ανταπόκρισή του στις εξελίξεις της πληροφορικής, και στο χώρο των κινητών επικοινωνιών, οι οποίες αποσκοπούν στη καλύτερη εξυπηρέτηση του χρήστη και των οικονομικών συμφερόντων των παρόχων, αλλά εγκυμονούν νέους κινδύνους για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και του απόρρητου των επικοινωνιών.

Συμπεραίνει, λοιπόν, κανείς ότι μέσα στο συνεχώς εξελισσόμενο και μεταβαλλόμενο διαδικτυακό περιβάλλον, κάθε **νομοθετικός κανόνας είναι εξ ορισμού προσωρινός και βραχύβιος**. Ο ρυθμός παραγωγής του δικαίου είναι πιο αργός από το ρυθμό προόδου της τεχνολογίας και συχνά οι νομοθετικές ρυθμίσεις αφορούν προηγούμενα στάδια της εξέλιξης των νέων τεχνολογιών. Η ίδια η φύση των νέων τεχνολογιών εξαναγκάζει σε συνεχή **αναθεώρηση** των νομοθετικών ρυθμίσεων.

Χρέος της Πολιτείας είναι να δημιουργήσει το κατάλληλο ρυθμιστικό νομοθετικό πλαίσιο, **διασφαλίζοντας το κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας στις συναλλαγές** και συνακόλουθα να δημιουργήσει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τη δημιουργία και διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών και πολιτών.

Αυτό που πρέπει, πάντως, σαν ακροτελεύτια σκέψη να σημειωθεί είναι ότι είναι τέτοιος ο πλούτος των διακινούμενων στο Διαδίκτυο πληροφοριών και τόσο σημαντικά τα οφέλη που προσφέρει στους χρήστες του Διαδικτύου η συμμετοχή τους στην παγκόσμια κοινωνία της πληροφορίας, ώστε οι κίνδυνοι παραβίασης της ιδιωτικής σφαίρας τους, μετριαζόμενοι από το ισχυρό νομικό πλέγμα προστασίας που περιγράφηκε, να μην φαίνονται ικανοί να αποτρέψουν την εδραίωση του Διαδικτύου ως του πλέον σύγχρονου, προσιτού και αποτελεσματικού μέσου επικοινωνίας στις μέρες μας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α)Κανονισμοί-Οδηγίες²⁹⁸

Παρουσιάζεται κατάλογος των νομικών κειμένων, των οποίων οι διατάξεις ρυθμίζουν θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ηλεκτρονικών συναλλαγών ή γενικότερα έχουν αντίκτυπο σε αυτές.

1. **Κανονισμός (ΕΚ) 45/2001** του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2000 σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών
2. **Οδηγία 97/66/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997 περί επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και προστασίας της ιδιωτικής ζωής στον τηλεπικοινωνιακό τομέα (έχει καταργηθεί και αντικατασταθεί από την 2002/58)
3. **Οδηγία 95/46/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.
4. **Οδηγία 2001/29/ΕΚ** της 22ας Μαΐου 2001 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας.
5. **Οδηγία 96/9/ΕΟΚ** της 11ης Μαρτίου 1996 σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων.
6. **Οδηγία 92/100/ΕΟΚ** του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με το δικαίωμα εκμίσθωσης το δικαίωμα δανεισμού και ορισμένα δικαιώματα συγγενικά προς την πνευματική ιδιοκτησία στον τομέα των προϊόντων της διανοσίας.
7. **Οδηγία 91/250/ΕΟΚ** του Συμβουλίου, της 14ης Μαΐου 1991, για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών
8. **Οδηγία 2005/29/ΕΚ** για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές»)
9. **Οδηγία 2002/65/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2002 της 23ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές και την τροποποίηση των Οδηγιών 1997/7/ΕΚ και 1998/27/ΕΚ
10. **Οδηγία 99/44/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών
11. **Οδηγία 98/27/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών

²⁹⁸ <http://www.ebusinessforum.gr/teams/teamsall/view/index.php?ctn=64&language=el>
(Φυλλάδιο: Ενδεικτικός κατάλογος νομοθεσίας για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές) [

12. **Σύσταση 98/257/EK** της Επιτροπής της 30ής Μαρτίου 1998 σχετικά με τις αρχές που διέπουν τα αρμόδια όργανα για την εξώδικη επίλυση των διαφορών κατανάλωσης
13. **Οδηγία 97/55/EK** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 6ης Οκτωβρίου 1997 για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/EOK σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση προκειμένου να συμπεριληφθεί η συγκριτική διαφήμιση
14. **Οδηγία 93/13/EOK** της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές.
15. **Κανονισμός (ΕΚ) 1654/2005** της Επιτροπής, της 10ης Οκτωβρίου 2005, για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) 874/2004 σχετικά με τη θέσπιση κανόνων πολιτικής δημοσίου συμφέροντος σχετικά με την υλοποίηση και τις λειτουργίες του τομέα ανωτάτου επιπέδου «.eu» και τις αρχές που διέπουν την καταχώριση
16. **Κανονισμός (ΕΚ) 874/2004** της Επιτροπής, της 28ης Απριλίου 2004, για τη θέσπιση κανόνων δημοσίου συμφέροντος σχετικά με την υλοποίηση και τις λειτουργίες του .eu τομέα ανωτάτου επιπέδου και τις αρχές που διέπουν την καταχώριση
17. **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 733/2002** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2002, για την υλοποίηση του .eu τομέα ανωτάτου επιπέδου
18. **Οδηγία 1989/104/EOK** του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1988 για την προστασία των σημάτων
19. **Κανονισμός (ΕΚ) 1937/2004** της Επιτροπής της 9ης Νοεμβρίου 2004 για την τροποποίηση των παραρτημάτων I, II, III και IV του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις
20. **Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001** του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις
21. **Κανονισμός (ΕΚ) 1348/2000** του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί επιδόσεως και κοινοποίησεως στα κράτη μέλη δικαστικών και εξωδίκων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις
22. **Κανονισμός (ΕΚ) 601/2006** της Επιτροπής, της 18ης Απριλίου 2006, για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) 184/2005 όσον αφορά το μορφότυπο και τη διαδικασία διαβίβασης δεδομένων
23. **Κανονισμός (ΕΚ) 2216/2004** της Επιτροπής της 21ης Δεκεμβρίου 2004 σχετικά με τυποποιημένο και ασφαλές σύστημα μητρώων δυνάμει της οδηγίας 2003/87/EK και της απόφασης 280/2004/EK
24. **Απόφαση 2004/387/EK** περί της διαλειτουργικής παροχής πανευρωπαϊκών υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στις δημόσιες διοικήσεις, τις επιχειρήσεις και τους πολίτες (IDABC)
25. **Οδηγία 2004/18/EK** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών
26. **Οδηγία 2003/98/EK** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Νοεμβρίου 2003, για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου Τομέα.
27. **Κανονισμός (ΕΚ) 2560/2001** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 2001 σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ.
28. **Οδηγία 2000/46/EK** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 18ης Σεπτεμβρίου 2000 για την ανάληψη, την άσκηση και την προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος.
29. **Οδηγία 2000/35/EK** για την καταπολέμηση της καθυστέρησης πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές
30. **Σύσταση 97/489/EK** της Επιτροπής, της 30ής Ιουλίου 1997 σχετικά με τις συναλλαγές που γίνονται με μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής και ιδίως όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ του εκδότη και του κατόχου

31. **Οδηγία 97/5/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 1997 για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων
32. Σύσταση 87/598/ΕΟΚ της Επιτροπής της 8ης Δεκεμβρίου 1987 για ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας σε θέματα ηλεκτρονικών πληρωμών.
33. **Οδηγία 2000/31/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά ("Οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο")
34. **Οδηγία 98/84/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Νοεμβρίου 1998 για τη νομική προστασία των υπηρεσιών που βασίζονται ή συνίστανται στην παροχή πρόσβασης υπό όρους.
35. **Απόφαση της Επιτροπής 2002/16/ΕΚ** σχετικά με τις τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες για τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε εκτελούντες επεξεργασία εγκατεστημένους σε τρίτες χώρες, βάσει της οδηγίας 95/46/ΕΚ
36. **Οδηγία 98/48/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Ιουλίου 1998 για την τροποποίηση της οδηγίας 98/34/ΕΚ για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών
37. **Κανονισμός 44/2001/ΕΚ** για τη διεθνή δικαιοδοσία (σε αντικατάσταση της Σύμβασης των Βρυξελλών), άρθρο 23 παρ.2 που αναγνωρίζει το κύρος της ηλεκτρονικής υπογραφής σε συμφωνίες παρέκτασης της διεθνούς δικαιοδοσίας
38. **Απόφαση της Επιτροπής (2001)** για έγκριση ενός παγκοσμίου δικτύου (Identrus) για την πιστοποίηση των ηλεκτρονικών υπογραφών και άλλων συναλλαγών ηλεκτρονικού εμπορίου
39. **Απόφαση 2000/709** της Επιτροπής για τους φορείς ελέγχου και συμμόρφωσης των διατάξεων δημιουργίας της ηλεκτρονικής υπογραφής στους όρους ασφάλειας του Παραρτήματος III της Οδηγίας 99/93/ΕΚ
40. **Οδηγία 1999/93/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 1999 σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές. Απόφαση 2004/641/ΕΚ της επιτροπής της 14ης Σεπτεμβρίου 2004 για την τροποποίηση της απόφασης 2002/627/ΕΚ σχετικά με τη σύσταση της ομάδας ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών για τα δίκτυα και τις υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών
41. **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 460/2004** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2004, για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών
42. **Απόφαση 2002/627/ΕΚ** της επιτροπής της 29ης Ιουλίου 2002 σχετικά με τη σύσταση της ομάδας των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών
43. **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 733/2002** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2002, για την υλοποίηση του .eu τομέα ανωτάτου επιπέδου
44. **Οδηγία 2002/77/ΕΚ** της Επιτροπής της 16ης Σεπτεμβρίου 2002 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών
45. **Οδηγία 2002/22/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την καθολική υπηρεσία και δικαιώματα χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία καθολικής υπηρεσίας)
46. **Οδηγία 2002/21/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία πλαίσιο)
47. **Οδηγία 2002/20/ΕΚ** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την αδειοδότηση)

48. **Οδηγία 2002/19/EK** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους (οδηγία για την πρόσβαση)
49. **Οδηγία 2006/24/EK** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006 για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/58/EK
50. **Οδηγία 2002/58/EK** της 12ης Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες)

Β) Παραδείγματα Συμβάσεων Υπηρεσιών Διαδικτύου

1^ο Παράδειγμα

ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ²⁹⁹

Στ. σήμερα (ημέρα) .../.../200..., οι παρακάτω υπογεγραμμένοι:

1., Πρόεδρος, ενεργών ως νόμιμος εκπρόσωπος του Ιδρύματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 233 του Ν. 3463/2006 (Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων) και

2. Η εταιρεία «Εγκριτος Συμβουλευτική – Εκπαιδευτική Α.Ε.», με έδρα την Αθήνα, οδός Κουρτίδου 7, Τ.Κ. 104 45, Αθήνα, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον που θα αποκαλείται στο εξής «ΠΑΡΟΧΟΣ», συμφωνούμε τα ακόλουθα:

Για την κάλυψη των αναγκών ενημέρωσης και σύννομης εφαρμογής της νομοθεσίας, το Ίδρυμα αποφάσισε με απευθείας ανάθεση, διότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις των παρ. 9 και 10 του άρθρου 209 του Ν. 3463/2006, όπως προστέθηκαν με την παρ. 13 του άρθρου 20 του Ν. 3731/2008, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 83 του Ν. 2362/1995, όσον αφορά τα επιτρεπτά χρηματικά όρια και την αριθμ. 2/45564/0026/31-7-2001 (ΦΕΚ 1066/Β'/10-8-2001) Απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, να εγγραφεί συνδρομητής σε πρότυπη διαδικτυακή βάση δεδομένων και πληροφοριών της ως άνω εταιρείας, η οποία περιλαμβάνει θέματα δαπανών, προμηθειών, εργασιών και μεταφορών των Ο.Τ.Α. και των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η ανάθεση έγινε με την αριθμ. απόφαση του Προέδρου και την αριθμ. απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής σχετικά με τη διάθεση πίστωσης.

Ειδικότερα ισχύουν οι εξής όροι:

ΑΡΘΡΟ 1^ο

Η πρότυπη βάση δεδομένων που είναι εγκατεστημένη στο διαδίκτυο, στη διεύθυνση www.egritos.gr είναι συνδρομητική και θα περιέχει με κατανοητό τρόπο τη σύννομη διαδικασία για τη διενέργεια των προμηθειών, εργασιών και μεταφορών, όλη τη σχετική νομοθεσία, υπουργικές αποφάσεις, εγκυκλίους και διευκρινιστικά έγγραφα, υποδείγματα για όλες τις περιπτώσεις, καθώς και σε εκλαϊκευμένη μορφή τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Ελεγκτικού Συνεδρίου και του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Επίσης, θα περιλαμβάνει ειδικά θέματα που σχετίζονται με τις δαπάνες των Ο.Τ.Α., όπως ανάληψη υποχρεώσεων που δεν προβλέπονται από τη νομοθεσία, δαπάνες για δεξιώσεις, εορτές, εκδηλώσεις, για συμβάσεις μίσθωσης έργου, για δαπάνες μετακίνησης, για μισθώσεις και λοιπά εξειδικευμένα

ζητήματα σχετικά με τα έσοδα, τον προϋπολογισμό, τον απολογισμό και τις δαπάνες των Ο.Τ.Α. και των νομικών τους προσώπων.

ΑΡΘΡΟ 2°

Ο πάροχος εκτός από την υφισταμένη βάση δεδομένων, υποχρεούται να ενημερώνει αυτή έγκαιρα και αξιόπιστα με ότι νεότερο προκύπτει, που επιφέρει αλλαγές, συμπληρώσεις ή τροποποιήσεις στην ισχύουσα νομοθεσία και νομολογία περί προμηθειών, εργασιών και μεταφορών. Επίσης, υποχρεούται να δώσει στο Ίδρυμα ειδικό κωδικό πρόσβασης για την απρόσκοπτη εισαγωγή στη βάση δεδομένων και χρήση των στοιχείων αυτής.

ΑΡΘΡΟ 3°

Η συνολική τιμή συμφωνείται για το ποσό των ευρώ, που θα καταβληθεί στον πάροχο κατά 100% με την υπογραφή της παρούσας σύμβασης και μετά την έκδοση και υποβολή του τιμολογίου παροχής υπηρεσιών προς το Ίδρυμα.

ΑΡΘΡΟ 4°

Ο πάροχος οφείλει με δικές του δαπάνες να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την απρόσκοπτη σύνδεση του Ίδρυματος με τη διαδικτυακή βάση δεδομένων. Επίσης, οφείλει να προνοεί για την απρόσκοπτη λειτουργία της βάσης δεδομένων σε μεγάλες ταχύτητες. Ο πάροχος δεν έχει δικαίωμα να προβάλλει αδυναμία έγκαιρης σύνδεσης με τη βάση δεδομένων, επικαλούμενος τυχόν τεχνικές δυσχέρειες. Σε περίπτωση αδυναμίας σύνδεσης για λόγο που οφείλεται σε υπαιτιότητα του παρόχου, αυτός οφείλει με κάθε πρόσφορο τρόπο (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, CD, εγγράφως, κλπ) να ενημερώνει εγκαίρως το Ίδρυμα για κάθε πιθέμενο ζήτημα. Ο πάροχος δεν ευθύνεται για την προσβασιμότητα, την αργή λήψη των δεδομένων ή τυχόν άλλο πρόβλημα, εφόσον αυτό οφείλεται σε ανεπαρκές τεχνικό εξοπλισμό του Ίδρυματος ή χαμηλής ταχύτητας σύνδεσης στο διαδίκτυο ή σε προβλήματα διαδικτυακής επικοινωνίας.

ΑΡΘΡΟ 5°

Σε περίπτωση αδυναμίας σύνδεσης και μη χρηστικότητας της βάσης δεδομένων, το Ίδρυμα μπορεί να ζητήσει από τον πάροχο την επιστροφή της καταβαλλόμενης δαπάνης, μέχρι του ποσού του υπολειπόμενου χρόνου. Ο πάροχος υποχρεούται να ανταποκριθεί στην απαίτηση του Ίδρυματος και να καταβάλει το αργότερο μέσα σε τριάντα (30) ημέρες το οφειλόμενο ποσό.

ΑΡΘΡΟ 6°

Ο κωδικός πρόσβασης στη διαδικτυακή βάση δεδομένων είναι προσωπικός και αφορά το συγκεκριμένο Ίδρυμα. Το Ίδρυμα οφείλει να μη χορηγεί τον κωδικό πρόσβασης σε άλλους, εκτός των υπαλλήλων του.

ΑΡΘΡΟ 7°

Ο πάροχος εγγυάται το σταθερό και αμετάβλητο της συμφωνημένης στο άρθρο 3 τιμής, ανεξάρτητα αν στο χρονικό διάστημα που ορίζεται ως χρόνος χρήσης, υπάρξουν αυξήσεις από οποιοδήποτε λόγο ή αιτία στην τιμή του συμβατικού τιμολογίου.

ΑΡΘΡΟ 8°

Ο πάροχος βαρύνεται με όλες γενικά τις δαπάνες, φόρους, τέλη, καθώς και κάθε άλλης προβλεπόμενης από νόμο κράτησης.

ΑΡΘΡΟ 9°

Η παρούσα σύμβαση έχει 12μηνη διάρκεια, η οποία αρχίζει από την υπογραφή της και από τα δυο συμβαλλόμενα μέρη.

ΑΡΘΡΟ 10°

Στοιχείο της παρούσας σύμβασης, που θεωρείται ότι αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα και ισχύει με τους υπόλοιπους όρους της, είναι η αριθμ. απόφαση του Προέδρου.

ΑΡΘΡΟ 11°

Η συμβατική δαπάνη προβλέπεται και καλύπτεται από την πίστωση που περιλαμβάνεται στον Κ.Α. 02.00.6451.01 με τίτλο «Συνδρομές σε διαδικτυακές βάσεις δεδομένων», του προϋπολογισμού εξόδων έτους 200...

ΑΡΘΡΟ 12°

Η παρούσα σύμβαση διέπεται από τις διατάξεις του Π.Δ. 28/1980 «περί εκτελέσεως έργων και προμηθειών Ο.Τ.Α.» και του Ν. 3463/2006 «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων».

ΑΡΘΡΟ 13^ο

Η Βάση Δεδομένων έχει ενημερωτικό χαρακτήρα και δε δεσμεύει τον πάροχο για τυχόν αμφισβήτηση της προτεινόμενης διαδικασίας από οποιοδήποτε ελεγκτικό όργανο ή δικαστήριο και γι' αυτό το λόγο η εταιρεία δεν φέρει ευθύνη ή υποχρέωση αποζημίωσης για οποιαδήποτε ζημία ή ηθική βλάβη που ενδεχόμενα προκύψει από τη χρήση της Βάσης.

Το κείμενο της παρούσας σύμβασης αναγνώσθηκε και βεβαιώθηκε από τους δύο συμβαλλόμενους που υπέγραψαν τέσσερα (4) όμοια πρωτότυπα αυτής, από τα οποία τρία (3) παρέμειναν στο Ίδρυμα και ένα (1) έλαβε ο πάροχος.

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο ΠΑΡΟΧΟΣ

2^ο Παράδειγμα

ΣΥΜΒΑΣΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ(στην Κύπρο)³⁰⁰

Οι κάτωθι όροι και προϋποθέσεις θα εφαρμόζονται για την χρήση των υπηρεσιών του Netcy.com, η οποία βρίσκεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.netcy.com.

Χρησιμοποιώντας την ιστοσελίδα οι χρήστες παραχωρούν την συγκατάθεσή τους στους κατωτέρω όρους και προϋποθέσεις. Εάν κάποιος χρήστης δεν συμφωνεί με αυτούς τους όρους και τις προϋποθέσεις, τότε οφείλει να μην προβεί σε χρήση της.

Σε κάθε περίπτωση το Netcy.com επιφυλάσσεται του δικαιώματός της να διακόψει προσωρινά η οριστικά υπηρεσίες χρηστών της εάν κρίνει ότι η λειτουργία τους είναι ζημιογόνα.

Το Netcy.com διατηρεί το δικαίωμα να τροποποιεί ή να ανανεώνει τους όρους και τις προϋποθέσεις συναλλαγών, οποτεδήποτε κρίνει αναγκαίο αναλαμβάνει δε την υποχρέωση να ενημερώνει τους καταναλωτές για οποιαδήποτε αλλαγή μέσω από τις ιστοσελίδες της.

Περιορισμός ευθύνης

Το Netcy.com δεν ευθύνεται έναντι των πελατών/χρηστών για ζημιές που τυχόν προκύψουν από την εκτέλεση ή μη της παραγγελίας τους.

Επίσης επιφυλάσσεται ως προς το χρόνο παράδοσης των προϊόντων / υπηρεσιών στις περιπτώσεις ανωτέρας βίας.

Ευθύνη Χρήστη

Οι χρήστες αποδέχονται ότι δεν θα χρησιμοποιούν τις παροχές του Netcy.com για:

1. Αποστολή, δημοσίευση, αποστολή με e-mail ή μετάδοση με άλλους τρόπους οποιουδήποτε περιεχομένου είναι παράνομο, βλαβερό, απειλητικό, προσβλητικό, ενοχλητικό, συκοφαντικό, δυσφημιστικό, χυδαίο, άσεμνο, λιβελογραφικό αποτελεί παραβίαση του απορρήτου κάποιου άλλου, δείχνει εμπάθεια, ή εκφράζει φυλετικές, εθνικές ή άλλες διακρίσεις.

2. Πρόκληση βλαβών σε ανήλικους με οποιοδήποτε τρόπο.

3. Περιεχόμενα για ενήλικες πορνό, τζόγος και οτιδήποτε άλλο αντιτίθεται στον Κυπριακό νόμο.

4. Αποστολή, δημοσίευση, αποστολή με e-mail ή μετάδοση με άλλους τρόπους οποιουδήποτε περιεχομένου για το οποίο δεν έχετε δικαίωμα μετάδοσης σύμφωνα με την νομοθεσία ή τις συμβατικές ή διαχειριστικές σχέσεις (όπως εσωτερικές πληροφορίες, ιδιοκτησιακές και εμπιστευτικές πληροφορίες που αποκτήθηκαν ή αποκαλύφθηκαν ως μέρος εργασιακών σχέσεων ή που καλύπτονται σε συμφωνίες εμπιστευτικότητας).

5. Αποστολή, δημοσίευση, αποστολή με e-mail ή μετάδοση με άλλους τρόπους οποιουδήποτε περιεχομένου το οποίο παραβιάζει οποιαδήποτε ευρεσιτεχνία, εμπορικό σήμα, εμπορικό μυστικό, πνευματικά δικαιώματα ή άλλα ιδιοκτησιακά δικαιώματα τρίτων.

³⁰⁰ <http://www.netcy.com/el/hosting/termsconditions.html>

6. Αποστολή, δημοσίευση, αποστολή με e-mail ή μετάδοση με άλλους τρόπους οποιουδήποτε υλικού το οποίο περιέχει ιούς λογισμικού ή οποιουδήποτε άλλους κώδικες, αρχεία ή προγράμματα που έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την διακοπή, την πρόκληση βλάβης, την καταστροφή ή τον εξοπλισμό της λειτουργίας οποιουδήποτε λογισμικού ή υλικού υπολογιστών.

7. Ηθελήμενη ή αθέλητη παράβαση της ισχύουσας νομοθεσίας ή των διατάξεων.

8. Παρενόχληση τρίτων με οποιοδήποτε τρόπο.

9. Συλλογή ή αποθήκευση προσωπικών δεδομένων σχετικά με άλλους χρήστες.

10. Διακίνηση πειρατικού λογισμικού, MP3 και ταινιών.

11. Forum με links προς περιεχόμενο για το οποίο δεν έχετε δικαίωμα μετάδοσης σύμφωνα με την νομοθεσία ή τις συμβατικές ή διαχειριστικές σχέσεις.

12. Μετάδοση, αναπαραγωγή streaming video ή audio απευθείας μέσω του λογαριασμού φιλοξενίας τους.

Ασφάλεια

Προσωπική ασφάλεια αποτελεί το password που δίνετε όταν γίνεστε μέλος του www.netcy.com. Για να παρουσιάσουμε οποιοδήποτε προσωπικό σας στοιχείο θα πρέπει πρώτα να δοθεί το όνομα του χρήστη και το password. Για αυτό το λόγο, πρέπει να φυλάσσετε καλά αυτά τα στοιχεία για να μην κινδυνεύσουν να πέσουν σε χέρια τρίτων.

Όλες οι συναλλαγές που πραγματοποιείτε μέσω του www.netcy.com διέπονται από το Διεθνές και Ευρωπαϊκό δίκαιο, που ρυθμίζει θέματα σχετικά με το ηλεκτρονικό εμπόριο καθώς επίσης και από το Νόμο περί προστασίας των καταναλωτών (Ν. 2251/1994), που ρυθμίζει θέματα σχετικά με τις πωλήσεις από απόσταση.

Η Netcy.com αναγνωρίζει τη σημασία του θέματος της ασφαλείας των Προσωπικών Δεδομένων, καθώς και των ηλεκτρονικών συναλλαγών και έχει λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα, με τις πιο σύγχρονες και προηγμένες μεθόδους, ώστε να εξασφαλίζεται η μέγιστη δυνατή ασφάλεια. Όλες οι πληροφορίες, οι οποίες σχετίζονται με τα προσωπικά σας στοιχεία, είναι ασφαλείς και απόρρητες.

Απόρρητο Συναλλαγών

Η τήρηση του απορρήτου θεωρείται αυτονόητη. Οι ίδιες βασικές αρχές που διέπουν τις κλασικές συναλλαγές ισχύουν και στην περίπτωση του e-commerce.

Όλες οι πληροφορίες που διαβιβάζονται από τον πελάτη/συνδρομητή στη Netcy.com είναι εμπιστευτικές και η Netcy.com έχει λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα ώστε να γίνεται χρήση τους μόνο στο μέτρο που αυτό κρίνεται αναγκαίο στο πλαίσιο των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Παραγγελίες

Διεκπεραίωση παραγγελιών-Πολιτική τιμών

Οι αναγραφόμενες τιμές των προϊόντων είναι οι τελικές (δηλαδή συμπεριλαμβάνεται ο ΦΠΑ). Η εταιρία διατηρεί το δικαίωμα μεταβολής των τιμών χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση του πελάτη. Ευνόητο είναι ότι ο πελάτης καταβάλλει πάντοτε το τίμημα το οποίο αναγράφεται στους οικείους τιμοκαταλόγους γι' αυτό το προϊόν ή την υπηρεσία κατά το χρόνο παραγγελίας.

Τρόποι Πληρωμής

Μέσω Πιστωτικής κάρτας

Έχετε την δυνατότητα εξόφλησης των παραγγελιών σας μέσω πιστωτικής κάρτας Visa, Mastercard.

Η χρέωση της πιστωτικής κάρτας πραγματοποιείται αφού προηγηθεί έλεγχος και πιστοποίηση των στοιχείων και της εγκυρότητας της. Ο πελάτης είναι ο μόνος υπεύθυνος για την σωστή καταγραφή και την αλήθεια των στοιχείων της πιστωτικής κάρτας.

Με κατάθεση σε λογαριασμό τραπεζής

Έχετε την δυνατότητα εξόφλησης των παραγγελιών σας μέσω κατάθεσης σε τραπεζικούς λογαριασμούς που σας ανακοινώνονται κατά την παραγγελία σας.

Paypal

Έχετε την δυνατότητα εξόφλησης των παραγγελιών σας μέσω Paypal.

Παράδοση Προϊόντων / Υπηρεσιών

Η κατοχύρωση του ονόματος χώρου και η αγορά πακέτων φιλοξενίας (Hosting), γίνεται άμεσα με την πληρωμή της παραγγελίας. Ο πελάτης/χρήστης και/ή μελλοντικός ιδιοκτήτης των ονομάτων χώρου πρέπει να αναγνώσει, να κατανοήσει και να συμφωνήσει με τον Κανονισμό Διαχείρισης και Εκχώρισης Ονομάτων Χώρου με κατάληξη .com.cy και όλες τις τροποποιήσεις αυτού.

Όροι χρήσης προγράμματος Συνεργατών (Affiliates)

1. Το πρόγραμμα συνεργατών (Affiliates) απευθύνεται σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο διαχειρίζεται ιστοσελίδα και επιθυμεί να διαφημίσει μέσω αυτής την Netcy.com.

2. Από την συμμετοχή στο πρόγραμμα αποκλείονται ιστοσελίδες , που δεν έχουν πραγματικό όνομα χώρου (Domain Name) (π.χ. .tk), που περιλαμβάνουν εν όλω ή εν μέρει πορνογραφικό υλικό, πειρατικού περιεχομένου λογισμικό, μουσική κ.α., είτε επιδεικνύουν link προς τέτοιες ιστοσελίδες με πειρατικό, πορνογραφικό κλπ. περιεχόμενο. που έχουν αθέμιτο, παραπλανητικό περιεχόμενο.

3. Τρόπος διαφήμισης είναι μέσω των συγκεκριμένων banner ή text link, που θα βρει ο υποψήφιος συνεργάτης στον σχετικό πίνακα ελέγχου, είτε θα προμηθευθεί ειδικά με την εταιρία μας μετά από σχετική επικοινωνία, εφ' όσον ο συνεργάτης επιθυμεί custom banner.

4. Δεν επιτρέπεται η διαφήμιση :

κατά κανένα άλλο τρόπο από τους παραπάνω περιγραφόμενους, εφόσον δεν έχει την ρητή έγκριση της εταιρείας, π.χ. με Banner ή κείμενο ή ο,τιδήποτε άλλο.

ιδίως με popup παράθυρα ή μέσω παραπλανητικών συνδέσμων, spamming, posting σε forums.

5. Δεν οφείλεται κανένα αντάλλαγμα στον συνεργάτη, που παραβιάζει κάποιον από τους παραπάνω συμβατικούς όρους, ενώ τυχόν μη εγκεκριμένη διαφήμιση της εταιρείας δεν δημιουργεί αξίωση αμοιβής σε κανέναν ούτε μπορεί να θεωρηθεί ότι εγκρίθηκε σιωπηρά από την εταιρεία καθ' οιονδήποτε τρόπο.

6. Όλες οι σελίδες των συνεργατών ελέγχονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα με σκοπό τη διαπίστωση της τήρησης των κανόνων προβολής της εταιρείας. Ο συνεργάτης έχει υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις υποδείξεις της εταιρείας, διαφορετικά η σύμβαση καταγγέλλεται αζημίως για την εταιρεία.

7. Η έναρξη συνεργασίας ξεκινά με την δημιουργία λογαριασμού επ? ονόματι του συνεργάτη στο σύστημα μας και την αποδοχή των παρόντων όρων .

8. Ο λογαριασμός του αντισυμβαλλόμενου μας συνεργάτη πιστώνεται άμεσα με ποσό αντίστοιχο του 8% της καθαρής αξίας κάθε ολοκληρωμένης αγοράς ενός πακέτου φιλοξενίας από την εταιρεία μας, που πραγματοποίησε επισκέπτης, που συνδέθηκε με την ιστοσελίδα μας μέσω της ιστοσελίδας του συνεργάτη.

9. Η πληρωμή της αμοιβής γίνεται με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό του πελάτη, που υποδεικνύεται από τον ίδιο μαζί με την υποβολή του αιτήματος εξόφλησης από το Control Panel. Αμοιβή του συνεργάτη, που υποβάλλεται προς εξόφληση αργότερα από το πρώτο πενήνθήμερο του κάθε μήνα, εξαργυρώνεται τον αμέσως επόμενο μήνα, ενώ αξίωση του για αμοιβή, εφ' όσον δεν ζητηθεί εντός τρέχοντος μηνός η εξόφλησή της, πιστώνεται αμέσως στον επόμενο μήνα κ.ο.κ. Κάθε εξόφληση επιβαρύνεται με τον ισχύοντα Φ.Π.Α.. Κατώτατο όριο πληρωμής του συνεργάτη είναι τα τριάντα ευρώ (30,00 €).

10. Ο συνεργάτης υποχρεούται στην έκδοση απόδειξης παροχής υπηρεσιών ή τιμολογίου, αναλόγως των υποχρεώσεων, που υπέχει κατά τον ισχύοντα Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (π.δ. 186/1992). Για ιδιώτες συνεργάτες η εταιρία μας εκδίδει απόδειξη δαπάνης.

11. Κάθε συνεργάτης δικαιούται να ζητήσει ανά πάσα στιγμή από την εταιρία την διακοπή του λογαριασμού του, οπότε το τυχόν πιστωτικό υπόλοιπο στον λογαριασμό του γίνεται απαιτητό και εξοφλείται κατά τα ανωτέρω προβλεπόμενα.

12. Η εταιρία μας διατηρεί το δικαίωμα να μεταβάλλει τους όρους χρήσης, αφού ενημερώσει τους συνεργάτες της από το σύστημα ανακοινώσεων που διαθέτει και το οποίο

αποδέχονται με την έναρξη της συμμετοχής στο παρόν πρόγραμμα ως τρόπο ενημέρωσής τους.

Unlimited Bandwidth - Απεριόριστη Κίνηση Δεδομένων

Προσφέρουμε απεριόριστη κίνηση δεδομένων (bandwidth) σε επιλεγμένα πακέτα Shared-Hosting. Η πολιτική μας, προσφοράς απεριόριστης κίνησης δεδομένων (σε επιλεγμένα πακέτα φιλοξενίας) έχει ως στόχο την ισόποση διάθεση κίνησης δεδομένων σε όλους τους λογαριασμούς φιλοξενίας του κάθε Server μας.

Ετσι θα πρέπει να λαμβάνουμε ως βασική προϋπόθεση ότι κανένας λογαριασμός φιλοξενίας δεν μπορεί να προκαλεί οποιοδήποτε εμπόδιο στην διαθέσιμη κίνηση δεδομένων των υπολοίπων.

Για τους λόγους αυτούς, εφαρμογές που έχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις σε αυτόν τον τομέα όπως:

(Adult Sites, Streaming media, VoIP, Net radio, Μεγάλα FTP sites Proxy servers συμπεριελ. TOR, P2P, IRC servers, BitTorrent, NNTP, Majordomo, Mirrors) και παρεμφερή, δεν καλύπτονται από την πολιτική προσφοράς απεριόριστης κίνησης δεδομένων και απαιτείται σύμφωνία από το Netcy.com για την εφαρμογή-χρήση τους.

3^ο Παράδειγμα

Σύμβαση Ανάπτυξης / Βελτίωσης Και Καταχώρησης / Διατήρησης Ιστοσελίδας³⁰¹

Στηντόπος. . . σήμερα την _____, ημέρα _____ μεταξύ, αφ' ενός μεν:

α) Της εταιρίας με την επωνυμία «.» η οποία εδρεύει στοτόπος., οδός αρ. και εκπροσωπείται νόμιμα. (που στο εξής θα καλείται «ΕΤΑΙΡΙΑ»), αφετέρου δε

β) της εταιρίας με την επωνυμία «.» η οποία εδρεύει στο _____, οδός _____ και εκπροσωπείται νόμιμα (που θα καλείται στο εξής «ΠΕΛΑΤΗΣ» και από κοινού με την "ΕΤΑΙΡΙΑ" "ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ" ή "ΤΑ ΜΕΡΗ").

συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαία αποδεκτά τα ακόλουθα:

1. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

Η Εταιρία θα εκτελέσει για τον Πελάτη το έργο ή/και θα παρέχει στον Πελάτη τις υπηρεσίες, και για τους συγκεκριμένους σκοπούς, που αναγράφονται στα Παραρτήματα 1 και _____ της παρούσας σύμβασης. Οποιαδήποτε μεταβολή του είδους, του αριθμού ή/και του περιεχομένου του παρεχομένου έργου ή/και των παρεχομένων υπηρεσιών από το ένα Συμβαλλόμενο Μέρος δεν επιτρέπεται χωρίς προηγούμενη αποδοχή του άλλου Συμβαλλόμενου Μέρους, η οποία θα γίνεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 9 της παρούσας, ή χωρίς νέα έγγραφη συμφωνία των Μερών.

2. ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΜΕΡΩΝ

2.1 Η Εταιρία υποχρεούται:

α) να εκτελέσει το έργο ή/και να παρέχει τις υπηρεσίες που συμφωνούνται με την παρούσα.

β) να ολοκληρώσει την κατασκευή του συμφωνηθέντος έργου, όπως αυτό περιγράφεται στο Παράρτημα 1 και _____ της παρούσας, στο χρονικό διάστημα που περιγράφεται στο Παράρτημα _____ της παρούσας.

Η Εταιρία δηλώνει ρητά ότι θα καταβάλλει κάθε εύλογη προσπάθεια, ώστε να εξασφαλίσει στον Πελάτη την κατά το μέτρο του δυνατού απρόσκοπτη παροχή των συμφωνουμένων υπηρεσιών.

2.2 Ο Πελάτης υποχρεούται στα εξής:

³⁰¹ <http://www.go-online.gr/files/document/31-01-2003/Σύμβαση%20Ανάπτυξης%20Διατήρησης%20Ιστοσελίδας.pdf>

α) να καταβάλλει στην Εταιρία τις χρεώσεις (τιμήματα, αμοιβές, έξοδα) και με τον τρόπο και κατά το χρόνο που αναφέρονται στο Παράρτημα ___ της παρούσας.

Κάθε τροποποίηση των όρων του ως άνω Παραρτήματος από το ένα Συμβαλλόμενο Μέρος δεν επιτρέπεται χωρίς προηγούμενη αποδοχή του άλλου Συμβαλλόμενου Μέρους, η οποία θα γίνεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 9 της παρούσας, ή χωρίς νέα έγγραφη συμφωνία των Μερών.

β) να χορηγήσει στην Εταιρία το απαιτούμενο υλικό, το οποίο περιγράφεται στο Παράρτημα ___ της παρούσας, μέσα σε χρονικό διάστημα και με τον τρόπο που αναγράφεται στο ίδιο ως άνω Παράρτημα. Κάθε καθυστέρηση από τον Πελάτη παραδόσεως του υλικού ή μέρους του υλικού στην Εταιρία θα συνεπάγεται εύλογη καθυστέρηση από την Εταιρία παραδόσεως του συμφωνηθέντος έργου ή έναρξης του χρόνου παροχής των συμφωνουμένων υπηρεσιών. Ο ακριβής χρόνος της ως άνω καθυστέρησης θα γνωστοποιείται

στον Πελάτη κατά τα διαλαμβανόμενα στο άρθρο 9 της παρούσας. Ρητά συμφωνείται ότι σε καμία περίπτωση ο χρόνος καθυστέρησης από τον Πελάτη χορηγήσεως του συνόλου του απαιτούμενου υλικού δεν μπορεί να υπερβεί το χρονικό διάστημα των δύο (2) μηνών.

Τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν ότι ένα μέρος του υλικού ή ολόκληρο το απαιτούμενο υλικό θα χορηγείται από την Εταιρία ή από τρίτους με ευθύνη της Εταιρίας. Η συμφωνία αυτή θα αποτελεί μέρος του ως άνω παραρτήματος.

γ) να αποκτήσει με δική του αποκλειστικά επιβάρυνση τις απαραίτητες άδειες για τη χρήση του περιεχομένου ή/και λογισμικού που ανήκουν σε τρίτους, και ενδεικτικά αυτές που περιγράφονται στο Παράρτημα ___ της παρούσας.

Ειδικότερες υποχρεώσεις των Συμβαλλομένων Μερών αναφέρονται στο Παράρτημα ___

3. ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

Τα Μέρη συμφωνούν ότι η Εταιρία δεν αποκτά κανένα δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας επί του υλικού που χορηγείται από τον Πελάτη, ο δε Πελάτης δεν αποκτά κανένα δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας επί του υλικού που χορηγείται από την Εταιρία ή από τρίτο προμηθευτή της Εταιρίας, συμφώνως προς τα οριζόμενα στο άρθρο 3 παρ. β εδάφιο 2 της παρούσας, εκτός αν άλλως συμφωνηθεί.

Επιπλέον τα Μέρη συμφωνούν ότι ο Πελάτης αποκτά, μετά την παράδοση σ' αυτόν του συμφωνηθέντος έργου και την καταβολή από αυτόν προς την Εταιρία του συνόλου των χρεώσεων που αναφέρονται στο Παράρτημα ___ της παρούσας, το περιουσιακό δικαίωμα επί του Περιεχομένου του έργου, όπως αυτό περιγράφεται στα Παραρτήματα 1 και ___ της παρούσας.

Ρητά συμφωνείται ότι ο Πελάτης δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει το σύνολο ή τμήμα του ως άνω έργου, για διαφορετικούς σκοπούς από αυτούς που περιγράφονται στο Παράρτημα ___ της παρούσας, εκτός αν άλλως συμφωνηθεί με την Εταιρία.

4. ΚΑΘΗΚΟΝ ΕΧΕΜΥΘΕΙΑΣ

Τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν ότι δεν θα κοινοποιήσουν σε τρίτους, παρά μόνο για σκοπούς που σχετίζονται με την παρούσα, οποιαδήποτε πληροφορία που από τη φύση της ή μετά από συμφωνία θεωρείται εμπιστευτική, ενδεικτικά αναφερομένων εγγράφων, αναφορών, λογισμικού, οργανωτικών πληροφοριών, σχεδίων, εικόνων, κινούμενων εικόνων, βίντεο, φωτογραφιών, ηχητικών σημάτων, γραφικών, της ηλεκτρονικής διεύθυνσης του Πελάτη κ.λπ.

5. ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

5.1 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη νομιμοποιούνται πλήρως να υπογράψουν την παρούσα σύμβαση και να εκτελέσουν τους όρους και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή, χωρίς το δικαίωμά τους αυτό να περιορίζεται ή να απαγορεύεται από προηγούμενες συμβάσεις ή συμφωνίες με τρίτους.

5.2 Η Εταιρία δικαιούται να υπογράψει συμφωνίες και να συνάψει συμβάσεις για κατασκευή έργου ή/και να παρέχει υπηρεσίες με το ίδιο ή παρόμοιο περιεχόμενο με αυτό της παρούσας σύμβασως και ιδίως με τα ίδια ή παρόμοια τεχνικά χαρακτηριστικά με αυτά της παρούσας σύμβασως, εγγυάται όμως ότι δεν θα προχωρήσει στη σύναψη συμβάσεων με τρίτους που αντίκεινται στην παρούσα σύμβαση.

5.3 Ο Πελάτης εγγυάται ότι δεν έχει συνάψει με τρίτους συμβάσεις που αντίκεινται στο περιεχόμενο της παρούσας σύμβασης, ούτε πρόκειται να προχωρήσει στη σύναψη με τρίτους τέτοιων συμβάσεων.

5.4 Ο Πελάτης εγγυάται ότι το χορηγούμενο στην Εταιρία υλικό δεν περιέχει ψευδείς ειδήσεις, βεβαιώσεις, ανακοινώσεις και ότι γενικά το περιεχόμενό του ανταποκρίνεται στην αλήθεια.

5.5 Τα Συμβαλλόμενα μέρη εγγυώνται ότι το περιεχόμενο της παρούσας σύμβασης, όπως αναλύεται στα παραρτήματα 1 και ___ της παρούσας, δεν παραβιάζει και δεν πρόκειται να παραβιάσει στο μέλλον οποιαδήποτε δικαιώματα τρίτων, ενδεικτικά αναφερομένων δικαιωμάτων στο σήμα ή/και στην ευρεσιτεχνία, πνευματικών δικαιωμάτων, συγγενικών δικαιωμάτων, εμπορικών μυστικών κλπ.

Ειδικά ο Πελάτης εγγυάται ότι έχει ο ίδιος την κυριότητα ή έχει εξασφαλίσει όλες τις απαραίτητες άδειες για τη χρήση του υλικού που χορηγεί στην Εταιρία, και ότι ως προς το υλικό αυτό δεν παραβιάζει οποιαδήποτε δικαιώματα τρίτων.

Το ίδιο εγγυάται η Εταιρία ως προς το υλικό που τυχόν χορηγεί η ίδια για την εκτέλεση της παρούσας σύμβασης.

5.6 Τα Συμβαλλόμενα Μέρη εγγυώνται ότι το υλικό που χορηγούν για τους σκοπούς της παρούσας σύμβασης δεν προσβάλλει τα χρηστά ήθη ή/και τη δημόσια τάξη.

5.7 Σε περίπτωση που κάποιος από τα Συμβαλλόμενα Μέρη παραβιάσουν κάποιες από τις ως άνω εγγυήσεις ή/και προκύψει οποιαδήποτε εκ των ως άνω παραβιάσεων εκ μέρους οποιουδήποτε εκ των Συμβαλλομένων Μερών, το Μέρος αυτό υποχρεούται να απαλλάξει τον Αντισυμβαλλόμενο του από κάθε ευθύνη για αποζημίωση, έξοδα άμυνας, δικαστικά έξοδα και άλλα έξοδα που προέρχονται από απαιτήσεις τρίτων. Η υποχρέωση αυτή προϋποθέτει ότι ο ως άνω Αντισυμβαλλόμενος θα ειδοποιήσει προσηκόντως το άλλο Συμβαλλόμενο Μέρος για οποιαδήποτε απαίτηση σχετίζεται με τα παραπάνω και ότι θα καταβάλει τη δέουσα επιμέλεια και συνδρομή προς το σκοπό της άμυνας ή της επίτευξης συμβιβασμού.

6. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ - ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ

Αναφορικά με τις υπηρεσίες που αναφέρονται στο παράρτημα ___ της παρούσας, η σύμβαση θα διαρκεί για όσο χρόνο αναγράφεται στο παράρτημα αυτό.

Τουλάχιστον ένα μήνα πριν τη συμβατική λήξη της παρούσας σύμβασης τα Συμβαλλόμενα Μέρη δικαιούνται να αποστείλουν έγγραφη καταγγελία αυτής, κατά τον τρόπο που ορίζεται στο άρθρο 9 της παρούσας, άλλως η παρούσα ανανεώνεται αυτόματα για ένα ακόμα έτος, με καταβολή από τον Πελάτη των αναλόγων χρεώσεων, που περιγράφονται στο Παράρτημα ___ της παρούσας, προσαυξανομένων κατά ποσοστό ___ %.

Όλοι οι όροι της παρούσας σύμβασης συμφωνείται ότι είναι ουσιώδεις και η παράβαση έστω και ενός από αυτούς από ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη παρέχει στο άλλο το δικαίωμα να καταγγείλει την παρούσα με έγγραφη καταγγελία, κατά τον τρόπο που ορίζεται στο άρθρο 9 της παρούσας, τα αποτελέσματα της οποίας θα επέρχονται 5 εργάσιμες ημέρες μετά την επέλευση αυτής στο άλλο συμβαλλόμενο μέρος.

Σε περίπτωση καταγγελίας της παρούσας σύμβασης από οποιαδήποτε από τα Μέρη, α) η Εταιρία υποχρεούται να επιστρέψει, εάν ζητηθεί εγγράφως, το υλικό που ανήκει στον Πελάτη, και

β) ο Πελάτης υποχρεούται να καταβάλει την αναλογία της συμφωνηθείσας αμοιβής που αντιστοιχεί στο στάδιο των εργασιών που έχουν ήδη αποπερατωθεί από την Εταιρία. Σε περίπτωση διαφωνίας, τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα καταβάλουν προσπάθεια συμβιβαστικής επίλυσης της διαφοράς, με την προσφυγή σε ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα.

7. ΥΠΑΙΤΙΟΤΗΤΑ - ΑΝΩΤΕΡΑ ΒΙΑ

Ουδεμία ευθύνη φέρει η Εταιρία α) για περιστατικά που δεν οφείλονται σε δική της υπαιτιότητα ή σε υπαιτιότητα των προστηθέντων αυτής προσώπων, β) για τυχηρά ή περιστατικά ανωτέρας βίας, ενδεικτικά και όχι περιοριστικά αναφερομένων της κακής/πλημμελούς λειτουργίας της ΔΕΗ ή τυχόν άλλης εταιρίας ή οργανισμού ηλεκτροδότησης, του τηλεπικοινωνιακού δικτύου του ΟΤΕ ή άλλης εταιρίας σταθερής ή κινητής τηλεφωνίας, ή τρίτων, η λειτουργία των οποίων συνδέεται άμεσα ή επηρεάζει την απρόσκοπτη παροχή των συμφωνουμένων υπηρεσιών.

8. ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ - ΔΩΣΙΔΙΚΙΑ

Για την επίλυση οποιασδήποτε διαφοράς τυχόν προκύψει από την εφαρμογή της παρούσας συμβάσεως θα εφαρμόζεται το Ελληνικό δίκαιο. Αποκλειστικά αρμόδια για οποιαδήποτε διαφορά προκύψει από την παρούσα ορίζονται τα δικαστήρια της πόλης των Αθηνών.

9. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ - ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Οποιαδήποτε επίδοση/κοινοποίηση εγγράφων με δικαστικό επιμελητή θα γίνεται αποκλειστικά στα αναφερόμενα στην αρχή της παρούσας γραφεία του κάθε Συμβαλλόμενου Μέρους.

Οποιαδήποτε άλλη ανταλλαγή πληροφοριών, αίτημα, αίτηση για μεταβολή όρου της παρούσας ή άλλη αίτηση, θα γνωστοποιείται στο άλλο Συμβαλλόμενο Μέρος με τον/τους τρόπο-ους που αναφέρεται στο Παράρτημα ____ της παρούσας.

Κανένα αίτημα/αίτηση/πληροφορία κ.λπ. γνωστοποιηθέντα από τον Πελάτη στην Εταιρία, συμφώνως προς το ως άνω Παράρτημα, δεν θα θεωρούνται ως τροποποίηση της παρούσας συμβάσεως χωρίς προηγούμενη αποδοχή της Εταιρίας, που θα γνωστοποιείται στον Πελάτη μ' έναν από τους τρόπους που αναφέρονται στο ως άνω Παράρτημα ____. Το αυτό ισχύει για τα αιτήματα/αιτήσεις/πληροφορίες κ.λπ. γνωστοποιηθέντα από την Εταιρία στον Πελάτη, συμφώνως προς το ως άνω Παράρτημα.

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Όλα τα παραρτήματα, αφού υπογραφούν από τα Συμβαλλόμενα Μέρη, προσαρτώνται στην παρούσα σύμβαση και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος αυτής.

11. Η παρούσα σύμβαση υπερισχύει κάθε προηγούμενης συμφωνίας που σχετίζεται με το αντικείμενο της παρούσας.

Σε πίστωση των ανωτέρω συνετάγη η παρούσα και τα παραρτήματα αυτής σε δύο πρωτότυπα και υπεγράφη από τα Μέρη, καθένα από οποία έλαβε από ένα πρωτότυπο.

ΤΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

Για την Εταιρία Για τον Πελάτη

4^ο Παράδειγμα (Συμβάσεις αγοράς διαδικτυακού περιεχομένου)

ΟΡΟΙ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ GMDS³⁰² (General Motors dealer sport)

Ο παρών Διαδικτυακός Τόπος («Διαδικτυακός Τόπος») λειτουργεί από την Adam Opel AG, εταιρεία καταχωρημένη σύμφωνα με τη Νομοθεσία της Γερμανίας, με έδρα στη διεύθυνση Bahnhofsplatz, 65423 Rüsselsheim am Main, Germany εκ μέρους του ομίλου σχετικών εταιρειών που διανέμουν επώνυμα οχήματα Opel στην Ευρώπη («Opel»). Για τους σκοπούς των όρων και διατάξεων του Διαδικτυακού Τόπου, η Opel περιλαμβάνει και τη General Motors Acceptance Corporation και τις σχετικές εταιρείες αυτής.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Παρακαλούμε διαβάστε τους όρους προσεκτικά πριν χρησιμοποιήσετε το Διαδικτυακό Τόπο, καθώς είναι δεσμευτικοί για εσάς. Η χρήση αυτού του Διαδικτυακού Τόπου υποδηλώνει ότι δέχεστε τους παρόντες όρους, ανεξάρτητα αν επιλέγετε να εγγραφείτε στην Opel ή όχι. Αν δεν δέχεστε αυτούς τους όρους, παρακαλούμε μη χρησιμοποιείτε το Διαδικτυακό Τόπο.

Προσβασιμότητα

Η Opel είναι δεσμευμένη να καθιστά τους Διαδικτυακούς Τόπους της προσβάσιμους σε όλους τους χρήστες.

Ειδοποιήσεις

Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο παρόν έχουν σκοπό να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο περιεκτικές και ακριβείς. Παρ' όλα αυτά, διατηρούμε το δικαίωμα να προβούμε σε αλλαγές ανά πάσα στιγμή, χωρίς ειδοποίηση, σε τιμές, χρώματα, υλικά, εξοπλισμό, προδιαγραφές, μοντέλα και διαθεσιμότητα.

³⁰² <http://www.opel.gr/tools/prosopika-dedomena-nomothetiko-plaisio.html>

Κάποιοι από τους συνδέσμους που περιέχονται στο Διαδικτυακό Τόπο, μπορεί να οδηγούν σε ιστοσελίδες που παρέχονται από ανεξάρτητους τρίτους ιδιοκτήτες. Οι πληροφορίες που περιέχονται σε αυτές αποτελούν αποκλειστική ευθύνη των αντίστοιχων ιδιοκτητών τους. Η Opel και οι διαφημιστικές εταιρείες της δεν ελέγχουν ούτε φέρουν ευθύνη για το περιεχόμενο ανεξάρτητων ιστοσελίδων και παρέχουν τους αντίστοιχους συνδέσμους στους επισκέπτες αυτού του Διαδικτυακού Τόπου για λόγους εξυπηρέτησης.

Όροι και Διατάξεις Διαδικτυακού Τόπου Opel

1. Πνευματική Ιδιοκτησία

Όλα τα υλικά στο Διαδικτυακό Τόπο αποτελούν πνευματική ιδιοκτησία της Opel. Τα περιεχόμενα που προσφέρονται στα πλαίσια Κοινής Δημιουργικής (Creative Commons) άδειας θα έχουν αντίστοιχη ταυτοποίηση και η χρήση αυτών διέπεται από τη συγκεκριμένη άδεια. Για όλα τα υπόλοιπα υλικά, απαγορεύεται η αντιγραφή ή αναπαραγωγή, πέραν του βαθμού στον οποίο είναι απαραίτητο για να προβληθούν online. Ωστόσο, μπορείτε να εκτυπώσετε ολόκληρες σελίδες του Διαδικτυακού Τόπου για προσωπική σας χρήση, με βάση τους παρακάτω όρους:

(α) απαγορεύεται η τροποποίηση εγγράφων ή σχετικών γραφικών του Διαδικτυακού Τόπου με οποιοδήποτε τρόπο

(β) απαγορεύεται η χρήση γραφικών του Διαδικτυακού Τόπου ξεχωριστά από το αντίστοιχο κείμενο και

(γ) το copyright και το σήμα κατατεθέν ή άλλα σήματα της Opel θα εμφανίζονται σε όλα τα αντίγραφα.

Παρά τη γενικότητα των παραπάνω, η Opel δικαιούται ανά τακτά διαστήματα να σας δίνει την ευκαιρία να μεταφορτώνετε Ταπετσαρίες, προγράμματα Προφύλαξης Οθόνης και άλλα προγράμματα από το Διαδικτυακό Τόπο. Αυτά τα αρχεία καλύπτονται από αυτούς τους όρους.

Κάθε χρήση αποσπασμάτων του Διαδικτυακού Τόπου ενάντια στους παρόντες όρους και για οποιοδήποτε σκοπό απαγορεύεται. Τα Υλικά σε αυτόν το Διαδικτυακό Τόπο έχουν σαρωθεί και ελεγχθεί σε όλα τα στάδια δημιουργίας τους. Παρά το παραπάνω, η Opel συνιστά να εκτελείτε έλεγχο για ιούς πριν τη χρήση. Η Opel προτείνει επίσης να έχετε ενημερωμένο αντίγραφο ασφαλείας του σκληρού σας δίσκου πριν χρησιμοποιήσετε το λογισμικό. Συμβουλευτείτε το διαχειριστή του δικτύου σας προτού μεταφορτώσετε Υλικά σε υπολογιστή δικτύου.

2. Σύνδεσμοι προς το Διαδικτυακό Τόπο

Αν θέλετε να παρέχετε έναν σύνδεσμο προς το Διαδικτυακό Τόπο, αυτός θα πρέπει να οδηγεί στην αρχική σελίδα της Opel.

3. Πρόσβαση κατά τη διάρκεια επιδιορθώσεων

Παρότι η Opel προσπαθεί να διασφαλίζει ότι ο Διαδικτυακός Τόπος είναι κανονικά διαθέσιμος 24 ώρες την ημέρα, δεν φέρει ευθύνη αν για οποιοδήποτε λόγο ο Διαδικτυακός Τόπος είναι μη διαθέσιμος σε οποιαδήποτε στιγμή ή για οποιαδήποτε περίοδο.

Η πρόσβαση στο Διαδικτυακό Τόπο μπορεί να ανασταλεί προσωρινά και χωρίς ειδοποίηση στην περίπτωση προβλημάτων συστήματος, συντήρησης ή επιδιόρθωσης ή για λόγους που δεν εμπίπτουν στον έλεγχο της Opel.

4. Υλικά και Συμπεριφορά Επισκεπτών

Εκτός από τις πληροφορίες προσωπικής αναγνώρισης, που διέπονται από την πολιτική προστασίας απορρήτου της Opel που περιγράφεται παρακάτω, κάθε υλικό που αποστέλλετε ή αναρτάτε στο Διαδικτυακό Τόπο θα θεωρείται μη εμπιστευτικό και μη αποκλειστικό. Η Opel δεν έχει καμία υποχρέωση αναφορικά με αυτό το υλικό. Η Opel και οι εντολοδόχοι της μπορούν ελεύθερα να αντιγράψουν, αποκαλύπτουν, διανέμουν, ενσωματώνουν και χρησιμοποιούν άλλως τα εν λόγω υλικά και δεδομένα, εικόνες, ήχους, κείμενο και άλλα στοιχεία που ενσωματώνονται σε αυτά, για οποιοδήποτε σκοπό.

Απαγορεύεται να αποστέλλετε ή αναρτάτε σε ή από το Διαδικτυακό Τόπο οποιοδήποτε υλικό:

(α) είναι απειλητικό, δυσφημιστικό, άσεμνο, απρεπές, ανατρεπτικό, προσβλητικό, πορνογραφικό, υβριστικό, πιθανό να προκαλέσει φυλετικό μίσος, ρατσιστικό, απειλητικό,

σκανδαλώδες, εμπρηστικό, βλάσφημο, σε καταπάτηση εχεμύθειας, απορρήτου ή υλικό που μπορεί να προκαλέσει ενόχληση ή προβλήματα ή

(β) για το οποίο δεν έχετε λάβει όλες τις απαραίτητες άδειες και / ή εγκρίσεις ή

(γ) που αποτελεί ή ενθαρρύνει συμπεριφορά που θεωρείται ποινικό αδίκημα, δίνει έναυσμα για αστική ευθύνη ή είναι άλλως αντίθετο στον νόμο ή καταπατά δικαιώματα τρίτων σε οποιαδήποτε χώρα του κόσμου ή

(δ) είναι τεχνικά βλαβερό (συμπεριλαμβάνοντας μεταξύ άλλων ιούς υπολογιστών, λογικές βόμβες, δούρειους ίππους (Trojan horses), σκουλήκια (worms), επιβλαβή στοιχεία, παραποιημένα δεδομένα ή άλλο βλαπτικό λογισμικό ή επιβλαβή δεδομένα).

Απαγορεύεται να κάνετε χρήση του Διαδικτυακού Τόπου με αδόκιμο τρόπο (συμπεριλαμβάνοντας μεταξύ άλλων τις προσπάθειες λαθραίας εισχώρησης [hacking]).

Η OpeI θα συνεργάζεται πλήρως με τις αρχές επιβολής του νόμου ή δικαστικά διατάγματα που ζητούν από αυτήν να αποκαλύψει την ταυτότητα ή να ταυτοποιήσει οποιοδήποτε άτομο αποστέλλει υλικό σε αθέτηση της παραγράφου 4, ενεργώντας στο πλαίσιο της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας.

5. Ακρίβεια Πληροφοριών

Η OpeI θα καταβάλλει κάθε εύλογη προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίσει ότι το περιεχόμενο του Διαδικτυακού Τόπου είναι ακριβές και ενημερωμένο. Ωστόσο, λόγω της φύσης των αποθεμάτων οχημάτων και των αλλαγών που εφαρμόζονται στις προδιαγραφές οχημάτων κατά τη διάρκεια ετήσιων ενημερώσεων κ.λπ., τα προϊόντα που εμφανίζονται στο Διαδικτυακό Τόπο μπορεί να διαφέρουν από τις τελευταίες προδιαγραφές. Μέρος του εξοπλισμού που περιγράφεται ή εμφανίζεται μπορεί επίσης να είναι διαθέσιμο μόνο σε συγκεκριμένες χώρες ή με επιπρόσθετο κόστος. Οι πελάτες θα πρέπει να ελέγχουν τα χαρακτηριστικά των οχημάτων που επιθυμούν, συνομιλώντας με τους λιανοπωλητές στο σημείο παραγγελίας. Η OpeI διατηρεί το δικαίωμα να αλλάξει τις προδιαγραφές των προϊόντων ανά πάσα στιγμή.

Οι επισκέπτες δεν θα πρέπει να βασίζονται στις δηλώσεις που γίνονται στο Διαδικτυακό Τόπο και το υλικό αυτού παρέχεται «ως έχει», χωρίς όρους, εγγυήσεις ή άλλες διατάξεις οποιοδήποτε είδους. Αντίστοιχα, στον μέγιστο βαθμό που επιτρέπεται από τον νόμο, η OpeI σας παρέχει το Διαδικτυακό Τόπο προς χρήση αναφέροντας ότι εξαιρεί κάθε δήλωση, εγγύηση ή άλλους όρους (συμπεριλαμβάνοντας μεταξύ άλλων όρους που υπονοούνται από τον νόμο) τα οποία αφορούν στον παρόντα Διαδικτυακό Τόπο.

6. Ευθύνη

Η OpeI και τα στελέχη, οι διευθυντές, οι υπάλληλοι ή εκπρόσωποί της, δεν αναλαμβάνουν καμία ευθύνη / υπευθυνότητα για οποιοδήποτε βαθμό ή είδος ζημιάς ή απώλειας που μπορεί να προκύψει σε εσάς ή τρίτους (συμπεριλαμβάνοντας μεταξύ άλλων άμεσες, θετικές, ποινικές ή αποθετικές ζημιές ή απώλειες ή απώλειες εισοδήματος, κερδών, υπεραξίας, δεδομένων, συμβάσεων, χρήσης χρημάτων ή απώλειες ή ζημιές που προκύπτουν από ή σχετίζονται με οποιοδήποτε τρόπο με διακοπή λειτουργίας επιχείρησης, σε αδίκημα που συνεπάγεται διεκδίκησης αποζημίωσης (συμπεριλαμβάνοντας μεταξύ άλλων) αμέλεια, σύμβαση ή άλλως) αναφορικά με το Διαδικτυακό Τόπο με οποιονδήποτε τρόπο ή σε σχέση με τη χρήση, αδυναμία χρήσης ή τα αποτελέσματα χρήσης του Διαδικτυακού Τόπου, οποιαδήποτε ιστοσελίδα προς την οποία υπάρχει σύνδεσμος από το Διαδικτυακό Τόπο ή το υλικό αυτών των ιστοσελίδων, συμπεριλαμβάνοντας μεταξύ άλλων απώλειες ή ζημιές λόγω ιών που μπορεί να προσβάλλουν τον εξοπλισμό του υπολογιστή σας, λογισμικό, δεδομένα ή άλλη ιδιοκτησία εξαιτίας της πρόσβασης, χρήσης, περιήγησης στο Διαδικτυακό Τόπο από εσάς ή μεταφόρτωση τυχόν υλικού από το Διαδικτυακό Τόπο ή άλλες ιστοσελίδες προς τις οποίες παρέχονται σύνδεσμοι στο Διαδικτυακό Τόπο. Κανένα σημείο στους παραπάνω όρους δεν εξαιρεί ή περιορίζει την ευθύνη της OpeI σχετικά με:

(α) θάνατο ή τραυματισμό εξαιτίας αμέλειας της OpeI

(β) απάτη ή σκόπιμη παραπλάνηση

(γ) ευθύνη που δεν μπορεί να εξαιρεθεί ή περιοριστεί σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

7. Νομοθεσία και Δικαιοδοσία

Κάθε διένεξη που μπορεί να προκύψει αναφορικά με το Διαδικτυακό Τόπο, επιλύεται από τα δικαστήρια και σύμφωνα με τους νόμους της χώρας όπου εδρεύει η εταιρεία που είναι υπεύθυνη σε τοπικό επίπεδο για τις πωλήσεις Opel.

Πολιτική Προστασίας Απορρήτου

1. Προστασία Δεδομένων

Η Opel σέβεται το απόρρητο κάθε ατόμου που επισκέπτεται το Διαδικτυακό Τόπο. Αυτή η πολιτική αναφέρει τις πληροφορίες που η Opel μπορεί να συλλέξει και αποθηκεύσει και τον τρόπο χρήσης αυτών. Παρακαλούμε διαβάστε προσεκτικά τα παρακάτω για να καταλάβετε τις απόψεις και τις πρακτικές μας, σχετικά με τα προσωπικά σας δεδομένα και πώς τα μεταχειριζόμαστε.

2. Προστασία Δεδομένων

Μπορούμε να συλλέξουμε και να επεξεργαστούμε τα παρακάτω δεδομένα σχετικά με εσάς:

Πληροφορίες που παρέχετε συμπληρώνοντας φόρμες στο Διαδικτυακό Τόπο μας. Στις παραπάνω περιλαμβάνονται πληροφορίες που παρείχατε κατά την εγγραφή σας για χρήση του Διαδικτυακού Τόπου μας, εγγραφή στην υπηρεσία μας, αποστολή υλικών ή αίτηση επιπρόσθετων υπηρεσιών. Μπορούμε επίσης να σας ζητήσουμε πληροφορίες όταν αναφέρετε ένα πρόβλημα στο Διαδικτυακό Τόπο μας.

Αν επικοινωνήσετε μαζί μας, μπορούμε να διατηρήσουμε αρχείο αυτής της επικοινωνίας.

Μπορούμε επίσης να σας ζητήσουμε να συμμετέχετε σε έρευνες που χρησιμοποιούμε για ερευνητικούς σκοπούς.

3. Διευθύνσεις IP και cookies

Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορούμε να συλλέγουμε πληροφορίες για εσάς που δεν είναι ταυτοποιήσιμες σε ατομικό επίπεδο. Μερικά παραδείγματα αυτών των πληροφοριών είναι η διεύθυνση IP σας, ο τύπος προγράμματος περιήγησης στο διαδίκτυο που χρησιμοποιείτε, ο τύπος λειτουργικού συστήματος που χρησιμοποιείτε στον υπολογιστή σας και το όνομα domain του Διαδικτυακού Τόπου από τον οποίο συνδεθήκατε με το Διαδικτυακό Τόπο μας ή διαφήμιση. Αυτά είναι στατιστικά δεδομένα σχετικά με τις ενέργειες και τις συνήθειες περιήγησης των χρηστών μας και δεν ταυτοποιούν προσωπικά οποιοδήποτε άτομο.

Για τον ίδιο λόγο όπως και παραπάνω, όταν εμφανίζετε το Διαδικτυακό Τόπο μας, μπορούμε να αποθηκεύσουμε κάποιες πληροφορίες στον υπολογιστή σας. Αυτές οι πληροφορίες θα έχουν τη μορφή «Cookie» ή παρόμοιου αρχείου και μας βοηθούν με διάφορους τρόπους. Για παράδειγμα, τα Cookies μας επιτρέπουν να διενεργούμε ή να διευκολύνουμε τη διαβίβαση μιας επικοινωνίας μαζί σας. Με τα περισσότερα προγράμματα περιήγησης στο διαδίκτυο, μπορείτε να διαγράψετε τα Cookies από το σκληρό σας δίσκο, να βάλετε φραγή σε όλα ή να δέχεστε ειδοποίηση πριν την αποθήκευση ενός Cookie.

4. Προσωπικά δεδομένα και χρήση τους

Δεν συλλέγουμε πληροφορίες που μπορούν να σας ταυτοποιήσουν (δηλαδή το όνομά σας, τη διεύθυνσή σας, το τηλέφωνο ή το e-mail σας) («Προσωπικά Δεδομένα») εκτός αν μας τα παρέχετε οικειοθελώς. Αν δεν θέλετε να συλλέγονται τα Προσωπικά Δεδομένα σας, παρακαλούμε μην τα υποβάλλετε.

Αν έχετε ήδη υποβάλλει Προσωπικά Δεδομένα σας και θέλετε να αφαιρεθούν από τα αρχεία μας, παρακαλούμε επικοινωνήστε μαζί μας στο e-mail ή το τηλέφωνο που αναφέρονται στο τέλος αυτής της πολιτικής. Θα καταβάλλουμε κάθε εύλογη προσπάθεια για να διαγράψουμε τα στοιχεία σας από το αρχείο μας.

Δεν πουλάμε ποτέ τις πληροφορίες σας σε τρίτους. Οι πληροφορίες σας αποκαλύπτονται μόνο στην Opel, τις θυγατρικές ή σχετιζόμενες εταιρείες της, τους λιανοπωλητές και τις εταιρείες που εργάζονται εκ μέρους της Opel («επιλεγμένα τρίτα μέρη»), τηρώντας τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας.

Θα θέλαμε να χρησιμοποιήσουμε τις πληροφορίες σας για να σας διατηρούμε ενήμερους για νέα προϊόντα, υπάρχοντα προϊόντα, υπηρεσίες, έρευνες αγοράς και ειδικές προσφορές και να αξιολογούμε και να βελτιώνουμε την εξυπηρέτησή σας. Γι' αυτόν τον λόγο, εμείς ή επιλεγμένα τρίτα μέρη ενδέχεται να επικοινωνήσουμε μαζί σας σχετικά με τα παραπάνω Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

[ταχυδρομικά ή τηλεφωνικά], εφόσον αυτό επιτρέπεται από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία και με τη λήψη της προηγούμενης συγκατάθεσής σας, εφόσον αυτό απαιτείται από τη νομοθεσία αυτή.

Αν είστε ήδη πελάτης μας, εμείς ή επιλεγμένα τρίτα μέρη θα επικοινωνούμε μαζί σας μόνο ηλεκτρονικά (μέσω e-mail) για να σας στέλνουμε πληροφορίες σχετικά με τα προϊόντα της Adam Opel AG.

Αν είστε νέος πελάτης, εμείς ή επιλεγμένα τρίτα μέρη θα επικοινωνούμε μαζί σας ηλεκτρονικά μόνο αν έχετε συμφωνήσει για αυτό.

Ανά τακτά διαστήματα, ο Διαδικτυακός Τόπος μας μπορεί να περιέχει συνδέσμους από και προς ιστοσελίδες των λιανοπωλητών, συνεργαζόμενων δικτύων, διαφημιστών και θυγατρικών μας. Αν ακολουθήσετε κάποιον σύνδεσμο σε οποιαδήποτε από αυτές τις ιστοσελίδες, να θυμάστε ότι διαθέτουν δικές τους πολιτικές προστασίας απορρήτου και ότι εμείς δεν αναλαμβάνουμε ευθύνη για αυτές. Παρακαλούμε διαβάστε αυτές τις πολιτικές προτού υποβάλλετε προσωπικά δεδομένα σε αυτές τις ιστοσελίδες.

Μπορούμε να αποκαλύψουμε τα Προσωπικά Δεδομένα σας σε επιλεγμένα τρίτα μέρη, τηρώντας τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας:

Στην περίπτωση που πωλούμε ή αγοράζουμε επιχείρηση ή πάγια. Σε αυτήν την περίπτωση μπορούμε να αποκαλύψουμε τα Προσωπικά Δεδομένα σας στον πιθανό αγοραστή ή πωλητή της εν λόγω επιχείρησης ή των παγίων.

Αν η Opel ή ουσιαστικά όλο το ενεργητικό της αποκτηθεί από τρίτο. Σε αυτήν την περίπτωση, τα προσωπικά δεδομένα που διαθέτει για τους πελάτες της ανήκουν στο μεταφερόμενο ενεργητικό.

Αν έχουμε καθήκον να αποκαλύψουμε ή μοιραστούμε τα προσωπικά σας δεδομένα για να συμμορφωθούμε με οποιαδήποτε νόμική υποχρέωση ή για εφαρμογή ή επιβολή των όρων χρήσης μας και άλλων συμφωνιών καθώς επίσης και για την προστασία των δικαιωμάτων, της ιδιοκτησίας ή της ασφάλειας της Opel, των πελατών μας ή άλλων. Στα παραπάνω περιλαμβάνεται η ανταλλαγή στοιχείων με άλλες εταιρείες και φορείς για προστασία από απάτες και μείωση του πιστωτικού κινδύνου.

5. Πού φυλάσσουμε τα προσωπικά δεδομένα σας

Τα δεδομένα που συλλέγουμε από εσάς μπορούν να μεταφερθούν και να αποθηκευτούν σε προορισμούς εκτός του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου («ΕΟΧ»), τηρώντας τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας. Μπορούν επίσης να επεξεργαστούν από προσωπικό εκτός του ΕΟΧ που εργάζεται για εμάς ή έναν από τους προμηθευτές μας, σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας. Υποβάλλοντας τα προσωπικά σας δεδομένα, συμφωνείτε με αυτή τη μεταφορά, αποθήκευση ή επεξεργασία. Λαμβάνουμε όλα τα απαραίτητα βήματα για να διασφαλίσουμε ότι τα δεδομένα σας μεταχειρίζονται με ασφάλεια και σύμφωνα με την παρούσα πολιτική προστασίας απορρήτου.

Όλες οι πληροφορίες που μας παρέχετε φυλάσσονται στους ασφαλείς διακομιστές μας. Όταν σας έχουμε παραχωρήσει (ή έχετε επιλέξει) κωδικό που σας παρέχει πρόσβαση σε συγκεκριμένα τμήματα του Διαδικτυακού Τόπου μας, είστε υπεύθυνοι για την εμπιστευτικότητα αυτού του κωδικού. Σας συστήνουμε να μην αποκαλύπτετε τον κωδικό σας σε κανέναν.

Δυστυχώς, η αποστολή πληροφοριών μέσω του διαδικτύου δεν είναι απόλυτα ασφαλής. Παρότι καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια για προστασία των προσωπικών σας δεδομένων, δεν μπορούμε να εγγυηθούμε την ασφάλεια δεδομένων που αποστέλλονται στο Διαδικτυακό Τόπο μας και κάθε τέτοια αποστολή γίνεται με δικό σας κίνδυνο. Αφού λάβουμε τις πληροφορίες σας, ακολουθούμε αυστηρές διαδικασίες και χρησιμοποιούμε χαρακτηριστικά ασφαλείας, ώστε να εμποδίζουμε την μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση.

6. Πρόσβαση στα Δεδομένα

Αν έχετε υποβάλλει Προσωπικά Δεδομένα στην Opel και θέλετε να διορθώσετε ή διαγράψετε αυτά τα στοιχεία από τα αρχεία μας ή αν θέλετε να γνωρίζετε ποια Προσωπικά Δεδομένα διαθέτουμε για εσάς, μπορείτε να επικοινωνήσετε με την τοπική εταιρεία εθνικών πωλήσεων Opel (βλ. τον αντίστοιχο διαδικτυακό τόπο για στοιχεία διευθύνσεων). Αν προτιμάτε, μπορείτε να μας στείλετε μια επιστολή ζητώντας αυτές τις πληροφορίες, στον συντονιστή θεμάτων

απορρήτου της Adam Opel AG (E-Mail: datenschutz.AOGmbH@de.opel.com). Θα καταβάλλουμε κάθε εύλογη προσπάθεια για να απαντήσουμε στο αίτημά σας.

7. Αλλαγές στην πολιτική προστασίας απορρήτου μας

Κάθε αλλαγή που ενδέχεται να κάνουμε στην πολιτική προστασίας απορρήτου μας στο μέλλον, θα αναρτάται σε αυτήν τη σελίδα την οποία θα πρέπει να ελέγχετε συχνά για να ενημερώνεστε για διαφοροποιήσεις ή αλλαγές στην πολιτική προστασίας απορρήτου.

8. Επικοινωνία

Αν έχετε απορίες, σχόλια και αιτήματα αναφορικά με την πολιτική προστασίας απορρήτου ή έχετε υποβάλλει Προσωπικά Δεδομένα μέσω του Διαδικτυακού Τύπου και θέλετε να διαγραφούν τα στοιχεία από τα αρχεία μας, παρακαλούμε επικοινωνήστε μαζί μας:

5^ο Παράδειγμα

Εκχώρηση Ονόματος Χώρου .gr³⁰³

1.Εισαγωγή

Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ) , σύμφωνα με τον νόμο Ν.3431/2006 και τις Αποφάσεις της υπ' αριθμό (351/76 της 20/05/2005) και (353/185/17-8-2005), είναι αρμόδια για την εκχώρηση Ονομάτων Χώρου [.gr].Το Ινστιτούτο Πληροφορικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ-ΙΠ) και ειδικότερα το τμήμα Μητρώου Ονομάτων Internet με κατάληξη .gr (GR-Hostmaster), κατόπιν ανοικτού διαγωνισμού που διενήργησε η ΕΕΤΤ, ανέλαβε την τήρηση και την λειτουργία του Μητρώου Ονομάτων του .gr.

Η καταχώρηση ονομάτων με ελληνικούς χαρακτήρες είναι δυνατή από τις 04/07/2005 (07.00 UTC).

Η καταχώρηση Ονομάτων στο σύστημα Μητρώο - Καταχωρητές - Χρήστες γίνεται μέσω των καταχωρητών. Η banet ΑΕ είναι εγκεκριμένος καταχωρητής ονομάτων χώρου .gr βάση απόφασης της ΕΕΤΤ.

Το ανώτατο όριο των τελών καθορίζεται από την ΕΕΤΤ.

2. Οδηγίες Καταχώρησης

Αίτηση καταχώρησης μπορείτε να υποβάλετε μέσω του online συστήματος από την παρούσα ιστοσελίδα ή μπορείτε να στείλετε την έντυπη αίτηση ταχυδρομικά ή μέσω fax.

Πριν υποβάλλετε την αίτηση, μπορείτε να ελέγξετε την διαθεσιμότητα ενός ονόματος μέσω της εφαρμογής Whois.

Για την καλύτερη οργάνωση του [.gr] domain έχουν δημιουργηθεί τα ονόματα δευτέρου επιπέδου :

com.gr (για όσους ασκούν εμπορική δραστηριότητα)

edu.gr (για εκπαιδευτικούς οργανισμούς)

net.gr (για παρόχους υπηρεσιών Διαδικτύου (Internet Service Providers - ISPs) και παρόχους δικτύων)

org.gr (για μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς)

gov.gr (αποκλειστικά για κυβερνητικούς οργανισμούς)

Η καταχώρηση ονομάτων κάτω από τα [com.gr],[edu.gr],[net.gr],[org.gr] για τους χρήστες δεν είναι υποχρεωτική αλλά συνιστάται για λόγους οργάνωσης.

Η διαδικασία για την απόκτηση ενός νέου ονόματος:

Σύμφωνα με την απόφαση 351/76 της 20/05/2005 της ΕΕΤΤ, ο χρήστης που επιθυμεί

την εκχώρηση ενός ονόματος πρέπει να καταθέσει μια αίτηση (ηλεκτρονική ή έντυπη) σε έναν από τους καταχωρητές του Χώρου Ονομάτων με κατάληξη [.gr]. Η banet AE είναι εγκεκριμένος καταχωρητής ονομάτων χώρου .gr βάση απόφασης της ΕΕΤΤ.

Η αίτηση μπορεί να γίνει είτε ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας μας ή μέσω έντυπης αίτησης, την οποία μπορείτε να στείλετε ταχυδρομικά ή μέσω fax. Παράλληλα, μαζί με την αίτηση εκχώρησης ο χρήστης υποχρεούται στην κατάθεση του σχετικού τέλους εκχώρησης, σύμφωνα με τον ισχύοντα τιμοκατάλογο.

Στην περίπτωση που καταθέσετε έντυπη αίτηση, αυτή κατατίθεται εντός μίας εργάσιμης ημέρας με ηλεκτρονικό τρόπο στο Μητρώο, ενώ εάν κάνετε την αίτηση ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας μας, το όνομα που σας ενδιαφέρει καταχωρείται άμεσα.

Μετά την καταχώρηση θα σταλεί στις email διευθύνσεις επικοινωνίας που δηλώνονται σε κάθε αίτηση, τον αριθμό πρωτοκόλλου της αίτησης, όπου αναφέρεται και η ημερομηνία μέχρι λειπού της ώρας.

Ο καταχωρητής δίδει στον καταχωρούμενο αποδεικτικό κατάθεσης της αίτησης με τα παραπάνω στοιχεία.

Το όνομα ελέγχεται αυτόματα από το Μητρώο και εφόσον είναι σύμφωνο με όσα ορίζονται στον Κανονισμό Διαχείρισης και Εκχώρησης Ονομάτων Χώρου [.gr] ενεργοποιείται εντός τριών ωρών. Το αποκλειστικό δικαίωμα επί του ονόματος χώρου δεν αποκτάται με την προσωρινή αυτή ενεργοποίηση.

Η ΕΕΤΤ εξετάζει την αίτηση εντός των προθεσμιών που ορίζονται στον Κανονισμό Διαχείρισης και Εκχώρησης Ονομάτων Χώρου [.gr] και προβαίνει είτε σε εκχώρηση, είτε σε απόρριψή της.

ΠΡΟΣΟΧΗ: Η παραπάνω περιγραφή της διαδικασίας αποτελεί μια απλουστευμένη περιγραφή της διαδικασίας και σε καμία περίπτωση δεν αντικαθιστά την διαδικασία που περιγράφεται στο Άρθρο 11 της απόφασης 351/76 - 20/05/2005 της ΕΕΤΤ.

3. Ανάκληση αίτησης εκχώρησης

Η ανάκληση της αίτησης εκχώρησης ενός ονόματος γίνεται πέντε μέρες μετά την ημερομηνία καταχώρησης, εφόσον δεν έχουν καταβληθεί τα αντίστοιχα τέλη.

4. Λόγοι Απόρριψης Αίτησης Εκχώρησης

Η ΕΕΤΤ απορρίπτει Αίτηση Εκχώρησης Ονόματος Χώρου με κατάληξη .gr, στις εξής, περιοριστικά οριζόμενες περιπτώσεις, που αποτελούν απόλυτους λόγους απόρριψης:

α. Αν το Μεταβλητό Πεδίου Ονόματος Χώρου δευτέρου επιπέδου ταυτίζεται με γεωγραφικό όρο που περιλαμβάνεται στο σχέδιο Καποδίστριας. Γεωγραφικός όρος που περιλαμβάνεται στο σχέδιο Καποδίστριας εκχωρείται μόνο στους αντίστοιχους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με το Παράρτημα Λ της παρούσης. Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει καθόσον αφορά το Μεταβλητό Πεδίο Ονόματος Χώρου τρίτου επιπέδου.

β. Αν το Μεταβλητό Πεδίου Ονόματος Χώρου δευτέρου επιπέδου αποτελεί κωδικό χώρας που περιέχεται στη λίστα ISO 3166-1 του οργανισμού ISO.

γ. Αν το Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr συντίθεται από αλφαριθμητικά στοιχεία τα οποία συνθέτουν σημείο το οποίο αποτελεί λέξη κλειδί στο Διαδίκτυο. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι λέξεις www, email.

δ. Αν το συγκεκριμένο Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr συντίθεται από αλφαριθμητικά στοιχεία τα οποία συνθέτουν σημείο, η Εκχώρηση του οποίου αντίκειται στη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη.

ε. Αν το συγκεκριμένο Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr συντίθεται από αλφαριθμητικά στοιχεία τα οποία συνιστούν σημείο και επίσημα του Ελληνικού κράτους και των λοιπών κρατών που αναφέρονται στο άρθρο 6 τρις της Συμβάσεως των Παρισίων για την Βιομηχανική Ιδιοκτησία, καθώς και σημείο μεγάλης συμβολικής σημασίας, ιδίως θρησκευτικά σύμβολα και λέξεις.

στ. Αν καταθέσει το ίδιο πρόσωπο εκ νέου Αίτηση για Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr το οποίο διαγράφηκε σύμφωνα με το άρθρο 9 της παρούσας στον ίδιο ή άλλο Καταχωρητή, χωρίς να υπάρξει λόγος που να δικαιολογεί αυτή την νέα Αίτηση Εκχώρησης.

ζ. Αν από τα στοιχεία της αίτησης εκχώρησης που υποβάλλεται σύμφωνα με τον Κανονισμό δεν προκύπτει ότι ο Φορέας έχει την ιδιότητα, που αντιστοιχεί σε Φορείς στους οποίους δύνανται να εκχωρηθεί Κοινόχρηστο Όνομα Χώρου σύμφωνα με το Παράρτημα Γ του Κανονισμού, και το οποίο συνθέτει το Μη Μεταβλητό Πεδίο Ονομάτων Χώρου 3ου επιπέδου.

η. Εάν η αίτηση εκχώρησης έγινε με προφανή κακοπιστία.

θ. Σε περίπτωση που ο Καταχωρούμενος έχει συμπληρώσει πλήρως την αίτηση εκχώρησης αλλά δεν έχει προσκομίσει σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 12 στην ΕΕΤΤ στοιχεία από τα οποία προκύπτει η ταυτότητά του.

Σκοπός των διατάξεων 8.1.α, β και γ είναι η αποφυγή εκχώρησης αποκλειστικών δικαιωμάτων η έκταση των οποίων δεν είναι ανάλογη με το σκοπό που δικαιολογεί την Εκχώρησή τους επί Ονομάτων Χώρου με κατάληξη .gr, σύμφωνα με την παρούσα Απόφαση και ο περιορισμός των αποκλειστικών αυτών δικαιωμάτων στο απολύτως προσήκον μέτρο για την εξυπηρέτηση του σκοπού που δικαιολογεί σύμφωνα με την παρούσα Απόφαση, την Εκχώρησή τους επί Ονομάτων Χώρου με κατάληξη .gr.

5. Καταχώρηση Ονομάτων Χώρου [.gr] με Ελληνικούς Χαρακτήρες

Σύμφωνα με την Απόφαση 351/76 (20/05/2005) της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων επιτρέπεται από τις 4 Ιουλίου 2005 (07.00 UTC) η καταχώρηση Ονομάτων Διαδικτύου με Κατάληξη .gr το μεταβλητό μέρος των οποίων αποτελείται από Ελληνικούς χαρακτήρες.

Μια ιδιότητα των καταχωρήσεων Ονομάτων Χώρου [.gr] με Ελληνικούς χαρακτήρες είναι το δικαίωμα του δικαιούχου στην καταχώρηση μιας «Δέσμης (Bundle)» ονομάτων που σχετίζονται με το Όνομα Χώρου [.gr] που υποβλήθηκε για εκχώρηση. Τα ονόματα της δέσμης αυτής διαφέρουν από το αρχικό Όνομα Χώρου μόνο στον τονισμό (επιτρέπονται όλοι οι τονισμένοι χαρακτήρες – Πολυτονικό) ή είναι ομόγραφα του. Ομόγραφα ονόματα λέγονται τα ονόματα τα οποία έχουν οπτική ομοιότητα με το καταχωρημένο όνομα αν και περιέχουν διαφορετικούς χαρακτήρες (π.χ. mera.gr και μέρα .gr αν τα δούμε σε κεφαλαία μορφή).

Τα ονόματα αυτά αποκλείονται από τρίτους και δικαίωμα στην καταχώρηση τους έχει μόνο ο δικαιούχος του Ονόματος Χώρου [.gr] που δημιούργησε την ομάδα (δεσμευμένα ονόματα). Τα ονόματα δεν καταχωρούνται αυτόματα αλλά δίνεται το δικαίωμα στον δικαιούχο να τα ενεργοποιήσει όταν αυτός το επιθυμεί. Η ενεργοποίηση των ονομάτων αυτών γίνεται με απλή αίτηση ενεργοποίησης του δικαιούχου προς τον καταχωρητή του με καταβολή του αντίστοιχου τέλους ενεργοποίησης δεσμευμένου ονόματος.

Τα ονόματα που ανήκουν σε μια δέσμη αυτόματα υπάγονται στους ίδιους εξυπηρετητές ονοματοδοσίας του αρχικού ονόματος με αντίστοιχη εγγραφή στην ζώνη του μητρώου.

Για περισσότερες πληροφορίες για τα Ονόματα Χώρου [.gr] με Ελληνικούς Χαρακτήρες μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μας, να απευθυνθείτε στο τμήμα Μητρώου Ονομάτων του ΙΤΕ-ΙΠ (ηλεκτρονική διεύθυνση hmaster-info@ics.forth.gr) ή στην Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ηλεκτρονική διεύθυνση info@eett.gr, τηλ. 210-6151000).

Ενημέρωση: Τα ονόματα με Ελληνικούς χαρακτήρες υποστηρίζονται άμεσα από πολλούς φυλλομετρητές (browsers). Για να μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν οι χρήστες του Microsoft Internet Explorer (version 6) είναι αναγκαία η εγκατάσταση πρόσθετου λογισμικού. Ενημερωθείτε σχετικά στο <http://support.microsoft.com/?kbid=842848> . Στην έκδοση 7 του Microsoft Internet Explorer τα ονόματα με ελληνικούς χαρακτήρες υποστηρίζονται χωρίς την εγκατάσταση πρόσθετου λογισμικού.

6. Ποια ονόματα δεν εκχωρούνται;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ (Απόφαση ΕΕΤΤ 351/76 - 20/05/2005) ΑΝΥΠΟΣΤΑΤΕΣ ΑΙΤΗΣΕΙΣ - ΟΡΟΙ ΜΗ ΑΠΟΔΟΧΗΣ -ΟΡΟΙ ΔΙΑΓΡΑΦΗΣ

Άρθρο 7

Ανυπόστατες Αιτήσεις

Στις παρακάτω περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις η Αίτηση θεωρείται ανυπόστατη και δεν παράγει κανένα νομικό αποτέλεσμα:

- α) Σε περίπτωση που η Αίτηση δεν είναι πλήρης.
- β) Σε περίπτωση που το Μεταβλητό ή/και το Μη Μεταβλητό πεδίο του Ονόματος Χώρου αντιβαίνει τις διατάξεις των παραγράφων 1,2,3,4 και 5 του άρθρου 3 της παρούσης.
- γ) Κατά το χρόνο υποβολής της Αίτησης έχει ήδη εκχωρηθεί σε άλλο πρόσωπο Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr όμοιο με αυτό που αποτελεί το αντικείμενο της Αίτησης.
- δ) Κατά το χρόνο υποβολής της Αίτησης έχει δεσμευθεί σύμφωνα με την έννοια του παρόντος Κανονισμού σε άλλο πρόσωπο Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr όμοιο με αυτό που αποτελεί το αντικείμενο της Αίτησης.
- ε) Το Μεταβλητό Πεδίο του Ονόματος Χώρου 2ου επιπέδου που αποτελεί αντικείμενο της αίτησης εκχώρησης αποτελεί Κοινόχρηστο Όνομα Χώρου σύμφωνα με το Παράρτημα Γ της παρούσας Απόφασης.
- στ) Το Μεταβλητό Πεδίο του συγκεκριμένου Ονόματος Χώρου με κατάληξη .gr είναι όμοιο με το Μεταβλητό Πεδίο ήδη εκχωρηθέντος Ονόματος Χώρου με κατάληξη .gr, του οποίου το δεύτερο επίπεδο συντίθεται από τους αλφαριθμητικούς χαρακτήρες gov.

Άρθρο 8

Λόγοι Απόρριψης Αίτησης Εκχώρησης

Η ΕΕΤΤ απορρίπτει Αίτηση Εκχώρησης Ονόματος Χώρου με κατάληξη .gr, στις εξής, περιοριστικά οριζόμενες περιπτώσεις, που αποτελούν απόλυτους λόγους απόρριψης:

α. Αν το Μεταβλητό Πεδίο Ονόματος Χώρου δευτέρου επιπέδου ταυτίζεται με γεωγραφικό όρο που περιλαμβάνεται στο σχέδιο Καποδίστριας. Γεωγραφικός όρος που περιλαμβάνεται στο σχέδιο Καποδίστριας εκχωρείται μόνο στους αντίστοιχους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σύμφωνα με το Παράρτημα Λ της παρούσης. Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει καθόσον αφορά το Μεταβλητό Πεδίο Ονόματος Χώρου τρίτου επιπέδου.

ΛΙΣΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ (ελληνική, λατινική μορφή)

β. Αν το Μεταβλητό Πεδίο Ονόματος Χώρου δευτέρου επιπέδου αποτελεί κωδικό χώρας που περιέχεται στη λίστα ISO 3166-1 του οργανισμού ISO.

γ. Αν το Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr συντίθεται από αλφαριθμητικά στοιχεία τα οποία συνθέτουν σημείο το οποίο αποτελεί λέξη κλειδί στο Διαδίκτυο. Ενδεικτικά, αναφέρονται οι λέξεις www, email.

δ. Αν το συγκεκριμένο Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr συντίθεται από αλφαριθμητικά στοιχεία τα οποία συνθέτουν σημείο, η Εκχώρηση του οποίου αντίκειται στη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη.

ε. Αν το συγκεκριμένο Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr συντίθεται από αλφαριθμητικά στοιχεία τα οποία συνιστούν σημείο και επίσημα του Ελληνικού κράτους και των λοιπών κρατών που αναφέρονται στο άρθρο 6 τρις της Συμβάσεως των Παρισίων για την Βιομηχανική Ιδιοκτησία, καθώς και σημείο μεγάλης συμβολικής σημασίας, ιδίως θρησκευτικά σύμβολα και λέξεις.

στ. Αν καταθέσει το ίδιο πρόσωπο εκ νέου Αίτηση για Όνομα Χώρου με κατάληξη .gr το οποίο διαγράφηκε σύμφωνα με το άρθρο 9 της παρούσας στον ίδιο ή άλλο Καταχωρητή, χωρίς να υπάρχει λόγος που να δικαιολογεί αυτή την νέα Αίτηση Εκχώρησης.

ζ. Αν από τα στοιχεία της αίτησης εκχώρησης που υποβάλλεται σύμφωνα με τον Κανονισμό δεν προκύπτει ότι ο Φορέας έχει την ιδιότητα, που αντιστοιχεί σε Φορείς στους οποίους δύναται να εκχωρηθεί Κοινόχρηστο Όνομα Χώρου σύμφωνα με το Παράρτημα Γ του Κανονισμού, και το οποίο συνθέτει το Μη Μεταβλητό Πεδίο Ονομάτων Χώρου 3ου επιπέδου.

η. Εάν η αίτηση εκχώρησης έγινε με προφανή κακοπιστία.

θ. Σε περίπτωση που ο Καταχωρούμενος έχει συμπληρώσει πλήρως την αίτηση

εκχώρησης αλλά δεν έχει προσκομίσει σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 12 στην ΕΕΤΤ στοιχεία από τα οποία προκύπτει η ταυτότητά του.

Σκοπός των διατάξεων 8.1.α, β και γ είναι η αποφυγή εκχώρησης αποκλειστικών δικαιωμάτων η έκταση των οποίων δεν είναι ανάλογη με το σκοπό που δικαιολογεί την Εκχώρησή τους επί Ονομάτων Χώρου με κατάληξη .gr, σύμφωνα με την παρούσα Απόφαση και ο περιορισμός των αποκλειστικών αυτών δικαιωμάτων στο απολύτως προσήκον μέτρο για την εξυπηρέτηση του σκοπού που δικαιολογεί σύμφωνα με την παρούσα Απόφαση, την Εκχώρησή τους επί Ονομάτων Χώρου με κατάληξη .gr

Γ) ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ-ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ-ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ-ΕΙΔΗΣΕΙΣ-ΝΕΑ

Νομολογία-Αποφάσεις-Γνωμοδοτήσεις

Αγγλία ³⁰⁴

Στις **15 Ιανουαρίου 2010** βρετανικό δικαστήριο αθώωσε τον ιδρυτή της ιστοσελίδας Oink. Η ιστοσελίδα αυτή δημιουργήθηκε το 2004 και συνέδεε μέλη τα οποία επιθυμούσαν να ανταλλάξουν μουσικά αρχεία μεταξύ τους. Η ίδια η ιστοσελίδα δεν φιλοξενούσε προστατευόμενο περιεχόμενο, παρείχε μόνο λογισμικό τύπου torrent για να διευκολύνει τα μέλη στις μεταξύ τους συναλλαγές. Η κατηγορία που είχε απευθυνθεί στον ιδρυτή της ήταν συνομωσία για εξαπάτηση, ένα αδίκημα προβλεπόμενο στον αγγλική ποινική νομοθεσία. Ο κατηγορούμενος αντέκρουσε την κατηγορία αυτή καθώς ισχυρίστηκε ότι δεν είχε οικονομικό κίνητρο και με τις δωρεές που γινόταν από τα μέλη εξασφαλιζόνταν το ενοίκιο του διαμεσολαβητή (server) που χρησιμοποιούσαν τα μέλη για τις ανταλλαγές. Εικάζεται ότι η τύχη της υπόθεσης θα ήταν τελείως διαφορετική εάν είχε ακολουθηθεί η αστική οδός της αναζήτησης αποζημίωσης για προσβολή πνευματικής ιδιοκτησίας.

Αυστραλία ³⁰⁵

Στις **4 Φεβρουαρίου 2010** το Ομοσπονδιακό δικαστήριο της Αυστραλίας εξέδωσε απόφαση σχετικά με την υπόθεση Roadshow Films Pty Ltd v. iiNET Limited. Στην υπόθεση αυτή 34 μεγάλες εταιρίες παραγωγοί οπτικοακουστικών έργων στράφηκαν εναντίων του παρόχου iiNET γιατί παρείχε στους συνδρομητές του πρόσβαση σε συστήματα Bit Torrent τα οποία τους επέτρεπαν να «κατεβάζουν» παράνομα ταινίες. Οι παραγωγοί ζήτησαν από τον πάροχο να υιοθετήσει ένα σύστημα κλιμακωτής ανταπόκρισης (graduated response) με διαδοχικές ενημερώσεις πριν τη διακοπή της σύνδεσης των ύποπτων παραβατών χρηστών. Το δικαστήριο όμως απεφάνθη ότι ο πάροχος δεν ήταν υπεύθυνος για τις προσβολές αυτές αφού δεν ενθάρρυνε τους χρήστες να ανταλλάσουν παράνομα ταινίες και ούτε τους παρότρυνε να χρησιμοποιούν τα συστήματα BitTorrent

Αυστρία ³⁰⁶

Στις **14 Ιουλίου 2009** ο Άρειος Πάγος, λαμβάνοντας υπόψη του την απάντηση του ΔΕΚ στο προδικαστικό ερώτημα που είχε υποβάλει (βλ. παρακάτω υπόθεση C-557/07), απέρριψε αίτημα Αυστραλιανού Οργανισμού Συλλογικής Διαχείρισης προς Αυστριακό φορέα παροχής σύνδεσης στο διαδίκτυο να αποκαλύψει την ταυτότητα χρηστών βάσει δυναμικών διευθύνσεων IP οι οποίοι ήταν ύποπτοι για παράνομη ανταλλαγή αρχείων με προστατευόμενο περιεχόμενο. Η απόφαση του σπηρίχτηκε στο γεγονός ότι στο αυστριακό δίκαιο δεν προβλέπεται ρητά η δυνατότητα αποθήκευσης και επεξεργασίας των δεδομένων κίνησης με σκοπό την εξιχνίαση προσβολών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

³⁰⁴ Βλ. σχ. <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?q=5e4570ac-fe57-46c9-a453-e06a7ff049a4>

³⁰⁵ Βλ. <http://www.austlii.edu.au/au/cases/cth/FCA/2010/24.html>

³⁰⁶ βλ.: <http://www.internationallawoffice.com/directory/biography.aspx?q=168f6261-58b1-478f-8efa-0ee708b3fa79>

Βέλγιο

Στις **25 Οκτωβρίου 2008**³⁰⁷ ο βέλγικος φορέας παροχής σύνδεσης Scarlet δικαιώθηκε στην μακροχρόνια διαμάχη του με τον Οργανισμό Συλλογικής Διαχείρισης Sabam που εκπροσωπεί στιχουργούς, συνθέτες και εκδότες ο οποίος είχε πετύχει να αναγνωρίσει το 2001 το δικαστήριο ότι οι φορείς παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών θεωρούνται υπεύθυνοι για το περιεχόμενο που ανταλλάσσουν παράνομα οι χρήστες των υπηρεσιών τους. Το Δικαστήριο διέταξε έπειτα να διενεργηθεί μια έρευνα βάσει της οποίας υποχρεώθηκε τον Ιούνιο του 2007 ο φορέας παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών Scarlet (πρώην Tiscali) να χρησιμοποιήσει τεχνολογικά μέτρα παρεμπόδισης της πρόσβασης στο προστατευόμενο δια του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας περιεχόμενο το οποίο ανταλλάσσονταν μέσα από τα συστήματά P2P. Το πρόστιμο για τη μη συμμόρφωση ορίστηκε στα €2500 ανά ημέρα. Ωστόσο η εταιρία Scarlet ζήτησε από το Δικαστήριο να ακυρωθεί την προσωρινή διαταγή του δικαστηρίου γιατί οι εν λόγω τεχνικές μέθοδοι δεν λειτουργούσαν όπως διαφημιζόνταν και η Δικαιοσύνη έκανε δεκτό το αίτημα αυτό.

Γαλλία³⁰⁸

Υπόθεση Tiscali Media / Dargaud Lombard, Lucky Comics (Cour d'appel de Paris 4ème chambre, section A Arrêt du 7 juin 2006): Στη γαλλική αυτή υπόθεση καταδικάστηκε ο φορέας παροχής υπηρεσίας φιλοξενίας Tiscali για προσβολή πνευματικών δικαιωμάτων λόγω παράνομης αναπαραγωγής κινούμενων σχεδίων σε ιστοσελίδα που φιλοξενούσε. Τα στοιχεία του ιδιοκτήτη της ιστοσελίδας που είχε στη διάθεσή του ο φορέας παροχής υπηρεσίας και τα οποία κοινοποίησε στις αρχές ήταν «όνομα: Κινούμενα, επώνυμο: Σχέδια, διεύθυνση: Κ.Σ» και φυσικά δεν επέτρεπαν την ταυτοποίηση του πραγματικού χρήστη. Το δικαστήριο έκρινε συνεπώς ότι τα στοιχεία αυτά έπρεπε να έχουν τραβήξει την προσοχή του φορέα παροχής υπηρεσίας φιλοξενίας, ο οποίος έστω και εξ αμελείας ήταν υπεύθυνος για την προκληθείσα βλάβη στα δικαιώματα της εταιρίας - δικαιούχου των περιουσιακών δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας επί των κινούμενων σχεδίων.

Στις **24 Σεπτεμβρίου 2008** το εφετείο της Bastia (Γαλλία) έκρινε ένοχο για παραβίαση του νόμου προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας τον ιδιοκτήτη ιστοσελίδας ο οποίος έθετε υπέρ συνδέσμους προς ιστοσελίδες οι οποίες επέτρεπαν την παράνομη τηλεφόρτωση αρχείων με προστατευόμενο υλικό. Το Εφετείο απέρριψε τους ισχυρισμούς του εκκαλούντος ότι καλύπτεται από την ασυλία που παρέχει η οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο στους φορείς παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών διότι εν προκειμένω λειτούργησε ως εκδότης περιεχομένου και όχι ως απλό φορέας παροχής φιλοξενίας.

Δανία³⁰⁹

Υπόθεση allofmp3.com: Στη Δανία τον Οκτώβριο 2006 το Πρωτοβάθμιο δικαστήριο στη Κοπεγχάγη εξέδωσε απόφαση με την οποία διατάσσεται ο πάροχος δικτύου Tele2 να αποκλείσει στους συνδρομητές του την πρόσβαση στο παράνομο ρωσικό μουσικό επιγραμματικό κατάστημα (online music store) **allofmp3.com**.

ΔΕΚ – Υπόθεση C-275/06³¹⁰

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σε σχετική απόφαση του (Απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιανουαρίου 2008, **Productores de Musica de Espana (Promusicae) κατά Telefonica de Espana SAU**) απεφάνθη ότι τα κράτη μέλη επιτρέπεται αλλά δεν επιβάλλεται να ζητήσουν από τους φορείς παροχής υπηρεσιών Internet να αποκαλύψουν προσωπικά δεδομένα στο πλαίσιο αστικής δίκης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο επίσης ανέφερε ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να βεβαιωθούν ότι υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα

³⁰⁷ Βλ. <http://securityandthe.net/2008/10/25/belgian-isp-scores-first-victory-in-p2p-case/>

³⁰⁸ βλ.: http://www.legalis.net/jurisprudence-decision.php3?id_article=1638

³⁰⁹ βλ.: http://www.edri.org/edriagram/number4.21/allmp3_denmark

³¹⁰

Βλ. <http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62006J0275:EN:HTML

ιδιοκτησίας και ιδιωτικής ζωής και ότι οι νόμοι που ψηφίζονται δεν πρέπει να έρχονται σε σύγκρουση με τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

Υπόθεση C-557/07³¹¹

Στις **16 Μαΐου 2009** δημοσιεύθηκε στην Επίσημη εφημερίδα ΕΚ Διάταξη του Δικαστηρίου (όγδοο τμήμα) της 19ης Φεβρουαρίου 2009 κατόπιν αιτήσεως του Oberster Gerichtshof (Αυστρία) για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (υπόθεση LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH κατά Tele2 Telecommunication GmbH) σχετικά με την κοινωνία της πληροφορίας, το δικαίωμα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα, τη διατήρηση και γνωστοποίηση ορισμένων δεδομένων κίνησης, την προστασία του απορρήτου των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και την έννοια του διαμεσολαβητή κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29/EK.

Βάσει αυτής «**Το κοινοτικό δίκαιο**, και ιδίως το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2004/48/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με την επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2002/58/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες), **δεν απαγορεύει στα κράτη μέλη να προβλέπουν υποχρέωση γνωστοποίησης σε τρίτους ιδιώτες προσωπικών δεδομένων κινήσεως προκειμένου αυτοί να ασκήσουν ενώπιον των αστικών δικαστηρίων αγωγές κατά προσβολών του δικαιώματος του δημιουργού. Ωστόσο, το κοινοτικό δίκαιο απαιτεί, κατά τη μεταφορά στο εσωτερικό δίκαιο των οδηγιών 2000/31/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο), 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001, για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας, 2002/58 και 2004/48, τα κράτη μέλη να μεριμνούν ώστε να βασίζονται σε ερμηνεία των εν λόγω οδηγιών που καθιστά δυνατή τη διασφάλιση της ορθής ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων θεμελιωδών δικαιωμάτων που προστατεύει η κοινοτική έννομη τάξη. Περαιτέρω, κατά την εφαρμογή των μέτρων μεταφοράς των οδηγιών αυτών στο εσωτερικό δίκαιο, οι αρχές και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν όχι μόνο να ερμηνεύουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπο σύμφωνο προς τις οδηγίες, αλλά και να μεριμνούν ώστε να μη βασίζονται σε ερμηνεία τους που θα μπορούσε να έλθει σε σύγκρουση με τα εν λόγω θεμελιώδη δικαιώματα ή με τις λοιπές γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, όπως η αρχή της αναλογικότητας.**

Ο φορέας παροχής πρόσβασης, που παρέχει στους χρήστες μόνον πρόσβαση στο Διαδίκτυο χωρίς να προσφέρει άλλες υπηρεσίες, όπως, ιδίως, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, την τηλεφόρτωση ή την υπηρεσία ανταλλαγής αρχείων, ούτε ασκεί κάποιου είδους νομικό ή πραγματικό έλεγχο επί της υπηρεσίας που χρησιμοποιεί ο χρήστης, πρέπει να θεωρηθεί ως **"διαμεσολαβητής"**, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2001/29.»

Η.Π.Α³¹²

Υπόθεση A&M Records v. Napster, 239 F.3d 1004 (9th Cir. 2001): Πρόκειται για την πρώτη υπόθεση σχετικά με την ανταλλαγή αρχείων με τη μέθοδο peer-to-peer case. Στην απόφαση αυτή κρίθηκε ότι η εταιρία παροχής του λογισμικού Napster ήταν υπαίτια προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εκ μέρους των χρηστών του συστήματος ανταλλαγής των αρχείων που προσέφερε επειδή εν γνώσει της ενθάρρυνε και βοήθησε την προσβολή των δικαιωμάτων των εναγόντων. Βασικό κριτήριο για την στοιχειοθέτηση της υπαιτιότητας της ήταν ότι η ίδια αποκόμιζε οικονομικό όφελος και είχε τη δυνατότητα να επιβλέψει τη δραστηριότητα

³¹¹

Βλ

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=C:2009:113:0014:01:EL:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=C:2009:113:0014:01:EL:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=C:2009:113:0014:01:EL:HTML)

³¹² βλ.: http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239_F3d_1004.htm

αυτή. Το δικαστήριο είχε απορρίψει όλους τους ισχυρισμούς της εναγομένης, συμπεριλαμβανομένου και αυτού περί περιορισμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας λόγω εφαρμογής της αρχής της δίκαιης χρήσης (fair use doctrine) που ισχύει στο αγγλοσαξονικό δίκαιο

Υπόθεση MGM v. Grokster, 514 U.S. 913 (2005): ³¹³

Η επόμενη απόφαση σταθμός σχετικά με τις ανταλλαγές αρχείων peer-to-peer case. Σε αυτή το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο των Πολιτειών (ΗΠΑ) έκρινε ότι παρόλο που το σύστημα Grokster χρησιμοποιούταν σε μεγάλη έκταση και για σκοπούς άλλους εκτός της παράνομης ανταλλαγής προστατευόμενων αρχείων παρόλα αυτά ήταν υπεύθυνο για την προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας αφού ενθάρρυνε τους χρήστες του να προβούν στις παράνομες ενέργειες.

Ισπανία ³¹⁴

Απόφαση Ποινικού Δικαστηρίου Βαρκελώνης (δημοσίευση στις 29.08.2008). Για πρώτη φορά στην Ισπανία Δικαστήριο διέταξε την παρεμπόδιση πρόσβασης σε ιστοσελίδα που λειτουργούσε εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα διέταξε την παρεμπόδιση πρόσβασης στο επίμαχο όνομα πεδίου σε όσους χρήστες συνδέονταν στο δίκτυο μέσω server που βρίσκονται στην Ισπανία. Το μέτρο αυτό ελήφθη κατόπιν αιτήματος του δικαιούχου γνωστού σήματος εναντίων των ιδιοκτητών μιας ιστοσελίδας που λειτουργούσε από την Κίνα και πωλούσε παραποιημένα προϊόντα.

Στις **23 Ιουλίου 2008** ³¹⁵ Δικαστήριο της Μαδρίτης, το Madrid Commercial Court Number 7 κατόπιν αίτησης των τηλεοπτικών εταιριών Gestevisión Telecinco, SA and Telecinco Cinema SAU (όλων μαζί γνωστών ως Telecinco) διέταξε τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων εναντίων της υπηρεσίας ανταλλαγής αρχείων με YouTube με ιδιοκτήτρια την αμερικάνικη εταιρία Google. Το Δικαστήριο διέταξε την εταιρία YouTube να αναστείλει την χρήση και να απομακρύνει κάθε τηλεοπτική μετάδοση των εκπομπών και βίντεο κλιπ που ανήκουν στην εταιρία Telecinco από τις ιστοσελίδες youtube.es και youtube.com.

Στις **16 Σεπτεμβρίου 2009** ³¹⁶ το Εφετείο της Murcia εξέδωσε απόφαση σε μια υπόθεση σχετικά με έγκλημα διανοητικής ιδιοκτησίας βάσει του Ισπανικού Ποινικού Κώδικα μέσω δημιουργίας και διαχείρισης της ιστοσελίδας www.elitedivx.com, η οποία παρείχε πρόσβαση στην ανταλλαγή έργων και προγραμμάτων που προστατεύονται με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας. Το δικαστήριο ανακάλεσε προηγούμενη αθωωτική απόφαση ερμηνεύοντας την έννοια του απλού διαμεσολαβητή βάσει της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Καθοριστικός παράγοντας για την απόφαση ήταν τα έσοδα, τα οποία εισέπρατταν μέσω των διαφημίσεων στις επίμαχες τοποθεσίες και τα οποία αποδείκνυαν την κερδοσκοπία της επιχείρησης. Το Δικαστήριο απέφυγε να εκφραστεί σχετικά με τη νομιμότητα της δημιουργίας ιστοσυνδέσμων προς πλατφόρμες παράνομης ανταλλαγής αρχείων.

Ιταλία ³¹⁷

Υπόθεση Mediaset κατά Google και YouTube (δημοσίευση 14 Αυγούστου 2008): Σύμφωνα με δημοσιεύματα στον ιταλικό τύπο, το τηλεοπτικό κανάλι Mediaset στράφηκε

³¹³ βλ.: <http://www.copyright.gov/docs/mgm/index.html>

³¹⁴ βλ.: <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=415ad007-b72a-4fef-ad1a-510d5ec30887>

³¹⁵ βλ.: <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=172104fa-c672-4d8b-aeca-7b262ecc19af>

³¹⁶ βλ.: <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=a0234e04-6ece-4bc9-8826-961c60f4986c>

³¹⁷ βλ.: <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=cf851402-caac-4eb8-bfb7-0f2facea117f>

http://www.themoneytimes.com/articles/20080730/mediaset_v_s_google-id-1031104.html

εναντίων της μηχανής αναζήτησης Google και της διαδικτυακής τοποθεσίας ανταλλαγής βίντεο YouTube αξιώνοντας 500εκ Ευρώ. Η Mediaset ισχυρίζεται ότι η εταιρεία YouTube και η Google προσέβαλαν τα δικαιώματα πνευματικής της ιδιοκτησίας της εταιρίας επί 4,000 οπτικοακουστικών έργων. Η Mediaset επίσης αξιώνει διαφυγόντα κέρδη από διαφημιστικά μηνύματα στο τηλεοπτικό της πρόγραμμα που διατίθενται στο διαδίκτυο. Αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον η εξέλιξη της υπόθεσης που αγγίζει φλέγοντα ζητήματα της ευθύνης των φορέων παροχής διαδικτυακών υπηρεσιών (ISPs).

Κορέα³¹⁸

Στις **26 Νοεμβρίου 2009** το Ανώτατο Δικαστήριο της Κορέας εξέδωσε απόφαση δια της οποίας επικύρωσε απόφαση κατώτερου δικαστηρίου βάσει της οποίας η δημιουργία ενός ιστοσυνδέσμου βάθους 'deep link' ή άλλως απευθείας ιστοσυνδέσμου δεν θεωρείται αναπαραγωγή ή αναμετάδοση κατά το γράμμα του νόμου πνευματικής ιδιοκτησίας της Κορέας συνεπώς η διευκόλυνση δημιουργίας ιστοσυνδέσμων δεν συνιστά προσβολή δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας.

Νορβηγία³¹⁹

Το Νοέμβριο 2009 η Νορβηγική δικαιοσύνη εξέδωσε μια ενδιαφέρουσα απόφαση (υπόθεση Telenor) σχετικά με τη δυνατότητα έκδοσης προσωρινής διαταγής εναντίων παρόχου σύνδεσης στο διαδίκτυο με το επιχείρημα της συμβολής στην προσβολή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας μέσω του διαδικτύου. Οι αιτούντες, μια ομάδα η οποία αποτελείτο από δισκογραφικές εταιρίες, διανομείς ταινιών και παραγωγούς ταινιών και τον νορβηγικό οργανισμό συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων εκτελεστών ΤΟΝΟ, είχαν αιτηθεί την έκδοση προσωρινής διαταγής εναντίων του παρόχου σύνδεσης στο διαδίκτυο Telenor προκειμένου: α) να σταματήσει να καθιστά προσιτό στο κοινό μέσω του διαδικτυακού τόπου του Pirate Bay έργα προστατευόμενα με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας, β) να σταματήσει να συμβάλλει στην αντιγραφή αυτών των έργων μέσω της ίδιας τοποθεσίας και γ) να λάβει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να εμποδίσει τους συνδρομητές του από το να αποκτήσουν πρόσβαση σε μια σειρά από διευθύνσεις IP. Το Νορβηγικό εφετείο επικύρωσε την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου βάσει της οποίας απορρίφθηκε το αίτημα έκδοσης της προσωρινής διαταγής. Το Εφετείο βάσισε την απόφαση του αυτή στο επιχείρημα ότι η νομοθεσία για το ηλεκτρονικό εμπόριο της Νορβηγίας εξαιρεί από την ενδεχόμενη αστική ή ποινική ευθύνη του παρόχους σύνδεσης σε ο,τι αφορά την απλή παροχή πρόσβασης στο διαδίκτυο. Ο νορβηγικός νόμος αναφέρει ότι η εξάλειψη αυτή της ευθύνης δεν θα έπρεπε να εμποδίζει τα αρμόδια δικαστήρια ή τις διοικητικές αρχές να απαιτήσουν επί άλλης νομικής βάσης από έναν πάροχο να σταματήσει μια προσβολή ή να την εμποδίσει. Από μόνο του όμως αυτό το σημείο δεν μπορεί να αποτελέσει τη νόμιμη βάση αποδοχής του αιτήματος έκδοσης προσωρινής διαταγής με το ως άνω περιεχόμενο. Πολλοί σχολιαστές επεσήμαναν το νομοθετικό κενό που υφίσταται για την προστασία των δικαιωμάτων των δικαιούχων πνευματικής ιδιοκτησίας. Το Νορβηγικό Υπουργείο Πολιτιστικών υποθέσεων ήδη εργάζεται επί ενός νομοσχεδίου το οποίο θα εισάγει λεπτομερέστερες διατάξεις σχετικά με την ευθύνη σε περίπτωση συμβολής στην παράνομη ανταλλαγή αρχείων προστατευόμενων με δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας.

Σύμφωνα με δημοσίευμα **στις 15 Μαρτίου 2010**³²⁰ οι ενώσεις των δικαιούχων προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας στη Νορβηγία εγκατέλειψαν τις προσπάθειες να σταματήσει η πρόσβαση στην ιστοσελίδα The Pirate Bay μέσω των νορβηγικών φορέων

³¹⁸ βλ.: <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=a7f9c570-1720-4f93-b500-ff5217c51c12>

³¹⁹ βλ.: http://www.iam-magazine.com/reports/detail.aspx?g=e3b888e4-80a1-4570-91a3-c665fceb833c&utm_source=IAM+Weekly+Email&utm_medium=email&utm_campaign=IAM+Weekly+Email&utm_content=IAM+Weekly+Email+2010-03-24

³²⁰ βλ.: <http://www.thestandard.com/news/2010/03/15/copyright-holders-drop-bid-block-pirate-bay-norway>

<http://nomothesia.ependyseis.gr/eu-law/downloadsDetails.do?action=itemDetails&itemId=154>

παροχής πρόσβασης στο διαδίκτυο. Οι δικαιούχοι εκπροσωπούμενοι από τον οργανισμό συλλογικής διαχείρισης των δικαιωμάτων των ερμηνευτών – εκτελεστών και το νορβηγικό παράρτημα της International Federation of the Phonographic Industry Norway (IFPI Norge) προσπάθησαν δυο φορές δια της δικαστικής οδού να υποχρεώσουν τους παρόχους να «μπλοκάρουν» την πρόσβαση στην τοποθεσία αυτή. Ανεπιτυχώς. Σύμφωνα με την ερμηνεία των δικαστικών αποφάσεων εκ μέρους του, αναγνωρίζεται μεν ότι λαμβάνει χώρα παράνομων ενεργειών μέσω της επίμαχης τοποθεσίας αλλά η απλή παροχή πρόσβασης σε αυτή δεν θεωρείται η ίδια παράνομη ενέργεια. Υπενθυμίζεται ότι η Νορβηγία δεν είναι κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι όμως μέλος στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ).

Ελλάδα³²¹

Στις **29 Ιουνίου 2009** ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. Γεώργιος Σανιδάς εξέδωσε γνωμοδότηση (αρ. πρωτ. 2726, αρ. γνωμ. 9/2009) αναφορικά με την δυνατότητα άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στις διαδικτυακές επικοινωνίες. Συγκεκριμένα ο Εισαγγελέας στην γνωμοδότηση του υποστηρίζει ότι: «1) Το απόρρητο των επικοινωνιών δεν καλύπτει α) την επικοινωνία μέσω του διαδικτύου (Internet) και β) τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας (ονοματεπώνυμο και λοιπά στοιχεία συνδρομητών, αριθμοί τηλεφώνων, χρόνος και τόπος κλήσεως, διάρκεια συνδιάλεξης κ.λ.π.) 2) Οι εισαγγελικές, ανακριτικές και προανακριτικές αρχές, πολύ δε περισσότερο τα Δικαστικά Συμβούλια και τα Δικαστήρια, δικαιούνται να ζητούν από τους παρόχους των υπηρεσιών Επικοινωνίας, μέσω του διαδικτύου (Internet) τα ηλεκτρονικά ίχνη μιας εγκληματικής πράξεως, την ημεροχρονολογία και τα στοιχεία του προσώπου στο οποίο αντιστοιχεί το ηλεκτρονικό ίχνος, από τους λοιπούς δε παρόχους των υπηρεσιών επικοινωνίας τα «εξωτερικά στοιχεία» της επικοινωνίας και ο πάροχος υποχρεούται να τα παραδίδει χωρίς να είναι αναγκαίο να προηγηθεί άδεια κάποιας Αρχής και ίδια της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών. 3) Η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών αλλά και οποιαδήποτε άλλη Ανεξάρτητη Αρχή ούτε νομιμοποιείται ούτε δικαιούται να ελέγξει με οποιονδήποτε τρόπο, αμέσως ή εμμέσως, το εάν η περί άρσεως ή μη του απορρήτου απόφαση των οργάνων της Δικαιοσύνης είναι σύννομη ή όχι. Αυτό κρίνεται από τα ίδια τα όργανα της Δικαιοσύνης. Ούτε όμως περαιτέρω η ρηθείσα Αρχή μπορεί να ελέγξει τους παρόχους υπηρεσιών επικοινωνίας για τη, σε κάθε περίπτωση, συμμόρφωση τους προς τις αποφάσεις των οργάνων της Δικαιοσύνης. Εάν πράξει τούτο ενεργεί καθ' υπέρβαση της δικαιοδοσίας της».

Δια του υπ' αριθμ. πρωτ. 1604 από 13 Ιουλίου 2009 εγγράφου της Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) ζητήθηκαν από την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου³²² διευκρινίσεις επί της ως άνω γνωμοδότησης του κ. Σανιδά. Δια της υπ' αριθμ. 12/29/09/2009³²² γνωμοδότησης του ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου Ιωάννης Τέντες παρέιχε τις αιτούμενες διευκρινήσεις. Στην επιστολή του αυτή ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου υπερασπίσθηκε των θέσεων της επίμαχης αρχικής γνωμοδότησης απαντώντας στα νομικά επιχειρήματα που είχε αντιτάξει η ΑΔΑΕ.

ΜΠρΑθ. 1963/2004

Η συγκεκριμένη απόφαση ασχολείται με το θέμα των ηλεκτρονικών εγγράφων, ιδίως του ηλεκτρονικού μηνύματος αλληλογραφίας.³²³ Δυστυχώς δεν έχει ληφθεί υπόψη η νομοθεσία περί ηλεκτρονικών υπογραφών, όπως αυτή είχε νωρίτερα τεθεί σε ισχύ με το Π.Δ. 150/2001. Εδώ θα παρουσιαστεί η απόφαση, με έμφαση στο ζήτημα του τύπου του ηλεκτρονικού εγγράφου, υπό το πρίσμα του σύγχρονου πλέον νομοθετικού πλαισίου.

Ήδη στο σκεπτικό της απόφασης δίνεται ορισμός του ηλεκτρονικού εγγράφου: «ως ηλεκτρονικό έγγραφο θεωρείται το σύνολο των εγγραφών δεδομένων στο μαγνητικό δίσκο

³²¹ Το πλήρες κείμενο της γνωμοδότησης του κ. Σανιδά μπορείτε να το βρείτε στο σύνδεσμο http://www.opi.gr/opifiles/cprght_infr_inet/gnom_s.pdf

³²² Το πλήρες κείμενο της γνωμοδότησης Τέντε είναι διαθέσιμο στο σύνδεσμο http://www.opi.gr/opifiles/cprght_infr_inet/gnom_t.pdf

³²³ Το κείμενο της απόφασης αντλήθηκε από το site του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών: www.dsa.gr. Επίσης βλ. ΝοΒ 2005, 1637 επ.

ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, τα οποία αφού γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα επεξεργασίας, αποτυπώνονται με βάση τις εντολές του προγράμματος, κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο, είτε στην οθόνη του μηχανήματος, είτε στον προσαρμοσμένο εκτυπωτή του.»³²⁴ Από τον περιγραφικό αυτό ορισμό συνάγεται η κρίσιμη συμβολή της τεχνολογίας στη δημιουργία του ηλεκτρονικού εγγράφου και στην υπόστασή του. Σε συνδυασμό όμως και με τη μη ύπαρξη νομοθετικού ορισμού για τα έγγραφα,³²⁵ θα πρέπει να τονισθεί ότι η αξία τους ουσιαστική και δικονομική εξαρτάται από την υπογραφή που τα συνοδεύει.

Ο κεντρικός ρόλος της υπογραφής επί του εγγράφου το ρυθμίζει και το διαβαθμίζει περαιτέρω. Εκ πρώτης κατά το Π.Δ. το ηλεκτρονικό έγγραφο το οποίο φέρει την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή επέχει θέση ιδιωτικού εγγράφου, αυτό διότι η υπογραφή του το συνδέει άμεσα και αποκλειστικά με τον εκδότη του, και πιστοποιεί το αναλλοίωτο του περιεχομένου του.

Σε αυτό το νομοθετικό πλαίσιο λοιπόν το μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δεν έχει υπόσταση ιδιωτικού εγγράφου, ακριβώς λόγω έλλειψης της προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής. Η οποιαδήποτε σκέψη περί αντιστοιχίας ηλεκτρονικής διεύθυνσης αλληλογραφίας και προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής αποκλείεται ρητά. Όμως, αποκλείεται παράλληλα και η έννοια της απλής ηλεκτρονικής υπογραφής για τα e-mail. Αυτό συμβαίνει γιατί και σε αυτή την περίπτωση δεν συναντάμε τα χαρακτηριστικά της υπογραφής του άρθρου 2 στοιχείο 1 Π.Δ. 150/2001. Επομένως, το έγγραφο της υπό κρίση απόφασης εξομοιώνεται με το ανυπόγραφο χάρτινο ιδιωτικό έγγραφο. Η περιεχόμενη δήλωση βουλήσεως στο ηλεκτρονικό μήνυμα αλληλογραφίας δεν θα έπρεπε σε καμία περίπτωση να ληφθεί υπόψη από το δικαστήριο, επειδή δεν πληροί τις προϋποθέσεις των άρθρων 160 ΑΚ και 3 Π.Δ. 150/2001. Θεωρείται ως ανυπόστατη και απολύτως μη δεσμευτική για τον παραλήπτη της.

Σύμφωνα με την **Απόφαση 22/2006** της ΑΠΠΧ, η εταιρία παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, συμπεριέλαβε τα προσωπικά στοιχεία του προσφεύγοντος σε τηλεφωνικό κατάλογο, χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεσή του, αν και είχε ζητήσει με αίτηση προς το φορέα παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών η σύνδεσή του να είναι μη ανακινώσιμη (www.dpa.gr).

Απόφαση 23/2009 της ΑΠΠΧ (www.dpa.gr). Δε νοείται να επιχειρήσει κάποιος συγκεντρωτικές ενέργειες συλλογής ή και απόκτησης (μεταβίβασης αρχείου) δεδομένων, χωρίς καθορισμένο εξαρχής σκοπό, παρά μόνο για να υπάρχουν αποθηκευμένα στο σύστημα. Στο πλαίσιο αυτό, οι τεχνικές τύπου data mining (εξόρυξης δεδομένων) αποκλείονται για προσωπικά δεδομένα, αφού η ίδια η φύση τους (εξόρυξη δεδομένων από διαφορετικές βάσεις δεδομένων) δε συμφωνεί με την αρχή της νομιμότητας του σκοπού και του τρόπου επεξεργασίας (**Απόφαση ΑΠΠΧ 19/2002**) (www.dpa.gr).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση εταιρίας η οποία πραγματοποιούσε συλλογή διευθύνσεων από ιστοσελίδες, όπου το υποκείμενο των δεδομένων είχε ανακοινώσει τα στοιχεία του για τελείως διαφορετικό σκοπό, όπως την αποστολή μηνυμάτων επικοινωνίας για προσωπικούς σκοπούς ή για τη συμμετοχή του σε ομάδες συζήτησης. Το αυτόματο λογισμικό της εταιρίας είχε ρυθμιστεί ώστε να μην κάνει καμία διάκριση των διευθύνσεων που συλλέγει με κριτήριο το σκοπό της δημοσίευσής τους, συλλέγοντας όλα τα στοιχεία που συναντά. Επομένως, οι διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δε συλλέχθηκαν με τρόπο θεμιτό και νόμιμο, για καθορισμένους και νόμιμους σκοπούς και δεν υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία εν όψει των σκοπών αυτών.

Ειδήσεις-Νέα

³²⁴ Το κείμενο εντός εισαγωγικών αποτελεί απόσπασμα της απόφασης ΜΠΡΑΘ 1963/2004.

³²⁵ Σημειώνεται ότι τόσο στις κοινοτικές Οδηγίες για τις ηλεκτρονικές υπογραφές και το ηλεκτρονικό εμπόριο, όσο και στα αντίστοιχα νομοθετικά κείμενα ενσωμάτωσής τους δεν απαντάται ορισμός του ηλεκτρονικού εγγράφου, μολονότι παρατίθενται σειρά ορισμών άλλων εννοιών.

ΗΠΑ: Υπουργείο Δικαιοσύνης εναντίον Google³²⁶

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ συνέστησε σε δικαστήριο της Νέας Υόρκης, που θα συνεδριάσει στις αρχές Οκτώβρη, να απορρίψει τη συμφωνία που θα επιτρέψει στη Google να ψηφιοποιήσει εκατομμύρια βιβλία με σκοπό την εμπορική τους χρήση στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με το Υπουργείο, η συμφωνία θέτει θέματα πνευματικών δικαιωμάτων αλλά και δημιουργίας μονοπωλίου και θα πρέπει να απορριφθεί στην παρούσα μορφή της, καθώς θα δώσει στη Google εξουσία πάνω σε βιβλία των οποίων ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων δεν μπορεί να βρεθεί και ακόμα δεν θα καταφέρει να προσφέρει επαρκή προστασία σε ξένους δικαιούχους. Επιπλέον θα δώσει στη Google τη δύναμη να περιορίσει τον ανταγωνισμό των τιμών, κάτι που μπορεί να οδηγήσει άλλους εκδότες ψηφιακών βιβλίων εκτός αγοράς. Το Υπουργείο υποστήριξε ότι το δικαστήριο θα πρέπει να απορρίψει τη συμφωνία και να ενθαρρύνει τα ενδιαφερόμενα μέρη να συνεχίσουν τις διαπραγματεύσεις για να την τροποποιήσουν. Η εν λόγω συμφωνία είναι αποτέλεσμα αγωγής που κατέθεσαν το 2005 η Ένωση Αμερικανών Συγγραφέων και ο Σύνδεσμος Αμερικανών Εκδοτών κατά της Google. Τον Οκτώβριο του 2008, τα μέρη συμφώνησαν στο ποσό των 125 εκατομμυρίων δολαρίων ως αποζημίωση για τους συγγραφείς των οποίων τα έργα θα διατίθενται διαδικτυακά. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Microsoft, το Amazon και το Yahoo αντιδρούν επίσης καθώς θεωρούν ότι η επικύρωση της συμφωνίας θα δημιουργήσει μονοπώλιο στον εκδοτικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Κύκλωμα εξαπάτησης καταναλωτών μέσω Διαδικτύου³²⁷

24/01/2011

Κύκλωμα που εξαπατούσε καταναλωτές μέσω Διαδικτύου εντόπισε το Τμήμα Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος. Σχηματίστηκε δικογραφία σε βάρος δύο αλλοδαπών γυναικών ηλικίας 31 και 29 ετών και ενός ημεδαπού ηλικίας 40 ετών. Όπως προέκυψε από την έρευνα, μετά από καταγγελίες καταναλωτών, χρήστες του Ίντερνετ ανταποκρινόμενοι σε διαδικτυακές αγγελίες, που υπήρχαν σε διάφορες ιστοσελίδες πώλησης προϊόντων, ζώων αλλά και υπηρεσιών, κατέθεταν χρήματα σε τραπεζικούς λογαριασμούς, που διέθετε το παραπάνω κύκλωμα, το οποίο στη συνέχεια έκανε αναλήψεις των χρημάτων χωρίς να αποστέλλει τα προϊόντα. Οι δηλωθείσες διευθύνσεις κατοικίας των εμπλεκομένων στους τραπεζικούς λογαριασμούς ήταν ψευδείς, πλην των προσωπικών τους στοιχείων, τα οποία χρησιμοποιούσαν για τις αναλήψεις. Μετά από ηλεκτρονική ανάλυση των δεδομένων και σε συνεργασία με την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, η Αστυνομία εντόπισε σε τραπεζικό κατάστημα της Αττικής ένα μέλος του κυκλώματος, τη χρονική στιγμή που διενεργούσε τραπεζικές συναλλαγές. Από την ψηφιακή ανάλυση προέκυψε ότι η διαδικτυακή απάτη τελείται από το έτος 2006 και τα έσοδα από αυτή τη δραστηριότητα ανέρχονται σε εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ. Η υπόθεση διερευνάται παράλληλα και από την Ανεξάρτητη Αρχή καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η συλληφθείσα οδηγήθηκε στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, ενώ για την υπόθεση αναζητούνται άλλα δύο άτομα.

Γαλλία : Ψηφίστηκε ο νόμος για τη διαδικτυακή πειρατεία³²⁸

Ο νόμος για τη διαδικτυακή πειρατεία εγκρίθηκε από τη Γαλλική Εθνοσυνέλευση. Ο νόμος αυτός που θα επιτρέψει τη διακοπή της σύνδεσης στο διαδίκτυο σε όσους χρήστες κατεβάζουν

³²⁶

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8264544.stm><http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=1054934&lngDtrID=252>

³²⁷

Πηγή: NAYTEMΠΟΡΙΚΗ

³²⁸

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/8257720.stm><http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=1053495&lngDtrID=252>

πειρατική μουσική και ταινίες, ψηφίστηκε με 285 ψήφους υπέρ και 225 κατά. Προηγούμενη μορφή του νόμου είχε κριθεί αντισυνταγματική από το Γαλλικό Συνταγματικό Δικαστήριο. Η τρέχουσα μορφή του νόμου θα τεθεί οριστικά σε ισχύ αφού εγκριθεί από επιτροπή της Εθνοσυνέλευσης και της Γερουσίας, ενώ η αντιπολίτευση δήλωσε ότι θα καταφύγει ξανά στο Συνταγματικό Δικαστήριο.

Νέος ευρωπαϊκός νόμος για τις ιστοσελίδες³²⁹

16/03/2011

Ένας σημαντικός νέος νόμος πρόκειται να τεθεί σύντομα σε ισχύ στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο οποίος θα υποχρεώνει τις ιστοσελίδες να ζητούν την άδεια των χρηστών, για να καταγράψουν τις συνήθειές τους κατά την πλοήγηση. Η νομοθεσία αυτή θα αρχίσει να ισχύει από τις 25 Μαΐου, ως μέρος της πολιτικής προστασία δεδομένων στο διαδίκτυο και προσθέτει νέες πτυχές στη διαχείριση των cookies. Αυτά τα μικρά αρχεία (cookies) που επιτρέπουν στις ιστοσελίδες να εντοπίσουν μοναδικούς επισκέπτες, πάντοτε αποτελούσαν ένα αμφιλεγόμενο θέμα, καθώς οι απόψεις περί ιδιωτικότητας αντικρούονταν από τη χρήση τους. Ίσως εξυπηρετούσαν πολλές online επιχειρήσεις για σκοπούς marketing, αλλά τα θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων πάντοτε εμφανίζονται στο προσκήνιο, καθώς πολλές φορές η χρήση των cookies ήταν καταχρηστική.

Τρίτη, 3 Φεβρουαρίου 2009³³⁰

Επίλυση διαφορών επί κοινοτικών ονομάτων χώρου από το διαιτητικό δικαστήριο της Τσεχίας. Η ΕΕ διαθέτει πλέον τη δική της ταυτότητα στο Διαδίκτυο, καθώς έχει δημιουργήσει το κοινοτικό όνομα χώρου ανώτατου επιπέδου, δηλ. το όνομα χώρου με κατάληξη «.eu». Τα θεμέλια για την υλοποίηση αυτού του κωδικού ονομάτων χώρου ανώτατου επιπέδου τέθηκαν με τον Κανονισμό 733/2002, στόχος του οποίου είναι να αποκτήσει η εσωτερική αγορά μεγαλύτερη προβολή στην εικονική αγορά η οποία βασίζεται στο Διαδίκτυο. Σημαντικό είναι να επιλύονται άμεσα και ταχύτατα οι διαφορές σχετικά με τα δικαιώματα επί των ονομάτων χώρου. Για το σκοπό αυτό θεσπίζεται εξωδικαστική διαδικασία επίλυσης διαφορών με τον Κανονισμό 874/2004 της ΕΕ. Φορέας υλοποίησης του εγχειρήματος αυτού, είναι το Διαιτητικό Δικαστήριο της Τσεχίας. (CAC) Το Διαιτητικό αυτό Δικαστήριο είναι ένας οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που εδρεύει στην Πράγα που υπόκειται στο Οικονομικό Επιμελητήριο της Τσεχίας και εξειδικεύεται στην επίλυση εθνικών και διεθνών εμπορικών διαφορών. Είναι ενδεικτικό ότι το 2007 διεκπεραίωσε πάνω από 2,000 διαιτησίες. Το CAC επιλέχθηκε το 2005 ως φορέας εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών του κοινοτικού ονόματος .eu από το EURid και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ήδη από τον Μάρτιο του 2006 που εκδίκασε την πρώτη προσφυγή, το CAC χειρίστηκε πάνω από 1000 προσφυγές και εξέδωσε 900 αποφάσεις. Οι διαδικασίες του CAC διεξάγονται σε 21 από τις 22 επίσημες γλώσσες και με τη χρήση μιας διαδικτυακής πλατφόρμας³³¹.

ΗΠΑ

Το Γραφείο Εμπορίου των ΗΠΑ, επιδιώκει ιδιαίτερα υψηλού επιπέδου προστασία σε ό,τι αφορά πληροφορίες που αφορούν τους καταναλωτές, και ιδιαίτερα όταν αυτές διακινούνται στο διαδίκτυο. Επιδιώκει, ακόμη, ανανέωση του νόμου που επιτρέπει την πρόσβαση χωρίς ειδικό ένταλμα, σε αρχεία των πολιτών που είναι αποθηκευμένα στους servers επιχειρήσεων. Διαφορετικά, δηλώνει πως οποιαδήποτε άλλη κατεύθυνση, θα σημαίνει την έλλειψη εμπιστοσύνης εκ μέρους των καταναλωτών, και επακόλουθα, την κάμψη της ψηφιακής, και όχι μόνο, οικονομίας³³².

³²⁹ Πηγή: secnews.gr

³³⁰ <http://informatics-and-law.blogspot.com/search/label/domain%20names>

³³¹ Α. Ανθιμος, *Οι κανόνες επίλυσης διαφορών του διαιτητικού δικαστηρίου της Τσεχίας για την επίλυση διαφορών επί ονομάτων χώρου .eu*, *Συνήγορος* 65/2008, σελ. 58 επ.

³³² <http://www.wired.com/epicenter/2010/12/commerce-department-privacy/>

Παράνομη κρίθηκε, από αμερικανικό δικαστήριο η πρακτική που ακολουθούν ευρέως οι αστυνομικές αρχές, της υποκλοπής τηλεφωνικών συνομιλιών ιδιώτη, στο πλαίσιο έρευνας, χωρίς προηγούμενο ένταλμα. Με την απόφαση επιδικάστηκε το ποσό των 2,5 εκατομμυρίων δολαρίων και το ποσό των 41 χιλιάδων δολαρίων ως αποζημίωση στους δύο ιδιώτες που προσέφυγαν στη δικαιοσύνη. Ο νόμος που επέτρεπε την υποκλοπή χωρίς την προηγούμενη έκδοση εντάλματος ψηφίστηκε στο πλαίσιο της αυστηροποίησης των μέτρων ασφαλείας στις

ΗΠΑ, μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου.³³³ Επί του παρόντος, στις ΗΠΑ δεν υπάρχει νομοθέτημα που να καλύπτει την εξασφάλιση του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής σε σχέση με τα προσωπικά δεδομένα. Υπάρχουν ποικίλα νομοθετήματα που ρυθμίζουν επιμέρους θέματα, αλλά η συνολική παρεχόμενη προστασία εμφανίζει κενά. Αντίθετα, η πολιτική της αυτορρύθμισης η οποία ακολουθείται επιτρέπει στις επιχειρήσεις on-line να καθιερώνουν κατευθυντήριες γραμμές, που δεν είναι σίγουρο ότι προσφέρουν επαρκή προστασία στους χρήστες των υπηρεσιών τους. Το 1998 η Federal Trade Commission (Επιτροπή Ομοσπονδιακού Εμπορίου) σε μια εισήγησή της προς το Κογκρέσο ήταν ιδιαίτερα επικριτική για την αποτελεσματικότητα της αυτορρύθμισης ως μεθόδου προστασίας της ιδιωτικής ζωής στο διαδίκτυο. Από τις 1.400 ιστοσελίδες που εξέτασε η FTC μόνο το 14% πληροφορούσαν τους πελάτες τους για την πρακτική συλλογής δεδομένων από μέρους τους³³⁴. Η γενικευμένη επίτευξη από μέρους τρίτων χωρών ενός επιπέδου προστασίας ανάλογου με εκείνου που εξασφαλίζεται μέσα στους κόλπους της Κοινότητας θα μπορούσε να δημιουργήσει ένα παγκόσμιο μέτρο προστασίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, πράγμα που θα καθιστούσε άνευ αντικειμένου τη συζήτηση ως προς το εφαρμοστέο δίκαιο³³⁵.

Την ενίσχυση της νομοθεσίας προσωπικών δεδομένων και την προστασία της ψηφιακής πληροφορίας από τις έρευνες των εκάστοτε αρχών ζητεί ομάδα εταιρειών που δραστηριοποιούνται στον τομέα του διαδικτύου, μεταξύ των οποίων οι κολοσσοί Google και Microsoft. Με ανακοίνωσή της η «συμμαχία», στην οποία μετέχουν εκτός από εταιρείες και ομάδες προάσπισης των ατομικών ελευθεριών, δήλωσε ότι θα απευθυνθεί στο αμερικανικό Κογκρέσο ζητώντας τη θεσμοθέτηση αυστηρότερων κανόνων πρόσβασης στα προσωπικά δεδομένα των χρηστών του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, ζητείται να τεθεί ως προϋπόθεση πρόσβασης η έκδοση εντάλματος έρευνας και η προστασία των δεδομένων γεωγραφικού προσδιορισμού που συγκεντρώνουν εταιρείες κινητής τηλεφωνίας. Οι αιτούντες ζητούν την αναθεώρηση της υπάρχουσας νομοθεσίας που ψηφίστηκε το 1986, αρκετά χρόνια πριν τη διεξόδου του ίντερνετ. Στον αντίποδα, σύμβουλοι του αμερικανικού υπουργείου δικαιοσύνης επισημαίνουν ότι οι χρήστες του διαδικτύου και των κινητών τηλεφώνων έχουν αυτοβούλως απεμπολήσει την ιδιωτικότητα των δεδομένων που μοιράζονται σε ιστοτόπους κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Flickr, το Facebook και το Twitter³³⁶.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η μη αιτηθείσα εμπορική επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου είναι μη επιτρεπτή, ενόσω δεν υφίσταται ούτε εκπεφρασμένη ούτε εικαζόμενη συγκατάθεση του παραλήπτη. Μόνο αν υπάρχει η προηγούμενη συγκατάθεση του παραλήπτη είναι επιτρεπτή η αποστολή διαφημιστικών e-mail, ενώ αν δεν υπάρχει συγκατάθεση, προκαλείται ζημία και γεννάται υπέρ του παραλήπτη αξίωση παραλείψεως. Όπως εύστοχα είχε τονισθεί από το Γερμανικό Σύνταγμα δικαστήριο ήδη από το 1983: «Είναι αδύνατο να υπάρξει δημοκρατική κοινωνία εάν ο πολίτης δεν γνωρίζει ποιος, πότε και για ποιο στόχο συλλέγει προσωπικά του δεδομένα. Η δημοκρατική κοινωνία προϋποθέτει την εμπιστοσύνη του πολίτη και τη διαβεβαίωση ότι δεν

³³³ <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=22732>

³³⁴ Γραμματικάκη-Αλεξίου, *Internet και ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Συμβατικές και αδιοπρακτικές ενοχές στον κυβερνοχώρο*, Αρμ 1998 σ.410

³³⁵ Γραμματικάκη-Αλεξίου, *Ηλεκτρονικό Εμπόριο, Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, διεθνές ομοίμορφο δίκαιο και κοινοτικές ρυθμίσεις – Μια συγκριτική επισκόπηση ΕΕΕυρ 2001 σ.140*

³³⁶ <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=20867>

είναι «αντικείμενο» αλλά «υποκείμενο» και πως μπορεί ο ίδιος να καθορίζει τα της διάθεσης των προσωπικών του δεδομένων»³³⁷.

Από τη γερμανική νομολογία, το LG Ellwagen δέχτηκε ότι η μη αιτηθείσα διαφημιστική αλληλογραφία μέσω e-mail, που αποστέλλεται σε πελάτες ανταγωνιστικής επιχείρησης, είναι αθέμιτη ενόσω δεν έχει προηγηθεί συγκατάθεση του παραλήπτη. Ο αποστολέας δύναται να εναχθεί από τη θιγόμενη ανταγωνίστρια επιχείρηση προς παράλειψη και ανόρθωση της επελθούσας ζημίας. Η γερμανική νομολογία δεν έχει, μέχρι σήμερα, αναζητήσει νομική θεμελίωση για την αντιμετώπιση του spamming στη νομοθεσία για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα³³⁸.

Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας ανέτρεψε το νόμο, με τον οποίο η αντιπρομοκρατική υπηρεσία της χώρας θα αποκτούσε πρόσβαση σε δεδομένα ηλεκτρονικής αλληλογραφίας και τηλεφωνικών συνδιαλέξεων των πολιτών. Στην απόφαση, το δικαστήριο, κάνει λόγο για «σοβαρή παραβίαση της ιδιωτικής ζωής και του συνταγματικού δικαιώματος της απόρρησης της αλληλογραφίας». Ο σχετικός νόμος βασίστηκε σε Οδηγία της ΕΕ. Το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας, ωστόσο, έκρινε ότι δεν επετεύχθη η τήρηση ισορροπίας μεταξύ της ιδιωτικότητας και της ανάγκης για ασφάλεια. Παρά το γεγονός ότι με την απόφαση του δικαστηρίου δεν απαγορεύθηκε η αποθήκευση των συγκεκριμένων δεδομένων, μέχρι την τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας προς συμμόρφωση με την ως άνω απόφαση, τα δεδομένα από τις εταιρείες τηλεπικοινωνιών δεν επιτρέπεται να αποθηκεύονται στη χώρα και τα υπάρχοντα αποθηκευμένα δεδομένα πρέπει να διαγραφούν.

M. ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Το Γραφείο Επιτρόπου Πληροφοριών στη Μ. Βρετανία είναι η ανεξάρτητη αρχή που ρυθμίζει τα δικαιώματα και την ιδιωτικότητα των πολιτών³³⁹. Όσον αφορά τα προσωπικά δεδομένα που διακινούνται στο διαδίκτυο, η βρετανική αρχή εξέδωσε έναν αναλυτικό οδηγό σχετικά με το πώς η Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29, κατευθύνει τη συλλογή και την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο διαδίκτυο. Ο οδηγός αυτός παρέχει συμβουλές στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στο χώρο του διαδικτύου³⁴⁰. Ακόμη, το Γραφείο Επιτρόπου Πληροφοριών τονίζει πως η ηλεκτρονική επικοινωνία για προώθηση πωλήσεων ή υπηρεσιών επιτρέπεται μόνο εφόσον τα άτομα στα οποία απευθύνεται έχουν δώσει τη συγκατάθεσή τους³⁴¹.

Η μεγαλύτερη διαρροή δεδομένων από το 2007, στη Βρετανία, σημειώνεται στη βάση πληροφοριών του εθνικού συστήματος υγείας της χώρας. Οι υπεύθυνοι του συστήματος καταγγέλλουν 287 περιστατικά διαρροής στοιχείων, αριθμό που αντιστοιχεί στο 30% των συνολικών περιστατικών στη χώρα από το 2007. Το ζήτημα αποκτά ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα καθώς ο οργανισμός, με προσωπικό που ξεπερνά το 1,7 εκατομμύριο, προετοιμάζει την ψηφιοποίηση των αρχείων ασθενών, προκαλώντας φόβους για την ελλιπή προστασία των προσωπικών δεδομένων εκατομμυρίων ανθρώπων στη Βρετανία³⁴².

Η Βρετανική ομάδα προστασίας της ιδιωτικής ζωής (Privacy International), προχώρησε σε καταγγελία κατά της ιστοσελίδας eBay, την οποία κατηγορεί για κακή διαχείριση των προσωπικών δεδομένων των χρηστών της ιστοσελίδας. Συγκεκριμένα η ομάδα που κατέθεσε την καταγγελία ενώπιον της βρετανικής Επιτροπής Πληροφοριών, υποστηρίζει ότι η eBay.co.uk παραβιάζει το νόμο για την προστασία των δεδομένων, με το να έχει καταστήσει δύσκολο στους χρήστες να διαγράψουν τους λογαριασμούς τους, τις λεπτομέρειες που αφορούν τις αγοραστικές τους συνθήκες, και άλλα προσωπικά τους στοιχεία. Η Privacy International προχώρησε επίσης σε δημοσίευση έρευνάς της στην Μ. Βρετανία για τις ιστοσελίδες

³³⁷ Δελούκα-Ιγγλέκη, *Νομικά θέματα ηλεκτρονικού εμπορίου* σ.210

³³⁸ Κόμνιος, *Η ανεπιθύμητη εμπορική ηλεκτρονική αλληλογραφία* *Επισκε* 2002 σ.1020

³³⁹ <http://www.ico.gov.uk/>

³⁴⁰ http://www.ico.gov.uk/for_organisations/data_protection/topic_guides/online.aspx

³⁴¹ http://www.ico.gov.uk/for_organisations/sector_guides/marketing.aspx

³⁴² <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=21065>

ηλεκτρονικού εμπορίου, στην οποία αναφέρει ότι η βρετανική Amazon αποτελεί το πιο οφθαλμοφανές παράδειγμα εταιρίας που αρνείται να παρέχει διευκολύνσεις για τη διαγραφή λογαριασμών³⁴³.

ΚΥΠΡΟΣ

Ο Νόμος 112 (I)/2004) περί Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομικών Υπηρεσιών μεταφέρει τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/58/EK σχετικά με την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών. Το άρθρο 106, που ρυθμίζει την αποστολή διαφημιστικών μηνυμάτων στην απ' ευθείας εμπορική προώθηση (direct marketing) με ηλεκτρονικά μέσα, δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση αποστολής διαφημιστικών φυλλαδίων μέσω ταχυδρομείου.

Το άρθρο 106 του Νόμου 112(I)/2004 προβλέπει ότι για την αποστολή διαφημιστικών μηνυμάτων για απ' ευθείας εμπορική προώθηση πρέπει να λαμβάνεται εκ των προτέρων η συγκατάθεση των παραληπτών των μηνυμάτων, δηλαδή ισχύει η αρχή του «opt-in». Η μόνη εξαίρεση όπου στο Νόμο 112(I)/2004 προβλέπεται η αρχή του «opt-out» είναι, σύμφωνα με το άρθρο 106, η περίπτωση όπου ο αποστολέας λαμβάνει στοιχεία επαφής του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου πελατών του στα πλαίσια πώλησης προϊόντος ή υπηρεσίας. Σε αυτή την περίπτωση ο αποστολέας μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτά τα στοιχεία για απ' ευθείας προώθηση παρόμοιων δικών του προϊόντων ή υπηρεσιών, υπό τον όρο ότι δίνεται σαφώς και ευδιάκριτα στους πελάτες η δυνατότητα να αντιταχθούν, ατελώς και με εύκολο τρόπο. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται στο Νόμο, στον όρο «ηλεκτρονικό ταχυδρομείο» περιλαμβάνονται και τα μηνύματα sms και mms³⁴⁴.

Η αντίστοιχη αρχή προστασίας στην Κύπρο, ονομάζεται «Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων». Σύμφωνα με την Απόφαση 21/2010, υπήρξαν καταγγελίες πολιτών για λήψη ανεπιθύμητων διαφημιστικών μηνυμάτων στο κινητό τους τηλέφωνο (sms), σχετικά με προσφορές των καταστημάτων «...», χωρίς να έχουν δώσει τη συγκατάθεση τους και χωρίς να έχουν οποιαδήποτε σχέση με την εταιρεία. Ορισμένοι κατήγγειλαν επίσης ότι είχαν επικοινωνήσει οι ίδιοι με την εταιρεία και είχαν ζητήσει να σταματήσει να τους αποστέλλει μηνύματα αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Σε αρκετά από τα μηνύματα που αποστέλλονταν δεν αναγραφόταν οποιοσδήποτε αριθμός επικοινωνίας στον οποίο να μπορούν οι παραλήπτες να ζητήσουν να σταματήσουν να λαμβάνουν τα μηνύματα. Με βάση το άρθρο 106 του περί Ρυθμίσεως Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομικών Υπηρεσιών Νόμου του 2004 (Νόμος 112(I)/2004), η αποστολή μηνυμάτων με ηλεκτρονικά μέσα για σκοπούς απ' ευθείας εμπορικής προώθησης επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση προσώπων τα οποία έχουν δώσει εκ των προτέρων τη συγκατάθεσή τους. Το εδάφιο (4) του ίδιου άρθρου προβλέπει ότι στις περιπτώσεις εκείνες όπου ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο λαμβάνει από τους πελάτες του στοιχεία επαφής του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους στα πλαίσια πώλησης προϊόντος ή υπηρεσίας, το ίδιο το φυσικό ή νομικό πρόσωπο δύναται να χρησιμοποιήσει αυτά τα στοιχεία για απ' ευθείας προώθηση των δικών του παρόμοιων προϊόντων ή υπηρεσιών, υπό τον όρο ότι δίνεται σαφώς και ευδιάκριτα στους πελάτες η δυνατότητα να αντιταχθούν, ατελώς και με εύκολο τρόπο, σε αυτήν την χρήση των ηλεκτρονικών στοιχείων επαφής όταν αυτά συλλέγονται και σε σχέση με κάθε μήνυμα στην περίπτωση όπου ο πελάτης δεν αντετάχθη αρχικώς σε τέτοια χρήση. Το εδάφιο (5) του ίδιου άρθρου προβλέπει ότι η πρακτική αποστολής μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με σκοπό την απ' ευθείας εμπορική προώθηση με συγκατάθεση ή απόκρυψη της ταυτότητας του αποστολέα ή του προσώπου εκ μέρους του οποίου αποστέλλεται το μήνυμα, ή χωρίς έγκυρη διεύθυνση στην οποία ο αποδέκτης να δύναται να ζητήσει τον τερματισμό των επικοινωνιών αυτών, απαγορεύεται.

³⁴³ <http://www.acrobate.gr/showthread.php?t=1459>

³⁴⁴ http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/spam_gr/spam_g r?OpenDocument

Με βάση το άρθρο 107(2) Νόμου η Επιτροπή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα έχει εξουσία να επιλαμβάνεται καταγγελιών / παραπόνων που αφορούν πιθανές παραβάσεις του άρθρου 106³⁴⁵.

Όσον αφορά την πώληση ηλεκτρονικών διευθύνσεων, (Οδηγίες που εκδίδονται από την ΕΠΠΧ βάσει του Άρθρου 23(i) περί Επεξεργασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (Προστασία του Ατόμου) Νόμου 138(I)/2001) η χρήση καταλόγων με ηλεκτρονικές διευθύνσεις για σκοπούς διαφήμισης γίνεται σε δύο στάδια: Αρχικά, πρέπει να αποφασιστεί αν η προτιθέμενη χρήση συνάδει με τον αρχικό σκοπό για τον οποίο συλλέχθηκαν οι πληροφορίες. δεύτερον, έστω και αν ο χειριστής της ιστοσελίδας απέκτησε τους καταλόγους με νόμιμο τρόπο και η περαιτέρω χρήση τους θεωρείται ότι συνάδει με τον αρχικό σκοπό, είναι απαραίτητο να ληφθεί προηγουμένως η συγκατάθεση του επισκέπτη, για να καταστεί δυνατή η χρησιμοποίηση των στοιχείων του για διαφημιστικούς σκοπούς.

Παρόμοια κριτήρια με αυτά της συλλογής προσωπικών πληροφοριών ισχύουν και για την πώλησή τους. Αν για παράδειγμα, ένας επισκέπτης μίας ιστοσελίδας έχει δώσει τα προσωπικά του στοιχεία για ασφάλιση και στη συνέχεια του αποστέλλονται διαφημιστικά μηνύματα για προϊόντα εντελώς άσχετα με τις ασφάλειες, τέτοια όπως ρουχισμό ή CDs, αυτό είναι δυνατόν να θεωρηθεί ασυμβίβαστος σκοπός. Αν όμως, έδωσε τα στοιχεία του για να αγοράσει έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή και στη συνέχεια τα στοιχεία του κοινοποιήθηκαν σε κατάσταση ηλεκτρονικού εξοπλισμού, αυτό είναι δυνατόν να θεωρηθεί συμβατός σκοπός.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ³⁴⁶

Αθήνα, 02.05.2011

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα δημοσίευσε την **Οδηγία 2/2011 για την ηλεκτρονική συγκατάθεση κατά την αποστολή μηνυμάτων διαφημιστικού χαρακτήρα**. Η έκδοση της Οδηγίας αποσκοπεί στην ταυτοποίηση του χρήστη ο οποίος επιθυμεί να λαμβάνει email, SMS ή τηλεφωνικές κλήσεις για την προώθηση προϊόντων ή υπηρεσιών χωρίς να γίνεται αποδέκτης μηνυμάτων Spam.

Στα αρχικά άρθρα της Οδηγίας αναλύονται οι νόμιμες προϋποθέσεις για την ηλεκτρονική συγκατάθεση και οι υποχρεώσεις για την ενημέρωση των συνδρομητών ή χρηστών. Παρουσιάζονται οι ορθές πρακτικές που οφείλουν να ακολουθούν οι υπεύθυνοι επεξεργασίας, όταν πραγματοποιούν προωθητικές ενέργειες μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), γραπτών μηνυμάτων (SMS - MMS) και τηλεφωνικών κλήσεων καθώς και όταν αποστέλλονται προσκλήσεις σε φίλους για ηλεκτρονική συγκατάθεση. Τέλος, παρουσιάζονται τεχνικά μέτρα για την αποφυγή μαζικής αποστολής διαφημιστικών μηνυμάτων. Η Οδηγία συνοδεύεται από Παράρτημα με παραδείγματα εφαρμογής των ορθών πρακτικών που εισάγονται με τις διατάξεις της.

Οι διαδικασίες που περιγράφονται στην Οδηγία ακολουθούν τις βέλτιστες διαδικασίες για τη λήψη της συγκατάθεσης με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται ότι η χρήση των στοιχείων επικοινωνίας των συνδρομητών ή χρηστών πραγματοποιείται με απόλυτο σεβασμό στα δικαιώματά τους. Για την τελική διαμόρφωση της Οδηγίας πραγματοποιήθηκε κύκλος διαβούλευσης με φορείς που δραστηριοποιούνται στους τομείς της διαδικτυακής διαφήμισης και επικοινωνίας και της κινητής τηλεφωνίας. Η Αρχή έλαβε υπόψη τις απόψεις των φορέων αυτών ώστε να εξασφαλιστεί τόσο η προστασία των προσωπικών δεδομένων όσο και το εφικτό των τεχνικών λύσεων που εισάγονται.

Το κείμενο της Οδηγίας είναι διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο της Αρχής www.dpa.gr

Τμήμα Επικοινωνίας

345

<http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/All/B7A1B6504A00AE27C22577360024B220?OpenDocument>

346

<http://www.dpa.gr/APDPXPortlets/htdocs/documentSDisplay.jsp?docid=241,91,168,133,70,148,63,19>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**Ελληνική**

1. Αλεξανδρίδου Ελίζα, «Η πρόταση οδηγίας της Ε.Ε. για το ηλεκτρονικό εμπόριο και η προστασία του καταναλωτή», ΔΕΕ 2000.113.
2. Αλεξανδρίδου Ελίζα, Γιοβανόπουλος, Ρήγας, «Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου», 2004.
3. Αλεξανδροπούλου – Αιγυπτιάδου, «Νομική διασφάλιση του απορρήτου των κινητών επικοινωνιών» ΙΜΕΕ 4 2008
4. Βαρελά, Ηλεκτρονικές επικοινωνίες : Αποφάσεις ανεξαρτήτων αρχών για τις υποκλοπές ΙΜΕΕ 1 2007
5. Βασιλόπουλος σε Δούβλη/Μπώλο, Δίκαιο προστασίας καταναλωτών, τ. Ι, 2008.
6. Γεωργιάδης Απόστολος, «Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου.» Αντ. Σάκκουλας Αθήνα Κομοτηνή 1997.
7. Γεωργιάδης Γεώργιος, «Η σύναψη συμβάσεως μέσω του διαδικτύου.» Αντ. Σάκκουλας Αθήνα Κομοτηνή 2003.
8. Γραμματικάκη-Αλεξίου Α., Παπασιώπη-Πασιά Ζ., Βασιλακάκης Β, «Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο», Θεσσαλονίκη 1997.
9. Γραμματικάκη-Αλεξίου Αναστασία, «Internet και ιδιωτικό διεθνές δίκαιο. Συμβατικές και αδικοπρακτικές ενοχές στον κυβερνοχώρο», Αρμεν1998.409.
10. Γραμματικάκη-Αλεξίου, «Ηλεκτρονικό Εμπόριο, Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, διεθνές ομοιόμορφο δίκαιο και κοινοτικές ρυθμίσεις – Μια συγκριτική επισκόπηση» ΕΕΕυρ 2001
11. Δελούκα – Ιγγλέση Κορνηλία, «Νομικά Θέματα Ηλεκτρονικού Εμπορίου» Αντ. Σάκκουλας Αθήνα Κομοτηνή 2005.
12. Δούβλης, «Οι τάσεις ενοποίησης του περιουσιακού δικαίου και ο ρόλος του εμπορικού δικαίου», σε ΧρΙΔ 2005.
13. Δουληγέρης Χρήστος Σημειώσεις του μαθήματος «Τεχνολογίες Διαδικτύου» του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Πληροφορική» του Τμήματος Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς .
14. Ιγγλεζάκης Ι., «Εισαγωγή στο Δίκαιο της Πληροφορικής»
15. Ιγγλεζάκης Ι., «Η σύμβαση φιλοξενίας ιστοσελίδων στο Διαδίκτυο (Web Hosting). « Έννοια , λειτουργία και νομική φύση», ΕπισκΕΔ 2002
16. Ιγγλεζάκης Ι., «Οι νομικές ρυθμίσεις για τις ψηφιακές υπογραφές. Η Οδηγία 1999/93/ΕΚ και οι εθνικές νομοθεσίες.», ΕπισκΕΔ 2000,618
17. Ιγγλεζάκης Ι., «Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου», 2009
18. Ιγγλεζάκης Ι., «Το νομικό πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου» Σάκκουλας Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2003.
19. Καλλινίκου Δ., «Πνευματική Ιδιοκτησία και Internet» Αθήνα 2001
20. Καλλινίκου Δ., «Πνευματική Ιδιοκτησία» Αθήνα 2000
21. Καραγιάννης Σ. Βασίλης, «Η νομική προστασία της ηλεκτρονικής ανταλλαγής δεδομένων», ΔΕΕ 2000.19.
22. Καράκωστας Ι. με τη συνεργασία της Π. Ε. Λαμπροπούλου, «Το δίκαιο των Μ.Μ.Ε», 2003
23. Καράκωστας Ι., «Βασικά ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στο διαδίκτυο», σε ΔΕΕ 2004
24. Καράκωστας Ι., «Δίκαιο & Internet (Νομικά ζητήματα του διαδικτύου)». Π.Ν. Σάκκουλας Αθήνα 2003 (2^η έκδοση).

25. Καρακώστας Ι., «Δίκαιο προστασίας καταναλωτή», Γ. Γεωργιάδης (2003)
26. Καρακώστας Ι., «Προστασία της ιδιωτικότητας στην κοινωνία της πληροφορίας», ΙΜΕΕ 1 2004
27. Κιούπη Δ., «Ποινικό Δίκαιο και Ιντερνετ», 1999.
28. Κόννιος Κ., «Η ανεπιθύμητη εμπορική ηλεκτρονική αλληλογραφία» Επισκε 2002
29. Κορνηλάκη Π., «Ειδικό ενοχικό δίκαιο ΙΙ», 2005
30. Κοτζάμπαση Αθηνά, «Οι απαλλακτικές ρήτρες στους Γενικούς Όρους των Συναλλαγών», 2001
31. Κουμάντου Γ., «Πνευματική Ιδιοκτησία» Αθήνα 2002
32. Κουσουλής Σ., «Σύγχρονες μορφές έγγραφης συναλλαγής (Telex-Telefax-Ηλεκτρονικό έγγραφο)», 1992.
33. Μάλαμας Φωτοδότης, «Η έννοια της 'μόνιμης εγκατάστασης' αλλοδαπών επιχειρήσεων», ΔΕΕ 1999.1256.
34. Μανιώτης Δ., "Η σύναψη της ηλεκτρονικής συμβάσεως και η ευθύνη των παρεχόντων συνδρομή στην κατοχύρωση της γνησιότητας και του αναλλοίωτου των ηλεκτρονικών εγγράφων". Αντ. Σάκκουλας Αθήνα Κομοτηνή 2003.
35. Μαρίνος Μ-Θ., «Πνευματική Ιδιοκτησία», 2^η εκδ
36. Μικρούλεα Α., «Δίκαιο της διαφήμισης και Internet», ΔΕΕ 2001
37. Μπέης Κ. «Παρατηρήσεις στην υπ'αρ.1327/2001 διαταγή πληρωμής του Μ.Πρ.ΑΘ, Δ32 (2001)
38. Π. Γέσιου Π. -Φαλτσή, «Δίκαιο Απόδειξης», 1986
39. Παπαθωμά-Μπέτγκε Αναστασία, «Ηλεκτρονικό εμπόριο: Νομικά ζητήματα κατά τη σύναψη εμπορικών συμβάσεων στο Ίντερνετ», ΔΕΕ 1999.1237.
40. Παπανικολάου Π., «Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου και Ερμηνεία των Δικαιοπραξιών», 2000.
41. Παπανικολάου Π., «Το νέο δίκαιο της ευθύνης του πωλητή», 2003
42. Σιδηρόπουλος, «Εισαγωγή στο Δίκαιο του Ηλεκτρονικού Εμπορίου», 2000
43. Σινανιώτη-Μαρούδη Αριστέα, Ιωάννης Δ. Φαρσαρώτας «Ηλεκτρονική τραπεζική», εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.
44. Σπυριδάκη, «Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου», τεύχος Β' 1987
45. Σταθόπουλος Μ., «Γενικό Ενοχικό Δίκαιο», 1998
46. Σταυρίδου Σ., «Τα τεχνολογικά μέτρα στην Υπηρεσία της Διαχείρισης και Προστασίας της Πνευματικής Ιδιοκτησίας», σε Μ-Θ Μαρίνος (επιμ.) Κοινωνία των Πληροφοριών και Πνευματική Ιδιοκτησία, 2001
47. Σωτηρόπουλος, «Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων», 2006
48. Τζίβα Ε., «Το ηλεκτρονικό εμπόριο και η προστασία των καταναλωτών απέναντι σε γενικούς όρους συναλλαγών», σε ΔΕΕ 2003.
49. Τουντόπουλος Β., «Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών», ΔΕΕ 2000
50. Τουντόπουλος/Χατζόπουλος, «Οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις στο Διαδίκτυο», 2001
51. Χριστοδούλου Κ., «Αστική Ευθύνη του παρόχου δικτύου ως μεσάζοντος στην παροχή υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας», ΔιΜΜΕ 2004.
52. Χριστοδούλου Κ., «Επιτομή Ηλεκτρονικού Αστικού Δικαίου» 2008.
53. Χριστοδούλου Κ., «Ηλεκτρονικά έγγραφα και ηλεκτρονική δικαιοπραξία», 2001
54. Χριστοδούλου Κ., «Προστασία της προσωπικότητας και της συμβατικής ελευθερίας στα κοινοφελή δίκτυα», Πραγματείες Αστικού Δικαίου 2007.
55. Χριστοδούλου Κ., «Παρατηρήσεις στην απόφαση του ΜΠρΑΘ αρ.1327/2001», Δ 32(2001)

56. Ψούνη – Ζορμπά Νίκη, «Δήλωση βουλήσεως μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή. Ένταξη στο σύστημα του Α.Κ. - Δυνατότητες ακύρωσης», Σάκκουλας Θεσσαλονίκη 1988.

Ξενόγλωσση

1. Bailey/Bakos, An exploratory Study of the Emerging Role of Electronic Intermediaries, σε IJEC 1997
2. Christopher Wolf, Internet Jurisdiction, σε FindLaw.com, επιλογή Legal Professionals (δεν υπάρχει σελίδα γιατί το άρθρο βρέθηκε σε ηλεκτρονική μορφή).
3. Cichon, C., Internet-Verträge über Internet-Leistungen und E-Commerce, (2.Aufl) 2005
4. Fisher/Ury - Getting to yes- Negotiating and agreement without giving in, 1991.
5. Heussen, σε: Kilian/Heussen, Computerrechts-Handbuch, Kapitel 21
6. Johnson R. David and David G. Post, Law and Borders- The Rise of Law in Cyberspace, http://www.cli.org/X0025_LBFIN.html
7. Komarnicki, Web-Hosting-Verträge, στον τόμο: Hoeren/Sieber(Hrsg.), Handbuch Multimedia – Rech. Rechtsfragen des elektronischen Geschäftsverkehrs, Munchen 1999, Teil 12
8. Lee, Intelligent electronic trading for commodity exchanges, σε EMElectronic Markets 1993
9. Reidenberg, Lex informatica: The Formulation of information Policy Rules Through Technology, σε TexLawRev 1998
10. Schneider J., Handbuch des EDV-Rechts, 1998
11. Schupert S., Content-Einkauf, σε: G. Spindler (Hrsg)
12. Schupert S., Linking-Verträge, σε: G. Spindler (Hrsg)
13. Schupert S., Werbebanner-Verträge, σε: G Spindler (Hrsg)
14. Shell, Bargaining for advantage- Negotiation Strategies for Reasonable People, 1999
15. Wagstaff Tommy, Personal Jurisdiction in Cyberspace and the "Stream of Commerce", <http://raven.cc.ukans.edu/-cybermom/CLJ/wagstaff.html>
16. Wiederhold, Mediators in the Architecture of future Information Systems, σε IEEE Computer 1992
17. Wolf Christopher, The Evolving Test for Jurisdiction, wysiwyg://22/http://profs.lp.findlaw.com/netjuris/netjuris_2.html
18. Wooldridge, Intelligent Agents σε G. Weiss, Multiagent Systems: A modern Approach to Distributed Artificial Intelligence 2000

Άρθρα

1. Φιλίππου Ε. (υπό βλ.) «Το νομικό πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου» ΔΕΕ 11/2000, σελ. 1086
2. Health Day News
3. Ελένη Διαμαντή, «Ευθύνη των μεσαζόντων παροχής υπηρεσιών στο διαδίκτυο, κατά το π.δ. 131/ 2003», ΔΕΕ 10/ 2004
4. Σπυρόπουλος Σ., «Διάκριση και ευθύνη παρόχων υπηρεσιών στο Διαδίκτυο», ΔιΜΕΕ 3/ 2005
5. Λαζαράκος Γ. « Ηλεκτρονικό εμπόριο (e- commerce)», ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ 1999
6. Παπαθωμά-Μπέτγκε, «Ηλεκτρονικό Εμπόριο: Νομικά ζητήματα κατά την σύναψη εμπορικών συμβάσεων στο Ιντερνετ.», ΔΕΕ12/1999, 1237
7. Γιαννακάκη Μαρία, giannakaki77@hotmail.com «Ηλεκτρονικά έγγραφα, ηλεκτρονικές υπογραφές και ευθύνη των Παρόχων Υπηρεσιών Πιστοποίησης», διαθέσιμο στο www.ebusinessforum.gr

Internet

1. <http://dmz1.cyclos.gr/cyclos/MediaArchive/%CE%A3%CE%A5%CE%9C%CE%92%CE%91%CE%A3%CE%97%20INTERNET.pdf>

2. http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/docs/annual_report/2009/sec_2009_1060_vol_1.pdf).
3. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62006J0275:EN:HTML>
4. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:113:0014:01:EL:HTML>
5. <http://informatics-and-law.blogspot.com/search/label/domain%20names>
6. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8264544.stm><http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=1054934&lngDtrID=252>
7. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/8257720.stm><http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=1053495&lngDtrID=252>
8. <http://nomothesia.ependyseis.gr/eu-law/downloadsDetails.do?action=itemDetails&itemId=154>
9. <http://securityandthe.net/2008/10/25/belgian-isp-scores-first-victory-in-p2p-case/>
10. <http://www.acrobase.gr/showthread.php?t=1459>
11. http://www.afa-France.com/html/action/01002_note_afa.doc <http://www.astynomia.gr/>
12. <http://www.austlii.edu.au/au/cases/cth/FCA/2010/24.html>
13. <http://www.copyright.gov/docs/mgm/index.html>
14. http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/spam_gr/spam_gr?OpenDocument
15. <http://www.dataprotection.gov.cy/dataprotection/dataprotection.nsf/All/B7A1B6504A00AE27C22577360024B220?OpenDocument>
16. <http://www.dpa.gr>
17. <http://www.dsa.gr>
18. <http://www.ebusinessforum.gr>
19. http://www.edri.org/edriagram/number4.21/allmp3_denmark
20. http://www.eett.gr/gr_pages/telecDomainnames/kataxorites/list_katahoriton.php
21. <http://www.eexi.gr/?q=node/17/results>
22. http://www.eff.org/ip/DMCA/hr2281_dmca_law_1998102_p.1105_304.htm
<http://www.eff.org/pub/Alerts/foreign-and-local/cserv.press-rel>
23. <http://www.elliniko-fenomeno.gr/?p=5930>
24. http://www.godigital.gr/?PageLang=greek&MDL=pages&Branch=N_N000000100_N0000002002_N0000002007_N0000002033_N0000002038
25. <http://www.go-online.gr/files/document/31-01-2003/Σύμβαση%20Ανάπτυξης%20Διατήρησης%20Ιστοσελίδας.pdf>
26. http://www.iam-magazine.com/reports/detail.aspx?g=e3b888e4-80a1-4570-91a3-c665fceb833c&utm_source=IAM+Weekly+Email&utm_medium=email&utm_campaign=IAM+Weekly+Email&utm_content=IAM+Weekly+Email+2010-03-24
27. <http://www.ico.gov.uk/>
28. http://www.ico.gov.uk/for_organisations/data_protection/topic_guides/online.aspx
29. http://www.ico.gov.uk/for_organisations/sector_guides/marketing.aspx
30. http://www.icsd.aegean.gr/website_files/metapyxiako/167780534.doc
31. <http://www.idd/rahmen/iukdgeb.htm>
32. <http://www.infoleges.it>
33. <http://www.internationallawoffice.com/directory/biography.aspx?g=168f6261-58b1-478f-8efa-0ee708b3fa79>
34. <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=172104fa-c672-4d8b-aeca-7b262ecc19af>

35. <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=415ad007-b72a-4fef-ad1a-510d5ec30887>
36. <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=5e4570ac-fe57-46c9-a453-e06a7ff049a4>
37. <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=a0234e04-6ece-4bc9-8826-961c60f4986c>
38. <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=a7f9c570-1720-4f93-b500-ff5217c51c12>
39. <http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Detail.aspx?g=cf851402-caac-4eb8-bfb7-0f2facea117f>
40. <http://www.isoc.org>
41. http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239_F3d_1004.htm
42. <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=20401>
43. <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=20867>
44. <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=20989>
45. <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=21065>
46. <http://www.lawnet.gr/news.asp?cat=3&article=22732>
47. http://www.legalis.net/jurisprudence-decision.php3?id_article=1638
48. <http://www.lexact.de>
49. <http://www.netcy.com/el/hosting/termsconditions.html>
50. <http://www.observatory.gr>
51. <http://www.opel.gr/tools/prosopika-dedomena-nomothetiko-plaisio.html>
52. http://www.opi.gr/opifiles/cprght_infr_inet/gnom_s.pdf
53. http://www.opi.gr/opifiles/cprght_infr_inet/gnom_t.pdf
54. http://www.saferinternet.gr/Portals/0/docs/Erevnes/erevna_IOM.pdf
55. <http://www.secnews.gr>
56. http://www.themoneytimes.com/articles/20080730/mediaset_v_s_google-id-1031104.html
57. <http://www.thestandard.com/news/2010/03/15/copyright-holders-drop-bid-block-pirate-bay-norway>
58. <http://www.vivrelenet.fr>
59. <http://www.wired.com/epicenter/2010/12/commerce-department-privacy/>
60. <http://www.ebusinessforum.gr/teams/teamsall/view/index.php?ctn=64&language=el>
(Φυλλάδιο: Ενδεικτικός κατάλογος νομοθεσίας για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές)

Παρουσίαση Υλοποίησης-Εγχειρίδιο Χρήσης

Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί ένα πρότυπο σύστημα ψηφιακής διαχείρισης και ενημέρωσης, σε θέματα που άπτονται του «Διαδικτύου και Δικαίου», το οποίο και σχεδιάστηκε στα πλαίσια της μεταπτυχιακής διατριβής..

Αναδεικνύεται το μοντέλο χρηστών του συστήματος και πώς αυτό εντάσσεται στις υπάρχουσες δομές του ηλεκτρονικού εμπορίου και θα παρουσιαστούν οι βασικές λειτουργίες του. Επίσης θα αναλυθεί και θα τεκμηριωθεί με παραδείγματα χρήσης η βασική αρχιτεκτονική του.

Η υλοποίηση είναι μια web based εφαρμογή που λειτουργεί μέσω ενός ιστοτόπου. Η υλοποίηση έγινε με τη γλώσσα PHP και βάση δεδομένων MySQL. Την εφαρμογή προσπελαίνουν δύο διαφορετικοί χρήστες, ο διαχειριστής περιεχομένου κι ένας απλός χρήστης που περιηγείται στις διαφορετικές επιλογές της ιστοσελίδας.

Περιήγηση Στο Δικτυακό Τύπο

Ο χρήστης ανοίγει το αρχείο PROJECT.html (χρησιμοποιώντας Mozilla Firefox). Η 1^η οθόνη που εμφανίζεται (Εικόνα 1) είναι μια ιστοσελίδα εισαγωγής στο θέμα της.

Εικόνα 1

Κάνοντας κλικ στο βελάκι εισέρχεται στην κύρια ιστοσελίδα του ιστοτόπου που αποτελείται από 3 frames (Εικόνα 2) και φορτώνονται οι ακόλουθες σελίδες:

1. ERGASIA_PROJECT
2. ARXIKI.HTML
3. MENU.HTML
4. ARXI.PHP

Σ'αυτήν ο χρήστης έχει τις εξής δυνατότητες:(αρχική, επικοινωνία, κατηγορίες) οι οποίες θα αναλυθούν παρακάτω.


```

<li><a href="http://www.scribd.com/doc/1024550/-89665-9213">Κωδικοποιημένες Οδηγίες
Δικαστικής Προστασίας - Δημόσιες Συμβάσεις</a></li>
<li><a href="http://www.ypes.gr/el/">Υπουργείο Εσωτερικών</a></li>
<li><a href="http://www.ministryofjustice.gr/site/el/APXIKH.aspx">Υπουργείο
Δικαιοσύνης</a></li>
<li><a href="http://lawdb.intrasoftnet.com/">ΝΟΜΟΣ</a></li>
</ul>
</p>
</body>
</html>

```

Επικοινωνία: Μπορούμε να στείλουμε e-mail στο διαχειριστή της βάσης για διάφορες παρατηρήσεις ή σχόλια (Εικόνα 3).

Εικόνα 3

e-mail.html (Οθόνη για το email)

```

<html>
<head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
<html>
<body>
<form action="MAILTO:alefthimiu@gmail.com" method="post" enctype="text/plain">
<h3>Συμπληρώστε τα παρακάτω στοιχεία για να στείλετε τα σχόλια σας με e-mail</h3>
Όνοματεπώνυμο:<br>
<input type="text" name="name" value="" size="20">
<br>
E-Mail σας:<br>
<input type="text" name="mail"
value="" size="20">
<br>
Σχόλια:<br>
<textarea name="comment" rows="10" cols="40" > </textarea>
<br><br>
<input type="submit" value="ΑΠΟΣΤΟΛΗ">
<input type="reset" value="ΑΚΥΡΩΣΗ">
</form>

```

</body>
</html>
</body>
</html>

Κατηγορίες: Εμφάνιση του μενού **KATHΓΟΡΙΕΣ** στο αριστερό μέρος της ιστοσελίδας, όπως φαίνεται στην Εικόνα 4 όπου ανάλογα με την επιλογή, εμφανίζονται αντίστοιχα λίστα Νόμων ή Συμβάσεων ή Κανονισμών ή Διαταγμάτων ή Νομολογιών, σε σχέση με τις ηλεκτρονικές και Διαδικτυακές Συναλλαγές.

Νόμοι : Εμφάνιση της λίστας των καταχωρημένων νόμων.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ

[Αρχική Σελίδα](#)
[Επικοινωνία](#)
[Κατηγορίες](#)
[ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ](#)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

[Νόμοι](#)
[Συμβάσεις](#)
[Κανονισμοί](#)
[Διατάγματα](#)
[Νομολογία](#)

ΝΟΜΟΙ

ΝΟΜΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΧΩΡΑ
2121/1993	ΦΕΚ: Α 25 19930304.Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά ζητήματα.	Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα, Οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης, ποδοσφαιρικά σωματεία, Οργανισμοί πολιτιστικής προεθσας και μεγάρου μουσικής, Ασυμβίβαστα δικηγόρου.	ΕΛΛΑΔΑ
3886/2010	ΦΕΚ 173/Α/30.9.2010 Δικαστική προστασία κατά τη σύναψη δημόσιων συμβάσεων	Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 89/665/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1989 (L 395) και την Οδηγία 92/13/ΕΟΚ της 25ης Φεβρουαρίου 1992 (L 76), όπως τροποποιήθηκαν με την Οδηγία 2007/66/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2007 (L 335)(www.dsa.g	ΕΛΛΑΔΑ
3898/2011	ΦΕΚ 211/Α/16.12.2010 Διαμεσολάβηση σε αστικές και	Ο νόμος αυτός έχει σκοπό: α) την προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε	ΕΛΛΑΔΑ

Ολοκληρωθηκε

Εικόνα 4

NOMOI.PHP (Εμφάνιση της λίστας των καταχωρημένων νόμων)

```

<html>
<head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
<h1>
NOMOI
</h1>
<p class=x>
<?php
mysql_connect("localhost" , "root" , "" ) ;
mysql_select_db("emporio");
$result=mysql_query("SELECT * FROM e_emporio WHERE eidos='Nomos' " );
echo "<table border='1'>
<tr>
<th>ΝΟΜΟΣ</th>
<th>ΤΙΤΛΟΣ</th>
<th>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</th>
<th>ΧΩΡΑ </th>
</tr>";
while ($row=mysql_fetch_array($result) )
{

```

```

        echo "<tr><td><b>".$row['aa'] . "</b></td>";
    echo "<td>".$row['title'] . "</td>";
    echo "<td>".$row['list'] . "</td>";
    echo "<td>".$row['country'] . "</td></tr>";
    }
    echo "</table>";
?>
</p>
</body>
</html>

```

Συμβάσεις : Εμφάνιση της λίστας των καταχωρημένων συμβάσεων (Εικόνα 5).

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ
Αρχική Σελίδα [Επικοινωνία](#) [Κατηγορίες](#) [ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ](#)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

- [Νόμοι](#)
- [Συμβάσεις](#)
- [Κανονισμοί](#)
- [Διατάγματα](#)
- [Νομοθεσία](#)

ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

ΣΥΜΒΑΣΗ	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΧΩΡΑ
1/2011	ΣΥΜΒΑΣΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ(στην Κύπρο)	...Χρησιμοποιώντας την ιστοσελίδα οι χρήστες παραχωρούν την συγκατάθεσή τους στους κατωτέρω όρους και προϋποθέσεις. Εάν κάποιος χρήστης δεν συμφωνεί με αυτούς τους όρους και τις προϋποθέσεις, τότε οφείλει να μην προβεί σε χρήση της... (βλ. http://www.netcy.com/el/hosting/termsconditions.html)	ΚΥΠΡΟΣ
3/2011	Εκχώρηση Ονόματος Χώρου gr	...Το Ινστιτούτο Πληροφορικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ-ΙΠ) και ειδικότερα το τμήμα Μητρώου Ονομάτων Internet με κατάληξη gr (GR-Hostmaster), ανέλαβε την τήρηση και την λειτουργία του Μητρώου Ονομάτων του gr... (βλ. http://www.godigital.gr/?PageLang=greek&MDL=pages&Branch=N_N0000000)	ΕΛΛΑΔΑ
	Συμβάσεις ανοχής	Ο παρών Διαδικτυακός Τόπος λειτουργεί από την Adam Opel AG, εταιρεία καταχωρημένη σύμφωνα με τη Νομοθεσία της Γερμανίας, με έδρα στη διεύθυνση	

Εικόνα 5

SIMVASIS.PHP

```

<html>
<head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
<h1>
ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ
</h1>
<p class=x>
<?php
    mysql_connect("localhost" , "root" , "" ) ;
    mysql_select_db("emporio");
    $result=mysql_query("SELECT * FROM e_emporio WHERE eidos='Simvasi' " );
        echo "<table border='1'>
            <tr>
                <th>ΣΥΜΒΑΣΗ</th>
                <th>ΤΙΤΛΟΣ</th>
                <th>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</th>
                <th>ΧΩΡΑ </th></tr>";

```

Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

180

```

while ($row=mysql_fetch_array($result) )
{
    echo "<tr><td><b>".$row['aa'] . "</b></td>";
    echo "<td>".$row['title'] . "</td>";
    echo "<td>".$row['list'] . "</td>";
    echo "<td>".$row['country'] . "</td></tr>";
}
echo "</table>";

?>
</p>
</body>
</html>

```

Κανονισμοί: Εμφάνιση της λίστας των καταχωρημένων κανονισμών (Εικόνα 6).

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ
Αρχική Σελίδα | Επικοινωνία | Κατηγορίες
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

[Νόμοι](#)
[Συμβάσεις](#)
[Κανονισμοί](#)
[Διατάγματα](#)
[Νομοδελτία](#)

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΧΩΡΑ
2560/2001	Κανονισμός 2560/2001/ΕΚ (για διασυνοριακές πληρωμές)	Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2560/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ. (βλ. http://www.ebusinessforum.gr/teams/teamsall/view/index.php?ctm=64&language=el)	ΕΚ
44/2001	Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000	Για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (βλ. http://www.ebusinessforum.gr/teams/teamsall/view/index.php?ctm=64&language=el)	ΕΚ
45/2001	Κανονισμός (ΕΚ) 45/2001 του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου της 18ης	Σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (βλ. http://www.ebusinessforum.gr/teams/teamsall/view/index.php?ctm=64&language=el)	ΕΚ

Εικόνα 6

KANONISMOS.PHP

```

<html>
<head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
<h1>
ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ
</h1>
<p class=x>
<?php
    mysql_connect("localhost" , "root" , "" ) ;
    mysql_select_db("emporio");
    $result=mysql_query("SELECT * FROM e_emporio WHERE eidosis='Kanonismos' " );
    echo "<table border='1'>
    <tr>

```

Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

181

```

<th>ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ</th>
<th>ΤΙΤΛΟΣ</th>
<th>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</th>
<th>ΧΩΡΑ </th>
</tr>";
while ($row=mysql_fetch_array($result) )
{
    echo "<tr><td><b>".$row['aa'] . "</b></td>";
    echo "<td>".$row['title'] . "</td>";
    echo "<td>".$row['list'] . "</td>";
    echo "<td>".$row['country'] . "</td></tr>";
}
echo "</table>";
?>
</p>
</body>
</html>

```

Διατάγματα : Εμφάνιση της λίστας των καταχωρημένων Διαταγμάτων (Εικόνα 7).

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ

[Αρχική Σελίδα](#)
[Επικοινωνία](#)
[Κατηγορίες](#)
[ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ](#)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

[Νόμοι](#)
[Συμβάσεις](#)
[Κανονισμοί](#)
[Διατάγματα](#)
[Νομοδοσία](#)

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΧΩΡΑ
131/2003	Εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου με την Οδηγία 2000/31/ΕΚ.	Προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά. (βλ. http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=432)	ΕΛΛΑΔΑ
150/2001	Προεδρικό Διάταγμα 150/2001(Αθήνα, 13 Ιουνίου 2001)	Προσαρμογή στην Οδηγία 99/93/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές. (βλ. http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=322)	ΕΛΛΑΔΑ
9/2011	ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 9/2011 - ΦΕΚ 24/Α/21.2.2011	Σχετικά με τη σύσταση, οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Οικονομικής Αστυνομίας και Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος(βλ. www.dsa.gr)	ΕΛΛΑΔΑ

Εικόνα 7

Diatagma.php

```

<html>
<head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
<h1>
ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ
</h1>
<p class=x>
<?php
    mysql_connect("localhost" , "root" , "" ) ;

```

Διαδίκτυο και Δίκαιο – Συμβάσεις Υπηρεσιών Διαδικτύου

182

```

mysql_select_db("emporio");
$result=mysql_query("SELECT * FROM e_emporio WHERE eidος='Diatagma' ");
echo "<table border='1'>
    <tr>
        <th>ΔΙΑΤΑΓΜΑ</th>
        <th>ΤΙΤΛΟΣ</th>
        <th>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</th>
        <th>ΧΩΡΑ </th>
    </tr>";
    while ($row=mysql_fetch_array($result) )
    {
echo "<tr><td><b>". $row['aa'] . "</b></td>";
echo "<td>". $row['title'] . "</td>";
echo "<td>". $row['list'] . "</td>";
echo "<td>". $row['country'] . "</td></tr>";
    }
    echo "</table>";
?>
</p>
</body>
</html>

```

Νομολογία: Εμφάνιση της λίστας των καταχωρημένων Νομολογιών (Εικόνα 8).

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ

[Αρχική Σελίδα](#)
[Εικονομαγία](#)
[Κατηγορίες](#)
[ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ](#)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

[Νόμοι](#)
[Συμβάσεις](#)
[Κανονισμοί](#)
[Διατάγματα](#)
[Νομοθεσία](#)

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΧΩΡΑ
22/2006	Απόφαση 22/2006 της ΑΠΠΧ Καταχώριση μη ανακοινώσιμης τηλεφωνικής σύνδεσης σε τηλ κατάλογο	Εταιρία παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, συμπεριέλαβε τα προσωπικά στοιχεία του προσφεύγοντος σε τηλεφωνικό κατάλογο, χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεσή του, αν και είχε ζητήσει με αίτηση προς το φορέα παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών η σύνδεσή του να είναι μη ανακοινώσιμη (www.dpa.gr).	ΕΛΛΑΔΑ
239 F.3d 1004	Υπόθεση A&M Records v. Napster, (9th Cir. 2001): ανταλλαγή αρχείων με τη μέθοδο peer-to-peer case.	Στην απόφαση αυτή κρίθηκε ότι η εταιρία παροχής του λογισμικού Napster ήταν υπαίτια προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εκ μέρους των χρηστών του συστήματος ανταλλαγής των αρχείων που προσέφερε. (βλ.: http://www.law.cornell.edu/copyright/cases/239_F3d_1004.htm)	Η.Π.Α
6302/2004	ΜΠρΑθ. 6302/2004, νομικός προβληματισμός σχετικά με το	Από την απόφαση προκύπτει ταύτιση του μηνύματος ηλεκτρονικής αλληλογραφίας με το ιδιωτικό έγγραφο. Ενώ ακόμη φαίνεται πως γίνεται	ΕΛΛΑΔΑ

Ολοκληρώθηκε

Εικόνα 8

Nomologia.php

```

<html>
<head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>

```

```
<h1>
NOMOLOGIA
</h1>
<p class=x>
<?php
    mysql_connect("localhost" , "root" , "" ) ;
    mysql_select_db("emporio");
    $result=mysql_query("SELECT * FROM e_emporio WHERE eidos='Nomologia' " );
    echo "<table border='1'>
    <tr>
    <th>NOMOLOGIA</th>
    <th>ΤΙΤΛΟΣ</th>
    <th>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</th>
    <th>ΧΩΡΑ </th></tr>;
    while ($row=mysql_fetch_array($result) )
    {
        echo "<tr><td><b>". $row['aa'] . "</b></td>";
        echo "<td>". $row['title'] . "</td>";
        echo "<td>". $row['list'] . "</td>";
        echo "<td>". $row['country'] . "</td></tr>";
    }
    echo "</table>";
?>
</p>
</body>
</html>
```


ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Ο διαχειριστής της βάσης του ιστοτόπου επιλέγοντας διαχείριση βάσης (Εικόνα 9) , εμφανίζεται αριστερά το username και το password αυτού και αφού δοθούν τα κατάλληλα, εμφανίζεται στο αριστερό frame της Ιστοσελίδας, Μενού (εισαγωγή, διαγραφή, διόρθωση).

Εικόνα 9

EDIT MENU.HTML

```
<html>
<head>
    <link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
    <form method="POST" action="http://localhost/project/menu2.php">
<h3><b>
Αν είστε ο Διαχειριστής του συστήματος δώστε:</h3>
</br></br>
    Username:<input type="text" name="user" size="20"/><br>
    Password: <input type="password" name="pwd" size="20"/><br><br>
        <button type="submit" >Login</button>
</br>
</br>
</form>
</body>
</html>
```

MENU2.PHP

```
<html>
<head>
    <link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
<?php
    if (($_REQUEST['user']=="user") && ($_REQUEST['pwd']=="123"))
        {include("leftmenu.php");}
    else
```

```
{print ("Λάθος!!! Ξαναπροσπάθησε.");}
```

```
?>
```

```
</body>
```

```
</html>
```

LEFTMENU.PHP

```
<html>
```

```
<head>
```

```
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
```

```
</head>
```

```
<body>
```

```
<div class="leftmenu">
```

```
<br><br><br><br>
```

```
<h2>ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ</h2>
```

```
<p class=y>
```

```
<br><br>
```

```
<a href="input.html" target="start"> Εισαγωγή </a><br>
```

```
<a href="delete_edit.html" target="start"> Διαγραφή </a><br>
```

```
<a href="edit_news.php" target="start"> Διόρθωση </a><br>
```

```
</p>
```

```
</div>
```

```
</body>
```

```
</html>
```

Εισαγωγή : Μπορεί να εισάγει στη **βάση δεδομένων** νέους Νόμους, Συμβάσεις, Κανονισμούς, Διατάξεις και Νομολογία, όπως εμφανίζεται στην Εικόνα 10. Με την επιλογή **Καταχώρηση** εισάγονται τα νέα δεδομένα.

Εικόνα 10


```

</p>
</body>
</html>

```

Με την επιλογή **Διαγραφή** εμφανίζεται η αντίστοιχη εγγραφή και διαγράφεται (Εικόνα 12).

ΟΝΟΜΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΧΩΡΑ
9999	Nomos	ΣΔΦΣΦΔΣΔΦΣΔ φδγφδγδφγ ωβγωβψδβγ ωβγωβγνωβγ	ωδφγδφγνφγνη ηδςκηδςκηδνη γηδςζηδς ηγφγνηφγ ηδςγ	ΕΚ

1 εγγραφή διαγράφηκε

Εισαγωγή
Διαγραφή
Διόρθωση

Ολοκληρώθηκε

Εικόνα 12

Delete.php

```

<html>
<head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
<p class=x>
<?php
    $con = mysql_connect("localhost","root","");
    if (!$con)
    {
        die('Δεν μπορεί να γίνει σύνδεση: ' . mysql_error());
    }
    mysql_select_db("emporio", $con);
    $result=mysql_query("SELECT * FROM `emporio`.`e_emporio` WHERE
`e_emporio`.`aa` = '$_REQUEST[aa]' ");
    echo "<table border='1'>
        <tr>
            <th>ΟΝΟΜΑ</th>
            <th>ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ</th>
            <th>ΤΙΤΛΟΣ</th>
            <th>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</th>
            <th>ΧΩΡΑ </th>
        </tr>";

    $t=0;
    while ($row=mysql_fetch_array($result) )
    {
        $t=1;

```

```

echo "<tr><td><b>".$row['aa'] . "</b></td>";
echo "<td>".$row['eidosis'] . "</td>";
echo "<td>".$row['title'] . "</td>";
echo "<td>".$row['list'] . "</td>";
echo "<td>".$row['country'] . "</td></tr>";
}
echo "</table>";
if ($t==1)
{
$sql=" DELETE FROM `emporio`.`e_emporio`
      WHERE `e_emporio`.`aa` = '$_REQUEST[aa]' LIMIT 1";
if (!mysql_query($sql,$con))
{
die('Λάθος: '.mysql_error());
}
echo "1 εγγραφή διαγράφηκε";
}
else
{
echo "Δεν υπάρχει η εγγραφή ";
}
mysql_close($con);
?>
</p>
</body>
</html>

```

Διόρθωση : Εμφανίζονται τα δεδομένα της βάσης (Εικόνα 13) και μπορεί να διορθώσει Νόμο, Συμβάση, Κανονισμό, Διάταξη ή Νομολογία, δίνοντας το αντίστοιχο κωδικό.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ		Αρχική Σελίδα		Επικοινωνία	Κατηγορίες	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ
Διόρθωση						
Δώσε το Νόμο ή τη Σύμβαση ή το Διάταγμα ή τον Κανονισμό ή την Νομολογία για αναζήτηση						
<input type="text"/> <input type="button" value="ΕΜΦΑΝΙΣΗ"/>						
ΟΝΟΜΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΧΩΡΑ	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΒΑΣΗΣ Εισαγωγή Διαγραφή Διόρθωση	
I/2011	Simvasi	ΣΥΜΒΑΣΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΣΤΟ ΣΕΛΕΙΔΩΝ (στην Κύπρο)	..Χρησιμοποιώντας την ιστοσελίδα οι χρήστες παραγορούν την σγκατάθεση τους στους κατοτέρο όρους και προϋποθέσεις. Εάν κάποιος χρήστης δεν συμφωνεί με αυτούς τους όρους και τις προϋποθέσεις, τότε οφείλει να μην προβεί σε χρήση της... (βλ. http://www.netcy.com/el/hosting/termsconditions.html)	ΚΥΠΡΟΣ		
131/2003	Diatagma	Εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου με την Οδηγία 2000/31/ΕΚ.	Προσαρμογή στην Οδηγία 2000/31 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά. (βλ. http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=432)	ΕΛΛΑΔΑ		

Ολοκληρώθηκε

Εικόνα 13

edit_news.php

```

<html>
<head>

```

```

<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>
<body>
<h1>Διόρθωση </h1>
<p class=x>
<form name="form1" action="http://localhost/project/edit1.php" method="post">
    <h3>Δώσε το <b>Νόμο</b> ή τη <b>Σύμβαση</b> ή το <b>Διάταγμα</b> ή τον
<b>Κανονισμό</b> ή την <b>Νομολογία</b> για αναζήτηση</h3><br/>
    <input type="text" name="select" />
    <input type="button" value="ΕΜΦΑΝΙΣΗ" onclick="check()"/>
</form>
<?php
$con = mysql_connect("localhost","root","");
if (!$con)
{
    die('Δεν μπορεί να γίνει σύνδεση: ' . mysql_error());
}
mysql_select_db("emporio", $con);
$result=mysql_query("SELECT * FROM `emporio`.`e_emporio` ");
echo "<table border='1'>
    <tr>
        <th>ONOMA</th>
        <th>ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ</th>
        <th>ΤΙΤΛΟΣ</th>
        <th>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</th>
        <th>ΧΩΡΑ </th>
    </tr>";
$t=0;
while ($row=mysql_fetch_array($result) )
{
    $t=1;
    echo "<tr><td><b>".$row['aa'] . "</b></td>";
    echo "<td><b>".$row['eidos'] . "</b></td>";
    echo "<td>".$row['title'] . "</td>";
    echo "<td>".$row['list'] . "</td>";
    echo "<td>".$row['country'] . "</td></tr>";
}
echo "</table>";
?>
<script type="text/javascript">
function check()
{
if (form1.select.value == "") alert("ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΕΠΙΛΕΞΤΕ ΝΟΜΟ ή ΣΥΜΒΑΣΗ ή ΚΑΝΟΝΙΣΜΟ
ή ΔΙΑΤΑΓΜΑ ή ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ "); else form1.submit()
}
}

```

```

</script>
</p>
</body>
</html>

```

Επιλέγοντας **εμφάνιση**, προβάλλονται όλα τα πεδία της εγγραφής (Εικόνα 14) και αφού διορθωθούν όποια από τα πεδία χρειάζονται αλλαγή, με την επιλογή **διόρθωση** καταχωρούνται στη βάση τα καινούργια δεδομένα.

Εικόνα 14

Edit1.php

```

<html>
<head>
<title>Φόρμα ενημέρωσης</title>
</head>
<body>
<form name="form2" action="http://localhost/project/edit.php" method="post">
<?php
$con = mysql_connect("localhost","root","");
if (!$con)
{ die('Δεν μπορεί να γίνει σύνδεση: ' . mysql_error()); }
mysql_select_db("emporio", $con);
$code=$_REQUEST['select'];
$result=mysql_query("SELECT * FROM `emporio`.`e_emporio` WHERE
`e_emporio`.`aa` = '$code' ");
$row=mysql_fetch_array($result) ;
$eidos=$row['eidos'];
$aa=$row['aa'];
$title=$row['title'];
$list=$row['list'];
$country=$row['country'];
echo "<table>";

```

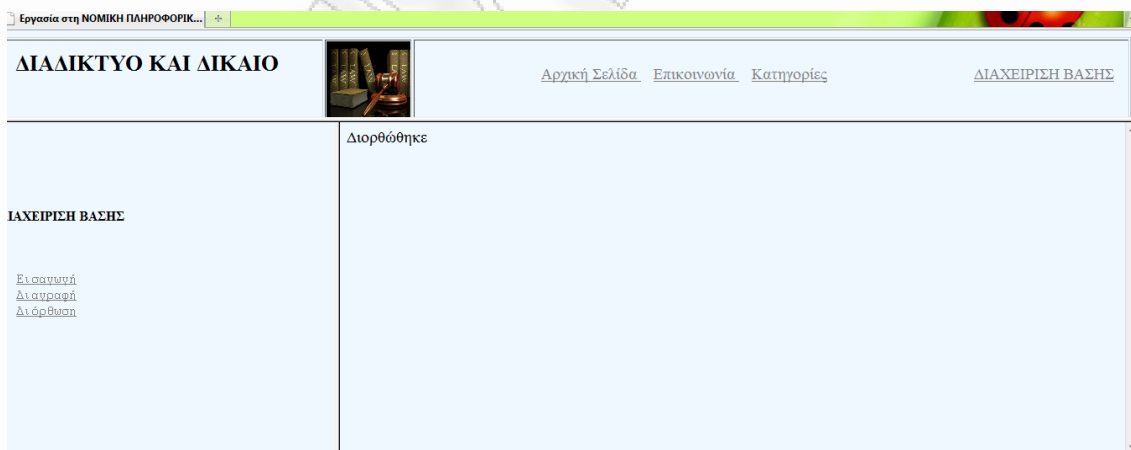


```

echo "<tr><td> ΟΝΟΜΑ: </td><td><INPUT TYPE='text' NAME='aa1' value='$aa' readonly
></td> </tr>";
echo "<tr><td> ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ : </td> <td>
<select name='eidos1'>
    <option selected value='Nomos'>Νόμος
    <option value='Simvasi'>Σύμβαση
    <option value='Diatagma'>Διάταγμα
    <option value='Nomologia'>Νομολογία
    <option value='Kanonismos'>Κανονισμός
    <option selected value='$eidos'>$eidos
</select> </td> </tr>";
echo "<tr><td> ΤΙΤΛΟΣ: </td><td><INPUT TYPE='text' NAME='title1' SIZE='30'
VALUE='$title'></td></tr>";
echo "<tr><td> ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ: </td><td > <TEXTAREA NAME='list1' row=40 cols=80
>$list</TEXTAREA></td></tr>";
echo "<tr><td> ΧΩΡΑ: </td><td > <INPUT TYPE='text' NAME='country1'
SIZE='15' value='$country'></td></tr>";
echo "</table>";
echo "<br> <br>";
echo "<input type='submit' value='ΔΙΟΡΘΩΣΗ' > ";
?>
</form>
</body>
</html>

```

Εμφάνιση επιβεβαίωσης ότι η εγγραφή **Διορθώθηκε** (εικόνα 15).

Εικόνα 15

Edit.php

```

<html>
<head>
<link rel="stylesheet" type="text/css" href="mystyles.css"/>
</head>

```

```
<body>
<p class=x>
<?php
    $con = mysql_connect("localhost","root","");
    if (!$con)
        {
            die ('Δεν μπορεί να γίνει σύνδεση: ' . mysql_error());
        }
    mysql_select_db("emporio", $con);
    mysql_query(" UPDATE e_emporio
                SET eidos='$_REQUEST[eidos1]' ,
                aa='$_REQUEST[aa1]' ,
                title='$_REQUEST[title1]' ,
                list='$_REQUEST[list1]' ,
                country='$_REQUEST[country1]'
                WHERE aa = '$_REQUEST[aa1]' ");
    echo " Διορθώθηκε";
    mysql_close($con);
?>
</p>
</body>
</html>
```